

Epistolae anatomicae duae novas observationes, et animadversiones complectentes. Quibus anatome augetur, anatomicorum inventorum historia evolvitur, utraque ab erroribus vindicatur ... / [Giambattista Morgagni].

Contributors

Morgagni, Giambattista, 1682-1771.

Publication/Creation

Venetiis : Ex typographia Remondiniana, 1762.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/npu4p5za>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

12

JO. BAPTISTÆ
MORGAGNI

P. P. P. P.

EPISTOLÆ
ANATOMICÆ DUÆ
NOVAS OBSERVATIONES,

ET

ANIMADVERSIONES
COMPLECTENTES,

Quibus Anatome augetur, Anatomicorum Inventorum Historia evolvitur,
utraque ab erroribus vindicatur.

ADJECTUS EST

INDEX RERUM, ET NÔMINUM ACCURATISSIMUS.

V E N E T I I S,
M D C C L X I I.

~~~~~

EX TYPOGRAPHIA REMONDINIANA.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

IO. BAPTISTE
MORGAGNI

P. R. P.

EPISTOLÆ
ANATOMICÆ DUM
NOVAS OBSERVATIONES.

ET

ANIMADVERSIONES
COMPECTÆ.

Quibus Anatomie auctoritas, Anatomicorum Inventorum Historia evolvitur,
utique ab erroribus vindicatur.

A D I E C T U S E S T

Index Rerum, et Nominum Accuratis.

V E N I T I S.

M D C C X I I

Superiorum permissu, in Præfatione
et Theophrasti Renoussierii

EDITORES

Auctori Historiæ Hepaticæ.

SI tua tantummodo, Blance, quid auctoritas postulare, spectare voluissimus; fecissimus id, quod Morgagno nostro omnino placebat, ut te, cujus novæ in ipsum insultationes tibi quidem plurimum, nihil ipsi nocere possent, sine ulla profus refutatione despectum potius, quam castigatum, dimitteremus. Sed cum tua ista facta non tam huic optimo, nobisque omnibus charissimo Viro, quam Amplissimo Præsuli, nostrumque, dum viveret, Amico summo Joanni M. Lancisio, qui inter vos pacis Arbiter, & sequester fuit, injuria esse, animadvertimus: cum quorum illi post constitutum solemniter pacis fœdus, æternam es, honestorum hominum more, oblivionem pollicitus, ea ipsa, contra sanctissima instituta, a te retractari omnia ac refricari repente novimus: cum denique *νεγορ ἢ δαιμον*, quod Theodotus ille Chius (a) agebat, mortuum suo per se Honori consulere, ac te pro eo ac meritis es, tractare non posse, vidimus; tunc enimvero tua ista nobis confidentia visa est esse frangenda, & publico scripto comprimenda; ut magis in posterum consideratum, minus inconstantem esse disceres, & sin minus viventes, at mortuos saltem Celeberrimos Viros ea qua par est, fide, ac reverentia prosequeris. Neque vero diu fuit nobis cogitandum qua id potissimum ratione prætaremus, in manibus commodum habentibus duas ejusdem Morgagni Epistolas, non illas quidem ut vulgarentur scriptas, sed quæ vulgarentur maxime dignas, ad nostrum autem propositum plane accommodatas. Nam simul novarum in Re Anatomica Observationum, atque Animadversionum plenæ sunt; simul tua non in hanc solum Facultatem, sed in Morgagnum ipsum, atque Lancisium peccata convincunt. Hæc ultima, quæ suo ipso genere gravissima sunt, in secundæ Epistolæ Articulo 102. cunctisque sequentibus manifesto quidem, sed nimis sero recognoscas. Has enim Epistolas ita nos edendas curavimus, ut in suos singulæ Articulos partirentur, quo facilius tibi non omnia quidem (quis enim id posset?) sed majora, sed evidentiora, sed talia, ut neque negare, neque ullo modo tueri queas, tua tibi errata, vel potius erratorum genera hinc statim ab ipso limine indicarem.

Historiam Hepaticam in libri titulo, & Præfationis initio polliceris numeris tandem omnibus absolutam. Credat aliquis fortasse qui te a quatuordecim annis hanc cœpisse, hanc agitasse, hanc molitum esse rem sciat, eamque maxima ex parte a tot Præstantissimis Scriptoribus jam tractatam, atque illustratam. Sed longe aliter judicabit qui hæc Epistolas inspexerit. Nam quicumque Anatomicam, ac Medicam cujuscunque Partis Historiam mandare litteris perfectam instituat, hunc primum oportet in utriusque Facultatis scriptoribus; ne quid forte eorum quæ jam sunt tradita, prætermittat; diligentissime esse versatum: deinde vero ipsum egregium Anatomicum, ac Medicum esse, ut quæ adhuc desiderantur, addere, atque absolvere de suo possit; novissime iis, quæ in Historicis omnibus communiter requiruntur, scribendi facultate, memoria, diligentia, judicio, fide pollere. In te vero, Blance, quid tandem horum esse, dicemus? Num (ut a levioribus incipiamus) scribendi aliquam facultatem? Hæc quidem quanta sit, demonstrabunt *Doctorales Orationes tuæ*, quæ cum *Indice selectæ latinitatis* alias a nobis, si ipse volueris, recudentur; est tamen ubi Morgagnum omnino coegeris, quamvis aliud agentem, nonnulla obiter de hoc genere notare Epistola II. Art. 14. 60. 65. præsertim vero 32. 41. 54. 63. & cæt. unde luculenter patebit, ne anatomicis quidem, medicisve vocabulis, sine intolerandis erroribus, scire te uti. Memoria vero ea parte animi quæ, ut præclare ait M. Tullius (b), *custos est cæterarum ingenii partium*, quam debilis sis atque infirmus, eadem II. Epistola ostendit non modo Art. 67. sed etiam 8. 32. 49. 57. 62. 68. 71. 81. 94. 99. & cæt. Epistola autem I. Art. 8. 16. 33. 38. 40. 48. 49. 82. 88. 97. 94. & cæt. in his enim omnibus locis quam oblitus eorum

(a) Plutarch. in Pompejo. (b) De Cl. Orat.

rum quæ alibi posueras, quam inter se repugnantia scripseris, demonstratur. Sed quoniam tam obliviosus in scripto esse nemo potest, nisi qui & negliger scribat, & oscitanter scripta relegat; hinc etiam diligentia apparet tua, quæ tamen cujusmodi sit, cum ex aliis innumeris locis constat, tum ex eo præsertim intelligitur, quod quorum niteris auctoritate scriptorum, eorum libros non inspexeris; nam si inspexisses, quas aut non habent, aut non ita habent, observationes, sententias, Icones minime citavisses; quod a te factum Epistola convincit II. Art. 26. 32. 37. 38. 39. 47. 49. 51. 52. 54. 67. 95. &c. sed potissimum 96: quanquam negligentia tuæ nullum gravius quæri testimonium potest, quam tui ipsius, confitentis, te ad ea perneganda quæ Nobiles Anatomici certe docuerant, tuæ uni aut alteri observationi impensius fimum fuisse, tua vero *properanter scripssisse*, quæ confessiones tuæ Art. 28. & 9. ejusd. II. Epistolæ, ac 53. I. notatæ sunt. Judicio autem ut sis acri, & intelligente, etsi loca alia plura commonstrant; ex Epistolæ tamen I. Art. 78. 70. & ex II. Art. 33. 69. 82. & sequentibus apertissime cognoscetur. Restat fides, qua una dempta, quid tandem est quod in Historia quæramus? Ipse autem quam verax sis, quam ea scribere metuas, in quibus deprehendi manifesto ac teneri possis, satis superque monstrat II. Epistola Art. 19. 20. 30. 38. 44. 45. 49. 51. 53. 58. 59. 61. 64. 68. 69. 70. 73. 81. 93. 95. 100. & cæt. præsertim autem 105. 109. & 114.

Porro cum Res Medica, atque Anatomica diligentia, & judicio in observando, memoria autem, & fide in referendo, docendoque usque adeo contineantur, ut una qualibet de quatuor iis dotibus (linguam enim *exhibere* hic omittemus) sublata, nemo egregius esse Medicinæ, aut Anatomæ Auctor possit; jam finge, judicium tibi, memoriam, fidem superesse, diligentiam tantum deesse, tuosque errores uni omnes esse negligentia imputandos; quid tuis tamen scriptis faciemus; cum Lectoribus perinde sit, sive Auctoris dolo, sive oblivione, sive incitia, sive incuria decipiantur? Quod si speciatim nos malis de tua in Medicina, & Anatome præstantia loqui; quanquam Morgagnus, qui utrumque pariter tractare poterat, non multa in his quidem Epistolis voluit de rebus medicis adnotare; satis tamen ex his quæ attigit I. Art. 45. 49. 50. 51. & II. Art. 94. ac quinque insequentibus, conjecturam capere de reliquis licet. Nam quod ad Anatomiam attinet sive bestiarum, sive ipsius humani corporis, in illa quam excellas, patet ex Epistola I. Art. 32. 64. & ex II. Art. 34. 36. 37. 91. 93; in ipsa autem Anatome humana, præsertim quidem ex tota ferme Epistola I. cujus nullum propterea Articulum hic sigillatim indicamus; sed ex multis tamen II. etiam locis, ut ex Art. 12. 23. 42. 58. 61. 62. 69. 71. ac potissimum ex 28. 29. 31. 65. in quibus quid alii quoque Anatomici tum Itali, tum exteri de te censuerint, demonstratur.

Esto: quæ Historicis communia sunt, & quæ item præcellentis Medici, & Anatomici propria sunt ac peculiaria, non habes. At habes, credimus, illud primum, ut in perlegendis utriusque Doctrinæ scriptoribus sis diu, ut par est, multumque veritatus, & in *anatomicorum præsertim librorum lectionibus* (quod de te ipse disertè prædicas pag. 1019.) jam prope consenueris. Est tamen hoc aliquid: tametsi non est satis; neque enim ad *Historiam numeris tandem omnibus absolvendam* satis est illo esse subsidio instructum, quo fretus nihil eorum ignores, quæ ante te ab aliis prodita sint; sed tu insuper quæ desint, supplere, omnia autem recte atque ordine exequi possis, necesse est. Veruntamen tua ista, quam jactas, in anatomicis libris legendis diuturna exercitatio, quæ, & quanta sit, utraque Epistola præclare docet, I. quidem 7. 8. 18. 53. 66. 77. 78. 83. 84. 86. & decem proximis Articulis; II. vero Art. 39. 40. 47. 51. 52. 80. & cæt. Itaque cum aliis in rebus, tum maxime in Historia ipsa Hepatica quot ignoraveris, aut omiseris, vel ex his poteris existimare, quæ sic quasi *in rapido* indicantur Epistola II. Art. 3. 39. 40. 77. & cæt. & I. Art. 7. 21. 27. 31. 33. 39. 44. 49. 50. 53. 63. 65. & cæt.

Cum igitur omnia te deficiant quæ ad ejusmodi scribendas Historias requiruntur; cur eas, Blance, scribere instituis? aut cum scribere tamen velis, cur modestia saltem, & circumspectione non uteris, ne quem forte eorum offendas, qui tua tibi exprobrare peccata facile possint? Tu vero qua modestia, & circumspectione usus sis, Epistola docebit I. Art. 45. 80. 81. & cæt. II. autem Art. 28. 43. 47. 51. 54. 55. 71. 72. 75. 79. 88. 91. 107. 108. & cæt. Quod si tibi alios, atque alios vellicare & lædere placebat, quod turbulenti, imprudentisque animi est; at eam saltem amicitiam quam, te instante, atque rogante, Amplifimus

us Præful Lancisius tam solemniter reconciliaverat, violare iterum, ac rescinde-
re non debebas, quæ culpa multo omnium gravissima est. Num quia Lancisius
vere desit; Morgagnus autem nunc totus est in Posthumis Præstantissimi Fau-
ris alterius tui (quod te morari ipsum debebat) Valsalyæ scriptis ad editionem
parandis; num propterea id tibi impune fore, sperasti? Credimus; nam sæpe
iam (id quod Epist. notat II. Art. 80. & I. Art. 8. 58. 68. 69. 70. 72. 74. 76.) oc-
casiones quæris in Lancisium ipsum insurgendi, & mortuo, quod ajunt, Leoni
arbam vellendi, quandoquidem (c)

και αυτοι
Νικησιν σάμα λιοντες ερωριζουσι λαγυι .

ed primum decebat te meminisse, ut Lancisius decesserit, plurimos tamen ejus
amicos, tui dissimillimos, esse superstites; Deinde vero quam pulchre tibi prio-
ris illæ in Morgagnum insultationes procefferint, reputare. Nam siquis tibi fal-
sus Amicus illud initio consilium dedit, istum quidem voti compotem fecisti sui.
Respectum, exagitatam, convictum, ad extremum supplicem, culpamque publice
eprecantem videre te voluit: vidit. Sin autem nullum præter te illius consilii
actorem habuisti; quam tua te spes fefellerit, & sensisti jam, & in dies amplius
senties. Neque enim susceptis inimicitiis clarescere potuisti, qui ita refutatus sis, &
illuc refutere, ut nihil tibi, tanquam Adversario, respondeatur; sed errores
tuis omnibus demonstrantur tui; novis observationibus Res Anatomica amplificetur.

Respice te aliquando, Blance: quid speraveris, quid consecutus sis, vide. Tibi
curiosum, nihil Morgagno obfuisi; imo ut probatissimis, utilissimisque editis scri-
ptis magis, magisque clareret, occasionem præbuisi. Si tecum ipse certare non
ult; invenies fortasse alios qui velint. Noli nos tandem cogere, ut quod fe-
cel, atque iterum sua ipse scribendi ratione indicavit, quodque jam diu intelligere
non debueras, apertissime dicamus. Sed de te tu ipse videris; nos de nobis ipsis pro-
teberimur. Viventem Lancisium amavimus; mortuum non deseremus. Per Mor-
gagnum, quem graviore diu res distinebunt, liberum tibi fortasse erit quidquid
tibi se voles in posterum scribere; per nos non erit. Quinetiam si pertinax ipse fue-
rit; multo nos constantiores invenies. Nam certe æquum est, ut cum (d) priores
Polsci arma sumpserint, posteriores ea ROMANI deponant; neque minus est æquum, ut
etiam tamen alias sic tractemus, ut Epistolæ II. postremus Articulus postulat, & si qua
missa, aut condonata sunt modo; multa autem sunt condonata; ea demum, non
per nos quidem, sed per inductam, quæ sit te digna, personam deinceps omnia
referantur. Atque hoc idcirco dicimus tibi,

Ne temere facias, neque tu band dicas tibi non prædictum; cave. (e).

(c) Ex Græc. Epigr. (d) Plutarch. in Coriol. (e) Terent. Andr.

RERUM, & NOMINUM INDEX.

Romani numeri Epistolas; barbari autem Articulos denotant.

- A.**
 Chillinus Alexand. num primus fuerit Of-
 ficulorum Mallei, & Incudis inventor. I. 92
 Actorum Lipsien. Scriptores laudati. II.
 55. 65. 75. 107. 111
 Albertus Salom. quosdam venarum val-
 vulas delineatas primus edidit. I. 95
 Oblongiores quasdam alias, ante Re-
 centiores, descripsit. I. 95
 Albinus Christ. Bern. laudatus. I. 62
 Almeloventii Th. Jansf. lapsus. I. 96
 Anellius Dominic. Chirurg. Gall. laudatus. II. 21
 Animalium quaedam nova divisio examinatur. II. 37
 Arachnoidea. Vid. Cerebri.
 Aristoteles non modo Eustachianam Tubam cognovit,
 sed etiam quae, ea posita consequuntur. I. 93
 Arteria hepatica ad membranam quoque pertinet jeco-
 ris. I. 21. II. 78
 Duplex nonnunquam observata. I. 71
 De eadem arteria. II. 11
 Arteriae Emulgentes ex Magna prodire solent ad angu-
 los, non rectos, sed inaequales. I. 76
 Avium corpus Tubulosum vocatum, num ipsarum Pan-
 creas sit. II. 37
 Auris Canales Semicirculares non omnino videntur igno-
 ti Corn. Celso. I. 92
 Cochlea non prorsus incognita Empedocli. I. 92
 Cochleae Spiralis Lamina fuit ab Eustac. descripta. I. 92
 Mallei, & Incudis inventor. Vid. Achillinus.
 Mallei tertium muscolum quis proposuerit. I. 93
 Auris Tympanum quinam inter Veteres descriperint
 primi. I. 92
 Tuba Eustachiana. Vid. Tuba.
- B.**
 Bartholini Th. lapsus. I. 2. 10. II. 12
 Bellini Laur. experimenta per quae urinae com-
 positio indagatur, defenduntur. II. 88
 Berengarius Jac. Renum Papillas proposuit. I. 86
 Auris Tympanum, post Hippocratem, docuit. I. 92
 Bidloi God. lapsus. I. 8
 Bilarii Ductus. Vid. Cysticus. Communis. Hepaticus.
 Cyst-hepatici. Hepaticocystici Ductus.
 Biliorum Ductuum in reticulo interno varietates. I. 52
 De eorum glandulis quid observatum. I. 56
 Bilis ex hepatico, & communi ductu, non descendit,
 sed ascendit, si cysticum est subitura. I. 23
 Num quae per hepaticum ductum defluit, pene
 tota divertat in cystim. I. 23. II. 33. 34
 De causis a quibus e cysti extruditur. II. 35. 36. 37
 De Bilis Secretione. Vid. Secretio. & speciatim.
 I. 27. II. 64. 66. 67. 81
 De Bilis Usibus. II. 49. 50. 51. 52. 53
 De Bile in ventriculum influente. II. 51. 52
 De Bile artificio paranda. II. 67
 Bilis num sit naturaliter in urina. II. 88
 Boerhaavius Her. Pr. Lugdunobat. laudatus. II. 38. 58. 107
 Bronchiales venae. Vid. Venae.
- Brunnerus Joh. Conr. Archiat. Palat. laudatus. II. 56**
- C.**
 Calculi cystis felleae qua sint figura. I. 44. 45. 49
 Qua substantia. I. 47
 Haud raro insunt sine icterico colore, aliave ulla
 peculiari noxa. I. 50. 51
 Horum, & urinariorum affinitas, & discrepantia.
 I. 48. 45
 Quidam per experimenta inventi ab aliis ejusdem
 cystis discrepantes, & cur. I. 43
 Calculi cystis felleae Flavi qua sint structura. I. 47. 48
 Hi, vel antiqui, aequae flammam conceperunt, ac
 recentes. I. 49
 In aquam coniecti, statim fundum non petunt, ne
 fracti quidem. I. 45. 46
 Integri, ne triduum quidem in aqua macerati, ad
 fundum descenderunt; sed fracti, paulo post descen-
 derunt, & cur. I. 46. 47
 Haec ipsa de aliis pluribus calculis etiam non flavis
 observata. I. 46
- Calculi cystis felleae Nigri qua sint structura. I. 4
 Hi in aquam coniecti num semper statim fundum
 petant. I. 43. 4
 Horum nonnulli inter ipsas cystis tunicas inventi. I. 4
 Calculi Ductus Hepatici per experimenta tentati. I. 4
 Discrimina quaedam inter hos, & cysticos, ut per
 petua, proposita, experimentis rejiciuntur. I. 4
 Calculi qui in Vena Portae olim inventi dicuntur, videntur
 potius fuisse in annexis ramis Ductus Hepati-
 tici. I. 49. 6
 Caldesius Joannes laudatus. II. 1
 Calvus P. Bernard. Chirurg. Taurin. laudatus. II. 2
 Cantius Arant laudatus. I. 14. 32. II. 1
 Capsula Portae Ven. Vid. Hepatis.
 Casserius num extrema in liene vascula instar penicilli-
 rum esse, revera cognoverit. I. 8
 Arachnoideam Cerebri tunicam delineavit primus. I. 8
 Celso A. Corn. Canales Auris Semicirculares non videntur
 omnino ignoti. I. 9
 Cerebri novum quoddam rete mirabile Varolio notum. I. 9
 Protuberantiae Annularis tractus ipsi, sive striae
 Varolio primum descriptae sunt. I. 9
 Transitus a tertio ad quartum ventriculum nu-
 paulo vetustioribus Anatomicis fuerit ignotus. I. 9
 Tunica Arachnoidea descripta a Varolio fuit, &
 Casserio delineata. I. 9
 Chyli Vasa, & Receptaculum qui primi in homine
 ostenderint, & delinearint. I. 8
 Qui primi in illis tum in bestiis, tum in homine
 valvulas animadverterint. I. 9
 De Chyli Receptaculo. II. 12. 3
 Cicogninus Jac. Med. & Consil. Taur. laud. II. 67. 81. 10
 Columbi Reald. lapsus. I. 49. 6
 Columella primus in bestiis Scroti Septum indicavit. I. 8
 Communis bilarii Ductus finis, & orificium quale. I. 3
 Valvula, huic orificio superposita, qualis. I. 3
 Frenuli, eidem subjecti, in variis varietates. I. 3
 Hujus Usus inquiruntur. I. 3
 Ductus ejusdem dilatatio observata. I. 4
 Cordis fibrarum cochlearem ductum qui primi observa-
 verint. I. 9
 Coschwitzius Geor. Dan. Prof. Hal. & Phys. Reg. laud. II. 10
 Cremasteres musculi unde oriuntur. II. 51
 Curtius Bartholom. Med. Mediolan. laudatus. I. 79. 8
 Cyst-hepatici Ductus num in homine sint demonstrati.
 I. 38. 39. 40. 41. 42. II. 16. 17. 18. 19. 20. 21.
 22. 23. 24. 25. 26. 27. 77
 Cysticus Ductus ad quem angulum confluat cum He-
 patico. I. 23. II. 44. 45. 46. 47. 78
 Descendit, non ascendit, in eo confluxu, & quid
 hinc sequatur. I. 23
 Ejus dilatationes observatae, & unde ortae. I. 43
 Valvularum varietas. I. 53
 Harum Usus jam olim a Riolano, & Highmore
 propositus. I. 53
 Annulus quidam, ad hujus initium introrsum ex-
 tans, num plane sit nullus. I. 54
 Cystis fellea cur sit in hepatis sinu semirecondita. I. 15
 Cur saepe ima parte sit undique libera. I. 15
 Nonnunquam parva tantum parte cum hepate con-
 necitur. I. 42
 Ejusdem divisio in collum, cervicem, & fundum
 refutatur. II. 39. & seq. 42. 43
 Valde parva inventa. I. 43
 Valde amplificata. I. 43
 Num saepe in cadaveribus disrupta inveniatur. II. 95
 Excrescentia carnea intra ipsam observata. I. 43
 Calculi. Vid. Calculi.
- Cystis felleae Sinus quidam, a pluribus observatus. I. 53
 Internum Reticulum quale. I. 52. 55
 Quidam hujus usus rejectus. I. 55
 Carunculae quaedam num intus extant, & quid
 esse aliquando possint. I. 40. 56
 De glandulis quid observatum. I. 56. 63
 De iisdem. II. 72. 73
 De harum usu. I. 56. II. 71. 73. 74. 75
 De tunicis quaedam. I. 57
 Cel-

Cellulosa tunica addi possit. I. 62
 Cystis fellea est in Gliribus nostratibus, & qualis. II. 36
 D.
 Diaphragma saepe a dextris altius thoracem subit, quam a sinistris. I. 13
 Tribus nonnunquam foraminibus pro Venis dumtaxat, in centro pertusum. I. 26
 Quomodo utile promovendae secretioni, & motui bilis in toto hepate. II. 60. 90
 Diaphragma tributum inter Aves Vespertilioni. I. 32
 Ductus Thoracicus. Vid. Thoracicus.
 E.
 Empedocli Auris Coehle non videtur ignota. I. 92
 Epididymidum canalicularem structuram quis proposuerit. I. 87
 Eustachii Figura quaedam considerata, & explicata. I. 2. 8. 10. 12. 14. 15. 19. 21. 23. 33. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 93. II. 69
 Eustachius delineavit Lobulum hepatis, nunc Spigelii dictum. I. 19
 Item arteriae hepaticae, & ductus bilarii ramos, intra hepar ramos venae Portae stipantes. I. 69
 Item vascula sanguifera in Uteri Ligamentis Rotundis. I. 89
 F.
 Acciolatus, Jac. Prof. Patav. laudatus. I. 87
 Fallopius uteri vasa superiora, & inferiora, dextra, & sinistra inter se communicare, docuit. I. 89
 Antonus Jo. Med. Reg. & Prof. Taurin. emer. laudatus. I. 7. 9. II. 58. 59. 67. 81
 Fascium glandulae Antiquis notae. I. 84
 Fontenellius Bernard. a fecr. Reg. Acad. Sc. Par. laud. II. 21. 65
 Forestus, Petrus defensus. II. 92
 G.
 Galenus docuit excarnare hepar ad ejus vasa persequenda. I. 69
 Gerbezius Marc. Poliar. Labac. laudatus. I. 51
 Glandulae conglobatae ad cavum hepatis. De his. I. 22. 30. II. 3. 4
 Glandulae ipsius hepatis. Vid. Malpighii.
 Cystis fellea. Vid. Cystis.
 Vesicae urinariae. Vid. Vesicae.
 Glires, saltem apud nos, cysti fellea non carent. II. 36
 Graafii lapsus. I. 31
 H.
 Haisterus Laur. Prof. Helmstad. laudatus. I. 25. 53. 56. 58. 63. 90. 94. II. 18. 28. 29. 31. 55. 58. 65. 107
 Hepar in Vipera quomodo, & ubi se habeat. I. 64. II. 91
 In Multis Piscibus. II. 92
 Hepar hominum an distet a diaphragmate. I. 2
 In nonnullis connatum cum diaphragmate. I. 2. 9
 Quem habeat situm. I. 11. 13
 De ejus regionibus, sive faciebus. I. 14. 24
 Figuram saepe habet in variis variam. I. 12. 13. 15. 19
 Quid de ejus Fibris, seu Lobis, & variis apud Veteres horum appellationibus habendum sit. I. 18
 Recte dividi potest in lobos. I. 17
 Hepatis Lobus dexter saepe sursum impense protuberat. I. 13
 Sinister dextero est multo minor. I. 21
 Lobulus Spigelii notus fuit Eustachio, & Vidio. I. 19
 Quam varia hic Lobulus figura sit. I. 19
 Ejus utilitas. I. 34
 Hepatis fissura, & sinus pro vena Umbilicali, ejusque sinus isthmus, & ligamentum. I. 33
 Sinus, seu fovea pro vena Cava ubi, & quanta sit. I. 14. 26
 De ejus foveae isthmo. I. 33
 Sinus pro Cysti. Vide Cystis.
 Sinus reliqui, sive foveae. I. 34
 Fissurae naturales majores, minoresque, & ipsarum utilitas. I. 35
 Rete quoddam, etiam externum. I. 65
 Capsula Portae venae, Glissonii dicta, jam nota fuerat Walzo. I. 66
 Hujus Capsulae Septum a Glissonio prop. fuerat. I. 66
 De carneis Capsulae fibris, & glandulis. I. 66. II. 58. 59. 60
 Hepatis Malpighiana structura. De hac. II. 82. 83. 84. 85. 86. 87
 Excarnatio ad vasa pervestiganda, a Galeno proposita est. I. 69
 Usus num sit etiam praestare diverticulum sanguini, nimis vel copioso, vel turgenti. II. 94
 Hepatis Arteria. Vid. Arteria.
 Cystis. Vid. Cystis.

Ductus bilarii. Vid. Bilarii Ductus.
 Ligamenta. Vid. Ligamentum.
 Lymphæductus. Vid. Lymphæductus.
 Nervi. Vid. Nervi.
 Venae. Vid. Venae.
 Hepatis subitaneae phlegmones, & celeres quaedam obstructions unde videantur repetendae. II. 94
 Hepatici Ductus rami non connivere in hepate, sed patuli servari videntur. I. 27
 Sinus non est perpetuus. I. 66
 Dilatatio observata. I. 43
 Calculi. Vid. Calculi.
 Hepati-cystici Ductus num in homine sint demonstrati. I. 38. 39. 40. 41. 42. 56. 83. II. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 77
 Highmori lapsus. I. 96
 Hippocrates primus Seminales Vesiculas indicavit. I. 83
 Hoffmannus Frid. Prof. Halens. & Consil. Reg. laud. II. 107
 I.
 J.
 Jecur. Vid. Hepar.
 Injectionum humoris, acrisve ad Anatomen augendam rudimenta apud Berengarium, & Eustachium. I. 69. 86
 Intestinatorum glandulas qui docuerint. I. 83. 84
 L.
 Lactea Vasa. Vid. Chyli vasa.
 Lancisus Archiat. olim Pontif. defensus. I. 8. 68. 69. 70. 72. 73. 74. 75. 76
 Laurentii Andr. lapsus. I. 34. II. 80
 Defensio. II. 39
 Lentilius Rosin. Archiat. Wrtenb. laudatus. I. 49. II. 96
 Lienis ligamenta num sint solae, & dispersae fibrillae. I. 9
 Fissurae naturales, & harum utilitas. I. 35
 Vasorum extrema instar penicillorum num revera Casserius noverit. I. 83
 Ligamenta hepatis quatenus unum dumtaxat dici possint. I. 9
 Ligamentum hepatis dexterum, ejusque in variis hominibus varietates. I. 6
 Num perpetuum sit. I. 7
 A quibus Auctoribus sit propositum. I. 8
 In bestiis quibusdam deest. I. 7
 Ligamentum hepatis sinistrum. I. 6
 Num sit perpetuum. I. 7
 A quibus Auctoribus propositum sit. I. 7. 8
 In quibusdam bestiis desideratur. I. 7
 Ligamentum hepatis Suspensorium latius est, quam vulgo creditur. I. 2
 Eo minus tamen, quo posterius. I. 2
 Pervenit usque ad umbilicum. I. 3
 Quatenus verum sit, ipsum instar zonae hepar amplecti. I. 9
 Num in se habeat quasdam teretes productiones. I. 4
 Habet vascula sanguifera, & in his quaedam nondum adnotata. I. 4
 Num per membranam hepatis in hujus parenchyma reapse penetret. I. 5
 Num praeter hoc sit aliud Ligamentum hepatis ad cartilagineum ensiformem. I. 6
 Ligamenta Lienis. Vid. Lienis.
 Ligamenta Uteri Rotunda ex sanguiferis vasculis magnam partem constantia primus pinxit Eustachius. I. 89
 Lospichlerus Jo. Ad. Archiat. Salisburg. laudatus. I. 51
 Lymphæductus qui primi viderint. I. 66
 Qui primus in homine viderit, & delinearit. I. 83
 Eorum valvulas qui primi animadvertent, & luculentissime demonstrarint. I. 96
 De ipsorum origine. I. 30. II. 5. 8
 Lymphæductus hepatis. De his. I. 28. 29. II. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 77. 78
 Num cum glandulis vicinis non communicent. II. 3. 4
 M.
 Malpighii de structura hepatis sententia illustrata, & a nova quadam alienissima interpretatione vindicata. II. 82. 83. 84. 85. 86. 87
 Mammae. De harum in Areolis Tuberculis. II. 10
 Mangetus, Jo. Jac. Archiat. Pruss. laudatus. II. 3. 11. 17. & alibi passim.
 Marsilius Lud. Ferd. Comes laudatus. II. 107
 Mead Rich. Med. Londin. laudatus. II. 107
 Mediavia Nicol. Publ. Incif. in Th. Anat. Patav. laud. I. 56
 Mercurialis, Hieron. De ejus vita, & primo ab ipsa edito, nunc ignoto, & rarissimo libello quaedam. I. 81
 Mesaraeae venae. Vid. Venae.
 Michelottus Petr. Ant. Med. Ven. laudatus. II. 70
 Musculi exiles, & dubii in quibus potissimum cadaveribus

- ribus examinandi. I. 59
- Musculi Mallei. Vid. Auris.
- Vesicæ. Vid. Vesicæ.
- Urethræ. Vid. Urethræ.
- Cremasteres. Vid. Cremasteres;
- N.
- N**arium Turbinata ossa qui primi descripserint. I. 94
- Nervi quatenus inter vasa referri possint. II. 15
- De Nervis ad hepar pertinentibus. I. 36. 37. 70.
- II. 13. 14
- O.
- O**mentum num coctionem juvet. II. 92
- Ossa duriora num fieri mollissima possint sine ullo vitio fluidi universalis. II. 95
- Ossa Turbinata. Vid. Narium.
- Ossicula Tympani. Vid. Auris.
- Ova vera mulierum num sint adhuc bene perspecta. I. 89
- P.
- P**ancreatis lobi inferioris, in cane prælongi, inchoamentum in nobis non deest. I. 30
- De ejus Ductu quadam. I. 84. 85
- Papadopoli Nicol. Comn. Prof. Primar. Patavinus laud. I. 80.
- Partes nostri corporis num aliæ ab aliis orientur. I. 9
- Internæ in variis variant fere ut externæ, & quid hinc sequatur. I. 12
- Pascolus Alexand. Prof. Rom. laudatus. I. 7
- Pauli Jo. Guil. Prof. Lips. laudatus. I. 96
- Peritonæum an, & quomodo visceribus ventris tunicas præbeat. I. 9
- Platnerus Jo. Zachar. Prof. Lips. laudatus. II. 65
- Polenus Jo. Marchio, & Prof. Patav. laudatus. II. 104
- Portæ vena. Vid. Vena.
- Posthii Jo. lapsus. I. 36
- R.
- R**enum Papillæ notæ fuerunt Berengario, & aliis. I. 86
- Reverhorstius Mauris. Med. Batav. defensus. I. 33.
- II. 2. 3. 6. 77
- Riolani Jo. fil. lapsus. I. 31. 34
- Defensio. II. 92
- Ruyfchius Frid. Prof. Amstel. laudatus. I. 7. 21. 52. 56.
90. II. 18. 33. 47. 69. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 101. 107
- S.
- S**alivalium glandularum, & ductuum quorundam Inventores. I. 77. 84
- Saltzmannus Jo. Prof. Argentor. laudatus. I. 32. II. 12
- a Sancta Sophia Marsilius. De hoc quadam. I. 80
- Sanguinis Circuitum qui primi docuerint. I. 82
- Santorinus Jo. Dominic. Protomed. Venet. laudatus. I. 31. 32. 56. 88. II. 29. 31. 58. 65. 71
- Schrockius Luc. Cæs. N. C. Acad. Præs. laudatus. II. 107
- Scroti Septum in bestiis primus indicavit Columella. I. 87
- Secretio animalis. De hac. II. 61. 62. 63. 64. 66. 67. 68. 69. 70. 81
- Semicirculares Labyrinthi Canales non omnino videntur ignoti Corn. Celso. I. 92
- Sieverus Paul. Godfr. Med. Magdeb. laudatus. I. 82
- Spermatice Venæ. Vid. Venæ.
- Splen. Vid. Lienis.
- Stahlius, Georg. Ernest. Consil. & Archiat. Pruss. laud. I. 27
- Stephanus Carol. Urethræ musculos Transversales novit, & primus delineavit. I. 88
- T.
- T**eichmeyerus Herm. Frid. Prof. Jenens. laudatus. II. 58
- Terraneus num Urethræ glandulas illustraverit. I. 88
- Testiculæ canalicularem structuram qui primi docuerint. I. 77
- Quis primus corpus, Highmori dictum. I. 87
- Thoracicus Ductus cur infulas habeat. I. 10
- Non fuit a Mundino indicatus. I. 78
- Tozzii lapsus. I. 80
- Tubas Eustachianas non modo novit Aristoteles, sed etiam quæ, illis positis, consequuntur. I. 93
- Tubas Falloppianas quis primus in bestiis descripserit. I. 89
- Tympanum quinam inter Veteres descripserint primi. I. 92
- V.
- V**allisnerius Anton. Prof. olim Primar. Patav. & Cæsar. Med. Cubicul. laudatus. I. 1. II. 36. 51. 104
- Valvulæ. Vid. Venar. Lymphatic. Chyli vas. Cysticus ductus.
- Varolius primus Arachnoideam cerebri tunicam descripsit. I. 91
- Item novum quoddam Rete mirabile. I. 91
- Item Tractus, sive strias Protuberantiæ Annularis. I. 91
- Vaterus Abr. Prof. Witenberg. laudatus. I. 31. II. 17. 107
- Venæ Bronchiales a quibus observatæ. I. 90
- Vena Cava ab emulgentibus ad cor non recta ascendit, sed bis inflectitur. I. 10
- Harum inflexionum utilitas. I. 10
- Venæ Hep. omnes quomodo pervestigandæ, docuit Gal. I. 69
- Hæ omnes, etiam minimæ, num decussentur. II. 79. 80. 81
- Hæ omnes sensibiles, nunquam connivere possunt, sed semper patulæ servantur. I. 27
- Ejus rei causæ inquirentur. I. 27
- Venæ Hepaticæ, ad Cavam pertinentes, majores, & minores. I. 26
- Venæ Lactæ. Vid. Chyli vasa.
- Venæ Meseraicæ cur infulas habeant. I. 10
- Vena Portæ num in sinistram latus jecoris inferatur. I. 24. 25
- Ejus Sinus sedes, positus, figura. I. 25. 75
- Ejusdem Sinus habitudo ubi excipit venam umbilicalem. I. 75
- Venæ Portæ ramos intra hepar arteria, & bilario ductu stipatos jam olim pinxit Eustachius. I. 69
- Ejus Calculi. Vid. Calculi.
- Venæ Spermaticæ cur infulas habeant. I. 10
- Venarum valvula qui primi cognoverint, & delineaverint. I. 91
- Oblongiores quædam valvulæ ante Recentiores descriptæ. I. 95
- Ventriculus. De hujus tunica cellulosa. I. 62
- Ventriculus in Vipera qualis. Vid. Vipera.
- Verheyenii lapsus. I. 2
- Vesalii lapsus. I. 31. 49
- Vesicæ urinariæ figura non rotunda, neque instar inversi pyri observata, sed potius contra. I. 61
- Eadem retrorsum magis, quam antrosum impense protuberat. I. 61
- A lateribus angustior est, quam a fronte. I. 61
- De Vesicæ glandulis quid observatum. I. 63
- Ejus fibras carneas esse super extimam tunicam, a vero alienissimum ostenditur. I. 58. II. 29
- Eisdem intermedium tenere locum, & plane interdum rubere, demonstratur. I. 58. 59. 69
- Quænam circa ipsas in pluribus vesicis sint observata. I. 69
- De Vesicæ Sphinctere musculo quid observatum sit, & animadversum. I. 60. 61
- De Vesicæ musculis quibusdam Elevatoribus, & Depressoribus. I. 88. II. 92
- Vesicæ nova quædam divisio in collum, cervicem, & fundum refutata. II. 39. & seq. 42. 43
- Vesicula fellis. Vid. Cystis.
- Vesiculas Seminales primus indicavit Hippocrates. I. 83
- Veslingii lapsus. I. 2. 10
- Vespertilionem non carent diaphragmate. I. 32
- Vidius memoravit Lobulum hepatis, nunc Spigellii dictum. I. 19
- Viperæ ventriculus qualis. I. 63
- Hepar num ad Duodenum intestinum pertingat. I. 64. II. 93
- Urethræ, & vesicæ urinariæ sinibus innata excrecentia. I. 43
- Urethræ musculos Transversales novit, & primus delineavit Car. Stephanus. I. 88
- Num hi sint quidam vesicæ Depressores musculi. I. 88. II. 31
- Urinæ secretio. Vid. Secretio, & speciatim II. 68. 69. 70
- Naturalis color num vocandus sit croceus. II. 89
- Ad ejus compositionem indagandam Bellini experimenta num minimi momenti sint. II. 88
- Uteri Ligamenta. Vid. Ligamenta.
- Vasa superiora, & inferiora, dextra, & sinistra inter se communicare, Falloppius docuit. I. 89
- Divisio quædam in collum, cervicem, & fundum quos Auctores habuerit. II. 40
- Eadem non est admittenda. II. 39. 40. 41. 42. 43
- Vulpus Jo. Anton. laudatus. II. 106
- Vulpus Jo. Bapt. Prof. Patav. Emeritus laud. I. 43. 56. II. 106
- W.
- W**alaus Capsulam hepaticam ante Glissonium indicavit. I. 66
- Winslowius Jac. Benign. ex Acad. Sc. Paris. laudatus. II. 107
- Wirsungus. De hoc, & ejus morte quadam. I. 85
- Wolfartus Petrus Prof. Marburg. laudatus. I. 7. 35
- Z.
- Z**anottus Franc. M. Prof. Bonon. laudatus. II. 106
- JO.

JO. BAPTISTÆ
MORGAGNI
AD
AMICUM
EPISTOLA ANATOMICA PRIMA.

UOD Te mihi de Epistola purgas, eo facilius excusationem accipio, quod antequam scriberes, ab Amico audiveram, qui tecum essent, cum illam reddidit, & qui continuo inter vos sermones coorti sunt. Verum si me amas, quantum

ab ipsis amaris, suscipere debes partes meas, & cum te esse fingere qui ego sum. Placeretne tibi, Vir Doctissime, id in publicum emitti quod tu horis subcelestis dictasses potius, quam scripsisses? quod non emendare, si opus esset, quod vix relegere potuisses? in quo nonnulla fufius, multa strictius rescribenda, & quod caput est, plura diligenter etiam atque etiam expendenda esse, scires? An ty nolles diutius considerare non solum quid in alium dici, verum etiam quid a te dici deceret? neque tantum ne levioribus verbis uterere, quam causa postularet, quantum ne graviorebus, quam tua natura pateretur? Huc illud accedit, quod Epistolam meam vel nullius, vel alicujus ponderis esse, putatis. Si nullius, cur edendam censetis? Sin alicujus, cum eo spectet universa, ut neque debere, neque oportere ullum a me Provocatori responsum dari, idque omnibus manifestissimum esse, confirmetis, cur videri vultis omnium ingeniiis distidere, de tam perspicuis rebus tam longam Epistolam emittendo? At enim illis qui vulgari eam velint, suas victissim causas esse, & rationes, scribis; sed quæ sint, non scribis.

Illud contra, quod minime ignorabam, inculcas, eos esse, illos, qui apud utrumque nostrum debeant & necessitudine, & beneficiis, & dignitate plurimum posse: quorum ego neque benevolentiam erga me ignorare, nec auctoritatem aspernari, nec voluntatem negligere debeam.

Vera prædicas, & quæ neque inficari possem, si vellem, neque vellem, si possem. Sed quorum voluntati obolare nequimus, fac, oblecto te, ut eorum voluntatem sectamur, ut partes lenitatis quas me natura ipsa docuit, sinant me agere libenter; illam vero severitatis personam, a me nunquam appetitam (nisi si vestrum omnium iudicio & gravissima causa urgere, neque mea improbanda esse Epistola videatur) mihi iterum non imponant. Atque ut intelligant, quanto libentius lenitati indulgeam, quam severitati; huc alterius adscribam Epistolæ exemplum, quam ante istam quæ in manibus vestris est, ad Provocatorem mittendam paraveram. Hanc; etsi affecta est, non perfecta; habeant, ostendant, in vulgus edant;

minime ego moleste feram: imo non levem voluptatem capiam, si hoc alterum a me exemplum publice extiterit, quemadmodum inter Amicos litterariæ controversiæ sint exercenda. Hujus Epistolæ, si queris, causa mihi ad hunc modum se obtulit. Cum *Historia Hepaticæ* novam Editionem accepi, nolui ipse primus legere, ne in propria causa fortasse fallerer; sed ad certos quosdam mihi amicissimos Viros afferendam curavi, qui si quid forte invenirent, unde meus animus offendi posset, iis notatis locis, librum remitterent, ut ego, quoad vellem, declinare illa possem, reliqua legere, & ad primam saltem lectionem, nullam præjudicatam opinionem asserere. Sic, post aliquot menses, remisso ad me libro iis ipsis diebus quibus Anatomien in publico docebam, subcelestis quibusdam temporibus, animi causa versare Tabulas præsertim, earumque Explicationes, nonnullas etiam Orationes, interdum quoque, si quid mihi dubium videretur, adnotare ceppi. Ita mihi enata Epistola est.

Quam tamen ne absolverem, imo ut alteram istam aliquanto longiorem eo qui insecutus est, mense ad te perferendam dictarem; fortuito contigit. Cum enim alium quærerem nescio quem locum; in eam Animadversionem forte incidi quam potissimum eo tempore vitare statueram. Tum enim vero incredibili te commotus, cum illam, tum reliquas a capite ad calcem Animadversiones perlegi, illamque ad te Epistolam effudi, quam unaliquæ opinor, in pari causa effudisset. Nunc quando rerum ordinem habes; jam quæ ex Anatomie alias, si tu velles, me esse scripturum, in ea Epistola promissi, eorum pleraque omnia in hac habebis. Ita autem conscripta erat:

1. **M**ulto antea Tibi, Vir Cl., quas molesto mago, gratis egissem, si vel nihil, nisi gratias agere voluissem, vel Celeberrimus Collega meus Antonius Vallisnerius, qui non nisi post Kalendas Novembris (*) redire huc potuit, tuum mihi librum eo tempore attulisset, quo non tam assiduis laboribus, & occupationibus distinerer. Nunc autem ob eas, aliasque probe ipsi cognitatas causas, vix aliud quam Tabulas atque Orationes nonnullas inspicere mihi licuit, ex quibus argumentum caperem ita tibi gratias agendi, ut fortasse ex parte aliqua etiam referrem. Cogitant enim mihi quo potissimum grati, amique animi testimonio tuæ erga me liberalitati responderem; nullum aptius visum est, nostrarave amicitia

Morgagni Epistola Anat. I. p. 102. in Op. Morgagni.

(*) Ann. 1725.

zia dignius, quam ea tecum dubitationes ingenue communicare, quas mecum ipse communicari pariter vellem, si forte interdum in Amicorum, mea Scripta legentium, animis ejusmodi dubitationes exorientur. Nam aut a recte dubitantibus verum discerem, meque ipse emendarem; aut vicissim ipsi a me acciperent unde suos sibi scrupulos evellerent: quorum alterum mihi utile, alterum ipsis non inutile, utrumque utrisque jucundum, publico autem rei literariæ incremento conducibile plurimum foret.

2 In I. ergo Tabula, nitide & perspicue, ut reliquæ, delineata, plura sunt in Ligamento potissimum Jecoris Suspensorio, quæ non leves mihi dubitationes injiciant. Nam primum ubi id latissimum pingis, duos transversos digitos non excedis. Ego vero solitus sum in isto ipso qui supra hepatis fissuram est, loco id Ligamentum digitos interduo quatuor, alias tres latum deprehendere, quamvis neque jecur, neque cadaver magna sint.

383
NIA.
Mecat.
pag. 81.

Quod nisi tu *Ichthyogrammam* tuam *Hepaticam* esse ad *virum incisam*, testareris, sic ut omnia, quod alibi confirmas, *magnitudinem naturalem servent*; aut nisi Fernellius, Piccolhominus, Spigelius, Highmorus transversis fere digiti intervallo jecur ab diaphragmate, ne hujus obesset motui, distare, docuissent, contra autem Diemberbroeckius (a), Spigelium, & ante illum Riolanus (b) omnes, ut ait, *Anatomicos* in eo ipso redarguissent, ac jecur *strille*, & *sine ulla vel levi distantia, tota superiore parte diaphragmati affigi*, tradidissent; minus illud mihi attendendum existimasset. Neque tamen credas, a me negari, quod ipse nonnunquam vidi, & Bohnius (c) confirmat, posse jecur ita ut Riolanus scribit, septo transverso affigi sine hujus actionis incommodo; hic enim non quod aliquando, sed quæ sæpius viderim, propono; hisque inhærens, hepar stante homine, & ventriculo, ac intestinis inanibus, ab diaphragmate plusquam fortasse credatur, distare aliqua saltem sui parte, conjicio, si modo Suspensorium Vinculum non oblique, sed ad lineam a septo transverso ad jecur undequaque se se demittit. Dixi autem *aliqua sui parte* non ignarus aut eorum quæ de jecinoris figura infra addam, aut eo magis ejus Vinculi latitudinem contrahi, quo magis ex eo de quo supra dictum est, loco ad posteriora accedit: id quod a te, Vir cl. egregie pictum esse lator, ut habeant iterum Anatomici quam Verheyenii Figuræ (d) opponant id non magnopere observantis, & præterea hoc Vinculum extra fissuram, ut videtur, pingentis, itemque aliis apud Veslingium (e), & Bartholinum (f) Figuris, in quibus omnibus illud quoque vitii est, ut ad hepatis imam partem cum Vinculum amplius esse oporteret, angustius exhibeatur. Quanto aliter Eustachius! cujus si convexæ jecoris faciei delineationem (g) inspexeris, facilius, opinor, feres tum quæ de hujus Ligamenti latitudine a me observata indicavi, tum quæ de ejusdem longitudine continuo subjiciam.

384

3 Tu igitur hoc Ligamentum proponis ad unum, aut alterum infra hepar digitum descendens, non ultra videlicet eum locum ubi illud concurrans cum umbilicali vena representas, per cujus interventum ad lineam albam hoc eodem loco firme pariter adnectatur. Mihi vero semper ad hoc usque tempus contra observare, atque ostendere datum est, non ibi, ut putant suum imum terminum habere, sed ad umbilicum usque demitti inter lineæ albæ regionem, & venam umbilicalem sic, ut non hujus interventu Vinculum, sed Vinculi interventu ea vena cum alba linea committatur. Quæ quidem de re, deque ejus, sive in utero, sive extra uterum utilitate, ac de his perpaucis Anatomicis qui id prorsus ignoravisse non videntur, cum fusius in meis illis Observationibus scripserim

quas cum Celeberrimi Valsalvæ nostri Operibus Posthumis vulgabo, non hic plura adjiciam: sed abs te illud dumtaxat petam, ut cum jecur suis e sedibus eximes, dare operam velis, ne quidpiam de hoc Ligamento relinquantur ad septum transversum, albæque lineæ regionem; vel etiam prius quam cultrum Vinculo admoveas, leniter manibus hinc umbilicalem venam, inde, jam divisos ad sinistram albæ lineæ latus, abdominis dextros msculos trahendo, tuismet oculis credas, hoc Vinculum supra hepatis fissuram, & tribus, aut quatuor infra hanc digitis totidem æquans digitorum latitudinem, magis quidem, magisque deinceps contrahi, quo magis ad umbilicum accedit, sed non antea cessare, quam ad hunc umbilicalem venam perduxerit, quam intra duplicaturam suam hinc usque ad Sinum venæ Portæ tuetur, ac fulcit sic, ut ultra interius ejusdem umbilicalis venæ latus sæpe, in mulieribus præsertim, & pinguibus viris, adipe factum prominat. Sed quamvis adipe sæpe farciatur; haud tamen propterea non perpetua & continens cum Ligamento Suspensorio membrana est; quinimo non ita pridem cum in macilentis alioqui Anu a pinguedine flaventem invenirem, adeo firmam valentemque deprehendi, ut hanc digito perempere difficiliter potuerim, quam ipsum diaphragmati, & jecori interjectum Vinculum Suspensorium.

4 Hic quæres fortasse, an hoc in Vinculo eas viderim quas delineas, atque describis, geminas *compallas*, & *teretes* -- *instar tendinis produktiones* venæ umbilicalis. Verum tibi ingenue fatebor: neque unquam vidisse memini, & frustra nuper, quatuor, aut quinque continenter sectis jecinoribus, perquisivi; quamvis omnia tam sedulo, objecta etiam adverso lumini, exploraverim, ut inter adipis strias, sæpe a primo non satis conspicuas, quæ inter diaphragma, & hepar interdum haud ineleganter dispositæ sunt, vascula etiam multa sanguifera viderim, quorum exiles caudices ad jecur pertinebant; ramuli diaphragma versus ferebantur, nonnulli etiam paulo majusculi, qui fere ex jecoris fissura existebant, deorsum per eam quam supra descripsi, membranam umbilicalem versus pergebant; cum his nonnunquam alia vidi quæ communicarent, vascula, a peritonæo prope umbilicum prodeuntia, & obviam prioribus ascendentia. Quæ omnia commemoravi cum quia vascula hæc ultima, atque illa prima neque picta, neque descripta vidisse memini, cum secunda, atque alia, ad vinculis hæc pertinentia, viderim; tum vero ut intelligas, qui ejusmodi res perspexerim, longe facilius istas conspiciere *duvioris densiorisque corpulentæ produktiones*, si in iis fuissent cadaveribus, potuisse.

5 Ne autem credas, ea dumtaxat quæ a te proponuntur, a me inventiri non posse; ne aliud quidem, a Glissonio propositum, mihi adhuc licuit invenire. Tradidit (id quod tu minime ignoras) Auctor ille Experimentissimus (h), *Ligamentum hoc*, quo de loquimur, Suspensorium non solum *extima hepatis membrane affigi, sed etiam parenchyma ejus penetrare, & communi vagina sive involucre rami venæ Portæ (quæ vena umbilicalis eidem continua est) valide annecti*. Frustra hoc olim invenire conatus, eo me primum solabar, quod Verheyenio (i) quoque, exercitatissimo Anatomico, idem accidisse videretur. Neque enim rem ita se habere, scripsit; ut scripturus fuerat, si vidisset; sed ad hunc modum: quod ligamentum D. Glissonius dicit *capsule venam portæ & ductum hepaticum involventi continuatum*. Deinde autem mihi illa Glissonii verba iterum consideranti, locumque propositæ connexionis attendenti, quæ vena umbilicalis ramo venæ Portæ continua est, subiit dubitare, an ista penetratio per hepaticam dum-

(a) Anat. l. 1. c. 14. (b) Antrop. l. 2. c. 21. & Animadv. in Laur. c. 19. l. 6. (c) Circ. Anat. Prog. 17.
(d) 3. in Tab. XI. l. 1. Anat. (e) Synt. Tab. c. 4. Fig. 4. (f) Anat. quart. renov. l. 1. Tab. 25. Fig. 1.
(g) Fig. 3. Tab. XI. (h) Anat. Hep. c. 2. (i) Anat. l. 1. tit. 2. c. 17.

dumtaxat fissuram; qua umbilicalis vena ad ramum venæ Portæ traducitur, sit fortasse intelligenda. Hac in dubitatione cum adhuc essem, te, Vir cl. legi sine ulla hæsitatione affirmantem, hoc

883 Ligamento substantiam visceris ad transversum fere digitum penetrari: hoc Ligamentum a tunica hepatis investiente per totum suum tractum distingui; quam scilicet tunicam non jam producit, sed scindit, & perforat in trajectu suo, ut hepatis substantiam factâ hæc scissione trajiciens penetret, eique ideo firmiores sui radices internas implanter.

Tunc enimvero, mea sepelita dubitatione, tibi que magis, quam mihi credens, scalpellum iterum in manum sumpsi, in tribusque jecinoribus quod frustra olim perquisiveram, invenire conatus sum. Verum mihi pro tua humanitate veniam dabis; si ne nunc quidem invenisse fatebor, quamquam & scalpelli, & oculorum acie connixus, nihil intentatum reliquerim, ut invenirem. Modo enim cultro a summo Ligamenti limbo deorsum per Ligamentum, ipsamque hepatis substantiam in transversum ducto, utramque sectionem præclaro sub lumine intentis oculis inspeceavi, si forte pergere intra hepar Vinculum, quod subinde leniter alternatim trahebam, laxabamque, conspicerem. Modo cultrum secundum alterutrum Vinculi ipsius latus, lenta ac suspensa manu leviter sensimque abradendo, in subjectam jecoris substantiam deprimebam. Quid verbis opus est? his, atque aliis ejusmodi tentaminibus cum magnum tractum convexæ hepatis faciei supra fissuram dissecuerim, non modo Vinculum se per hepatis membranam trajiciens non vidi, sed contra luculenter vidi, cum prima illa instituta sectione, Vinculum, ut dixi, traherem, hoc se sa utrinque in jecoris membranam dividens, in eamque faceflens; cum autem alteram secundum ipsum Ligamenti latus suspensa manu sectionem incepissem, tracto inter dissecandum in alterum latus Vinculo, perpexi albas, validas, parallelas fibras, ex hoc in hepatis membranam passim dimissas.

Quæ cum ita sint; nisi tu doceas, quemadmodum membranam hanc videam per trajiciens Ligamentum ducissimam, in priorem illam dubitationem relabar necesse est, an forte Glissonii verba, quæ certe non ad totum Ligamenti ambitum tractumque pertinent, sed ad unum illum contrahuntur locum quo vena umbilicalis venæ Portæ ramo continua est, de parenchymatis jam ab ipsa natura per fissuram divisi penetratione sint accipienda. Hanc enim Ligamentum fissuram subit, & quamquam cum hujus pariete cohæret sæpe dextero, nonnunquam, ut vidi, sinistro, mox tamen ab eo pariete solutum, cum vena umbilicali ad illum usque ramum pergit venæ Portæ, ut ibi cum capsula, quemadmodum Glissonius docuit, connectatur.

885 6 Quod ad reliqua hepatis Ligamenta attinet, primum illud placet quod peculiare ad cartilagineam ensiformem Vinculum non agnosco. Et mihi sane accidit, ut quotiescumque id quaesivi, sic invenirem, ut quidam Anatomici universe docent, tu autem in nonnullis esse dicis, ut idem corpus ligamenti lati, absque distincta, quam tu delineas, productione, cartilagini immediate adnæssetur; nisi quod semel, idque in factu, ne hoc quidem illi nexum cartilagini vidisse memini. Illud quoque placet quod Sinistrum, & Dexterum jecoris Vinculum non omittas. Illud enim quotiescumque quaesivi, semper inveni, ab ipsis convexæ, & limæ faciei jecoris posticis sinibus exortum, quod cum aliquando diligentius inspicerem, longius fere quam latum esse vidi trianguli forma cujus totum latus superius, tres digitos transversos longum, a basi ad verticem usque peritonæo, diaphragma succingenti, neceretur, donec vertex imple hæud procul a superiore lienis sede cessaret. Dexterum quoque semper Vinculum deprehendi, membrancum pariter, firmum, nec sane angustum, nisi quod semel in fani alioqui hominis cadavere inven-

Morgagni Epistola Anat. 1.

nire non potui, cui gibba hepatis facies magno ad posteriora spatium cum septo transverso, connatis utriusque membranæ, arcuissime a dextris connexa erat. Sed latus ipsum dexterum utriusque hepatis faciei, omneque illi fines quocumque vinculo nexuque carebant; ut in eo certe limbus dexter lobi majoris hepatis ad interna latera spuriarum costarum, medio pariter amiciente Peritonæo, per spatium sat latum ab Ligamento colligatus non esset.

Quinimo etiam haud raro vidi hoc Vinculum peritonæo affixum non modo alicujus dexteræ ad ipsos hepatis fines spuræ costæ, sed & musculorum, his costis subjectorum, latera convellenti; haud raro tamen etiam vidi affixum peritonæo diaphragma amicienti, videlicet huic quoque, aut huic tantum regioni, sapius a latere, nonnunquam prope vertebrae solum, atque unum modo, interdum quasi duplex, aut triplex, sæpe a limbo ipso profectum hepatis dextero, aliquando tamen potius a facie sima, aut etiam convexa, modo summæ & posticæ, modo imæ & antice jecoris parti amplius annexum. Quæ cum ita sint; ut facile agnosco, variis in variis hominibus locis dexterum hoc Ligamentum affigi; sic haud facile intelligo quomodo istud quod tu, Vir cl. in I. Tabula delineas, eo potuerit ubi diaphragma intersectum non esset, extendi, & ad interna latera spuriarum costarum, medio pariter amiciente Peritonæo, per spatium sat latum, ut tu quidem scribis, colligari.

7 Quod autem addis, te Ligamentum utrumque hoc jecoris, sinistrum, & dexterum, non tam in homine, quam in quocumque aliorum animalium genere majus, aut minus, angustius, aut vastius compertum semper habuisse; ego quidem, si bellias seponamus, quarum tot nempe sunt genera, ut nihil de ipsis universe affirmare audeam, imo in earum quibusdam neutrum Ligamentum vidisse me, sciam; ad tuas libenter observationes adjungam meas, ex quibus paulo ante indicatis colligere potes, mihi vix semel accidisse, ut Ligamentum dexterum in homine non invenirem. Censeo tamen, æquum esse, ut ambo aliis Anatomicis etiam credamus, ut Gerardo Blatio (a) qui duo hæc Vincula non perpetua esse, docuit, ut Isbr. Diemerbroeckio (b) qui sinistrum non semel defuisse, vidit, ut Doctissimo Fantono (c) qui haud aliter de sinistro videtur innuere, ut præterim Gabrieli Falloppio (d) cujus nobilissimi Prosectoris verba, ob aliam quoque rem consideratione, aut certe examine non indigna, hæc sunt: Aliquando reperiuntur rami venarum a portæ trunco per hepar disseminati, qui ab extremo apice sinistrae fibrae ex hoc viscere egrediuntur, & per ligamentum, quo in illo latere hepar ALIQUANDO septo transverso jungitur, repentes, atque ipsi septo communicati, descendunt per posteriora ad dorsum usque, ibique junguntur sub pancreo cum quibusdam aliis venis ab eodem portarum trunco extra hepar abortis, & cat. Atque horum observationes a nostris discrepantes, apud eos saltem qui præter perpetua, vix ulla attendunt, ejus rei, opinor, causa fuerunt, quam valde ipse æmiraris, tam modicam apud nuperos Anatomicos de hoc ligamento dextero (ut pariter de sinistro) quo ad usum, & ambitum valde notabili, mentionem institui.

Quamquam, ut verum loquar, de sinistro non tam crebro quidem a nostris Anatomicis mentionem factam esse, video, quam ab his qui ante demonstratum circuitum sanguinis scribebant, & nominatum; ut Columbum, & Piccolhomium prætermittam, qui ipsi quoque ut perpetuum commemoraverunt; a Vesalio (e), Valverde, Vidio, Platero, Bauhino, totque aliis qui Vesalii descriptiones, aut certe plures Iconismos retulerunt, in quibus sinistrum jecoris Ligamentum proponitur, atque indicatur. Attamen neque post Harveyum plures defuerunt Anatomici qui hoc Ligamentum dilerte verbis, aut non obscure Iconibus proposuerint, videlicet præter eos quos ipse nomi-

A 2

(a) Comm. in Vestig. c. 4. (b) Anat. l. 1, c. 14. (c) Anat. Diss. 6. (d) Obs. Anat. (e) De hum. corp. fabr. l. 5, c. 7. & Fig. 18. aliisque ejusd. & 3. libel.

nomina, Bartholinum, & Verheyenium; Nathanael Highmorus (f) Daniel Fauvryus (g); & Cl. Alexander Pascolus (h), ex quorum numero haud omnino expungendi sunt ii quos supra laudavi, Blasius, Diemerbroeckius, Fantonus, multoque minus aut Cel. Ruyschius (i) qui & in sua quadam Tabula pinxit, & ceu perpetuum sic indicavit: *Ligamentum Hepatis tertium, quo, suo in loco, continetur Hepar, aut Cl. P. Wolfartus (k)* qui nomine *Ligamenti Hepatis validioris, imo & principalioris, quo mediante Diaphragmati annectitur, semel, atque iterum post Ruyschium in iis delineavit Iconibus, in quarum prima, qua tu quoque alibi uteris, vereor, ne forte littera l, & k sic inter se locum permutarint, ut Auctoris observationem, remque ipsam vehementer obsecrent.*

Sed hoc omisso, si horum omnium verba, & picturas diligenter inspexeris; cum in quibusdam notabis fortasse nonnulla quae ne ipse quidem undequaque probo, tum Diemerbroeckium animadvertes longe aliter ac tu, docentem, hoc Vinculum in *brutis plerumque non inveniri, unde nonnulli Zootomici, qui cadavera humana rarius inspexerunt, ex illa brutorum scissione putarint, illud in homine etiam frequentissime deesse: cum hoc autem consentientem invenies Cl. Pascolum, qui idem Vinculum ordinario deesse in Brutis, confirmat.*

887 De Ligamento autem dextero res non ad eundem modum se habet. Nam quod tibi videtur cum Galenus metipso lib. 4. de usu partium c. 14. *ligamentum huiusmodi praecise adnotavisse asserendo: „Hepar costis etiam mendosis jungi, tum Eustachius suis in Tabulis idem ligamentum amplissime demonstravisse; primum Galeni verba haec esse invenies, quae, ut par est, & Andreas Lacuna (l) ipse distinxit, proferam: Magno praeterea alio vinculo hepar phrenibus: atque aliis quibusdam membranis & parvis, costis nobis connexionem est; in hac autem Calp. Hofmanni commentarium leges: Vulgo dicunt, hepar duo habere vincula, dextrum (quod suspensorium dicitur) & sinistrum, quibus mediantibus diaphragmati, & ex parte costis spurviis connectitur. Horum Gal. meminit illis verbis: „Uno quidem & maximo & cat. „ Et mox „ Magno praeterea alio & cat. „ ex quibus conjunctis praeterea cum iis quae Bauhinus (m), aliique de connexionibus hepatis cum spurviarum costarum cartilaginibus scripsere, intelliges facile, non posse videri omnibus ista Galeni verba de eo quod tu ais, Ligamento dextero esse praecise accipienda. Quod vero ad Tabulas Eustachii attinet, hoc est ad Figuram illam IV. Tabulae XI. qua Figura non modo hoc Ligamentum sedule, sed & sinistrum praecipue videndum praebere, non dubitas; equidem ultro fatebor, me quoque olim primo spectu idem credidisse; verum ubi paulo attentius considerare Figuram coepi, vidique prope ea quae credebam, vincula, praesertim autem prope dexterum, non obscura indicia sublata hepatis membranae, vehementer suspicatus sum, & adhuc suspicor, nisi illa quidem indicia eo forte spectent ut intelligamus, id hepar iis in locis cum diaphragmate connatum fuisse, non illa fortasse, Ligamenta, sed elevatae membranae jecoris esse partes ad eundem videlicet modum ad quem hanc a te in tua Tabula ista I. ad lit. R, & extimam ventriculi tunicam in superiore proxima Tabula ab Eustachio videmus sejunctam fuisse atque elevatam, imo ad quem in ista ipsa de qua loquimur, Eustachii Figura IV. exterior vesiculae tunica separata videri potest, & in latus dexterum reducta.*

Quae si tuum animum suspiciones occupassent; non dubito quin pleraque illic omisisses, ubi Eustachiani Interpretis, Summi Viri, & Fautoris utriusque nostrum, dum viveret, amantissimi Jo. M. Lancisii diligentiam desideras

in duobus illis Vinculis indicandis, praesertim cum usque adeo occupatum fuisse, atque illas Adnotationes in maximis temporis angustiis effundere coactum esse, non ignorares. Veruntamen ut Ligamentum jecoris dexterum Eustachio fuisse notum, ex ea Figura pro certo adhuc non affirmo, sic ex libro quem postea emisit de Renibus, sine ulla dubitatione statuo; cum in eo (n) haec scripserit: *alligatur autem dexter renis tum septo transversa, tum jecori: illi prope eam regionem, in qua jecori connascitur, nec procul ab eo vinculo, quo hepar in dextra parte, eidem septo annectitur.* Neque idem Vinculum ignoravisse videtur Piccolhominus (a), qui ab hac, inquit, membrana jecoris dua alia membrana, pullulantes, altera dextra, altera sinistra, jecoris partes dextram & sinistram vincientes, diaphragmati committunt, ut utraque jecoris latera suffulta sustineantur. Gerardus autem Blasius (b) etiam hoc Ligamentum, ut supra dictum est, non perpetuum esse, tradidit; diserte tamen sic proposuit: *Ligamentum membranosum dextram hepatis partem cum dextri lateris costis spurviis seu parte Diaphragmatis dextri lateris connectens.* Neque vero omittendus est Bidlous (c), qui mihi quidem videtur Vinculum hoc dexterum pictura expressisse, quamvis & sculptores Figuram inverterint, & ipse in Explicatione illud eo pertinere, scripserit, quo sane haud video qui poterit pertinere. A Verheyenio (d) autem, quem ais unum fortasse ad haec tempora aliquam ligamenti huiusmodi dextri obiter instituisse mentionem, certe in loco, hoc est inter reliqua hepatis Vincula, neque pauca profus, si cum iis quae de illis aliis scripsit, comparentur, de hoc Ligamento verba sunt facta. *A dextris, inquit, sub costis spurviis hepar eidem septo transversa alligatur per ligamentum aliud latum & tenue, ab externa hepatis membrana, vel si majoris peritonaeo ubi diaphragmati applicatur productum, quod aliquando geminum reperitur. Tertium huic simile est quo ad substantiam, & robur. Obsecro te, Vir cl. ut videas, num tu post Verheyenium, in I. Editione Historiae tuae (*) plura dixeris? Sane hepatis connexionem tantum memoravisti, dextrorsum cum variis peritonaei areis per plura, sed breviter stamina ab ipsamet succingente tunica producta. Sed in Editione quoque hac nova istis verbis haec tantum addis: ea stamina esse in unum coadunata, & hoc ligamentum dexterum, seu quartum, aliis quidem brevius esse, sed latius, & cum sit in omnibus animalibus obvium, & necessarium, a nemine hucusque adnotatum te legisse. Quae quidem omnia cum secundum ea quae supra sunt scripta, amplius examine digna credam; tum vero praesertim istud ultimum non video quemadmodum cum iis consentiat non modo quae ego, & tu ipse adnotavimus, sed ne cum eo quidem quod in utraque Editione eodem in loco scribis, ipsorum antiquorum descriptionibus nos debere etiam quadruplicem hepatis connexionem cum attiguis partibus, quo in numero istam ipsam ponis quae habetur dextrorsum. Quin etiam infra cum scribis: *Anatomicorum aliquos geminum interdum ligamentum huiusmodi dexterum, interdum etiam multiplex esse tradidisse, necesse est, ut vel praeter Verheyenium qui geminum, alios agnoscas Anatomicos qui etiam multiplex esse docuerint.**

9 Suspensorio autem Ligamento, quod & Bidlous (e) ait *Vena Porta vaginali Tunica a latere quo ei Umbilicalis Vena adjacet, canalique Venoso Ligamenti munus subeunt, validissime connecti*, hepar quasi *valida zona* praecingi, fateor, sed multo in lima facie, quam in convexa, angustiore, integrâ quoque, nisi capsula interventus obtaret.

Cum eodem pariter Ligamento Ligamenta alia, ne excepto quidem toto, ut ego intelligo, Ligamento umbilicali, continua inveniri, scio, ut

(f) Corp. hum. Disquis. l. 1. P. 3. c. 1. (g) Anat. Ration. c. 9. (h) Il Corpo Um. l. 1. P. 4. c. 5.
 (i) Theat. IX. Tab. 4. Fig. 1. G. (k) Eph. N. C. Cent. V. Obs. 1. (l) Epit. Gal. Oper.
 (m) Theatr. Anat. l. 1. c. 44. (n) c. 13. (a) Anat. Praecl. l. 2. l. 17. (b) Comment. in Vesl. c. 41.
 (c) Anat. hum. corp. Tab. 37. Fig. 1. lit. F. (d) Anat. l. 1. tit. 2. c. 17. (*) Part. l. c. 6.
 (e) loc. cit.

ut propterea quodammodo verum sit quod Riolanus (f), ut tu etiam animadvertis, censebat, fere tantum unicum Ligamentum jecoris apparere.

Hanc tamen a suspensorio ligamento, tanquam a prima origine, eorum propagationem esse, in variisque hominibus non variare, hæc vero ejusmodi sunt, ut sine aliqua hæsitatione probare non possim. Primum namque ista posteriora, quæ ut tu recte animadvertisti, Cel. Fantonus, alique memorant, jecoris Ligamenta aliquando an sint, nondum an cum suspensorio Ligamento continua sint, non licet affirmare cum videlicet totos istos in quibus esse consueverant, convexæ & simæ faciei jecinoris fines, longe lateque diaphragmati connatos deprehendimus, quod in nonnullis, neque, ut videbatur, a morbo, observavimus. Deinde ut cum Vinculo Suspensorio continua sint; num ex illo tamen hæc Vincula, an ex his illud propagetur, ita incertum est, ut quamvis alterutrum facilioris doctrinæ gratia & de his, & de aliis haud dissimilibus continuis membranis dicamus, utrumlibet tamen, imo si verius loqui velimus, neutrum tueri nobis liceat, quando videlicet post Hippocratem (g) qui olim docuerat: *principium corporis nullum esse, sed omnia similiter principium, & omnia finem; circulo enim scripto principium non reperiri*, facile hæc ætate ponimus, non modo quod tu ais, *membranas omnes majoris usus in animali, sed membranas cunctas in primordiis æque fuisse congenitas, quamvis non æque iisdem temporibus explicatas*. Igitur cui membrana quæ membrana continua sit, scire & licet, & oportet, & interdum etiam utile est. Hoc autem intelligentes, querere possumus, an ventris visceribus tunicam extimam peritonæum largiatur, sive immediate, ut in urinaria vesica, renibusque videmus, sive ad ea per vasa perductum, sive etiam per ligamenta continuatum; quæ ligamenta, quod ad splenem attinet, num sola, eaque dispersa fibrilla sint, ut tu scribis, *umbratiles cum peritoneo connexionem efficientes, amplius censeo esse querendum; mihi certe aliquot in cadaveribus in quibus diligentius quaesivi, sola fibrilla visæ non sunt*.

10 Illuc jam venio, ubi oblique, non recte in Hepatis Iconibus trunci cavæ habitudinis genuinam rationem, *hallenus fortasse non investigatam exparigis*. Primum non dubitas, quin is truncus ab iliæ ac ab usque latus dextrum auriculæ dextræ cordis directe, & in homine verticaliter ascendat, falso vix quodam flexu ante introitum in auriculam: *ceterum directe progredi per hepar, & diaphragma, neminem prætere, constare autem hanc directam productionem, si truncum hujusmodi venosum cum dextera auricula, & corde a ventris visceribus, & jecore præcipue, expeditum, tabula apponamus, & demonstremus*. Me vero, quod pace tua dixerim, ista præterit Venæ Cavæ directæ progressio, non quod cum expeditam Anatomici in tabula collocant, non ipsis proclive sit ab iliæ ac venis ad eor usque directam ostendere, sed quod ego istiusmodi habitudines vasorum numquam censuerim e suis sedibus depositorum, in tabulis; sed suis in sedibus hærentium, in cadaveribus esse querendas. Itaque cum istam de qua sermo est, nuper diligentius inquirerem, mihi certe accidit, ut venam Cavam deprehenderem ab eo fere loco ubi emulgentes excipit venas, in dextrum latus deflectere, in idque magis magisque, donec hepar attingeret, inclinare sic ut non minus priorem suam directionem, quam magnæ arteriæ societatem omnino desereret, mox autem in obtusum angulum si non in ipso jam diaphragmatis trajectu, certe haud ita procul ab hoc in flexam, sinistrorsum ad auriculam cordis dexteram inclinari. Quæ cum perspicerem, mirabar, illorum neminem, quod ego quidem meminisse, qui de Morgagni Epistola Anat. I.

circuitu sanguinis, aut post hunc inventum scribere, has maximæ venæ inflexiones commemorasse, adeo, ut ego opinor, ad eum circuitum juvandum pertinentes. Quod enim in ductus thoracici, imo in spermaticarum, & mesaraicarum venarum insulis, quas vocant, efficiendis ab Sapien-tissimo Conditore spectatum credimus, ut chyli, ac sanguinis ascensus per plana, ut loquuntur, inclinata facilius foret, idem in hac quoque vena semel, atque iterum inflectenda videtur esse spectatum eo potissimum in loco ubi amplitudine jam sua, ingentique copia sanguinis sursum convehenda laborat. Sic enim huic & facilius est ascendere, ut indicatum est, neque tam directe premitur aut ipse ab eo qui jam ascendit, aut ab ipso is qui ex inferiore trunco est ascensus. Verum ut hæc causæ recentioribus faciles, & apertæ sunt; ita res ipsa minus, quam vetustioribus Anatomicis videtur cognita, aut certe perpensa. Quamvis enim Verheyenius in quibusdam Figuris, in eaque (a) præsertim qua venæ Cavæ distributionem proposuit, id inter A, & D D sic satis delineavit; non tamen memini, quod ibi pictura indicavit, ubi verbis exposuerit. Thomas autem Bartholinus (b) ne id quidem pinxit, sed retenta non sine additis erroribus (ut ubi venæ sine pari in Cavam finem multiplicavit) Veslingii Figura (c), istam nobis quam tu, Vir cl. inculcas, ab iliæ ac venis in thoracem usque directionem, istumque verticalem ascensum venæ Cavæ proposuit. Contra, antiquiores Anatomici, iique præsertim qui in hoc Patavino Gymnasio ante Veslingium docuerant, ac nominatim Andreas Vesalius (d), & Plieron. Fabricius (e), totque præterea Clari Viri qui Vesalii Iconibus sunt usi, ejusdem venæ curvaturam evidentius multo, quam Verheyenius, delineaverunt, pluresque eorum de hac illius obliquitate non omnino siluerunt, ut Vesalius idem (f), Platerus (g), Bauhinus (h), atque alii quos scilicet omitto. Sed inter eos qui propriis delineationibus Rem Anatomicam illustrantes, hanc obliquitatem pinxerunt, procul dubio Eustachius præstitit Tabula XXV. qua cum ipsam præclare ostendit, tum hæc suis esse in sedibus spectanda, docuit; non expedita, tabula esse apponenda; quæ res facile Veslingio, & qui sunt eum secuti, impositum, multoque iis magis qui, ut vulgo in administranda anatome fieri solet, istum qui flexuosus est, venæ tractum dum plura in segmenta dividunt, seorsum singula cum renibus, cum jecore, cum corde servanda, hoc ipso faciunt, ut quos integer, suæque in sede flexus ostenderet, non modo hinc detractus, sed in frustra conceitus, ostendere amplius non possit. Et quamvis illud segmentum quod cum hepate relinquitur, oblique positum spectetur; tamen neque primam illam inclinationem a sinistris ad dexteram, sed oppositam dumtaxat, ideoque nullum angulum, nullam curvaturam ostendit; neque adeo prohibuit, quominus ingeniosus, ut es, Anatomicus rectam nihilominus, & verticalem venæ Cavæ esse habitudinem, censeret, credens nimirum, illam quam unam ibi videmus, venæ obliquitatem, hepate quidem, ut in tabulis fieri solet, in transversum disposito, nobis apparere, sed eodem in naturali sede positæque locato, nullam esse, hoc est venam Cavam in viscere secundum naturam obliquam, non oblique ipsam, sed recte esse dispositam. Quamquam, ut verum dicam, quantacumque ista hepatis secundum naturam obliquitas esset; tanta certe esse vix poterat, ut venæ Cavæ truncum a te ipso delineatum, si nullo prorsus addito flexu in directum deorsum produceres, non in dextrum potius incidere ventris latus, quam in reliquum truncum venæ Cavæ, lumborum vertebris insidentem, videres.

11 Sed de naturali jecoris situ, & sede, neque a

A 3

præ-

(f) Animadv. in Bartholini l. 1. c. 14. (g) De loc. in hom. (a) Tab. 19. Fig. 1. (b) Anat. quart. renov. libell. 1. (c) Tab. 2. c. x. Fig. 1. (d) De corp. hum. fabr. l. 2. ante c. 6. (e) De Ven. Orlol. (f) loc. cit. c. 9. (g) De corp. hum. stru. ubi de Valis. (h) Theatr. l. 1. c. 29.

291 præfenti instituto alienum, neque inutile est pauca adjicere. Tu quidem *Tabula V. Tom. I. Anat. corp. hum. ult. edit. Cl. Verheyenii*, ut in hac hepatis deprimenda naturali sede accuratissima, tertium defers. Me autem, ne id proflus faciam, morantur plura. Primum quæ Verheyenius ipse sub ejus *Tabulæ Explicationem* Lectores monuit, illudque potissimum: *ligamentum hepatis umbilicale in eadem Tabula esse solito longius*; unde consequitur, hepatis limbum ad fissuram quam id ligamentum subit, plus solito ab umbilico distantem repræsentari. Deinde aliorum ante Verheyenium excellentium Anatomicorum *Tabulæ*, quarum pleræque easdem partes offenduntur jecur fursum versus minus obliquatum commonstrant. Novissime inspectiones meæ, quæ ut minime sinunt tis assentiri qui hepar vix oblique positum pinxere (vidi enim semper, cum animum adverti, sic positum, ut ima ejus ora oblique a dextris ad sinistras manifestissime ascenderet) ita vicissim faciunt; ne mihi istam Verheyenii *Tabulam* pro Polyceleti regula habere liceat, quando; ut eam ligamenti umbilicalis longitudinem omittam, & hoc tantum dicam; haud raro cadavera inspexi in quibus hepar vix pauxillum infra costas a dextris se ostenderet; nonnulla etiam vidi in quibus sub ensiformi cartilagine dumtaxat apparet. Quod autem istius, a Verheyenio pictæ multum obliqua locationis hanc causam proponis, quod viscus hoc præcipuam diaphragmatis concamerationem implendo; lobus ejusdem minor, seu sinister versus summitatem foenicis, seu centri diaphragmatis notabiliter elevatur, ideoque multo altius confidet, quam lobus major, seu dexter; id esse quidem præcipue assentiar, ubi & diaphragma ad eum se habeat modum ad quem passim se habere, putant, & dexteri jecoris Lobi convexa facies multum extuberet; non æque autem, si contra. Quæ ut plane intelligi ambo possint; de altero primum dicam.

12 Magna quidem in externis nostrorum corporum partibus occurrit varietas; sed internæ quoque, si diligentius animadvertamus, haud raro non exigua inter se discrepant varietate; unde ut Naturæ in iisdem alioqui partibus non omnino similiter procedendis immensam ubertatem magis admirari, ita, hinc etiam, minus mirari eam tantam licet, quæ inter varios sive sanos, sive aegros homines propensionum, virium, actionum, passionum diversitas observatur. Sed quid varietatis in aliis visceribus, & partibus a nobis observatum sit, & alibi scriptum est, & alias proferetur. Nunc de varia dumtaxat figura jecoris illud ex parte confirmabimus quod generatim Riolanus (i) scripsit, ubi non dissiteor, inquit, *Hepatis figuram in pluribus variare*. Inspice istas, quæso, quas supra etiam memoravimus, Eustachianas jecoris Figuras (k). Nonne, si ambitum spectemus, quoddam quasi triangulum referunt, cujus basis ad eum limbum sit quem a dextris fursum ad sinistras ferri, diximus? Aliorum deinde inspice, ut Verheyenii, atque adeo tuas; nonne ad ellipsis potius quam ad trianguli formam accedunt? Egregie omnes; nam omnes quod vidisti, delineasti. Etsi enim jecur ea sæpe figura est qua a plerisque pingitur; tæpe tamen ea quoque vidi quæ ad IV. Eustachii Iconismum accederet, semel etiam ea qua in III. Iconismo est, aut saltem apparet. Sed quod nulla, quantum memini, delineatione satis adhuc expressum vidi, illud est quod maxime ad propositum hoc nostrum attinet, nimirum etsi convexa hepatis facies in quibusdam segmentum illud ovi referat quod a Glissonio (l) describitur, ac delineatur; tæpe tamen utrumque lobum non in eandem ovalem superficiem conformari, sed majorem lobum in cujusdam quasi hemisphærii modum plurimum attolli, ac protuberare, cujus superficies ubi ad suspensorium Liga-

mentum pervenit, repente in longe humiliorem, atque planiorem minoris lobi superficiem substat, ac deprimatur. Sic nuper de quinque in quibus id paulo attentius observare volui, sanis jecinoribus, unum quod Glissonius; tria quod ego propofui, repræsentarunt; quantum media quadam inter utramque conformationem ratione se habuit. Erat autem illa hemisphærica, & quasi naziformis majoris lobi protuberantia eo maxifestior, quo magis hepar ab suo illo antico limbo recedebat, eratque eadem tanta, ut ad eam quæ semper esse vulgo creditur, diaphragmatis figuram minime se posset accommodare.

13 Itaque in quo illam homine maximam vidi (fuit autem vir apoplexia sublatus) deposito diligenter hepate, animadverti diaphragma qua protuberantia hepatis sita fuerat, in foveam insignem conformatum ei protuberantiæ figura, & magnitudine respondentem, ut ibi a dextris ipsum diaphragma altius esset, quam in medio, nedum in tota sinistra parte: quamobrem etsi hepatis lobus major usque adeo extuberabat; tamen ejus limbus non modo infra costarum cartilagine non apparebat, sed paulo supra infimam earum oram positus erat. Neque vero morbo siquid occurrit aut in hepatis nexibus, aut in subjectis ipsi visceribus, quorum videlicet mole, aut distentione, quæ nullæ erant, eo fuisset vi compulsus, ubi a nobis inventum est. Quæ cum sedulo observassem, tum recordari cœpi, me alias quoque septum transversum vidisse altius a dextris quam a sinistris, in thoracem curvari, tum hujus rei causam, quodcumque est, in illiusmodi figura, & sede jecoris ponendam esse, conjicere. Et quanquam legisse haud memini qui idem in septo transverso adnotaverit, præter Cl. Cantium (m), qui se diaphragma in dextro latere non semel observavisse, scripsit, paulo magis Pellius introtrusum quam in opposito sinistro latere; tamen non dubito, quin tu quoque, Vir cl. si animum adverteris, tuis possis utriusque nostrum observationes confirmare, simulque videre, num lobus hepatis minor semper tanto altius confideat, quam lobus major. Hæc cum sua in sede observabis, tum alia animadverti a te velim, de quibus protinus verba faciam.

14 Hepar a diaphragmate per sua Ligamenta ea ratione suspendi, ut cava hujus visceris pars potius inferius, quam posterior respiciat, & per anatomem notum est, & diserte a te confirmatur. Velim tamen videas, num anticus hepatis limbus ita ipse positus sit, ut quæ ei proxima est cavi jecoris particula, non posteriora potius spectet, quam inferiora. Nam si posteriora potius spectat, illa certe in postica hepatis facie censenda erit, atque illa eadem cum ipsius hepatis pars ima sit, id est qua nulla inferior est; consequetur sane, ut cum aliquid in regione, aut facie ima, & postica hepatis esse, dicemus, de ea particula intelligamur. In hac vero num fovea pro venæ Cavæ trajectu excavata sit, tute vides. Quod si pro postica hepatis regione, seu facie illam dumtaxat partem hepatis velimus intelligi quæ dorso, quam pectori vicinior est, illam, inquam, cujus Vesalius (n) voluit delineationem proponere, & cui altera, hepatis, sive antica pars opponitur, quæ, resecta, ut apparere melius posset, diaphragmatis portione ab Eustachio (o) picta est; si illam, inquam, partem velimus intelligi; tum vero a te seu rem ipsam, seu Figuras inspiciente, etiam atque etiam peto, ut hæc duo componas: *Sanguis asportatur e ramis in truncum cava, trajicientis per hepatis foveam, ad hoc ideo opus in regione ejus ima, & postica expresse excavatam, & Introitus in hepar ramorum cava ad posticam, & superiorem ejusdem visceris faciem conspicitur*. Si enim hoc alterum verum est; quomodo fovea ad hoc opus excavata, in regione illa hepatis ima, non etiam superiore, excavata est? aut si in superiore etiam exca-

(i) Animadv. in Laur. c. 19. l. 6. (k) Tab. XI. Fig. 3. 4. (l) Anat. Hep. c. 10. (m) Imper. I. Anat. Tab. IV. (n) l. 5. Fig. 18. (o) Tab. IX.

excavata est; cur in ima, non etiam superiore excavata esse dicitur? Animadvertas hic oportet, quo tua ista verba spectarent, cum *posticam*, & *superiorem hepatis faciem* scripsisti; sic facile jam quid mihi velim intelliges, neque te de ea regione sit, sed de ea regione hepatis ibi scripsisse cognosces quam supra iis verbis descriperas: *duas regiones hepatis, gibbam scilicet seu convexam, & cavam seu concavam, primam superiorem, & diaphragmati contiguam, alteram inferiorem, qua ventriculo, aliisque abdominis visceribus obvertitur.* Itaque has duas regiones inter se opposuisti, cum ea scriberes de quibus loquimur: *Quoniam autem introitus in hepar ramorum cave ad posticam, & superiorem ejusdem visceris faciem conspicitur; Ingressus autem portae, ejusque propaginum ad ejus sinistram latus, seu concavae regionis centrum; --- sequitur necessario ramorum utriusque venae intra hepar decussatio.* Sed de illa fovea, & hisce venis infra fortasse etiam scribam. Nunc ad alias figuræ hepatis varietates redeamus.

15 Vesiculæ fellis particulam hepar a convexa facie inspicentibus, non (quod tu credere videris) semper apparere, & Verheyenius (p) admonuit, & III. illa quæ supra memorata est, Figura (q) Eustachii confirmat. Quod autem plerumque appareat; non modo ipsius longitudini, verum etiam limbo hepatis tribuendum est, qui ad eum locum plerumque sursum sinuatur, & deficit minus in his, in aliis magis sic, ut in quodam cadavere alteram fissuram in convexa facie præsentaret, ejus persimilem quam proxime vena umbilicalis subibat, in alio autem limbi curvaturæ non ibi solum, sed alibi etiam conspiceretur.

Cæterum quæ ad eum locum, ut dixi, plerumque est, eodem pertinere, crediderim, quo sinus ad excipiendam Vesiculam in cava jecoris facie excavatus, videlicet ne illa quo tempore a subjectis visceribus jecinori apprimitur, plus fellis quam plerique opus habeant, in intestinum eructaret, si nimis undequaque comprimeretur.

16 Quod denique scribis, *correspondere hanc Tabulam I. Cap. VI. Part. I. Historiæ tuæ*; optandum quidem hoc esset; sed illi Capiti, præsertim quod ad Ligamenta attinet, sive in nova, sive potissimum in prima Editione legatur, vereor, ut hæc Tabula satis respondeat. Nam ut de Ligamento dextero fileamus; certe ibi peculiare cum *xiphoide cartilagine* Ligamentum probas, neque præter hoc, ullam aliud agnoscis per quod hepar *sinistrorsum* necatur.

17 Sentio, me super I. Tabula & plura, & fusius scripsisse quam mihi ab initio propositum fuerat. Quare de sequentibus Tabulis vel pauciora, vel præsius scribam. Expressum in II. illud probo quod eos sequaris qui humanum etiam hepar in lobos dividunt. Etsi enim non utque adeo sanctos habet, ut bestiarum plures; tamen sic satis habet distinctos: & si cerebri singula hemisphæria in lobos dividimus, quamvis superiore facie nullam exhibeant distinctionem loborum; quanto id magis servare possumus in jecinore in quo ea distinctio, facie etiam superiore, semper a suspensorio Vinculo, sæpe etiam a magis, ut diximus, extuberante lobo dextero indicatur. Num tamen facies hepatis inferior tam alte in lobos tota divisa sit, & aperta, ut in hac Tabula, aliisque ostenditur, ibi videbimus, ubi loquemur de IV.

18 Quod ad *extantias*, seu *eminentias* attinet in hac inferiore facie hepatis occurrentes, primum dubito, num istam cui littera E inscripta est, antiqui vocarent *hepatis portas*. Hippocrates enim, vel potius vetustissimus Auctor libelli de corporum *refellione*, non unam, sed duas indicat prominentias quas antiqui *portas* vocabant: *Hepar*, inquit, *apices habet duos, quos portas appellant, in dextris Morgagni Epistola Anat. I.*

locis sitas. Deinde magis etiam dubito, num illa *productio* quam littera G imposita indicat, ea sit quæ, apud Antiquos ab aliqua figuræ similitudine nominibus variis insignita est, nunc *gladii*, aut *cultri*, nunc *aurigæ*, pariterque num *minores* illæ *protuberantiae* per litteras KK a te, Vir cl. definitæ, illæ sint, ab Antiquis ob aliquam figuræ similitudinem nominibus *foci*, *menstræ*, & *unguis* confusim indicatæ. Nam ejusmodi nomina sive Haruspices, ut Ruffus Ephesus (a), sive Medicum aliquem, ut Theophilus (b) scripsit, auctores habeant, multiplicibus jecoris fibris, hoc est lobis, ut multis in bestiis ad sacrificia olim, & ad anatomen adhibitis occurrunt, divisim fuerunt imposita, quod laudatorum Scriptorum verba indicant, & Vesalius (c) censet: neque a figuræ similitudine petita, sed vel ab attributis hepatis facultatibus, ut diserte apud Theophilum explicatum est, vel fortasse etiam, idque apud Haruspices, ab iisdem commentis secundum quæ de capitibus (sic enim appellabant) duobus jecoris domesticum unum, hostile alterum vocabatur, quod memorat Riolanus (d), & prolo Lucani loco, exponit Stuckius (e). Quid? quod Riolanus idem, *unguis* nomen, ut librariorum mendum expungit. Quid? quod non ejusdem lobi, ut docet Theophilus, *culter*, & *aurigæ* nomen erant. Quid demum? quod vel Ruffi ipsius ætate quæ loca in humano jecore hoc, vel illo istiusmodi nomen vocanda essent, definiri non poterat: *in homine quoque, sed obscura*, inquit, & *incerta reperiantur: ad nullamque medicina profectam necessario nominantur.* Veruntamen ut ego dubitationum mearum causas profero, sic minime improbo quod hæc quoque nomina memoraveris, ne quid eorum quæ ad argumentum spectabant tuum, præmitteres. Quæ cum attendo, nequaquam vereor, ne tanquam minuta, aut inutilia ulla horum quæ scribo, contempnas, quippe quæ ad tuum argumentum omnia videas pertinere.

19 Spigelii Lobulum (sic enim ego quoque appellabo, etsi non ignoro, ante Spigelium fuisse a Vidio (f) saltem descriptum nomine *parvule fibræ, quasi nucis & cat.* ante Vidium autem ab Eustachio delineatum) Spigelii, inquam, Lobulum recte doces varia sæpe figura inveniri: quem haud raro valde dissimilem illius comperi cujus magna ex parte persimilem alias deprehenderam, accuratæ Eustachii (g) delineationis, ut mirum tibi videri non debeat, si ingenue confitear, me non satis meminisse, an unquam ullius istorum quos in hac, aliisque Tabulis exhibes, consimilem viderim. Etsi enim aliquando vidi ejus similem quem Tabula IV. proponis; tamen hic etiam, quamvis non ita, ut reliqui, extuberans totus, haud multo aliter quam ipsi, finitur. Ego vero ita solitus sum invenire, ut a dextris in isthmum plerumque desineret (nonnunquam enim ne vestigium quidem isthmi fuit) isthmum autem neque ita crassum, neque ita deorsum obliquatum, ut tuæ omnes Tabulæ ostendunt, sed ad Eustachii delineationem propius sane quam sæpe accederet reliquus lobulus, accedentem; tantum abest, ut secundum meas quidem observationes, ista ejusquam exhibes, *habitus communiior sit.* A sinistris vero invenire consuevi in angulum fere delinentem qui interdum triangularis pyramidis verticem refert, alias magis compressus est; solet autem ab reliquo hepatis corpore liber & solutus antrorsum versus extare.

20 De Ligamentis supra a nobis scriptum est satis. Hic illud tantum addemus, Sinistri positum una eademque opera in II. hac Tabula indicari potuisse, si non ita sursum, sed in transversum fuisset dispositum. Nam inferius quidem Ligamentum quod vena olim fuerat umbilicalis, in adulto apertum pingi non debuisset, ita manifestum est, ut omnes, non modo ego, hoc inter Operarum

(p) Anat. I. 1. tr. 2. c. 17. (q) Tab. XI. (a) De corp. hum. Part. appell. l. 1. c. 28. (b) De corp. hum. fabr. l. 2. c. 21. (c) De corp. hum. fabr. l. 1. c. 7. (d) Anthropol. 1. 2. c. 21. (e) Sagor. Descript. (f) De Anat. corp. hum. l. 5. c. 7. & Tab. 64. Fig. 12. (g) Tab. XI. Fig. 4.

errata sint relaturi: cui similia in alias quoque Tabulas irrepperunt, ut cum in III. *introitus in ca. ram Venosi Canaliculi b*, in VIII. autem Tabulae Figura II. illud idem umbilicale Ligamentum F aperta sunt delineata. Nimirum omnia non possunt animadverti: quemadmodum; ne a vena umbilicali recedam; cum supra scripsisti hanc a vena portae *ferre in medio hepatis excipi*; aut minime ipse animadvertisti, nisi aliquid adderes, unde constaret qua ratione istud *medium* intelligeres, posse ita intelligi, ut verum scribere non videreris; aut illud addidisti tu quidem, sed a Typographo omissum est.

21 De Canali Venoso nihil dico, nisi quod ut in adulto, a quo crassior videtur. De Vena autem Portae, & Cava super aliiis Tabulis sermo erit.

Nunc de Arteria Hepatica scire aeo, quinam ejus rami multo maxima istius jecoris parti inserirent? Lobus enim sinister hepatis cum dextero comparatus, sane parvus est & crassitudine, & ambitu, ut interdum vel in Eustachianis Iconibus aliquanto minorem desideraverim. Tu igitur, Vir cl. qui id minime ignoras, qua, obsecro, causa cum utrumque istius Arteriae ramum, & omnes fere propagines montres versus sinistram lobum directas; vix harum unius partem, eamque exiguum ostendis se dextrorsum versus insinuantem, & tantae isti moli majoris lobi prospecturam? Hoc certe ne cum tua quidem convenit Tabula IV. in qua totum dexterum Arteriae ramum, sinistro sane majorem, in lobum dexterum immittis. Porro illa de qua modo dicebam, propago quomodo certo in loco qui haud procul est ab 2, ita repente dilatatur, ut origine sua multo amplior sit? Postremo quod omnes Arteriae hepaticae furculi denique in vena Portae, *dulciumque Biliariorum tuniis, & capsula substantia desinant*, libenter crederem, nisi ego, ut alias scripsi, quod Cel. Ruy-schius, vidissem, ejus videlicet Arteriae ramulos ad membranam quoque investientem hepar pertingentes, per eamque repentes: quarum similes observationes habuisse audivi Joannem Loquet, qui atro humore injecto, ejusdem Arteriae finem non modo in ea membrana, sed & in hepatis Ligamentis invenit. Ejus *Disputationem*, quae de Arteria quidem Hepatica inscribitur, sed alia quoque complectitur aequae ad argumentum tuum pertinentia, minus miror me nondum vidisse, cum tibi ipsi neque in I. neque in nova hac *Historia Hepaticae* Editione notam fuisse, animadvertam.

22 Glandulas conglobatas, cavo hepatis adherentes; scribis, *capillamenta venosa propria in ramum portae magis attiguum transmittere*. Si scriberes in *radicem portae*, ut intelligere possemus de furculo quopiam ad venas cysticas pertinentes; res sane esset expedita. Sed in ramum qui arteriae videlicet vices gerat, venosas radículas influere, & in eum canalem ex quo sanguis in capillamenta urgeri debet, sanguinem ex quibusdam capillamentis inferri, atque admitti, videtur sane vel apud te, Vir cl. sine dubitatione scribi non posse, qui hoc *speciale privilegium* venis cysticis, quae in ramum tamen venae Portae non influunt, traversasti. Veruntamen quod injectiones sine ambiguitate docebunt, hoc sequar.

23 Cystis felleae, sedes, ut tot alia in hepate vidimus, varia sit in variis, necesse est. Ne enim alias observationes memorem; Eustachius (b) certe qui illam semel, atque iterum pinxit, utrobique magis a fissura hepatis distantem exhibuit, quam tu in ulla de tot Tabulis exhibueris. Sed hoc mitto. Neque magis mihi in praesentia quidem dispiciendum existimo, quem ad angulum Meatus cysticus cum hepatico Ductu confluat; quanquam ego ad acutum angulum a parte hepatis solitus sum invenire, nec fere video, si VII. tuae Tabulae Figura II. in quocumque cavum hepar de tot quae pingis, transferretur, quænam apta

ei Vesiculæ sedes contingeret. Verum aut illo ipso, aut quocumque alio ex tot quae delineas, cystici, & hepatici canalis confluentibus in quocumque a te pictum cavum jecur translato, jam attendere illa praestat quæ in hujus II. Tabulae Explicatione, & recte quidem, doces, *Ductum communem a te exhiberi, naturalem in hac figura ad duodenum inclinationem, & diversionem quidem prae se ferentem, sed sinistrorsum reflexum*. Jam igitur fingamus, Ductum Communem, & cum hoc Hepaticum, & Cysticum a sinistris quo tu reflexisti, eo quo debent, reduci, simulque eorum memores quæ supra constituimus, cavam hanc hepatis faciem in eum quem secundum naturam positum habet, relinquant intelligamus. Particula quidem jecoris quæ proxima limbo est, qua fere videlicet fundum excipitur Cystis, posteriora fortasse respiciet magis, quam inferiora; reliqua autem hepatis cava facies, ideoque illa etiam ex qua Cystis cervix, & meatus Cysticus pendent, interiora magis, quam posteriora spectabit. Hæc ubi semel vel ex tuis hinc Tabulis probe animo conceperint quibus cadaverum copia non est, non poterunt sane non intelligere, Cysticum ductum, ad confluentem illum suum tendentem, non ascendere quidem, sed descendere, & præterea secundum curvaturam in Figura illa IV. (i) ab Eustachio, in tuis autem fere omnibus a te pictam, & a Bauhino (k) etiam memoratam, sic reflecti, ut ejus orificium non desuanti ex Canali Hepatico bili, sed retrocedenti ab intestino per Communem, obvertatur. Non est opus, ut Piccolomini, ut Vidii, ut Hornii vel descriptiones, vel picturas, quibus hæc firmetur, proferamus, quando satis est Summi Anatomæ Doctores qui iis, aliisque faciem prætulit, Gabriellis Fallopii (l) verba producere: *Cervix, inquit, vesiculæ prope portas quasi duplicata reflectitur, atque ipsius pars altera, quæ cum meatu hepatico conjuncta est, non sorsum ad portas, sed deorsum ad duodenum respicit*. Quorum hæc? inquit Vir cl. Eo nimirum, ut montres, quemadmodum componi hæc queant cum iis quæ de indubitabili scribis *digestione in cystis totius pene liquidi ab hepate versus intestina per porum biliarium excurrentis*. Manifestum hoc trabis ex naturali hepatis, ductus ejusdem excretorii, & ipsius folliculi positione. Hanc autem ita describis: *Folliculus in eum cavo regionis inhabitans perpendiculararem situationem servat; cujus colulum seu angustior cavitas superius ponitur, fundum seu amplior pars ad inferiora jacet*. -- Pro ducto hinc verticaliter a cervicis apice canali cystico; seu potius eodem vesiculæ collo ad ductum seller injectionem ascenso; patet, ut supra, bilem ex ductu hepatico ad hoc bivium deventam, facilius in ductum cysticum, longitudini perpendicularari proximum a gravitate sua disturbari posse & cat. Supra autem scripseras, cysticum ductum *hiare osculo sat amplo in tubi biliferi basim*; -- indeque ab eo quasi perpendiculariter propendere; -- ut ideo tamquam vorago viam occupans, trajicientem ibidem placide versus duodenum bilem, hujusque veluti precipitii nesciam deglutiat, & per propriam cavitatem rapet. Nos vero bilis a meatus Communis sine in Hepaticum retrocedentis partem quidem ascendere per Cysticum posse, & sic in Vesiculam postremo descendere, nunquam negavimus. Sed totam pene bilem quæ ab Hepatico in Communem desluit, inter desluendum, a gravitate sua disturbari in Cysticum, ut qui ab Hepatico quasi perpendiculariter propendat, hæc vero in praesentia intelligis cur probare pariter non possimus.

24 Intelliges quoque, cur nobis probari nonduam queat, *ingressum vena Portae esse ad Hepatis sinistram latum, seu concavae regionis centrum*, si nimirum animadverteris, foream hepatis C C, ejus regionis centrum non esse censendam, nisi jam prope D. quo usque elongari ad latum dextror-

(b) Tab. X. Fig. 2. & Tab. XI. Fig. 4. (i) Tab. XI. (k) Thesaur. Anat. l. 1. c. 45.
(l) Obs. Anat.

trorsum illam foveam docuisti pro ingressu, sinu, ac primis distributionibus trunci venae portae; quem quidem locum jam jam prope D, non esse ad Hepatis sinistram latas, iidem oculi per se judicant, qui ejus faciei hepatis centrum esse, judicant. Nam quod mones, Truncum venae Portae (in hac icone ad dextra; & superiora revera inflexum, sed in his, quae subsequuntur, figuris propria in sede perspicuum) hanc foveam, seu centrum cavae hepatis transmittentem, sinistram pariter ejusdem cavae regionis latas necessario occupare; primum hic quaritur, ut de ramis venae Cavae quarebatur, de introitu in hepate, hoc est de ipso sine trunci venae Portae; non de sede trunci ante introitum, sive ante finem, quae nimirum sedes sinistram quidem elicit in latere, sed non in centro tamen cavae hepatis regionis. Deinde si in hac ipsa II. Tabula truncum venae Portae propriam in sedem restitutum intelligamus, nunquam sane illic trahi posse, perspicimus, ut locum occupet quem in subsequente Tabula III. eidem assignas: qua de re, aliique eadem Tabula exhibitus protinus, quales, videamus.

25 In III. igitur Tabula (in nulla enim alia ex his, quae subsequuntur, Figuris id agi a te, video) Truncum venae Portae propria in sede perspicuum proponis. Qua de re ut vere existimare possimus; necesse est ut sedem, positum, figuram Sinus ejusdem venae, & quam in Sinu hujusce partem truncus venae ipsius definat, cognoscamus. Quod ad me attinet, cum Sinum oblongum, & a dextero hepatis lobo ad sinistram in transversum porrectum observare solitus sum ita uti cum ad eum pervenit locum ad quem umbilicalem excipit venam, se se, aut amplum quasi ramum, huic eidem venae obviam mittat. Porro ut Sinum, ad extremum sinistram, vena adit umbilicalem, sic prope extremum dexterum, subire truncum video venae Portae: hoc autem Sinus extremum dexterum extremam foveae hepatis dexteram partem sic tenere, uti haud raro non totum oculis pateat, sed hepatis substantia, quae isthmo lobuli Spigeliani proxima est, obductum, nisi hac auferatur, deducaturve, ex toto conspici non possit.

Quamobrem sicuti haud raro mihi accidit, ut truncum venae Portae in eam Sinus partem influere viderim quae isthmum contingebat (id quod in IV. illa Figura (a) satis indicavit Eustachius) sic nunquam accidisse memini, ut eo influentem viderem quo tua III. Tabula ostendit, nec, quod consequitur, ut Sinus ramos dexteros; ne de aliis nunc loquar; jam divisos, atque ita patentes tanto ab dextera foveae ora intervallo conspicerem. Quae omnia si velis diligenter attendere; facile intelliges, observationes meas longe magis ad illa accedere quae Tabula II. indicas, quam ad haec quae III. proponis. Neque tamen credas, me negare in aliquo interdum cadavere rem ad hunc modum posse inveniri. Nam Glissonium (b) quoque video truncum venae Portae ingressum in Sinum suum non a dextris delineasse. Verum cum te animadverto in aliis pariter duabus Figuris (c) quibus hunc eundem ingressum, quamvis vena ab hepate exempta, pingis, a dextris non pingere, idemque servare in Tabula hac III. in qua id agis, ut Truncum Venae Portae propria in sede perspicuum proponas; peto abs te illud primum, ut (saltem moneas, non ita rem se semper habere, deinde hoc quoque, ut amplius queras, sitne crebrius in naturae consuetudine positum, ut res se habeat secundum hanc tuam delineationem, an secundum meas illas observationes, praesertim cum necum faciant praeter Eustachium de quo paulo ante indicatum est, duo Experientissimi, & Celebratissimi Anatomi Kerkringius (d), & Heisterus (e), qui venae Portae suam in Sinum ingressum pingentes, hunc prope Sinus extremum dexterum commonstrant.

26 Nunc a vena Portae ad Cavam transicamus.

Scribis, Cava truncum postquam inscriptam in ejus gratiam hepatis foveam ad quatuor circiter digitos protensam emens est, ab eadem emergere, reliquaque secere, ad lumborum vertebrae juxta aortam protendi. Etsi mallet, hujus etiam venae progressum secundum sanguinis motum, non contra hunc, memoras; ea tamen re omitta, hoc dicam, non videri mihi, illius foveae longitudinem sine aliqua ejus varietatum commemoratione definire posse. Nam certe in quibusdam, etiam magnis, jecinoribus multo infra istam mensuram vidi, ut vix duos transversos pollices aequaret, ima etiam parte computata, quae potius quam fovea, leve jam jam deficientis foveae vestigium erat. Tu vero cum istam foveam, vel immillam foveae partem venae Cavae ter pingas; longitudine semper exhibes multo majori, & quae cum tua ista quatuor circiter digitorum mensura conveniat. Quod vero ad ramos attinet ex hepate in eam venam influentes, primum in II. Tabula inferiores ostendis, seu postremos, ut tu loqueris, quos cava suo per foveam trajectu a lateralibus hepatis partibus excipit, deinde in hac III. Tabula tres principales, seu majores. Verum hos majores nunquam, ut abste, Vir cl. delineantur, vidisse memini. Equidem recordor, ipsorum orificia tam alte intra venam Cavam mihi nonnunquam se obtulisse, ut in hoc Theatro diaphragma ostenderim tribus, inter se proximis, foraminibus pertusum, medio uno, multoque ampliore quo vena illa Cava transmittatur, duobus quae huic adiacebant, minoribus per quae hepatica haec venae trajiciebantur, statim supra diaphragma Cavam aditura. Sed contra haud subit, earundem orificia intra Cavam usque adeo infra septum transversum vidisse, ut summum omnium ab fine Venosi Canaliculi duorum pollicum intervallo; reliqua trium, quatuorve distarent, quemadmodum a te ostenduntur. Imo ea observare solitus sum in illa ipsa parte venae Cavae quae diaphragma versus ex jecinore emergit, aut jam jam est emeritura, neque fere plura duobus, sic tamen, ut in unum ex his orificiis binos ex majoribus ramis confluere, interdum diligentius attendens, animadverterim. Ramos autem illos minores nulla certa aut loci, aut ordinis, aut numeri, aut denique amplitudinis ratione in subjectam proximam venae partem delineantes inveni. Sic etiam nuper de tribus jecinoribus primum vix unum osculum exhibuit, idque satis parvum, transversum digiti infra majora intervallo; alterum duo, vel tria mediocria orificia; tertium nihil ejusmodi, sed minuta tantummodo hic illic foraminula ostendit. Quin te ipsum quoque aut multo his minora foraminula, aut nullum certe infra majora, satis notabile osculum interdum vidisse, non modo hac III., sed & IV. Tabula confirmat. In qua etiam, vena Cava exempta, nudam hujus foveam ostendis; ramulorum tamen in venam influentium hiantia oscula superessent; nam non concidere, nec connerere, maxime venarum hepatis proprium est.

27 Qua de re quantum per se ultro obvia, atque conspicua, tantum ab Anatomicis filii solita, equidem optassem, ut tu, Vir cl. in Historia Hepatica mentionem injecisses, & cur instituta illa sit, quavisisses. Nam certe quaecumque jecinoris partem in frustra, ut libet, conscindamus, quaecumque ejus venae vel majores, vel parvulae, in transversum dissectae, sectiones omnes suas ostentant patulas atque hiantes, indicio manifestissimo, anteriorem omnem tum propaginum venae Cavae, tum Capsulae Portae superficiem cum hepatica substantia, cum Capsula autem venam Portae sic cohaerere, ut harum omnium venarum quae quidem magis sub sensum cadunt, parietes nunquam, ut alibi possint concidere, sed propter ejus cum quo undequaque cohaerent, corporis stabilitatem consistentiam, ut loquuntur, & firmitudinem, expli-

(a) Tab. XI. (b) Anar. Hep. c. 33. (c) Tab. VIII. Fig. 1. & 2. (d) Spicileg. Tab. XXIX. Fig. 1. (e) Eph. N. C. Cent. VI. Obf. 27. & Compend. Anat. Tab. III. Fig. 12.

explicatos extensosque servari necesse sit. Idque non in hominis modo, sed in aliorum quoque animalium jecinore Natura præstitit, quantum ex suis, bovis, & hujusmodi quadrupedum, ac nonnullorum piscium, aliorumque animantium dissectione cognovi. Hoc autem eo pertinere, ut *progressus sanguinis per vasa hepatis promptissime fieri possit*, tradi video in quadam Medica Dissertatione, in qua una, quantum in præsentia meminimus, hanc observationem commemoratam invenio. Ea Dissertatio, non uno nomine ad tuum spectans argumentum, sub præsidio Medici Nobilissimi G. E. Stahlî habita est, inscriptaque *De Vena Porta Porta Malorum*. Cæterum an illa ejus rei causa sit, quod a primo ratio ipsa videtur confirmare, ne sanguini, lento ac debili impetu per jecur propulso, superandi concidentium venarum obices opponantur; an vero illa ipsa res ex parte tamen interserviat ad opportunam in hepate tarditatem sanguinis conservandam, quatenus huic circumjectæ vasorum tunicæ, ut distendi, ac distrahi, sic resistere, & contrahi ad urgendum sanguinem haud satis queant, indagari fortasse posset. Utcunque est; excretorii etiam bilis canaliculi (non modo arteriæ, quæ & alibi id solent) mihi in dissecando hepate, hoc nonnunquam attendenti, sic satis, quamvis non æque manifesto, patulas sectiones exhibere visi sunt. Hæc autem omnis disquisitio ad quarundam etiam aliarum partium sanguifera vasa transferri potest quorum transversas sectiones sic satis patentes animadverti, & nominatim pulmonum, ac renum, dum hos secundum longitudinem a dorso ad sinum, illos autem transversos disseciderem. Sed nunc ad hepatis lymphæ ductus transeamus.

28 Horum germanos icones tibi in promptu esse, indicaveras A. 1711. Hic autem ea vascula exhiberi a te dicis qualia jam anno 1706. in juvene aëtico, & melius anno 1714. in homine, hydropica pariter aëritudine denato observalli. Sed minimorum, qualia lymphatica sunt vasculorum tot, tantaque in variis cadaveribus varietates spectantur, ut ex una, aut altera observatione germanes (tua pace dixerim) & quæ id saltem quod plerumque est, expriment, eorum delineationes sperare non possimus. Accedit manifestus Pictoris error, qui quomodo toties errare eundem errorem potuerit, quot internodia lymphæ ductuum in versa descripsit, cum te nescire fatearis, tanto minus intelligere aliis licebit, præsertim animadvertentibus, recte eundem Pictorem internodia expressisse in plerisque ex iis lymphæ ductibus qui per fellis vesiculam obvii sunt: quæ discrepantia etiam facit, ut te in universum monente: lymphaticorum internodia *inversa in hoc iconismo exhiberi*, nostri turbentur Tirones, qui hoc ut de omnibus dictum vident, sic in omnibus non queunt agnoscere. Sed vide, quæso, ne alia sint, eaque graviora, quibus Tirones perturbentur. Hoc certe iconismo, quo *capsulam Glissonianam in situ ostendis sinum portæ circumcingentem*, commonstras quoque, occasione ortus, progressus, & termini Lymphaticorum hepatis, partem Pancreatis, & receptaculum chylare in situ cum ductu Thoracico; tum membranaceas productiones, quæ pancreaticas, & chylares has partes cum hepatis corpore communicant, & supradicta lymphatica ad extremos fines deferunt. Cum autem Sinum venæ Portæ Capsula convellitum in situ ostendere non possis, quin facies hepatis, quæ inferiora spectat, conspiciatur, per hanc autem faciem Thoracicus ductus non modo non feratur, verum neque eidem faciei hepatis, sed posticæ, quam a Vesalio delineatam esse, diximus, respondeat, haud inutile, opinor, fuisset, si alicubi in tam longa præsertim Explicatione Tirones monuisses, ne, præter sententiam tuam, sibi forte imponi a pictura paterentur, sed hepar secundum naturam ita positum meminissent, ut ejus superior in Figura limbus ad posteriora, inferior ad anteriora, & quod consequitur, hic quidem ad eam regionem pertineat quæ a chyli Receptaculo, in situ collocato, longe ablit,

ille vero ad eam quæ Thoracico ductui, suæ ad corpora vertebrarum sedi affixo, propior sit, ita tamen propior, ut diaphragma inter hepar, eumque ductum intercedat, alterumque ab altero sic dirimat, ut illud in ventris cavea, hic intra ipsos thoracis parietes contineatur.

29 His igitur ita, ut par est, constitutis, animoque probe conceptis, de illis singulis quas commonstras, Partibus videamus. Et primum, si limbum hepatis qui in Figura superior est, sic ad posteriora deorsum trahi, intelligamus, ut picta hepatis cava facies naturalem obtineat locum, ventrisque inferiora respiciat; non satis video qui illa ductus Thoracici insula quæ littera H comprehenditur, neque inferiore hepatis plano superior sit, neque ab hujus partibus quæ tres, aut quatuor transversos digitos a postico hepatis limbo distent, satis remota, ut lymphæ ductus qui H litteram contingit, & qui item ferè eidem H subiectus est, ab iis partibus eam insulam adituri, descendere debeant, & tam brevi tractu, quam numerus internodiorum ostendit, ad ipsam pervenire jam possint.

30 Mitto libenter hic querere, num „Glandulæ ad cavam hepatis conglobatæ — omnes a plurimis „ communi nomine *muscosa* vocatæ sint „ item. que illud, num lymphaticorum „ exortum jam „ non esse glandulosum, ex iis lymphaticis, quæ „ in hac figura diligenter Archetypo collata, ab „ externa jecinoris tunica propagantur, liquido „ pateat, quod enim pro *exortu* vesp delineas, omnes viderunt, neque tamen omnes verum propterea lymphaticorum exortum *liquido sibi patere*, crediderunt. Hæc, inquam, libenter mitto, & ad partem illam Pancreatis, & receptaculum chylare pergo, quæ in situ ostendere te, dicis cum ductu Thoracico, tum membranaceas productiones, quæ pancreaticas, & chylares has partes cum hepatis corpore communicant. Binæ istæ membranaceæ Productiones P. P. & SS. a te, Vir cl. sic exhibentur, quasi pancreaticas, & chylares has partes cum antica & convexa facie imi hepatis limbi communicarent: quod num verum sit, ipso vides, videntque omnes qui eum limbum in cadaveribus inspexerunt. Porro cum ais: *in hac figura Chylarem cisternam situm exalæ suam, suamque cum jecore naturalem habitudinem servare; hic nempe productionem illam membranaceam SS. considerandam esse a T. ad R. non jam verticaliter, sed pene horizontaliter protensam; distantiam ideo in homine ab hepate ad cisternam horizontaliter mensurare; hinc dubitationes magis magisque succrescunt; nam & mensura ista a T ad R. longe brevior spatium est quod a T ad R. horizontaliter secundum naturam intercedit, & si membrana ab imo hepate ad chyli Receptaculum pene horizontaliter protenditur, quoniam modo (id quod supra quærebamus) ab inferiore hepatis facie lymphæ illi ductus & descendunt, & brevissimum emetientur spatium ut partem Thoracici ductus adeant sex, septemve transversis digitis summo Receptaculo altioreme? Denique; ut alia præteream; si chyli Receptaculum situm exalæ suam hic servat; quoniam modo pars ista Pancreatis in situ est? Si enim illud in sinistro latere superiorum vertebrarum lomborum jacet; eam certe Pancreatis partem a sinistris habere non potest, quam extremam dexteram esse, cum crassitudo ostendit Pancreatici ductus, hujusque ramorum vel longe major quam in elaborata, ut fateris, Figura Graafii, tum Lobulus comprobatur in quem Pancreatis ima ora quasi in appendicem solet prope intestinum excrecere eo ipso in loco ubi in cane, aliisque ejusmodi animantibus eadem ora quasi in alterum producitur Pancreas: cujus in nobis Lobulus iste leve quoddam est rudimentum.*

31 Quoniam de Pancreate sermo est, cujus ductum, & Communem, quem vocant, bilis Mezum in hac Tabula disjunctos proponis, maluisse ut in alia quadam utriusque confluum, & commune (sic enim sapius se habere res solet) in intestino osculum demonstrasses, vel saltem quod Glissonius fecit in *Anatomia Hepatis* sua

(*) tu quoque in tua fecisses, ut sine illius osculi, & eorum quæ ad ipsum pertinent, accurata descriptione *Historiam Hepaticam* omnino perfectam atque absolutam non crederes. Tu vero *coalitum*, & *communem*, unamque amborum Ductuum in intestinum insertionem vis interim ab Lectoribus *videri in eleganti, elaborataque*, de qua modo diximus, *figura Graafii*. Utinam hæc quæ intestino aperto obvia sunt omnibus, satis ostenderet. Neque enim quæro, ut nobis demonstret quid de *no-ro Bilis Diverticulo* sentiendum sit, de quo non nisi ante hos sex annos scriptum est a Præcl. Abr. Vatero in Dissertatione de eodem inscripta, ad tuumque institutum pluribus locis pertinente. Non inquam, hæc quæro. Illa quæro, ut quæ sine ullo apparatu ultro in omnium oculis incurrant, exhibeat. Primum, commune illud osculum non in cylindro sic intra intestinum quasi recta se conjiciente, & toto, ut videtur, corpore libere intra ejus cavum sic prostante, sed in cylindro secundum intestini longitudinem inter hujus tunicas ad tractum interdum transversis pollicis se demittente, ut altera cylindri facies intra parietem intestini delitescat, altera, hujus tunicas attollens, intra intestini cavum promineat, hæcque magis quam extrema ima cylindri pars quam carunculam vocitant, oppositum intestini parietem respiciat. Hunc enim haud semper caruncula respicit; sed sæpe omnino deorsum cum insculpto osculo conversa est; ut propterea in multis id osculum non in medio quodam monticulo; instar umbilici, esse videatur. Porro osculo ac toti cylindri protuberantiæ cum alias, tum nuper in sex continenter sectis cadaveribus superinductam valvulam, eamque longe conspicuam, vidi; ut mirer qui hanc omittant, & magis qui hanc negent, inveniri, Riolanum (a) credo, exercitissimum alioqui Profectorem, sequentes, qui nullum, nisi quod ad Ureterem est fines, hic voluit artificium agnoscere. Equidem non duas membranulas, a Vesalio (b), atque aliis propositas, quæ utrinque ad orificii latus laxè propeant, imo ne unam quidem membranulam, quam huic officio præfectam alii commemorarunt, agnosco, nisi forte unius membranulæ nomen pro peculiari membrana haud sumpsertint, sed idem quod Diemerbroeckius (c), & Verheyenius (d) intellexerint. Nam ego quoque nihil aliud invenio, nisi intimas intestini tunicas supra cylindri protuberantiam corrugatas, duplicatasque in modum valvulæ deorsum pendentis, & clitoridis præpatium quodammodo referentis, ut facile sursum versus duci possit ad carunculam cum cylindro retegendam, & facile vicissim reduci ad eandem operiendam. Quod quidem conspicuum, in eodemque constans loco Naturæ artificium præclare intelligitur eo spectare ut quæ in ventriculo sunt confecta, dum ad hunc locum delabuntur, ipsa in valvulam incurrendo, hanc deorsum versus extendant, sibi que aditum in carunculæ orificium præpediant. Sed qua vicissim industria cautum sit, ne quæ sursum, ut interdum contingit, ex intestino revertentia, in illud se osculum intrudant, non satis adhuc mihi cognitum esse, fateor. Nam si cum valvulæ ora commissam quandam columellam carnem viderem, hac prore nata deorsum trahi, tractamque servari posse, intellexerem. Nunc vero non valvulam, sed imam cylindri, seu carunculæ oram quæ cum intestini pariete cohæret, in alterum corpusculum, stabilis firmæque rugæ instar, produci video, deorsum pariter secundum longitudinem intestini protensum, huicque tota altera facie affixum, altera intra intestini cavum prominens in his magis, in illis minus. Nonnunquam enim crassiusculum vidi, nonnunquam imo sine bifidum, sæpius autem exile, simplex, & quo magis descenderet, eo magis extenuatum: fuit quoque cum vix levem obscuramque ejus quasi adumbrationem inveni. Longitudine etiam, aliquando transversos digitos fere duos,

interdum pollicem, alias minorem digitum adæquabat. Nemo adhuc, quod meminerim, id descripsit præter Virum Præclarissimum Amicissimumque Jo. Dominicum Santorinum (e) apud Venetos Protomedicum, & in præsentia Anatomæ Profectorem, qui *frænum*, seu *ligamentum* hujus orificii nuncupavit. Ego ut quodammodo iis respondere Corporibus video quæ olim sub ureterum osculis in vesicæ collo descripti, ita candidè fatebor, me ut de illorum, sic de hujus quoque vero certoque usu dubium hære. Venit quidem in mentem aliquando inquirere, possitne, ubi contrahatur, carunculæ osculum, quod alioqui proximo cylindri, idest Communis ductus cavo aliquanto angustius est, coarctare, atque ita, opportune aditum sursum recurrentibus ex intestino succis intercludere. Verum hoc frænum deorsum trahendo, ut nunquam valvulam moveri vidi, ita carunculæ orificium visum quidem interdum contra visum est, & angustius fieri, sed interdum contra visum est, sic deorsum tracta infima ipsius ora, magis aperiri, interdum denique nec contrahi, nec aperiri, sed ut per se erat, quantumvis traherem, permanere.

32 Proximum esset ut quæ de numero, figura, & sede Receptaculi, & quod item de Thoracico ductu in istum modum flexuoso scribis, aut pingis, non modo cum tibi notis Cowperi, & Henningeri, verum etiam cum aliorum pariter Celeberrimorum Virorum Saltzmanni, Cantii, Santorini Iconibus, aut descriptionibus, atque aliis quæ nobis in promptu sunt, observationibus conferremus. Verum & tu idem in parte facere per te poteris, & nos super hac III. Tabula jam plura scripsimus. Itaque his, aliisque omissis, vel que olim fortasse inter Billii Affectas sine ulla dubitatione accipi potuissent, vel quæ ut oppido per rara, ita certa quadam alia ratione sunt enarranda, duo tantum ex te, cl. Vir, quæram. Alterum, ut quid intelligas per uteri *lactifera vasa chylosa suis uberrimis identidem copiis imbibita* diserte exponas, atque ita exponas, ut quod tu videris facere, nos quoque dubitare cogamur, ne in mammis quidem per arteriarum semitam chylum importari. Alterum, ut si commodum est, istarum *avium rapacium* nomen indicare ne gravebris, in quibus nimirum conspexeris *non tantum lactea vasa --- ex intestinis agminatim erumpentia, --- sed ulterius producta ad omnia abdominis viscera, imo & ad ipsa præcordia, penetrato diaphragmate, immediate repentia*. Nam ego qui non paucas aves, & in his ex rapacibus etiam quasdam secui; ut ista *lactea vasa*, istamque horum productionem ad omnia abdominis viscera prætermittam; nunquam certe, nisi in Vespertilionibus, *diaphragma* vidisse memini. Hæc ergo omnia si in bono lumine collocabis; non tu quidem *quasi adversaria*, sed iis dumtaxat præclarum egregiumque Opus *construxeris*.

33 Sequitur ut Tabulam IV. inspiciamus. Et primum id probo, quod ad *conciliandam figuræ perspicuitatem*, arteriam hepaticam, & cholechochum meatum *aliquatenus in propriis ramificationibus invicem diadusta representantes*. Si tamen hunc rursus ad illam adductum fingamus; ne sic quidem satis intelligere poterimus, quomodo hæc Figura cum iis consentiat quæ de utroque hoc vase alibi scripseras, affirmans, *pari utrumque passu, paribusque diramationibus excurrere*. Deinde ea quoque libens confirmo quæ de Isthmo ostendis, ac tradis, quo foveæ pro vena Cava paratæ summa latera sæpenumero conjunguntur. At illud miror, cur Isthmum alterum quo foveæ, seu mavis finis venæ Umbilicali attributi latera non ab similitur committuntur, nec usquam in *Historia Hepatica* memoraveris, neque in ulla de tot Tabulis ostenderis; sed totum hunc sinum semper omnino apertum delineaveris. Attamen ita ego solutus sum rem aliter invenire, ut vel nuper de octo jecinoribus continenter inspectis, nullum prorsus fue-

910

931

27

(*) C. 16. (a) Antrop. l. 2. c. 22. (b) De corp. hum. fabr. l. 5. c. 8. (c) Anat. l. 1. c. 15.
(d) Anat. l. 1. tit. 2. c. 17. (e) Obs. Anat. c. 9.

fuerit in quo sinus hic totus per se pateret. In tribus enim peculiare vidi Ligamentum, modo tenus, ac teres, modo latum, & crassum, semper autem firmum ac validum quo sinus latera haud procul a magna quam tu vocas, hepatis fovea necessebantur ita uti illud dissecare opus fuerit, ut vena Umbilicalis summa pars, ejusve cum Sinu Portæ connexio in conspectum veniret. Præter id Ligamentum, in uno hepate ipsam quoque ejusdem visceris substantiam cum eo Vinculo in Isthmi formam conjungi, eaque latera committere, animadverti. In reliquis autem quatuor jecinoribus nullo hæc alio vinculo, nisi ipsa hepatica substantia ibidem committebantur, in Isthmum conformata interdum minimi transversi digiti, nonnunquam pollicis crassitudine, quo Isthmo in nonnullis ad duorum digitorum, in aliis ad minorem tractum Sinus cavea operiebatur.

Quæ quamvis ab nemine, quod sciam, descripta, cum ita se habeant tamen; poteris, opinor, te æquiorē præbere Doctissimo Reverhorstio ubi in quadam ejus Figura Jecinoris, quæ in Theatro Anatomico Cl. Mangeti 3. est Tabulæ LXII, quævisisti: *Quid tandem sit fissura illa C. quæ quidem cum magna hepatis fovea haudquaquam communicat, ut hinc inter minorem hanc, majoremque aliam hepatis foveam, nova lobi species inter umbilicalem venam D. & felleam cystidem K. hic efficta representetur, quæ quidem nusquam in hominibus visa est. Quo autem pacto umbilicalis vena D. secundam minorem hanc foveam C. trajiciens, ad sinum portæ in majori fovea, quæ in hac figura satis longinqua est, degentem concurreret? Isthmus enim a Præstantissimo Viro haud procul ab eo non omittitur, operit, non tollit, fissuræ C continuationem, ut vena Umbilicalis D in eo posita, sub Isthmo, tanquam sub ponte trajiciat ad superiorem quæ a latere f. adumbratur, fissuræ partem, atque ita cum sinistro extremo Sinus venæ Portæ quod illuc demitti diximus, concurrat. Quod si oculis ad eam dumtaxat transfulis Bidlo Figuram quæ supra istam ipsam Reverhorstii in eadem Tabula proponitur, aut ad illos diligentissimi Eustachii Iconismos (a), quibus cava jecoris pars demonstratur; ut in his cunctis Iconibus cum Isthmum, quantumvis minorem, non prætermisum contempseris, sic Reverhorstii factum probandum magis, quam improbandum esse, agnovisses.*

34 Quoniam de hepatis foveis sermo incidit, quas in nulla Tabula æque ac in præsentis detectas pingis; haud alienum est de iisdem pauca subjicere. Si ergo ipsas, quemadmodum a te, Vir cl. in hac, & proximis duabus superioribus exhibentur Tabulis, cum plerisque jecinoribus conferamus; sane dubito, ne tam profundas amplasque, quam tuæ istæ apparent, inveniamus. Et supra quidem de venæ Cavæ fovea dictum est, quam Spigeliani lobuli, hujus quoque rei gratia efformati, summum latus dexterum magna ex parte efficit, in multisque etiam magis, dum se in notum, quem tu delineas, ejusdem foveæ Isthmum producit. De reliquis autem foveis illud univ. se dicam, vel non adeo amplas, nisi earum oræ distrahantur, vel non adeo profundas, si hæc distrahantur, apparere consuevisse. Quid mihi velim, quod ad mediam transversam foveam attinet, hæc, & III. potissimum Tabulæ; quod ad foveas reliquas, II. Tabula satis ostendit: quarum insuper fovearum fundum non semper ejusmodi est, sed interdum ex ipsis lateribus efficitur illuc ad angulum convenientibus. Non me quidem præterit, Jo. Riolanum (b) scripsisse: *Jecur parte sima adeo excavatum esse, ut manus excipere queat, & ab eo specu quatuor, aut quinque canales, qui digitum recipere, huc & illuc ferri per Hepatis substantiam.* Sed primum, hæc sic exaggerantur contra Laurentium, in alterum extremum decurrentem, inque Hepate cavitatem nullam esse,

scribentem. Deinde Riolanus cum de specudixit, manus excipiente, facile hepar spectavit ex septo transverso in se pendens, non in tabula resupinatam. Postremo nos quoque nostris credere oculis par est de isto hepatis specu, vel ut tu Riolanus, opinor, indulgens loqueris, *hepatis antro*: quod nuper vel in maximo secundum naturam jecinore tantum abest ut manus capax deprehenderim; multo minus amplum, minusque profundum quam tu delineas, inveni, seu Portæ Sinu sine ulla distractione sublato, inspicerem, si ve priusquam Sinum prorsus auferrem: curus certe, Capsula adhuc obducti parietes non modo ab foveæ oris dexteris non tantum supra, infraque distabant, quantum III. tua Tabula ostendit; sed pleraque earum certissime contingebant.

35 Verum ut in hisce hepaticis foveis delineandis tui, credo, Pictores nimis liberales se præstiterent, sic vicissim nimirum fortasse fuerunt parci in iis rimis describendis, quibus sæpenumerosissam jecoris superficiem deprehendimus. Difficile enim est, ut vel ipsi in tot jecinoribus pingendis nullam viderint, vel tu aliquid data opera non quaeriveris ex quo illæ describi possent. Cum enim ex iis octo quæ continenter me inspexisse, supra demonstratum est, quinque saltem fuisse, meminim, in quibus sine ullo aut præsentis, aut prægressi morbi indicio aut rimas, aut sulcos animadverti; non videtur dubitandum, ejusmodi res quas ut morbosos effectus nescio cui ingenti siccitati olim acceptas referebant, ad hepar secundum naturam pertinere, ideoque in absoluta ejus Historia omitti non posse. Sane Verheyenius (c) vel in contracta hepatis descriptione hæc scribere non prætermisit: *Ad sunt insuper aliquando in jecoris superficie fossule, quaedam longiores, quasi fissuræ, nullo certo numero aut loco circumscribende.* Itaque aliquam ipsarum mentionem tu quoque in descriptione tua videris fecisse, ubi inter ea quæ Veteres exacte descriperunt, præter fissuram pro vena umbilicali, alias memorasti *minoris momenti fissuras & sinus.* Et recte quidem distinxisti. Aliæ enim sunt rimarum instar, aliquando satis profundæ, & ubi oras diducamus extremi pollicis ferme capaces, quales in facie sima haud procul a cysti semel, atque iterum nuper conspexi.

Aliæ vero oblongos potius sinus, & sulcos referunt, intra quos interdum totus fere conditi minimus digitus posset. Tales in tribus ex illis octo jecinoribus vidi, in summa convexa facie lobi dexteri insculptos, & Suspendorio Vinculo parallelos.

Sed multo etiam proportione longiorem, ac profundiorē, ideoque rariorem ostendit Cl. Wolfartus (d) in illo hepatis Iconismo quem supra commemoravimus, *Crenam vocans satis considerabilem, mentientem divisionem partis dextra hepatis in duos lobos.* Hos ego omnes sulcos, illaque rimas eadem vidi qua reliquum jecur membrana, non peculiari quadam, ut videtur credidisse Glissonius (e), *pellucula* obduci, multoque minus qualles adversus Tulpium Riolanus (f) in læso fortasse jecinore, bis, aut ter vidisse se, scribit, quibus ut in olla scissa serofitas quadam exsudaret.

Itaque ut majores has, non perpetuas; sic minores, minimasve; si quis diligentius attendat, fortasse perpetuas, omnes autem, quas ego quidem conspexi, *naturæ filias*, cum Malpighio (g) esse crediderim. Et hic quidem ad divisiones illas retulit, ac rimulas quas ipse inter hepatis lobulos perspexit. Ego vero eo quoque pertinere censuerim, ut in quibus aut crebriores sunt, aut majores, in iis jecur ad septi transversi motus, & subjectorum viscerum turgentiam, ac compressionem flexilius sit. Ita etiam Splenem fissuris, & rimis quibusdam ad oras præsertim scissum, nonnullis autem haud raro & profundis, & ad medium usque alterutrius faciei pertinentibus observamus, quas illud pariter præstare, non dubito, ut viscus

in-

(a) Tab. X. Fig. 2. & Tab. XI. Fig. 4.

(b) Animadv. in Laur. c. 19. l. 6.

(c) Anat. corp. hum. l. 1. tr. 2. c. 17.

(d) Eph. N. C. Cent. V. Tab. 1. Fig. 2.

(e) Anat. Hep. c. 9.

(f) Add. ad pag. 132. Enchir. Anat.

(g) Exerc. de Hep. c. 2.

inter diaphragma, & ventriculum altius, interiusque quam plures Medici videntur credere, interpositum, ibi pro-re nata facilius cedere, & flexi queat.

36 Nunc propius ad tuam IV. Tabulam revertens, in pauca rem conferam. Nam etsi Ligamentum Sinistrum multo ampliorem, inferioremque quam solet, cum hepate nexum habere video, etsi etiam quod ad nervos attinet, quædam conspicio quæ non sic vidisse me, meminisse; haud tamen me fugit, quam varia in rebus præsertim ejusmodi Natura sit. Igitur satis erit ex te, Vir cl. dumtaxat hæc querere. Primum, cur truncum istum nervi intercostalis ex Vieussentii (b) potius Tabula XXIII. quam ex XI. Willisii (i) in Tabulam transferis tuam? Deinde, quando illum potius sequi maluisti, funiculum nerveum a a ex illo trunco in antro Thoracis, non cum Willisio (k), Thoracis cavitate emensa, e regione fundi ventriculi, deducens; eundem tamen funiculum & furculum b infimum longe breviores, & quod consequitur, Plexum Glangioformem G, hepaticum a Willisio, semilunarem a Vieussentio appellatum, longe altiorum, aut certe origini illorum funiculorum, & furculi propiorum multo quam Vieussentius, proposueris? Ad hæc, atque istiusmodi alia quæ sciens omitto, respondebis fortasse, te in istis rebus proponendis, non quid Vieussentius, aut Willisius, sed quid ipse videris, attendisse.

Verum illud etiam attendas velim, num hæc tibi responsione uti liberum sit, qui docueris scilicet, idque laudaveris, sex ab iisdem (Willisio, & Vieussentio) graphicè describi fibras nervas a plexus intercostalis semilunari ad diaphragmatis perforationem diramatas & cat., cumque ego animadvertissem (l), Auctores illos de nervis hepaticis neque ista eadem profusus, neque ista eademque utriusque Viri esse consonas, sibi que invicem respondentis sententias, neque in hujus Tabulae explicatione a Willisii, & Vieussentii descriptionibus tuam differre. Sed Willisio, & Vieussentio paulisper sepositis, quæ ostendis reliqua, explicasque, attendamus.

37 Funiculi sequuntur d. d. d. d. & cat. quos nervus intercostalis juxta singula vertebrarum internodia, spinalibus nervis suppeditat, & e. e. e. e. & cat. Funiculi alii, quos nervi spinales, aequalibus ad superiorum d. d. distributionem, intervallo nervo intercostali suggerunt, & cat. Verum si ista, ut his verbis explicas, ita se habent; binorum & binorum sive hujus, sive illius generis funiculorum intervallo, videntur esse oportere ut altitudines singularum vertebrarum, & quod consequitur, illa esse multo ampliora quæ lumborum, quam quæ dorsi vertebris respondent. Quid ergo est causa cur tua in Tabula tria exempli gratia infima intervallo simul sumpta tribus supremis intervallo simul sumptis non ita ampliora inveniamus? Num quod intervallo tua infima lumborum vertebris non respondeant? At vel respondeant necesse est, vel Plexus Semilunaris G sit a te perperam collocatus. Sin autem respondent; cur ad ita infima intervallo Nervum Intercostalem pingis nullo modo in plexus illos hordeiformes excrescentem, quos Vieussentius (m) circa internodia vertebrarum lumborum in ipso non tantum pinxit, verum etiam descripsit? Præterea cur ad ista eadem intervallo funiculos d. d. pergis delineare, quos idem Auctor diligentissimus infra ea intervallo quæ dorsalibus respondent nervis, ab Intercostali emergentes neque describit, quod sciam, nec certe pingit? Sed tu aliter, opinor, ac Vieussentius, invenisti. Cur igitur de novis tuis ejusmodi rerum observationibus Lectores in Explicatione Tabulæ non monuisti? Et sane erant quædam in quibus ab illo posses dissentire in istis ipsis origine, & termino, quæ, eundem secutus,

Funiculis omnibus d. d., & e. e. sine ulla dubitatione assignasti. Nulla enim, ut alibi etiam indicavi, satis firmatio apparet, cur non utroque ab Spinalibus ad Intercostalem nervum, aut cur non vicissim primos funiculos ab iis ad hunc, alteros ab hoc ad illos transmitti, pro certo habeamus. Verum; ut omisso nervo Intercostali, duo, non plura, de iis Nervulis subjiciam, quos ab Semilunari Plexu deductos pingis; primum hoc quero: cum nervulos h. h. eo desinentes ostendas ubi in proxima superiore Tabula chyli Receptaculi sedem collocasti, quod quidem situm esse dixisti in sinistro latere superiorum vertebrarum lumborum; quoniam modo hic doceas, per eandem nervulos cieri communicationes hepatici plexus -- cum plexu renali vicino, seu dextro? Deinde illud quero, cum alios nervulos m. m. vasorum biliferorum, arteriarumque divisiones per totam hepatis intimiorem substantiam, capsula ductu, subsequi, doceas; quoniam modo per totam hepatis substantiam sis eisdem persecutus, aut quomodo cum arteriarum divisiones subsequi affirmes, ne unum quidem ostendas qui arteriarum ramis dextri lobi jecoris partem maximam petentibus comitem adungere se posse videatur?

38 De Tabula autem V. qua ductus Hepaticus, & Cysthepaticus in homine ostendere conaris, vellem quidem, ut quod ego judico, id omnes judicarent, nimirum sic tibi visam rem se se habere, ut pinxisti. Sed in tanta, quantum ipse nosti, ejusmodi in rebus ad errandum proclivitate vel ob arteriolas, vel ob ipsa etiam biliaria vascula ut ad reliquas hepatis partes, sic ad eam partem quæ Cystim proxime contingit, pertinentiæ; profecto nisi homines videant aut certam aliquam facilemque, quam tu omittis, anatomicam administrationem propositam, secundum quam & ipsi eadem possint invenire, aut omnes saltem dubitandi causas ita amotas esse, perspiciant, ut undequaque consentiens veri lumen affulgeat, nisi, inquam, hæc probe videant; vererit ut qui præsertim in anatomicis sectionibus, aut etiam sectionibus sunt versati, ii continuo prompteque assentiantur. Nunc enim conspiciunt hepatis substantiam profundius abrasam sic ut exempli causa sinus pro vena umbilicali alte insculpti fundum ipsum, & quæ fundo suberat, substantiæ pars sublata sint; & tamen ad G intactum perlans fundum majoris sinus hepatis, multo adhuc profundius quam modo dicta sublata pars, subsidere videbunt. Legent, non solum ab hac figura truncum cave, ejusque omnes propagines ablatas esse, sed & ulterius integram portam, & arteriam hepaticam, earumque omnes distributiones: quarum quidem pleraque, & præsertim minores, longe facilius esse sciunt Pictori omittere, quam Anatomico, salvo situ, & integritate conjunctorum bilis vasculorum, omnes auferre. Legent, postrema illa duo sanguifera vasa licet per totam hepatis substantiam cum vasis biliferis interveniunt capsula sociata progrediantur, non easdem tamen cum istis porum biliarium exallem distributiones inire, ut eorum vasorum divisiones & cursus variis modis locisque non discrepent. Intellegent profecto, quorum hæc spectent, videlicet ne dubitatio ulla exortatur conferentibus hæc tuam Pori biliarii delineationem cum tuis aliis vel Portæ venæ, vel arteriæ comitis delineationibus, & divisiones, & cursus longe discrepantes animadvertentibus. Attamen haud satis scio, quoniam possint modo illum sibi scrupulum penitus ex animis evellere, cum sciant, observasse Glissonium (a), Portæ venam, Porumque biliarium in hepate pari passu una progredi, & similiter iterum iterumque usque ad ultima capillaria dividi, imò cum te ipsum videant non semel in descriptione tua hæc confirmasse, inculcantem: Ramos omnes pori biliarii, non minus majores, quam minores, & ul-

(b) Neurog. (i) Nervor. Defec. (k) Ibid. c. 25. (l) Adv. III. pag. 38.
(m) Neurog. Tab. 23. & l. 3. c. 5. (a) Anat. Hep. c. 27.

ultima gracilescentes --- porta sive nalis inalterabili-
ter parallelos, communem directionem profectui &
pari passu, paribus divisionibus excurrere. Vim
hujus dubitationis te porro aliter declinare cona-
tum esse, animadvertent, hæc illis prioribus hic
subjecientem: *Adde ulterius, quod distributio ca-*
psula, & in consequens ratorum, qua ipsa comple-
ctitur, eadem non est in subjctis omnibus; ut ideo
habitud biliorum canalium in hac figura non tam
exquisite videatur concurrere cum habitudine porta,
per alias figuras nostras exhibita. Verum utinam
solum non tam exquisitè videretur convenire. Cer-
te optandum fuerat, Vir cl. ut in subjectum po-
rius incidisses in quo tanta ista discrepantia non
fuisse, quam ut huic tot ejusmodi defensiones
præparare deberes.

39 Sed fac, homines istas dubitationes depo-
suisse. Ecce alia, atque alia exoriuntur. Nam
primum animadvertent, te quatuor aliis in Tabulis
primas ductus Hepatici divisiones exhibentem, ne fe-
mel quidem ad eum modum exhibuisse, ut saltem hæc
quas hic pingis, primæ, majoresque ductus ejusdem
divisiones cum alia de tot delineationibus sic satis
convenient. Deinde si majoribus omittis ramis,
ultimos spectent quos in hac Tabula versus imum
limbum dexterum pingis, cum illique conferant
quos ultimos pariter haud procul ab eodem lo-
co in Tabula III. delineasti; invenient illos,
quamvis, ob adjunctas venæ propagines, non om-
nino patentes, tamen multo quam hic ostendas,
crassiores; ut dubitent, num satis sit ad hanc tan-
tam varietatem tuendam quod ab Schelhamero (b)
in Programmate, in quo alia etiam comperies
ad tuum argumentum spectantia, traditum est,
videlicet in hepate aliquando perexilem esse, ali-
quando magnum hepaticum ductum: quod in patho-
logicis usum habet; vel si hoc satis esse, credant;
mirentur, cur non majorem Hepaticum ductum
ad hanc potissimum demonstrationem selegeris.
Porro hæc etiam quærent: quem ad ramusculum
duo illi spectent furculi quibus a superiore parte
est vicina littera L? cum alii omnes quo spectent,
intelligatur: unde autem existat, & prodeat is ra-
musculus cui superius respondet littera D? fundi
enim foveæ D. superficiem contingit, superne in-
tegram, & quæ neque supra illius ramusculi ini-
tium protuberat, neque quæ proxime infra est abra-
sa, secundum naturam protuberabat: præsertim ve-
ro quærent, qui fiat, ut ex primis atque majo-
ribus Ductus ramis ille qui dexterior erat, cum
omnium ultimus sit, tanto tamen crassior sit quam
Ductus Communis M, qui & meatum Cysticum
jam excepit, & alios omnes Hepaticos ramos, at-
que adeo ipsum ipsum crassiores? Ut enim eadem
ratio non sit inter biliorum Ductuum truncum,
& ramos, quæ in aliis est vas; tamen illius unius
rami major crassitudo est, quam ut, rebus secun-
dum naturam se habentibus, defendi sic posse vi-
deatur. Utinam illud saltem addidisses, quod de
glandulis istis addis intra Ductum appictis, sic
tibi in hoc subjecto videre contigisse. Et si enim de
his glandulis mihi certe, ut infra dicam, ad eun-
dem modum non est observatum; dubitationi ta-
men quæ ex observatione minus usitata exoritur,
sic quadantenus occurritur. Poteras etiam fortasse
id, atque alia nonnulla quæ supra attigimus, Pi-
ctoris incuriæ adscribere, qui certe in fundi ve-
siculæ interna facie, qua hæc dextrorsum reflecti-
tur, ejus reticulatam structuram omisit. Atta-
men præstabat, ut supra dixi, in Tabula ad ejus-
modi demonstrationem parata omnem penitus cu-
juscumque dubitationis causam vitare.

40 Id enim conaris ostendere quod Experien-
tissimi Anatomici satis luculenter potuisse adhuc
demonstrari, negant, tum majores, ut vocant,
radices Cystis quæ ad cervicem pertinent, tum mi-
nimas quæ ad fundum, manifeste in ipsis homi-
nibus cum Hepatico ductu communicare: quarum
illas Cyst-hepatica, hæc Hepati-cystica nominas va-
sa. Verum utraque prope Cyltium usque adeo tenuia

pingis, & præsertim secunda, ut his additè in-
super majori per cystis involucria, trajectu suo obli-
quitate, magnopere vercar, ne maxima difficultas
inveniendi ad ea quæ supra commemoravimus ad-
juncta, magis magisque augeat dubitationem.
Sed rem indicas quæ inveniendi difficultatem pos-
sit minuere; nam horum ductuum Hepati-cystico-
rum extrema in bilis folliculo foraminula admodum
quidem minuta esse, confiteris, sed per quandam
tamen circumposita caruncula eminentiam in pluri-
mis subjctis satis conspicua. Et sane carunculas
appingis decem, satis prostantes, atque conspi-
cuas, ut lenticulares glandulæ esse videantur.
Sed veniam dabis ingenuitati meæ, si candide con-
fitebor, me istiusmodi carunculas in nulla unquam
Vesicula, quod meminero, vidisse, etsi pluri-
mas, & in his quasdam interdum valde ampli-
catas, dissecui. Veruntamen in rebus ejusmodi
quas tu & pingis, & in plurimis subjctis satis con-
spicuas esse, affirmas, meæ non memoria modo,
verum etiam diligentia distulsi, nuper Vesiculas
quinque, quanto maximo studio potui, perlustra-
vi; nec mihi adhuc contigit, ut unam saltem
istarum caruncularum viderem. Quid ergo est?
In quibusdam Vesiculis carunculas istas interdum
apparere posse, non nego; attamen num carun-
culæ sint, an potius distentæ glandulæ, iis qui
viderint, decernendum relinquam. Sed fac, quod
ego non video, adesse; quomodo per has carun-
culas in tua vascula traducemus, non dico specil-
la, sed tenuissimas setas, si non modo foramina
admodum minuta esse, confiteris, sed nonnulla
vascula quacumque seta delineas tenuiora? Quæ res,
& illorum fere omnium tenuitas minor ad Pori
biliorum ramusculos, quam ad Cyltium delineata,
non satis præterea videntur convenire cum his quæ
a te, Vir cl. diserte scribuntur: hepaticis cystici ca-
nales ampliores sunt ad proprias in cystim extremita-
tes, angustiores in suis ad poros biliosos radice-
bus. Imo qui tuam delineationem attendent, cum
rem contra pingi, animadvertent; non istos esse
canales hepaticos existimabunt, sive ab ductu
Hepatico ad Cyltium vehentes, sed Hepaticos, hoc
est, ab ea hepatis substantia quæ Cyltium contin-
git, ad ductum Hepaticum referentes, nec a cæ-
teris quos in vicinia similes pingis, origine, &
munere discrepantes.

41 Neque vero de iis aliis vasibus quæ Cyst-hepati-
corum nomine a te pinguntur, multo aliter exi-
stimabunt. Longe enim tua diptera delineatio a
descriptione Glissonii, qui propterea longe etiam
aliud munus vasi adscripsit, cujus finem in cervice
Vesiculæ observavit. Namque ille (c) radicem va-
sorum biliorum insignem, integramque truncum de-
scribit vesiculam ingredientem; tu contra, ex plu-
ribus qui sunt ad Vesiculam divisi, ramis coales-
centem ostendis truncum qui Hepaticum ductum
ingreditur. Ille suum truncum ait, ramusculos
aliquos, & vasa capillaria in hepatis carum distri-
buere; tu a truncis bene longis ne unum quidem
proponis ramusculum, aut vas capillare quod in je-
cur ipsum spargatur, ad idque pertineat. Ille in Ve-
sicula docet vix vestigium foraminis sui trunci appa-
rere, ejusque insertionem comparat cum insertionem
ureterum, aut ductus communis, non sine quadam,
instar hujus, sed exigua protuberantia; tu nullam hic
protuberantiam pingis, imo doces, hanc ut plurimum
desse, & hæc vasa folliculi tunicas plerumque
transmittere directius, quam vasa alia primi gene-
ris, orificia autem ipsorum satis manifesta, &
patentia delineas. Postremo Glissonius qui mo-
nuit, ut in certam trunci hujus sui, ejusdemque
distributionis atque insertionis notitiam deveniamus,
hepar ipsum sua carne exuendum esse, & toties sa-
ne ipse exiit; non modo nullum ejus trunci cum
Hepatico ductu commercium memoravit, sed cer-
te, ut diximus, tuncum ad Vesiculam docuit per-
tinere. Tu vero ita rem proponis, quasi Glif-
sonius exiliores quidem valis partes, seu ramos,
crassiores autem, seu truncum videre non potuisset t

duos

(b) Progr. Anat. n. 23. (c) Anat. Hep. c. 23.

duos enim truncos delineas cum trunco Hepatici ductus connexos, imo satis amplis cum hoc orificiis communicantes.

42 Hæc omnia cum ita essent; tamen ego tibi tantum tribui, ut tot dubitandi causis neglectis, tua ista in Cystis cervice tot, & sic patentia foramina, tum vero ista etiam satis ampla in trunco Hepatico orificia diligenter inquirerem. Verum necesse est ut in cadavera inciderim quæ, quamvis viderentur, minime tamen essent ad hanc perquisitionem idonea. Tibi enim pro certo affirmare queo, me neutra in parte quæ a te pinguntur, adhuc videre potuisse. Quod vero ad ipsos attinet ductus; cum aut Hepatici canalis ramos persequeretur qui in vicinia Cystis discurrunt, aut cum Cystim lenta ac suspensa manu a jecinore separarem, sarculus quidem conspexi quosdam qui cum sanguifera essent, aut biliaria etiam vascula, sed Vesiculam denique non subeuntia, ductus hepato-cysticos facile, siquis non caveret, mentiri posse viderentur: quin etiam interdum nonnulla vidi quæ me post multas perquisitiones dubium incertumque relinquerent; nulla tamen unquam quæ manifesto perspicerem intra Vesiculæ fundum hiare.

Quod si alias unquam me perspicerem, speravi; certe quidem speravi nuper, cum videlicet jecur dissecarem quocum Cystis non nisi modica fundi parte jam prope ejus limbum cohærebat, toto autem reliquo superiore fundo, totaque cervice sic laxè adhærebat, ut sine cultro, sine ulla vi ab hepate disjungi posset. Multa enim eo toto intervallo jecur inter, & Cystim intercedebat pinguedo. Cum igitur lente disjungerem; sanguis quidem paucus, sed nihil quidquam effluxit bilis, neque ullum prorsus Cyst-hepaticorum canalium indicium fuit. Restabat illa dumtaxat pars infima ab arcto hepatis nexu dividenda: quod intra modicum omnino spatium cum tot collecta vasa tum Cyst-hepatica, tum Hepato-cystica esse oporteret; non difficile fore sperabam, ut aliquod saltem luculenter mihi in conspectum se daret, sive ad Vesiculæ exteriorem faciem id quarerem, sive oscula ad intimam superficiem investigarem. Et sedulo utrumque feci; sed frustra. Nam neque extra, certi aliquid inveni, neque intus ullam prorsus carunculam, aut foramen ullum; cum tamen jecur recens, & quam sanissimum foret, Vesicula autem optime constituta; isque homo prope nutrito, atque adeo obeso corpore prope ad sexagesimum, cum apoplexia sublatus est, annum pervenisset.

43 Tabula VI. mihi meas quasdam ad memoriam revocat observationes, in hisque duas; in quarum altera Cystim tam brevem, tamque angustam inveni, ut imo fundo ab jecoris limbo satis distaret, majorem autem oleam tota continere vix posset. Bilis inerat perpauca ex viridi pallida. Hepaticus truncus duplo erat amplior quam par fuisset, bilique exitum intercludere, cujus propterea tanta collecta vis fuerit, ut non modo eos omnes ductus sic distendere, sed cystim insuper potuerit ad digitorum transversorum octolongitudinem amplificare. Erant autem calculi vel intra jecur in ductu Hepatico, hujusque præsertim majoribus ramis passim obvii. Sed in Cysti nonnullis cum calculis erat bilis ejusmodi ac si admixta haberet aquam in qua caro recens lota esset. Subcrevntus is color acceptus referendus vide-

batur sanguini, & ichori qui ex carnea quadam excrementa destillarent inæquali, flaccida, sub-rubicunda, ad cerasi magnitudinem ex imis Vesiculæ ipsius internis parietibus extante. Cui non absimilis altera ad urethræ initium inventa est quæ vesicæ orificium fere obstrueret, urinæque exitum difficilem redderet. Sed calculi qui in ejusmodi subcrevnta aquosaque bile concreverant, ut quo plerumque invenire soleo, colore non erant, sic; ut fieri posse prædixeram; non ea quæ plerumque soliti sunt, præstiterunt. In aquam enim coniecti, etsi ad fundum non ruerunt; non æque tamen ac solent, eos vidimus supernatare. Flammam autem non servaverunt, neque ad flammam in guttas liquati sunt, neque crepitus edidere, nec quod gratum esset, oluere. Quæ omnia accidere posse, prædixeram ob ea quæ de nigris calculis non modo in III. Adversariis scripseram; verum insuper eodem quo illa edebantur, tempore animadverteram.

Cum enim Jo. Bapt. Vulpius Vir Cl. meique nunc Collega meritissimus, tunc quosdam ad me calculos attulisset, ab se olim de Vesica fellea extractos, nonnullisque eorum disruptis vidissem sub tenui crusta ex viridi subflava nullam nisi nigram atque friabilem latere substantiam, eosdemque flammæ admotos illa omnia quæ nigris scripseram, omnino præstare; tum vero ipsos in aquam coniectos primum quidem ad summum redire animadverti, sed mox emissis bullulis paulo post ad fundum prolabi. Quæ cum observassem, delibere mecum cœpi, an ad calcem eorum Adversariorum hoc quoque nigrorum calculorum discrimen adjicerem. Nec feci tamen, primum quia non est meæ consuetudinis ex una observatione quidquam magnopere affirmare. Deinde quia ne id quidem; ut infra ostendam; iis quæ in Adversariis scripseram, plane adversabatur. Novissime quia si id a me scriptis adversaretur; Fernellii quoque, & Bidloii observationibus repugnasset. Ille (a) enim scripsit: *calculus in cysti fellea plerumque concrevere nigrum, sed tamen levem, & qui aqua immersus innat.* Bidloius (b) autem: *calculos ex bile oriundos, aquis innatare, atque igne, ejusmodi sint coloris, figura, & magnitudinis comburendos existere.* Quorum Virorum observationes pro fallis habere, ac prorsus repudiare ego sane non audeam, ne si plurimas quidem omnino adversas ipse vidissem; propterea quia variaz esse possunt in nigris calculis substantiæ, variorumque modo compactæ, ut non omnes ad fundum ruere necesse sit. Atque adeo ut ad illam meam, publice in Gymnasio habitam observationem revertar; cum de calculis quos in Hepatici ductus ramis fuisse plurimos dixi, plures vel in aquam projicerentur, vel flammæ admoverentur, alii quidem quæ plerique solent biliosi calculi, præstiterunt; alii vero, etsi pariter flavi erant, non modo eadem non præstiterunt, sed quæ ex illo eodem Senne cystici, ut dictum est, nobis præbuerant, observanda omnino præbuerant; ut necesse sit sub eadem facie, & colore non eandem compositionem fuisse. Quæ omnia haud alio proposito memoro, ac cætera illa in Adversariis memoravi; ut quid ego observaverim, constet; non quod aliter ab aliis, in rebus præsertim hujusmodi, observari posse, negem.

44 Idemque te, Vir Cl., ut pro amicitia nostra simpliciter dicam; in te eadem facturum speravi. Sed quando tibi aliter videtur placuisse, in mearumque illarum observationum examen plures tibi focios, cum Bononiæ esses, adjunxisti, in hisque, quod tunc multis mirum est, Virum Præstantissimum, mihi non uno nomine conjunctissimum Antonium M. Valsalvam; tantum abest, id ut graviter feram, ut hujus, incredibili Rei Anatomice detrimento mortui, memoriam majori propterea quam alias fecissem, meo labore, & contentione ornandam susceperim; vos autem qui estis superstites (& diu, precor, sitis) quocumque possim, ac mihi liceat, officio sim libens, pro-

(a) Pathol. l. 6. c. 5. (b) Vindic.

profecuturus. Neque enim alia quam veri querendi causa id factum a vobis esse, dubito, ut ego vicissim pro eodem veri studio nunc a te quæso, ut quæ scripsisti, mecum recognoscere, & cum meis conferre observationibus ne graveris. *Calculi*, inquis, *vesica fellæ duplicis generis sunt; alii nigri, flavescētes alii: & cat. Nigri nunquam perfecte cuboidei visi sunt, seu sex lateribus præditi, quidquid aliqui assererent.* Ego (c) quoque meas observationes in duo capita diviseram, in eas quæ ad nigros, & in eas quæ ad cæteros (quos ego quidem sæpius inveni) calculos pertinerent. In hoc files. De figura autem non files, in qua me lapsum esse, putas. Verum ego de figura perfecte cuboidea nunquam asseravi, qui scripserim, observatos a me calculos varia fuisse figura, quam omnes, uti ferme solent, a cuboidea longissime non aberant. Hoc tu in paucissimis nigrorum agnoscis, sed eorum reliquos ut plurimum deprehendi asseveras quatuor triangulis æquilateribus, & æqualibus circumscriptos; Flavescētes autem calculos sphericam plerumque aut ovalem esse figurem; -- quod si angulosam nanciscantur superficiem, pentagonum ut plurimum corpus, seu dodecaëdram, duodecim æqualibus, æquilateribus, atque æqualibus pentagonis contentum imitari: Ego vero cum te animadverto istam facierum similitudinem, & æqualitatem usque adeo inculcare, ut; quasi timeres, ne non satis quid tibi velles assequeremur, pentagona dicens æqualia, & æquilatera; adjiciendum insuper censetas æquiangula; non possum interdum non sorti meæ subiraſci, qui cum calculos non paucos nigros, longe autem plurimos flavescētes invenerim; neque ex his quos multos aservo, neque ex illis quos unquam viderim, in unum incidere potuerim qui tantam istam omnium seu triangulorum, seu pentagonorum æqualitatem, & similitudinem exhiberet. Sed hoc me interea solatur, quod etiam a te ut plurimum id visum credo; petrarum tamen ab aliis conspectum animadvertam, atque ita petrarum, ut vix unum Bartholinum producas, qui tamen inter infinitos calculos figuram seminum Cnici præditos, quinque, haud amplius, memorat figuram mathematicorum corpora pentagona representante, quibus ipsis verbis ut corpora significatur quinque angulis, ut pyramis cujus basis quadrilatera sit, non viginti, ut dodecaëdram, instructa, ita certe in illiusmodi corporibus nulla omnium angulorum, aut laterum æqualitas potest significari. Magis fortasse ad tetraëdram pertinet Vesalii (d) locus, quem poteras attulisse: *Bilis Vesicula decem & octo lapilli continebantur perquam læves ac trianguli imagine aquis undique costis ac superficiebus formati.* Re tamen vera ex nigris non erant, sed colore virides, & quasi nigrescentes: at quum exticati essent, magis videbantur cinerici. Quod si tu vicissim ex me queraris, ut Auctorem producam qui cubica hos calculos figura observaverit; primum is in promptu est quem ipse accuratissimum vocas, Exercitissimus certe, & Præclarissimus Vir Mangetus (e). Hic enim scribit, se aliquando reperisse vesiculam bilariam ad absolutam turgescētiā insensam bile nigerrima & cat. aliquando præterea vidisse eandem vesiculam calculis ad formam & magnitudinem testivarium Infusiarum eformatis completam. Deinde tantum abest ut ego perfectam (quod tu facis) aliquam figuram hæc calculis adscripserim; ut juvet hic mea paulo ante producta verba iterare quibus hoc tantum scripti, ferme solere a cuboidea figura longissime non abesse. Et sane eorum quos ego vidi, plerisque memini a propositis a te figuris multo longius quam a cuboidea abfuisse. Atque adeo ex iis quos forte aservo, plerisque videre est factos magnam partem ex duabus quarum altera alteri basim utcumque obvertit, triangularibus pyramidibus, inæqualibus, & inæqualiter junctis, atque inæqualibus facierum tum spatis, tum angulis, horumque perpaucis, quales in do-

decaëdriis esse omnes debent; obtusis: quæ omnia videlicet faciunt, ut existant corpora nulla regulari, ut vocant, figura prædita, ideoque non cubica, imò neque (nam ne id quidem scripti) cuboidea, sed ab hac ultima tamen figura longe minus quam a certis illis, a te propositis, usque adeo regularibus, remota.

45 Et si vero has meas de felleorum calculorum figura a tuis adeo discrepantes observationes omnibus qui apud me inspicere velint, facile possum demonstrare; non tamen tuas propterea reprehendo, neque scribo: nunquam perfecte tetraëdrici calculi, aut dodecaëdrici visi sunt, quidquid aliqui assererent. Quinimo etiam egomet tanto ante quam tuas legerem observationes, in quosdam, ut supra ostensum est, tum nigros, tum flavos calculos incidi qui in aquam coniecti, deorsum laterentur; non tamen tecum possum pro semper inconcussa statuere: Ex flavis ejusmodi calculis plurimos aqua immersos submergi, ex nigris vero profus omnes. Quam enim tibi, Vir cl. fidem habeo, eandem Fernelio, & Bidloo me habere, par est, quorum ille, ut vidimus, discrete de nigris; hic de cujuscunque coloris calculis contrarium affirmavit. Horum autem Doctorum fides; & quod neque ego, neque tu pro certo nunquam asserere poterimus, nos de nigris, cujuscunque generis inventi possint, experimenta cepisse, hæc, inquam, cogant me assensum sustinere, cum te aut illa quæ protuli, aut hæc etiam scribentem lego: *nigros felleæ cystidis calculos in aquam projectos statim immergi, & fundum petere, extra omne dubium est.*

Quid? quod si me mihi ipsi æquam esse credere; ex nigris habeo qui in summo innatent; nigros autem illos alios calculos immergi vidi quidem, & fundum petere; non tamen statim. Nam, ut supra expositum est, in aquam projecti, primum ad summum redierunt, deinde emissis bullulis paulo post ad fundum descenderunt. Quod quidem satis est, ut vere scribi possit: *hos aqua immersos, non ut illi qui de urinaria vesica extrahuntur, in imo subsidere, sed innatere.* Urinarii enim quos ego quidem hic habeo, calculi, in aquam projecti, neque sursum redeunt, neque in summo vel punctum temporis consistunt, aut innatant; sed recta ad fundum continuo ruunt. Quæ in re satis ab ipsis discrepare flavescētes Cystidis calculos confitearis, necesse est, qui scribas, ex his plurimos aqua immisos eidem primum supernatant; hinc post aliquam in aqua macerationem, cum eandem imbiberint, sponte non minus submergi, & fundum petere, -- te summa cum voluptate observasse. Tu vero ad hanc potissimum observationem habendam tot tibi Bononiæ socios adiunctos narraas, & in his Cel. Valsalvam, cujus etiam in adibus eandem semel, atque iterum cum ipso simul a vobis tentatam scribis. Tanti erat videlicet, ut illud consilium, & concludi ad veros me posset; jam animo excutiendam esse, veluti non ves; ram, bonæque observationis expertem, propositum illam in genere: *Felleæ folliculi calculos aqua immersos, non ut illi, qui de urinaria vesica extrahuntur, in imo subsidere, sed innatere.*

Quam quidem post Bidloam, Fernelium, Riolanum, aliosque, Moderniorum aliqui nōnis fiderent, minusque experti receperunt, propriisque in Operibus exscripserunt. Sed vide, quæso, hæc in re quantum inter meum interlit, tumque iudicium. Tu propter vestram istam observationem mea illa verba demandanda censet; Ego jut paulo ante ostendi, ista ipsa observatione iudico mea illa verba satis comprobati potuisse, si forte ea (quod non est meæ consuetudinis) nimis fidenter, minusque expertus ex Fernelio, & Riolano exscripsissent.

Quid enim tandem ea sibi verba aliud volunt, nisi felleis, & urinariis calculis in aquam coniectis; non idem pariter utrisque accidere, sed hos in imo subsidentes conspici, illos autem innatantes? Aut quis est qui significari omnino iis verbis contentat, felleos vel post aliquam in aqua macerationem, & post-

907

(c) Adv. III, Animadv. 28. (d) Epist. ad Roel. (e) Theatr. Anat. Tom. I. pag. 282. d. J. J. J. J.

& postquam hanc satis imbibierint, adhuc esse innaturos? ut propterea ad me arguendum, sibi insuper, si Diis placet, eos calculos cogendos existimet, quod vos fecistis, atque adeo per manum mergendos, ut citius aquam imbibant, citiusque etiam fundum petant. Ego vero neque id unquam volui, neque mea verba ex Bidloo, Ferriolo, Rioloano omnia exscripsi, neque etiam omnia exscripsissem, horum loca, & nomina laudare omisi, neque demum ut minus expertus ipse (quanquam iis minus expertum libenter me fateor) eos Scriptores memoravi, sed ut suum omnibus redderetur, & tu in posterum, alique Cl. Viri non ad Bidloam dumtaxat, sed ad illos potissimum qui Bidloam præcesserunt, Auctores istam eandem observationem referretis: quibus sane omnibus posteros magis gratias agere quam obtestare, par videlicet, æquumque est.

46 Verum me idcirco, opinor, minus expertum putasti, quod me aliquoties expertum id esse, scripseram. Sed ego toties ea quæ propono, experiri solitus sum, ut cum aliquoties dico, sæpe pluries dicam quam alii plerique soliti sint observare.

Idque adeo hæc ipsa res ostendit. Neque enim quæ tu observasti, iis adversantur quæ me expertum esse, scripsi; sed iis quæ te expertum esse, scribis, quæ ego observavi, adversantur. Nimirum tu scribis, atque pronuncias, ex flavescensibus calculis plurimos ad fundum mox labi; aliquos dumtaxat excipis, quos novissime videris observasse, non ita pridem ab amico quodam dono acceptos, tum nonnullos a te ex fellea hydroypici ejusdem vesicula extractos.

Hos curiose inter ceteros servas. Hos concedis aquæ vel diutius immersos, eoque quantum velis imbibitos, nunquam in imo subsidere. Sed annotandum censet: valde adhuc molles esse, & cum illis fluviatibus pressione in arenulas omnino dissiliunt. Contra ego ex iis quos variis temporibus, variisque de cadaveribus flavescensibus Cystis calculos extraxi, longe plurimos inveni qui in aquam projecti, ad fundum minime descendere.

Quinimo repetitis, nuper, atque adeo hisce ipsis diebus in iis omnibus qui ad manum erant, cysticis calculis experimentis, ut si forte contra atque alias, succederent, id tibi ingenue fateri possem; ne unus quidem fuit qui post horam, post horam autem 2 post unum, atque alterum diem fundum peteret. Quid verbis opus est? Totum triduum in aqua reliqui. Omnes tamen totum triduum in summo innatantes perstiterunt. Neque ullum prorsus indicium dederunt, aliter futurum fuisse, si vel aliquanto diutius reliquisset. Quos enim fregi, siccos intus, non humidos deprehendi; ut nihil aquæ viderentur imbibisse. Neque hæc ideo acciderunt quod molles essent, aut levissimâ digitorum pressione in fragmina dissilirent; duri enim satis sunt, nec levi digitorum pressione frangendi. Imo vero, quantum ego judicare potui, idcirco sic contigit, quod bene compacto, firmoque cortice maniti, imbibere aquam non potuerunt. Itaque fracti, & in aquam iterum coniecti primum quidem in summo natarunt, mox vero quædam citius, alia serius omnia sane fragmenta brevi ad fundum corruerunt; inde autem extracta, & in minora fragmina diffracta, intime aqua imbuta apparuerunt. Inter calculos autem qui aqua triduum innatarunt, præter plures ex flavescensibus, fuerunt plumbeo colore quidam, aliqui etiam valde fusco, nonnulli nigro, ad summam omnes quicumque, nullo habito delectu, a me in aquam projecti sunt. Hi omnes olim (recentibus enim quos ipsos alias vidi innatare aquæ, nunc carebam) hi, inquam, omnes alii ex aliis Vesiculis felleis extracti fuerant: quod hic omittendum non putavi, cum tu quidem quos calculos post aliquam in aqua macerationem ter vidisse submersos narras, hi ex una omnes Cysti, an ex pluribus; recentes, an veteres fuerint, non adnotaveris.

47 Cum autem ea quæ istis calculis sive adeo fuscis, sive nigris contigisse, modo scribebam,

Morgagni Epistola Anat. I.

attendo, illudque præterea quod observasse alias memini in nigris calculis quibusdam non uno ex cadavere extractis, præsertim vero in viginti varia magnitudine præditis quos in Peripneumonici fellea Cysti deprehenderam, raravidelicet ac friabili carbonis instar fuisse substantia; cum hæc, inquam, omnia attendo; certe in universum liquere non puto, nigrorum horumque calculorum substantiam magis esse compactam, --- ut flavescens nigris leviores sint, neque inde horum, illorumve calculorum in aqua citiorem, aut tardiorum descensum potius esse repetendum, quam ex eo quod aquæ particulæ citius, aut tardius ea copia intra calculos se insinuent quæ horum ponderi addita, efficiat, ne ab aqua amplius sustineri jam possint. Cæterum quod ad calculorum structuram attinet; illud primum a te scribi animadverto: revera calculos hujusmodi flavescens ex superpositis invicem, numero pluribus, aut paucioribus stratis, veluti supercretis corticibus --- crescere, & consisti, diligenti inspectione deprehendi. Neminem videlicet hic designas. Sed paulo inferius cum addis: Illam tamen in hujusmodi calculorum stratis concinnitatem, & regularem elegantiam non cerni, ut si, ad exemplum, primum stratum ex albo flavum sit, alterum sit viride, tertium rursus ex albo flavum, quartum denuo viride &c.; hic vero nonnullos continuo notas, veluti, inquis, ab aliquibus prædicatur. Et tamen idem ego & probatam a te, Vir cl. structuram illam ex stratis, & hunc a te improbatum eorum ordinem descripseram, neque tamen hunc quidem prædicaveram; sed in nonnullis dumtaxat mulieris ejusdem calculis fuisse, scripseram. Tu vero cur improbas? Nunquam, inquis, ego certe in tot inspeculis cysticis calculis hunc ordinem deprehendi. Sed hinc profecto non efficitur, me in illis calculis non deprehendisse, in quibus ad hunc usque diem servatis, possum omnibus istum ipsum quem descripsi ordinem luculentissime demonstrare. Fortasse ne alia quidem vidisti de quibus files, a me non jam in nonnullis unius, sed in multis plurium Vesicularum calculis descripta, ut strata illa, eos quasi lineolis ad centrum tendentibus distincta, ut flavam bilem (primis diebus mollem, post in nucleum ex obscure croceum concretam) manifeste in media calculorum singulorum parte conclusam. Ego tamen vidi, & videre adhuc omnes apud me possunt, atque ita videre, ut in his quidem haud paucis flavescensibus variorum hominum calculis locum non habere agnoscant, quæ tu de flavescensibus in universum pronuncias: Minimum nucleum, seu potius solidiorem quandam arenulam centrum occupare. Huic vero solidiusculo principio bilis corpusculaherentia, indeque indurata, molem paulatim amplificare, veluti foliis ad folia superstruere. Nam neque minimum, sed amplum pro mole calculorum nucleum, neque arenosum, sed biliosum, neque demum veluti foliis ad folia superstruere, sed simili prorsus bile adactum videbunt, donec strata incipiant ipsum complectentia, firmioremque calculorum partem efficiant. Sed alia quoque conspicient ab iis quæ tu pariter doces, magnopere discrepantia.

48 Tu enim univere pronuncias: calculos hujusmodi bifariam, seu in aequales partes sectos, aggerimos exhibere elegantissimos circulos, quorum minores a parallelis majoribus usque ad externam faciem continentur. Hi vero saltem de quibus dicebam, calculi, sic dissecti, non elegantissimos circulos, sed stratorum lineas exhibent ei figuræ quam supra in iisdem descripsi, respondentem; quamquam vel in tuis ipsis calculis non satis intelligo, quomodo, si dodecaedri forma sint, illa quoque ultima quæ ad externam faciem sunt, sive externam faciem componunt, strata elegantissimi circuli videantur, aut quomodo, si sphericam aut ovalem affecerint figuram, vel necesse sit, vel satis sit in aequales partes secari, ut istos exhibeant circulos; nam sphericæ sectione quacunque, ovales omni quæ majorem axem ad perpendicularum secet, circulos exhibebunt; iidem autem ovales, si per eundem majorem axem non ad perpendicularum sectione

B duca-

ducatur, quamvis in aequales partes scilicet esse possint, non circulos exhibebunt, sed ellipses. Non me praeterit, inter Anatomicos & ovalem fenestram dici foramen quod ellipticum sit, & cubiforme os vocari quod cubica revera non sit figura, atque alia ejusdemmodi inter nostros ad mathematicam loquendi normam sollicite exigi non consuevisse. Verum tuos istos circulos ad eandem non esse exactos, qui credam? cum mea illa certe exegeris verba quibus horum calculorum figuram vel cautius aliquanto quam Anatomici soleant, sic ut potui, indicavi: ferme esse solitos a cuboidae longissime non abesse. Eadem animadvertio facit, ut cum de nigris calculis scribis: *Id maxime dignum adhuc observatione esse, quod calculis hujusmodi in cujuslibet magnitudinis fragmina fortuito abruptis, haec tetraedricam adhuc affectant figuram; silere hic non debeam, neque ista fragmina si, ut mihi accidit, ita fortuito abruptantur, ut rupturæ sectio vel plures planas facies, vel unam quidem, sed aut curvam, aut si planam, parallelam annexæ basi repræsentet, tetraedricam satis affectare figuram posse, neque cum affectant, id calculorum, sed tetraedri naturæ & proprietatibus acceptum esse referendum.* Cæterum quod hos nigros calculos arbitraris compingi absque arenoso illo nucleo; huic opinioni, a me olim habitæ observationes non adversantur. Sed enim nucleum & in plumbeis nonnullis frustra quaesivi, & in valde fuscis, quorum illi ferme ad cuboidæ, horum plures ad pyramidis figuram accedebant triangularis, sed ita inæqualibus faciebus, ut a vero tetraedro longissime abesset. Nolim tamen existimes, me istam arenosum nucleum credere ne in iis quidem quos ego non viderim, calculis inveniri, aut, si crederem, a cæteris propterea dissentire quæ ex Medicis colligis de calculorum fellea cystis, & urinario-
rum excipulorum affinitate. Imo vero quantum hæc probem, Doctissimi illi, & Celeberrimi Viri sciunt, qui meum, ante hos quinque annos scriptum, Consilium legerunt pro Feemina Principe quam renem calculi & dolores quibus subinde obnoxia vixerat, tum denique amplius non vexarant ex quo aliis corripit doloribus coeperat quorum semper sub dextris costis spuriis initium erat. Sed & olim in Illustissimo Præsule Anguisciola, Pontificis Max. ad Inclytam Venetorum Rempubli-
cam Legato, qui urinaris etiam morbis laborare consueverat, tres aut quatuor in fellea Cysti calculos vidimus. Amplissimus autem Vir, & omnibus quæcumque in Principem cadunt, Virtutibus Ornatissimus Georgius Cardinalis Cornelius, Antistes Patavinus, ut renes abnormi magnitudine, & ramosis fæctos lapidibus, sic incredibilem in modum flaccidam, omnisque humoris expertem habuit Vesiculam fellea, unum, sed insignem, calculum complectentem. Verum hæc, & alia fortasse ejusdemmodi fufius alias persequemur.

479 Nunc ad illa transeo quæ olim primus, ut puto, scripti de iis quæ inter comburendum utrumque felleorum calculorum genus observantur. Neminem hic pariter designas, ubi nihil credis esse quod arguas. Eisdem proponis observationes, ac quædam addis quæ utinam ego omnia possem accipere; velut istud: flavos calculos illa observanda præbere qui præcipue molliores, aut recentiores sunt. Plures enim calculos habeo neque molles, neque recentes, in his etiam ex iis quosdam in quibus illa primum Bononiæ vidi. Hi autem (nec cæteri discrepant) post hos totos viginti annos nihilo difficilium flammam concipiunt, servantque, aut reliqua præstant, quam olim vel recentissimi. Illud etiam, quod, ut ad praxim apprimè faciens, annotandum censuisti, multo scilicet in genere difficilium flammam concipere calculos cysticos; quam qui biliferis dumtaxat poris infederant, quomodo verum sic in universum esse credam, qui, nigri, paucisque aliis exceptis calculis, cysticos

omnes in quibus id quidem expertus sum; facillime inflammari vidi; ex Hepatici autem ductus calculis quosdam, ut supra indicatum est, deprehendi, qui etsi flavi erant, minime tamen flammam servabant? Nec vero quæ addis alia cysticorum, atque hepaticorum calculorum discrimina priore certiora existimo. Ut ductuum, inquis, hepaticorum calculi oblongi semper sunt ---: cystici ex ad-
verso ad rotundam plerumque, & conglobatam figuram accedunt; Ita minores calculi hujusmodi ductibus inhabitare quidem; majores vero felleum folliculum dumtaxat occupare possunt. Verum, si tu ipse jam supra scripseras, tot illos calculos a Cl. Lentilio observatos, sedes suas figere forsitan potuisse, non tantum in cysti fellea, quam etiam per hepaticum ductum, & melius per poros altiores bilarios, ubi molis rotunditatem, & parvitatem assumpserint; instar calculorum in iisdem fistulis nidulantium, a Cl. Reverborstio observatorum; quoniam hæc pacto, ductuum hepaticorum calculos oblongos semper esse, pronancias? Vel quomodo cysticos ex adverso ad rotundam plerumque, & conglobatam figuram accedere, fatebor, quando; ut te ipsum docere, felleam, ex cysticis nigros esse tetraedros, vel utcumque cuboides, flavescentes autem non omnes sphericam, aut ovalem affectare figuram, sed ex iis esse qui angulosam etiam nanciscantur superficiem; certe mihi alia plerumque quam rotunda, & conglobata figura occurrisse, satis antea ostensum est? Postremo qui credam, a minoribus calculis hepaticos ductus, a majoribus vero felleum folliculum dumtaxat occupari posse? cum legerim, atque adeo viderim, Hepaticum ipsum ductum ad eam interdum amplitudinem dilatari, ut non minores quam quos plerumque in Cysti invenimus, calculos possit continere. Quo magis suspicor, in eodem, ejusve ramis illos, minoris fortasse magnitudinis, calculos, si modo biliosi fuerint, delituisse, quos alibi, ut hic memoras, scribis, in vena portæ S. Ignatii a Columbo re-
per-
tos esse. Nam; ut recenti adhuc re, atque adeo sexto ab illius obitu die Polancus is qui a secretis viventi fuerat, ad Socios scripsit (a); hepar durum, & intra hoc quidam lapides inventi sunt; Intra hepar autem tam arctus nexus, tamque similis intra eandem Capsulam vaginam, venæ Portæ, & bilarii ductus inaccessus est, ut proclive Columbo fuerit in ejusmodi præsertim extispicio quod honoris causa expedire, ut sit, non disciplinæ gratia diligenter habebatur, id in venæ ramis esse credere quod fortasse in conjuncti meatus ramis hærebat; Quorum quidem perpetuam cum ea vena conjunctionem num Columbus idem probe nosset, dubito, cum alibi (b) ipsum animadverto eodem, inter venæ Cavae, portæque ramos, describentem per jecinoris substantiam dispersos. Nec sane meliora Vesalius (c) docuerat, eos in ductuum utriusque venæ ramorum medio proponens, & aliquibus dumtaxat in locis. Quod si hæc Summi Anatomici; tanto magis exculandi Medici essent, si qui forte per ea tempora ob eandem illarum rerum ignorantem ad eundem essent modum hallucinati. Hoc autem dico propter Jacobum Camenicenum (d), cujus observatio non unâ ratione ad Historiam pertinebat tuam, atque aptius certe quam ista Columbi, ad propositum illud tam de bile ante secretionem hepaticam a toto sanguine in vena portæ distincta, & secreta spectare posse videbatur. In vitro enim diu primum icterico, deinde hydroptico, scripsit, hepatis venas in parte ejus cavæ, priusquam in communem illum caudicem portæ desinunt, omnes obstructas fuisse, lapillis eas distendentibus foris nigris, intus flaventibus. Quos ego lapillos quanto magis biliosos fuisse, credo; tanto magis suspicor in ramis hæsisse ductus Hepatici, omnes venæ Portæ ramos arcte comitantibus, præsertim cum legam, Communem quoque bilis meatum, cujus finis coaluerat,
la-

(a) Bartoli Vita di S. Ignat. l. 4. n. 31.

(b) L. 22. c. 8.

(c) De corp. hum. fabr. l. 5. c. 7.

(d) Vid. inter Epist. Matthioli l. 5. Epist. 2.

lapide ejusmodi obstructum fuisse, verique minus simile videatur, hunc eo ex Cysti fellea, in qua bilis quidem plurima, at nulli memorantur calculi, quam ex ramis illis descendisse canalis Hepatici, cujus truncus liberissimus erat. Quod si non hujus, sed venæ Portæ rami lapillis omnes ad eum locum obstructi fuissent; haud satis video, quæ via sanguis in truncum ejus venæ tot ex partibus comportatus, inde cavam versus porro pergere, & quomodo hepar ipsum grande, colore nigricante, & fere tali qualem in splene alias conspicimus, esse potuisset. Verum ut hunc in quem forte incidi, de venæ Portæ calculis sermonem absolvam; mihi certe horum observationes tanto magis suspectæ videbuntur, quanto difficilius est in venis calculos, quam in hepaticis ductibus concrecere; nisi forte cautus, & sedis horum ductuum, ac meæ suspicionis probe gnarus Anatomicus qui ejusmodi in posterum historias scribat, idem se quod Columbus & Camenicenus tradunt, omni sublata dubitatione luculenter perspexisse testetur.

50 Illud nunc restat ut de calculis in Cysti ipsa cognoscendis tantum addam, quantum illæ meæ observationes requirunt. Cum enim minime me præteriret, haud raro cum iis calculis conjunctum regium morbum fuisse observatum, imo nonnullos Medicos esse audirem, qui semper conjungi arbitrati, ipsum in eorum calculorum notis quas gravissimi, cautissimique Doctores ambiguas, obscuras, incertæque censuerunt, sine ulla dubitatione semper crederent esse ponendum; ob hanc ipsam causam ne hæc magis magisque in Medentium animis opinatio inoleceret, in illarum observationum calce non omittendum exillimavi: *mihi vero forte contigisse, ut ex illis calculis ad eam usque diem a me perceptis nullam unquam peculiarem noxam, sed ne ictericum quidem colorem iis in quibus compereram, inductum esse, observarem.*

Sive enim calculi a me reperti, nondum ea fuerant magnitudine, aut pondere, aut figura qua satis lædi Cystis posset, sive eo nunquam compulsi fuerant, ut bilis exitum prohiberent; illud certe mihi observare contigerat, argumento evidentissimo, esse igitur in Cysti lapillos posse, neque ullam tamen peculiarem, quæ quidem manifesta sit, noxam, sed ne ictericum quidem colorem inducere. Tu contra, Vir cl. pronuncias: *Qui calculo hepatico, aut cystico, ut ut exiliori, mitiorique detinentur, malo semper, ictericoque plus minus corporis habitus perfunctus deprehendi.* At quonam pacto id evincere te posse, speras? Num forte rationibus & Scilicet his magis credam, quam sensibus,

(e) *Qui nisi sint veri, ratio quoque falsa fit omnis?*

An tuis, atque aliorum observationibus? Quasi vero illud hic ageretur, an sæpe Icterus cum cysticis calculis jungatur, quod cum vestræ confirmant observationes, tum ego certe negavi nunquam. Hoc autem agitur, an semper jungatur, id quod tu affirmas, sed nullis, ne innumeris quidem, observationibus probari unquam poterit, quando ego; ego autem tot etiam alii contrarium toties observatum esse, non ignorant. Neque eos tantum dico Doctissimos Viros qui eas mecum observationes summâ tum in cadaveribus inspiciendis, tum in viventibus adhuc, vel eorum notis atque domesticis interrogandis, diligentiam habuerunt; sed omnes præterea dico quicumque aut Andream Lacunam (f) legerunt nobilem præsertim sceminam memorantem, cujus vesica fellis duobus vel copulentissimis instar glandium lapidibus occupabatur, quæ ne minimam quidem regii morbi antea medicis suspitionem dedisset, aut Joannem Scultetum (g) de Veneta scribentem, cujus ipse reperit vesiculam felleam calculo instar crystalli pellucido repletam, neque tamen icterica, ut ex hac alteraque historia colligat, quod ad obstructum porum biliarium, & cysticum, non semper sequatur ictericia; aut Jo. Jacobum Wepferum (h) affirmantem, se ali-

Morgagni Epistola Anat. I.

quando lapidem insignis magnitudinis in fœmina; in alia plures invenisse in vesicula biliaria, quarum neutra icterica erat, aut denique; ne nunc plures quæram; Theophilum Bonetum (i) qui, præter superiorem Sculteti, alias producit observationes, suam videlicet, ac Medici Florentini, hujus quidem, calculorum cystis XVIII. numero, nucis Pontica magnitudine in Constantia Acciaro- lia, & Elizabetha Capponia reperorum, quarum neutram tamen arquatius morbus infecerat; suam vero in muliere, in cujus vesica fellea reperti 44. lapilli, quorum maximus fabam æquabat, reliqui pisi, & lentis erant magnitudine: Vultus tamen ictero nequaquam fœdatus fuit. Mirum videri potest, hæc tot exempla omnia in sceminis fuisse. Verum in maribus quoque idem promiscue observavi, ut sic fortuito acciderit, hæc de mulieribus fuisse litteris mandata, ut mihi forte (id quod dixi) ad illud usque tempus contigerat eos lapides cum icterico colore vidisse nunquam.

51 Hæc cum ita essent, neque meæ modo; sed ne a Boneto quidem, cujus locum indicas, productæ observationes te, Vir cl. laterent, tuum illud nimis certe patens pronunciatum mox tibi necessario contrahendum esse, intellexisti. Itaque hæc repente subjecisti: *ex ejusmodi calculosis illos dumtaxat non evadere ictericos, in quibus præpedita bilis in aliquod determinatum viscus, ad sævum, & pleurumque lethalem peculiarem procreandum morbum decumbit.* Quæ cum scripseris, non illud tantummodo falsus es, non eos igitur malo semper, ictericoque plus minus corporis habitus perfunctus deprehendi; sed hoc insuper lateri debes: illis etiam qui neque icterici sint, neque ejusmodi decubitu affecti, posse tamen calculos in fellis vesicula inhædere. Nam si ii decubitus fiunt ob præpeditam a calculis bilem; sunt igitur jam calculi tum sine ictero, ut concedis, tum antequam decubitus illi fiant. Quid? si præterea possunt esse eodem tempore sine ulla, quæ quidem sub sensu cadat, peculiari noxa. Te quidem non fugit, præter nos, Gerbesium, & Lospichlerum

in Observationibus Nat. curios. Germ. aliosque, alibi, memoriæ tradidisse: *Homines vel a numerosissimis cysticis calculis, quorum aliqui ad piscum, alii ad medioevum castaneorum molem excreverunt, obfissos, citra querelam diu sanos vixisse, propriæque naturalia munia obire incolumes, valuisse.* At respondes, te quomodo id scripserint, non intelligere. Nam vitiatas, inquis, plus minus cutaneus color, aut profunda quadam, lentæque primarum, ut dicitur, viarum affectiones ab his forte, atque ab ipsismet patientibus suere non satis perpensa. Ego vero non intelligo, cur ejusmodi Viris id scribentibus non satis credas, qui alibi sine ulla dubitatione credis Chirurgo narranti, virum, cujus musculi omnes se se contraxerant, ita ut homo staturæ justæ, & elegantis formæ, in homunculum redactus, staturam infantis duorum, sed non trium annorum vix attingeret, cujus thorax ad formam thoracis gallinæ se se coegerat, hunc, inquam, credis, interea temporis usum fuisse cibo, & potu, somno, & vigilia prout uti solebat in INTEGRÆ SANITATE, OMNESQUE functiones animi, & corporis satis liberas exercuisse excepto motu, atque ita credis, ut hinc inferas, ex probis omnibus corporis, & animi functionibus incolumem tunc temporis extitisse liquidorum crassim jure consociendum esse. Nullane esse in hoc poterant profunde saltem, lentæque affectiones, ab eo forte Chirurgo, atque ab ipsomet patiente non satis perpensa? Sed in hoc ne fuerint; In illis qui fuerint? Eas, inquis, necessario interfuisse docuerunt ipsimet omnium illorum altatorum hominum improvisi obitus. Quasi vero hic illud quæramus, num improvisi obitus sine præviis contingere affectionibus possint, non illud dumtaxat, num siquæ præviæ sint affectiones, hæc semper satis sub

B 2 sen.

(c) Lucr. de rer. nat. l. 4. (f) Anat. Meth. (g) Armam. Chir. Obs. 61.

(i) Sepulchret. l. 3. Sect. 18. Obs. 8.

(h) De Cic. Aqu.

sensus cadant aut eorum hominum, aut Medicorum, & si etiam cadant, num peculiare noxae ea sint, hoc est propria cysticorum calculorum indicia. Sed ut tandem aliquando hanc omnem de iis calculis disputationem absolvam; tu quidem pro tuis pronuntiatis non dubitas scribere: *Hac nos cum accuratioribus amicis, longa observationum serie perspeximus: An viderint alii, an noverint, id certe nobis non refert.* Ego contra, cum in meis illis vulgandis observationibus haud minor tua mihi fuerit adjuvantis hominibus animi sollicitudo, mea non parvi referre cenleo, quid de ipsis homines iudicent, & an suis, aliorumque accuratis observationibus respondentem, cum iisque consentientes inveniant, doliturus, si qua forte pronunciatam quæ cum universæ nimis prolata esse videri possent, tum eadem Fernelii, Riolani, Bidloi, Lacunæ, Sculteti, Wepferi, Boneti, Gerbezii, Lospichleri, aliorumque Præstantissimorum Virorum non facile refutandis observationibus repugnant.

52 Nunc quando illa sunt a nobis expedita, in quorum mentionem a Tabula VI. deducti sumus; jam omittis omnibus quæ in eadem Tabula, quæ tua non est, possent fortasse perpendi, ad VII. transeamus. *Figura I. reticulatam intimæ faciei Vesiculæ fellis structuram demonstrat, quam per cysticum ulterius, ipsamque choledochum, & hepaticum ductum, quantumvis leviores, produci, atque conspici, affirmas. Quid ergo est, quod non leviores, sed crassiores multo densioresque in iis ductibus quam in Cysti delineas? Equidem in aliis rete ductuum esse crassius, in aliis autem exilius, & rarius quam Vesiculæ, a me quoque observatum est. Tamen quæ hic dicis, aliquanto magis Explicationi Tabula V. quam hujus Figure conveniebant. Cæterum cum ductuum rete bis pingas, & alio Iconismo aliter pingas; mirari subit, cum Cysti rete quater ostendas, cur nulla in Figura sic tenuis, atque ita factum commonstret, ut Cel. Ruyschius (a) exhibuit. Mihi quidem accidit nuper, ut cum Vesiculas quinque, continenter apertas, cum tuis omnibus, & cum una illius delineatione conferrem, cunctarum rete multo ad hanc propius quam ad illas, accedens invenirem.*

53 *Figura II. apertum cum Vesicula canalem Cysticum tertio proponis. Numquam tamen hujus Valvulas pingis in cochleæ modum eleganter circumductas, ut a Præstantissimo Heistero (b); a meque ipso nonnumquam sunt observatæ, & hæc quidem valde extantes, neque ingressurum, aut egressurum specillum admittentes. Non miror tamen; quando tales non bene te hæcenus conspexisse, fateris, sed nulla certa norma ut plurimum dispositas, quales mihi quoque sæpe occurrerunt, eadem specillo impedita afferentes, alias vero tenuiores. Alia miror, & in his illud primum, te supra declinantem observationes Doctissimi Heisteri, sinum dixisse bucisque invisum quem, ad finem cujusdam Vesiculæ, ductusque Cystici initium, is observavit, & pinxit (c); cum Jafolinus (d) olim, itemque Bauhinus (e), quali rem observari solitam, istum sinum ad eum locum verbis, & Icone proposuerint. Deinde hoc miror, te in prima, atque adeo in hac etiam altera Editione statuentem, imaginarias esse quorundam antiquorum valvulas colli, & cervicis cavum in cysti fellea occupantes, nulla alia propria, nisi una, aut altera, ut fateris, observatione in re ejusmodi innixum esse, in quibus scilicet illud facile contigerat, --- vesicæ felleæ digito vel leviter pressâ, bilis a cysti in choledochum per cysticum ductum liberam sursum ac deorsum effluviu. Nam ut tibi semel, aut iterum id contigisset; æquum fuerat existimare, multo sæpius Adriano Spigelio (f) contra accidisse, alioqui non sic præcepturo: *Has valvulas si videre cupias, expressam ex vesicula bilem in mea-**

tum digito reprimere. nam circa Valvulas immobilem consistere advertes. Sed nihil adeo possunt mirari, quin magis in eo te, Vir Cl. probem, ac laudem, quod Valvulas a te tandiu pro imaginariis habitas, ac semel, atque iterum publice impugnatas, hoc tandem in loco ingenue agnoscas. Ulum quoque laudo quem iisdem adscribendum esse putas, nempe ut his obicibus, bilis neque tam libere, rapideque a biliario poro in cystim descendat; neque tam facile, subitoque a cysti in hepaticum, atque choledochum erumpat. Quo in ulu magnum te in parte Auctorem habere animadverti, Jo. Riolanum (g). Hic enim scripsit quidem: *intra cysticum ramum biliarium juxta corpus Vesiculæ, valvulas contineri: --- esse potius rugositates, quæ bilis semel elapse refluxum impediunt; at supra, facere easdem, scripserat, Highmore (h) adstipulante, ne tam facilis & lubricus esset descensus bilis: itemque alibi (i), ut festinum bilis prolapsum utcumque sistant & moderentur: atque ut bilis per angustioremeatam sensim exsillet, & vacuetur.*

54 Verum ut te impugnatas Valvulas candide agnoscens laudo, sic non minus probo alia ingenue retractantem. Cum enim supra id quod in prima Editione posueras, in hac quoque his verbis confirmasses: *Quod certum est; Nos in cuiuscumque generis animalium cysti fellea non nisi ad cervicis sinem, & colli principium angustiam quandam ab annulo muscolari obvoluto productam vidimus; in quo concurremus cum el. Glissonio; nihilominus hic fateris, te respectu ad muscularem hanc fasciam, seu sphincterem folliculo proprium, ea ipsa moderari, imo retractare, quæ ibi scripseras Glissonii auctoritati non parum fidens & cat. Fortasse tamen retractationem istam tuam aliquanto magis contrahere potuisses, ibique præsertim ubi nimis, nisi fallor, univere scribis: *ad initia Canalis cystici nullum esse interfectum specialem annulum, muscularem, aut distictic membranaceum, vel interius a cavali superficie, instar pylori, circumquaque eminentem, --- sumus nunc adeo post innumeras observationes certiores redditi. Cum enim memoria tenerem, me in quibusdam certe Vesiculis quæ cervix in Cysticum ductum se contrahit, specialem annulum membranaceum interius vidisse instar pylori circumquaque eminentem; de hoc etiam in iis quinque quas nuper a me incisas esse dixi, Vesiculis quærendum exultimavi. Vidi autem in quatuor saltem, interiores summæ cervicis tunicas sic ibidem introrsus, & sursum versus duplicari, ut insignem quandam valvulam infimam omnium efficerent, circumcirca extantem, atque ita ad superiora conversam, ut ingressuro potius, quam egressuro, appresso ad latera, specillo obsisteret.**

55 Hæc dum quærerem, in nonnullis saltem animadverti, Cystis rete jam ad colli summum minus extare, quam infra: id quod a te quoque adnotatum est. Verum ut hoc libenter confirmo; sic illud vellem probare posse quod de his Cystis retibus in universum subjicis: *ad lentam stabulantem bilem forte quassandam, suoque modo a concretione inhibendam facere, non improbabile a te duci, si validas ventriculorum cordis reticulatas asperitates ad attenuandum, atque in insitis ramosis particulis veluti discernendum trajicientem sanguinem, multam præstare operam cogites. Quid enim, te obsecro, simile? Crassissimus cordis, & validissimus musculus alternis jugiter parietes contra adversos parietes urgens, & Vesicula, ad quam vix quidpiam muscularis nature percipi, te ipsum tradidisse, in proxima pagina fateris, & potius muscularia extare rudimenta, confirmas; Vesicula, inquam, illa, in qua statuisti ex nulla contractionis naturalis existentia, & impossibilitatem superaddita per vim propriam contractionis. Huc retia adde ex vel majoribus illis valvularibus extantibus per ductum cysticum, & interdum communem, atque*

(a) Tab. ad Epist. Probl. V. Fig. 1. (b) Eph. N. C. Cent. VI. Obs. 28. (c) Ibid. (d) De poris cholid. c. 5. (e) Theatr. Anat. l. 1. c. 45. & Tab. 38. Fig. 1. (f) De hum. corp. fabr. l. 2. c. 17. (g) Anthrop. l. 2. c. 22. (h) Corp. hum. Disqu. l. 1. P. 3. c. 2. (i) Animadv. in Laur. c. 20. l. 6.

atque biliarium porum disseminatis, quibus tamen in ductibus sic lenta non stabulatur bilis.

56 De Glandulis autem tum Cystis, tum eorum Ductuum illud a te verissime scriptum est, in aliis quidem pusillas adeo esse, & immerfas, ut quacumque ut plurimum industria utentis visum adhuc effugiant: quod tamen num ideo in Cystico hujus II. Figuræ meatu accidat, quod crebrioribus valvulosis complexibus forte admodum obscurantur, ipse videris, qui in I. Figuræ Cystico ductu, crebrioribus crassis retibus magis impedito, eas glandulas luculente delineasti. Verum utcumque hoc est; ejusmodi glandulas crediderim te artificio aliquo anatomico retegere consuevisse. Nam cum Vesiculas quatuor dissectas proponas; in omnibus, vel in Vesiculis ipsis, vel in Ductibus ejusmodi glandulas demonstras, quas ego quidem nullo, nisi oculorum, & cultri auxilio, usus vix in ullis aut Vesiculis, aut Ductibus vidisse memini. Quinetiam Malpighius (a), qui post diutinos labores ejusdemmodi glandulas in *suilla*, & *ovilla* Cysti deprehendit, non modo de humana, qua de hic agimus, siluit, sed ne in earum quidem animantium poro biliario ex observatione, sed ex conjectura posuit. Ruyshius (b) autem Anatomicus Diligentissimus in homine quidem ostendit, sed cum minores, rariores, minusque luculentas atque extantes quam tu, Vir cl. representavit, tum insuper monuit, aliquanto majores a se esse delineatas, ut melius conspici possint; præterea in omni vesicula humana non aequè distincte conspici; quam quidem in *suilla*, aut *bovina*. Quid t quod Præstantissimus Heisterus (c) se in vesicula fellis boum sapias parvas glandulas flavas, ceruminosus in meatu auditorio haud absimiles, vidisse, testatur; in humana vero quandoque tantum videre potuisse. Vide, inquit, Ephem. Nat. Curios. Cent. V. & VI. pag. 243. Tab. VI. fig. 1. & II. ubi tamen in una, neque ea tota, Vesicula, imo potius in parva ejus Appendice, quam tu quoque in variorum censum arrogandam esse, non dubitas, plura quidem ostendit corpuscula glandulis similia, sed Ruyshianis, atque adeo tuis fere omnibus tanto majora, ut veri simile sit, dilatata fuisse ac dilatata; quæ exiguis foraminulis in cavitatem hiantibus prædita erant. Denique ante hos duos annos, Eruditissimus, idemque Exercitissimus Santorinus (d) cum Cystis glandulas a plurimis nullo detegi vel optico auxilio, animadvertisset; ad has confirmandas, non quomodo ab omnibus in Cysti secundam naturam se habente conspici possent, sed quomodo ipse in quadam *turgente nimium*, obstructaque Vesicula conspexisset, edocuit, nimirum se, & qui aderant, in ea probe purgata Cysti aliquot potissimum sub interiore membrana conditas lenticulares glandulas luculenter vidisse, quarum cum dispar esset moles, maxima qua fundo inerat, lenticulam pene æquabat; ex harumque singulis, in quibus conspiciendum osculum erat, non difficile fuisse id exprimere quod continebatur, bili prorsus simile, ex quo maxime pellucens, & glandule figura, & magnitudo internoscebatur, eo prorsus modo ac in plurimis dissectis *isthminorum* glandulis evenit. Ego vero, qui neque glandulas, neque certa & vera foramina videre potui in illa amplificata Vesicula, dilatatisque biliaris ductibus de quibus supra commemoravi; nuper cum id minus sperarem, nonnulla, huc maxime, ut puto, spectantia, vidi in Vesicula alterius Senis, cujus visceribus quibusdam ad hanc publicam Anatomem usus sum. Illa igitur, quæ suo cum jecinore, biliarisque meatibus sana, & recte constituta apparuit sive extra, sive intus examinaretur; quinque, aut sex foramina mihi præbuit observanda, quæ per faciem ipsius intimam tam ab ea parte qua hepatis adhærebant, quam ab opposita, omnia a medio deorsum dissecta erant. Singula erant tum circuli figura, tum atro colore conspicua quem subniger annu-

Morgagni Epistola Anat. I.

lus cingebat, ut lenticulares glandulas repræsentarent atra quadam materia plenas, in ambitu translucente, per foramen autem se se manifeste ostendentes. Cum specillum, quod foramina admittebant, tenuè illud quidem, sed non tenuissimum, facile indidisset singulis, non humorem, sed solidum subesse corpusculum, sensi; erat autem ater calculus: quo educto, liberum specillo fuit intra cellulam qua is continebatur, quoque versum in gyrum agi. Singulæ cellule, non perexiguæ, membranei instar subrotundi folliculi erant, inter Cystis tunicas locati: quibuscum cellulis an illa ex annexo adhuc hepate biliaria vascula communicarent, cum summa adhibita diligentia questum esset, non a me modo, aut ab Nicolao Medavia Philof. & Medicinæ Doctore cujus egregia opera jam aliquot annos in publicis utor dissectionibus, verum etiam ab Experientissimo, qui forte aderat, collega meo Vulpio (sum enim solitus in controversis præsertim rebus observandis, meis ipse oculis disfidere, & eos quos mecum magis habeam exercitatos, ut ipsi quoque observent, rogare) cum, inquam, id ab omnibus esset questum; nihil ejusmodi inventum est. Id autem ideo questivi, & queri volui, quod mihi suspicio inciderat, ejusmodi cellulas humore factas atque distentas posse fortassis ita extare aliquando, ut carunculas, a te eodem in loco in V. Tabula delineatas mentiantur. Veri autem simillimum censeo, has cellulas fuisse quasdam ex cysticis glandulis a subsistente ob additum fortasse lentorem ea quam secernunt, materia, in calculumque concreta ad eum modum dilatatas: quam quidem materiem bilem esse quandam, id ipsum videtur indicare quod in ejusmodi nigros calculos, ut bilis haud raro solet, concreverat. Nam quod vereri aliquis posset, ne se bilis ex Vesicula per cellularem foramina illuc conjecisset, minus in hac nostra observatione credibile est, cum in ea Cysti nec ejusmodi bilem, neque ullos calculos invenerimus. Utcumque id est; sicut has cellulas fuisse cysticas dilatatas glandulas, credo; ita hinc potes intelligere, me eas quidem glandulas secundum naturam in Cysti esse, & continuatis etiam non ita ab simili structura Ductibus, existimare; sed adeo parvas, ut per se, nullo adhibito artificio, multo rarius conspiciendas se præbeant, quam tuæ illæ omnes Figuræ videntur significare.

57 Quod quidem artificio si in ulla, certe in Figura III. generatim saltem a te fuisse commemorandum, censeo, aut illud sane non omittendum, ut Lectores moneres, haud semper ita res inveniri, & ostendi posse, ut a te isti proponuntur. Nam ut Cystis tunicarum numerum prætermittam, quem, ut quisque aut cultro indulget, aut contra timet, ne lacerare magis, quam separare videatur, ita augere facile possit, aut immnuere; illud mihi per anatomem compertum est, scilicet alteram tunicam vasculosam non semper saltem ita inveniri, ut cumulatissimam, quam pingis, elegantissimamque sanguineorum vasorum sylvam undequaque sustentet, sed ne subjectam quidem tertiam, quam vocas glandulosam, istis pariter haud inelegantibus plurimis sanguiniferorum vasculorum plexibus ita instratam. Verum ut hæc etiam omnia sileam, & de prima, ac tertia tunica illa dumtaxat de quibus a te plura verba sunt, attendam; musculares fibras, quas tamen potius muscularia rudimenta mox vocas, diligenti anatomico cultro ab extima, cui incumbunt, & annexuntur, tunica non difficile solvi, ac separari, doces. Nimirum in fellea illud iteras quod in urinaria Vesica, me vix credente, atque adeo dissentiente, indicaveras (e), exteriorem ipsam tunicam plano ulterius obtegi musculari. Imo; quantum intelligo, proximas aliquot paginas cursim hic illic inspiciendo; ita in ea adhuc es opinione, ut me potius in eo in quo a te disseni, loco (f) in multos,

B 3

gra-

(a) De Lien. c. 6. (b) Ad Epist. Probl. V. (c) Comp. Anat. n. 391. (d) Obs. Anat. c. 9. n. 11.
(e) Theatr. Anatom. Morgagni, Tom. I. pag. 416. (f) Adv. III. pag. 76.

gravesque errores prolapsum esse, non dubites.

58 Ego vero te longe aliter sensurum existimo, si iterum, sed magis quieto animo, quæ ibi scripti, & quo spectent singula, reputaveris, ac præsertim si, quod rei caput est, Vesicæ urinariæ examen, omni præjudicata opinione paulisper seposita, institueris. Quod si feceris: primus ipse pro veri studio tolles de medio istud, Anatomicis inauditum, discrimen quod inter ventriculum, aut intestina, & urinariam Vesicam excogitasti, ut muscularis tunica in illis sit *extima* vera *intimaque tunica intermedia*, sive (quod eodem recidit) in ventriculo quidem & intestinis *peritonæum ipsum extimum sit*; sed non in Vesica, quippe in qua tantum abest ut musculare planum intermedium agnoscas, ipsam *externam tunicam propaginem peritonæi, musculari plano obtectam* scribis. Nam quid, te obsecro, causæ est, quod in ejusdem Vesicæ anatome mihi, & cæteris supra extimam membranam fibræ istæ musculares occurrant nunquam; imo sæpe ne illa quidem sublata, omnino, & undequaque in conspectum veniant, adipe videlicet hic illic intercedente, cujus causa Gravis Anatomicus Heisterus (g) in *vesica humana tunicam cellulosa* statui posse credit, nimirum quia *manifesto inter extimam & muscularem tunicam plerumque, si non semper, pinguedo, eaque sæpe copiosa, ibidem reperitur, in peculiaribus cellulis adiposis secreta, collecta atque asserata*. Igitur externa, imo etiam secundum Heisteri rationem altera quæ externa subjicitur, detracta tunica; tum demum nobis sub hac altera conspicuum prorsus sit illud musculare, ut vocas, *planum*, quo tu, Vir cl. ipsam extimam *obtegi tunicam*, contendis. Necessè ergo est, ut istud non minus in Vesica, quam in ventriculo, & intestinis locum teneat intermedium.

Si hoc autem necesse est; tu videris, quoniam modo tuum istud tuæris discrimen, & quo pacto probes, — a nemine negari ullo modo posse, *urinariam vesicam solum extrinsecus rubere, interius vero, & præsertim in media ejus tunica insigniter albescere*; ut alia præteream quæ tibi minus fortasse attendenti istic crediderim excidisse. Nam quod in ista pariter media sede fibræ ego locari scripsi æmulantes fibræ trium fasciolarum Coli intestini, cum id, ut testatus sum, conferendo perspexi, nec unus sane perspexi; tum in meis ad Posthuma Cel. Valsalvæ, Scripta Adnotationibus quidquid & eo tempore, & insequentibus annis de iisdem rebus observavi, jam pridem candide in utramque partem ad eum modum expositum est, ut facile omnibus futurum sit intelligere, an præter Virum Summum, & de utroque nostrum egregie meritum Lancisium (h) sequi, cujus judicio apud nos, Coli *musculares fasciæ* appellari coeptæ sunt, an tecum potius *communis, consultoque*, ut tu ais, *nomine uti debeamus Ligamentorum intestini coli* propterea, quia illarum fibræ *tum leves, & candidissima sint, tum nulla fabrica, usque musculari sint prædita*: quod utte alibi esse explanaturum promittis, sic nos ibi satis su perque examinavisse, patebit.

59 Nunc enim quando in media Vesicæ tunica tu nullum alium, nisi *insigniter albescentem* colorem agnoscis, & ne *subalbido* quidem fers, quem tamen negare in parte nemo potest, & qui primi eam tunicam diligentius inspexere, dilerte memorarunt; quid dices, si *subalbido* eo colore non contentus, rubentem quoque in eadem tunica; quibusdam præsertim in cadaveribus, & conspectum esse, & conspici, affirmem? Nam quid sibi aliud tandem volebat aut Adrianus Spigelius (i), cum illam tunicam esse scripsit *nonnihil fibræ carnis conspersam, quæ se se egregie, facta aliqua sanguinis affusione, in conspectum proferunt*, aut Casparus Bauhinus (k), cum eandem docuit *nonnumquam ex sanguinis affluu ita fieri conspicuas, ut membranam carnosam diceret, aut ante eorum utrum-*

que Archangelus Piccolhomius (l), quem ab ipsis laudari auctorem par erat, cum de exteriori propria Vesicæ tunica, hoc est de illa de qua hic loquimur, media, *sub communi a peritonæo deducta*, inveniendâ hæc literis mandavit: *exterior paulo crassior, & fibræ carnosæ tota conspersa*.

Quæ tametsi rubrum vividum carnis colorem non promant, quia inter membranas candidas conferta, albare nituntur, tamen carnosæ sunt, & cum sanguinis appulsu & confluxione increverint, colorem vere rubrum expromunt. Quinetiam ubi *superiore sanguinis in vesicam confluxu, interdum ita grandescunt, & conspicuae fiunt, ut totam illam exteriorem membranam, quasi membranam carnosam diceret. Vidi equidem superioribus annis puellam, undecim annos natam, cujus vesica ob exsectionem, & acrimoniam humorum spoliata erat interiore tunica: Exterioris vero fibræ carnosæ, adeo evant inflammatione vexatæ, ut totam eam carnosam judicares*. Sed hæc, inquit, constitutio morbosa erat. Fateor. Illud tamen primum dico, sanguinis appulsu illum quem sine inflammatione Archangelus memorat, fere idem videri quod in hanc ipsam rem nostram Bohnius (m) indicavit, scribens, *præprimis si cum stagnatione sanguinis animal perierit, atque adeo cum illo sanguinis appulsu comparandum, quem Anatomici ad melius perspicuos examinandosque nonnullos musculos quærent, ex iis, exempli causa, qui ad officula auris pertinent: quem certe ob appulsu, musculi naturam manifestari potius quam fingi, existimamus*. Deinde ajo: ut ejusmodi constitutio qualis in puella fuit, in parte, alia sit ac quæ secundum naturam deprehenditur; maxime tamen ipsa erudiri Anatomicum, aptioremque fieri ad eorum plura in cæteris Vesicis quærenda, & melius dignoscenda quæ spectant ad fibras earum musculosas. Sic ego etiam sæpe alias, ut mox apparebit, in harum examine versatus fueram; numquam tamen rem melius intelligere visus sum quam in accurata anatome viri apoplectici qui urinariis morbis obnoxius vixerat.

60 Cum enim extimam Vesicæ tunicam; in qua nullæ carnes erant fibræ; eique adherentes magna copia adiposæ cellulas facile abstulisset, musculus in conspectum venit in tunicam conformatus, musculus, inquam; nam quo alio appellem nomine firmum, crassum, rubicundum fibratum ex firmis, crassis, rubicundis compactum fibris? Eo detracto, subalbidi, & in retis fere modum impliciti alii fibrarum fascies, & intima, quam nervosam vocant, successit tunica. Media igitur inter extimam, atque intimam illa erat tunica musculosa: cujus fibræ eadem quæ circum vesicam crassitudine, rubedine, directione super faciem, anticam præsertim, glandulæ Prostatae pergebant, ut ibi quidem hæc glandula vero, ac longe evidentissimo obducta musculo dici posset. Verum hæc, atque alia fusius alibi persequemur. Nunc quæ ad Vesicam dumtaxat pertinent, exponamus.

Erat ejus tunica musculosa antèrius crassior, quam postèrius, ex fibris autem ubique facta secundum longitudinem positæ, ut nullam ne ad infimam quidem cervicem satis perspicere potuerim quæ curva esset, aut in transversum ferretur. Non tamen propterea continuo ad stipulabor Viro alioqui, dum viveret, Diligentissimo Johanni Bohnio (n). Nam quod hic scripsit: *unicum tantum, eumque longitudinalium, licet cernere hujus tunice fibrarum ordinem, reliquos fides credere*; sic quidem ingenuo, & Celeberrimo Scriptori visum haud dubito; mihi tamen tum aliorum Præstantium Hominum, tum meæ observationes aliquanto aliter ostenderunt; ut verè, ne nimia in illa, a me descripta, Vesica muscularium fibrarum constipatio nonnulla obscurarit, quæ in aliis vidi, ut eadem certe, intensiusque rubor quædam vicissim illustrarunt, quæ in aliis perspicere satis non potui. Nam vidi nonnumquam in Vesicæ anti-

ca,

(g) Comp. Anat. Not. 13.

(h) Ad Eustach. Tab. x. Fig. 2.

(i) De hum. corp. fabr. l. 4. c. 12.

(k) Thesaur. Anat. l. 1. c. 31.

(l) Anat. Prælect. l. 2. Lect. 24.

(m) Circ. Anat. Prog. 14.

(n) Ibid.

ea; & postica facie fibras per medium recta primum ferri secundum Vesicæ longitudinem. Sed vix ullæ apparebant quæ hanc totam emensæ, summum Vesicæ fundum attingerent. Pleræque enim, aliæ non multo, aliæ majore a Prostata glandula intervallo hinc, & hinc ad latera curvabantur, nec quid deinde his accideret, nec quæ rectis aliæ in medio subessent, erat manifestum. Nam sive cultro, sive unguibus adniterere; nil proficiebas, imo rem magis obscurabas. Sin oculis dumtaxat fideres; nihil præterea perspiciebas: tantum ad imam cervicem plures quam alibi, fibræ esse videbantur; sed qua directione, non apparebat. Contra alias fuit cum fibras pleræque recta summum petere, & assequi perspicerem, unde in oppositam faciem se demittebant. Quasdam propter imam cervicem videre visus sum in modum arcuum, cornua sursum convertentium. Verum alias vicissim nihil tale videre potui; sed fibras ibi potius transversas, ut alias videram, easque plures. Rectæ autem, quæ per posteriorem Vesicæ faciem occurrebant pauca, minusque distinctæ, satis multæ erant in anteriore, quas ubi divellerem, earum aliquas in subjectas transversas inflecti, & degenerare, intelligebam. Has omnes fibras, quarum positum, quantum ad hoc tempus observare licuit, significavi, sub detracta; cum pinguedine, extima tunica deprehendi, & musculosi generis esse, cognovi, quantum non ita rubicundo, sed pallido colore apparebant.

Quoniam autem has fere omnes observationes in Vesicis habui, ut par est, aere distentis, nonnunquam etiam post id siccatis; ut ea semper figura essent quam plenæ lotio obtinerant; quædam mihi contigit animadvertere ad eandem figuram, & Vesicæ Sphincterem musculum pertinentia, quæ ubi adscripsero, protinus ad illam a qua tecum digressus sum, Vesicam fellis redibo.

61 Vesicæ urinariæ rotundam, imo inversi pyri figuram assignari passim, ex Anatomicorum descriptionibus, & Iconis notius est; quam ut hic a me inculcari oporteat. Mihi tamen inflatas, quales Anatomici pingunt, Vesicæ accuratius inspicenti, præsertim vero quinque, aut sex quas continenter e cadaveribus extraxi virorum, mulierumve urinæ vitii minime laborantium, imo nonnullorum etiam qui dum sanissimi viderentur, vulneribus, aut apoplexia repente occubuerant, contigit non sine admiratione longe aliam figuram spectare. Nam siqua erat pyri similitudo, non inversi illa erat, sed basi innixi; ut inferior Vesicæ pars fere media, nedum superiore, latior esset, ac inversi potius, ut vulgo loquuntur, cordis quam pyri imaginem tota Vesica repræsentaret. Ac sane cordis in eo quoque similior erat, quod neque tam longa, quam delineare plerunque solent, pro latitudine apparebat, & satis amplior a fronte inspecta, quam a lateribus, inveniebatur. Glandula autem Prostata cum imo Vesicæ orificio, non Vesicæ basi centro subjiciebatur; sed ita erat in medio quidem, verum anticæ faciei magis subiecta, quam posticæ, ut cum Vesica a fronte vel ad basim ipsam spectata, non ultra Prostata anteriorem faciem prominere, contra a tergo ultra ejus glandulæ posteriora ad tres nonnunquam, aut quatuor transversos digitos protuberaret, hujusque protuberantiæ, atque adeo Vesicæ ipsius posticæ basi annexæ vesiculæ feminales totæ subessent. Erat autem intra Vesicam eadem basis, hoc est Vesicæ ipsius cervix, instar plani ad imam orificium versus leniter declivis, non in angustis, oblongisque conï modum extenuata, circum quem possimus musculi Sphincteris fibras circumductas esse, intelligere. Quamobrem etsi plures ad cervicem musculosas fibras perspexi, velut antea dictum est; non tamen video quæ possint in distenta præsertim Vesica orificium a quo pleræque earum sic distant, contractum servare; ut id mune-

Morgagni Epistola Anat. I.

ris iis tantum quæ orificium proxime cingunt, ideoque non multis sane fibris adscribendum videatur. Sed hæc, atque alia ad hæc pertinentia posteaquam cum multo pluribus tum cadaveribus, tum Scriptis Anatomicorum collata fuerint, a me fusius alibi fortasse exponentur.

62 Nunc ad fellis Vesiculam, exterioremque ipsius tunicam rediens, caute illud abs te, Vir cl. factum censeo quod nullas in *extima* Vesiculæ, hoc est exterioris ejus tunicæ facie fibras carneas delineaveris. Quod autem scribis, in *obesioribus eandem tunicam adiposam acervulis, hinc inde obtegi*; mihi quidem contra videntur adiposi acervuli hac tunica obtegi, *exteriore, seu communi dicta*. Sane Verheyenius (a) quoque adnotat, *communi immediate subjectam tunicam quæ utriusque vestrum est vasculosa, in obesio continere multum pinguedinis, parvoque labore in diversas lamellas separari*; ut permirum mihi videatur, neminem adhuc, quod sciam, extitisse qui cellulosam tunicam, ut alibi, & nominatim in intestinis, vesicaque urinaria, sic in fellea Vesica sub communi tunica statueret, aliarumque numero superadderet, præsertim cum non modo in habitioribus foeminis sæpe pinguedinem viderim ubique, aut fere ubique sub extima Cystis tunica collectam, aut in obeso, neque tamen plurimum, viro multam ibi crassam, que pinguedinem maxima ex parte circumfusam, verum in aliis etiam, carnosius quidem, sed non pinguibus, viris ibidem satis, siquis attenderet, conspicuam non uno in loco deprehenderim. Igitur hujusmodi tunicam cellulosam facile agnosco eodem hic posse, quo in urinaria vesica, jure constitui, potiore autem, quam in tenuibus intestinis, si sub horum communi tunica secundum Cl. ac Solertissimi Albini (b) observationes, certos dumtaxat ad tractus statui debet, quod & in ventriculo fortasse locum habere, suspicor, cum, in obesio præsertim, cellulosam, pinguedinis plenam, substantiam ejus vasa video quadantenus, sub extima tunica, comitantem. Verum utcumque hoc est; cellulas quidem, atque pinguedinem sub communi utriusque Vesicæ tunica nullo negotio demonstrari posse, constat; Glandulas autem sub intima utriusque tunica posse pariter ostendi, non liquet.

63 Neque hoc eo dico quod glandulas negem iis inesse, aut sub intima inesse tunica. Tibi enim, mihi, aliisque credo qui hæc viderunt. Nam quod ad fellæ Cystis attinet glandulas; ubi eas ego, & Cl. Santorinus perspexerimus, satis supra indicatum est. Neque aliter sensisse videtur Malpighius (c), cum glandulas ejusdemmodi in poro bilario, quem *veluti coarctatam, & ramificatam vesicam* spectabat, *sub ipsius tunica* quærendas esse, indicavit. Quod si alii in tunica interna locaverit, non tamen continuo necesse est, ut eos omnes erravisse, credamus, cum videlicet uno ejus tunicæ nomine plures fortasse lamellas comprehenderint, quas singulas tunicarum vocabulo non dignarentur. Idemque pariter de his ajo qui in Vesica urinariæ interna tunica, tot in laminas a Borrichio (d) divisa, glandulas constituerint: quas tamen Bidlous (e) diserte in tertia statuerat tunica, cui deinde *villosum adhaerere tegmen*, hoc est, intimam membranam, docuit; ut mallet, a te minus universe scriptum (f), in tunica intima illas non esse, *ut hucusque putatum*. Cum igitur in utriusque Vesicæ glandulis, harumque sedibus agnoscendis inter nos conveniat; quid jam est in quo discrepemus? Magnitudo nimirum, propter quam passim obvix sint, ac manifesta. Tu enim illas esse affirmas (g) in Vesica urinaria *patenter obvias*.

At Amicus alter meus Experientissimus Heisterus (h), etsi id a te pronunciatum sciebat, scripsit tamen, *maxime prope collam, attamen raro conspicuas esse*. Ego vero semel iis qui mihi secanti aderant, firma, albida, subrotunda, disjecta granulata ostendi; alias autem ejusdem figuræ vesiculas,

B 4

(a) Anat. corp. hum. l. 1. tit. 2. c. 17. (b) Vid. AO, Lips. A. 1725. M. Sept.
(c) De Lienc. c. 6. (d) Vid. Bartholin. Anat. quart. rev. l. 1. c. 20. (e) Anat. hum. corp. Tab. 44. Fig. 2.
(f) Mangeri Theatr. Anat. Tom. 1. pag. 416. (g) Ibid. (h) Comp. Anat. n. 391.

las, magnitudine inæquales, sed omnes parvulas, & ex fusco subflavas, quæ illo expresso quo distendebantur, humore, evanescebant: hæc sub tenui intima Vesicæ lamella confixæ erant. Verum neque illorum granularum, neque harum vesicularum ulla oscula videre potui, neque aliquid istiusmodi alio in loco, quam in cervice, neque in aliis demum Vesicis præter illas, quæ certe secundum naturam non prorsus se habebant; intus enim vel rubebant, vel erodi etiam alicubi ceperant. In Vesicis autem recte se habentibus frustra omnino oculorum aciem intendi, si forte ulla conspicerem glandulas; frustra etiam nonnumquam, dum intimam tunicam separarem, an huic subessent, in illisve quas memoras, *areolis* confixæ essent, quævisi. Itaque nihil præter rationem facere mihi videor, cum hinc non jam illud infero, eas glandulas nullas esse, neque ipsis, ut tibi videor, *indicare bellum intendo*; sed hoc unum infero, non ea esse magnitudine, ut passim, ac manifeste se se offerant, sive ut *patenter obvia* sint. Neque magis indico bellum Vesicæ biliaris glandulis; velut ex iis quæ supra scripta sunt, constat.

Hoc tamen miror, tibi adeo esse patentes, ut earum nonnullas vel per tunicam secundam, seu vasculosam transpicias, quantum ex Figura hæc III. mihi videor intelligere, cum litteris B, & E interjectum ejus tunicæ tractum diligenter inspecto: contra autem mihi in iis quarum tunicas accuratius separavi, Vesiculis nondum ne unam quidem ulla in tunica ejusmodi glandulam se se obrulisse, sed aereas tantum, id quod manifesto deprehendi, & spumosas bullulas, istiusmodi glandularum corpuscula mentientes. Quod reliquum est; sane gaudeo, te meis *Adversariis*, quasi sinceris quibusdam monitoribus, hic, atque alibi usum, tandem induxisse animum ad illa tuæ *Hepaticæ Historiæ* addenda quæ ad ipsius complementum pertinere videbantur; at magis gauderem, si quemadmodum Cystis, ita biliariorum quoque Ductuum tunicas singulas, harumque descriptiones aut sigillatim adjecisses, aut quæ esse possent, hic generatim indicasses, aut saltem minime prætermisisses quid de iis quas alii vel ante hos totos tres & triginta annos proposuerunt, habendum esset. Hæc omnia cum ad *Historiam* pertinebant tuam *numeris tandem omnibus absolutam*; tum longe minus erant in vulgus nota, quam *in intermedia mesenterii tunica, seu cellulosa, ejus glandulas sitas esse*, quod tu hic nobis *autopsia satis edoctus confirmas*.

64 De Figura IV. qua Salamandræ cujusdam nonnulla viscera repræsentas, crederem me fortasse aliqua posse adjicere, si vel ejus bestiolæ mihi in præsentia copia esset, vel quorum tandem *errorem longe, lateque patentem redderes, in hujusmodi, opinor, insecti* (sic enim vocas) anatome, intelligerem. Sed quoniam neque in Joh. Pauli Wrfsbainii *Salamandrologia*, neque alibi quidquam invenisse memini quod istiusmodi controversiæ ansam daret; totam eam rem mitto, ut illud quoque, an Salamandra, quod Eruditus ille Auctor (i) negat, recte vocari *insectum* possit. Ad humanam ergo anatomen redeamus; vel si de brutis animalibus sermo a nobis habendus est; non Salamandræ, cujus de visceribus nulla mihi dubitatio fuit, sed Viperæ de qua fuit, jecur, & ventriculus qua se modo habeant, videamus. Affirmaveras, in *Vipera* -- hepar esse non tantum supra, & circa ventriculum protensum, sed usque ad duodenum; ad ultimam scilicet chylificationis opellam ibidem adjurandam incubatu suo. Ego vero qui si aliorum Tabulis, meique ipsius non recenti memoriæ omnino credere voluissem, oppositum affirmare potuissem; malui non minore tibi, quam mihi, altiusque, fidem habere, & rem propterea in dubio relinquere. Itaque scripsi (k): id num ita sit, dubito. Verum emissis *Adversariis*, cum tempus rediisset habendis, secandisque Viperis opportunum, subiit querere pro veri studio, quemadmodum

res se haberet. Comperi igitur, me mea memoria non falli. Nam pluribus Viperis diligenter inspectis, nullam invenire potui in qua hæc tria non luculentissime observarem. Primum: jecur, ventriculum, & ingentem illam vesicam in quam degenerat pulmo, ut secundum Viperarum longitudinem statuta sunt, ita esse in eum modum disposita, ut vesica aere distenta ventriculum ab jecore, hujusque *incubatu* diducere potius videatur, quam adducere. Alterum: etsi vesica ei rei minime officeret; hepar tamen ne totum quidem ventriculi unum latum stipare, imo quæ præcipua ventriculi pars videtur, hanc fere non attingere. Tertium: jecoris sinem ab intestini duodeni initio non exiguo intervallo distare. Quæ duo postrema ut præclarius intelligantur; scire licet, ventriculum Viperarum solere formam referre duorum conorum qui inter se basibus juncti sint. Superior conus in quem imus œsophagus ipse expanditur, hujus structuræ similior est. Inferior autem manifeste crassior est, ob intimam tunicam non modo in crebriores fere, altioremque rugas secundum longitudinem, complicatam, verum etiam crusta quadam instructam subtili obsoleti coloris, ex plurimis, quod in supremo limbo præsertim apparet, minutis particulis compacta, ipsaque specie atque habitu glandulosa; quanquam præterea non semel vidi huc illuc per crustam disjecta albida quadam, ovalia, aut subrotunda, sed compressa, corpuscula parvarum instar lenticularium glandularum, quorum semel nonnulla quidem in superiore etiam cono animadverti, sed qua inferiori vicinior erat, & perpaucissima, cum in hoc longe plura conspicerentur. Ejusmodi autem crusta ad hujus inferioris conii verticem non extenditur; sed duorum fere transversorum digitorum emenso spatio, desinit. Mox conii vertex non perficitur; sed in tubum se se arctat cylindri forma, donec exiguo, sed minima tamen sæpe diligentia conspiciendo annulo, ita posito ut regressu magis egressu obsistat, seu pyloræ, intercedente, suaque albida, compactaque facie in subrubentem, ac mollem conversa, aliquanto amplius intestinum fiat, in quod sub ipso annulo biliaris canalis influens bilem viridem importat. Est autem inter pylorum, & supremum descriptæ in ventriculo crustæ limbum intervallum transversorum digitorum circiter trium, idemque fere est a pyloro ad sinem jecoris intervallum. Jecur enim indigni sanguifero vase quasi in duos secundum longitudinem diremptum lobos, qui ad sinem extenuari solent, & alter altero paulo inferius extendi, vix aliquando extremam ac tenuem laciniam infra illum crustæ supremum limbum, neque tamen nisi ad exiguum tractum, demittit. Itaque cum jecur longitudine sex fere æquet transversos digitos; superiore quidem parte quæ prope cor incipit, & deinceps reliqua quæ ut crassior, ita ad *incubandum* aptior est, œsophagum; inferiore autem, quæ jam tenuior esse solet, eam ventriculi regionem quæ œsophagi similior est; quantum pulmonaris vesica permittit; comitatur, & stipat; regionem autem ventriculi alteram, quæ, ut ex descriptione etiam intelligitur, porissima est; hanc, inquam, vel potius summam ejus dumtaxat partem vix tenui extrema lacinia attingit, sic ut propositum trium fere digitorum intervallum inter hepatis sinem, & intestini duodeni initium servetur. Cum hæc omnia in pluribus illis quas eo tempore diligenter secui, Viperis ad hunc omnino modum se habuerint; non me tunc penituit quod assensum sustinuissem, te contra docente, hepar in Vipera protensum esse usque ad duodenum; ad ultimam scilicet chylificationis opellam ibidem adjurandam incubatu suo; neque vero in præsentia penitet, quamvis tu dubitationi meæ opponas tuam, omniumque (sic enim ais) accuratiorum *Anatomicorum autopsiam*, qua videlicet suaderi luculenter possim. Nam etsi omnes a me adhuc visæ *Anatomicorum Tabulæ*

97

979

990

123

1157

bale non tibi; quod constat; sed mihi adferantur; in re tamen quæ non dexteritatem, neque artificium, sed oculos tantum requirit, me meis oculis non minus saltem quam vestris, credere æquum esse, existimarem.

65 Postrema hujus VII. Tabulæ Figura, ut extra ordinem addita est, sic ostendit, quam præter expectationem tibi, Vir cl. acciderit aliquid interi de illo genere quod tandiu Malpighii Afeculis negavisti. Verum hoc in præsentia omitto quod tibi permirum visum est. Illud ego vicissim miror, te id rete intra suillum jecur pingentem, nusquam in tot Iconismis delineavisse, nec, quod sciam, in tam longo Opere memoravisse rete illud quod ultro, ac sine ulla prorsus sectione, nedum præparatione, in externa facie humani, & plerarumque bestiarum jecinoris sæpe vel luculentius observamus quam intra ipsum humanum, suillum, & aliarum animantium jecur, nulla pariter adhibita præparatione, spectemus, Sed de hoc fusius alibi scripsimus.

66 Ad Tabulam denique veniamus VIII. in cuius Figura I. Sinum ductus hepatici non secus proponis, atque indicas, ac si in omnibus cadaveribus ista occurreret peculiaris dilatatio. Video quidem, a Glissonio (a) transversam quandam in eo ductu amplitudinem pingi in quam rami omnes corrivantur. Sed neque perpetuæ hæ res sunt, ut sive inanes, sive immisso aere distentos ductus observando, comperi, & quibus sunt, eorum nonnullis an potius a bile majore copia congesta, & diutius sæpe restitantes accidissent, quam ab ortu paratæ jam essent, dubitavi. In ramorum autem ejusdem Ductus numero, habitudine, finibus quantum ista vel a tuis reliquis Iconismis, te silente, discrepet delineatio, manifestius est, quam ut animadverti a me debeat. Verum si qua in re te, Vir cl. silere non oportebat; in iis certe non oportebat tot, tamque conspicuis fasciculis muscularibus quibus Glissonianam Capsulam robuste instruatam repræsentas; neque enim ad istum modum perpetui magis occurrunt, quam adeo manifeste Glandulæ in ipsa occurrant. Quod autem Septum capsulare primum opinaris Cl. Bohannium observavisse; opinio plane te fallit tua. Ejus enim quæ proferis, verba: *vaginam crassiorem esse illa sui parte, qua portam, ac qua porum biliarium involvit; imo binis bis vasis processus ejusdem involucri vices intermedii sepimenti præstare*, miror, te non vidisse fere secundum vulgatissimam Anatomiam Hepatis, Francisci Glissonii conscripta esse. In ea nimirum hæc legimus (b): *Capsula communis, ubi vas istud biliarium obteggit, minus, quam alibi, crassa est; quippe pars ejus magna inter Portam, & vas isthoc intervenit: & mox: Præterea, toto vasis hujus tractu, capsula communis, prominentia quadam tereti, duarumque extuberat: & infra (c): Cum Capsula ea sui parte, qua Portam tegit, crassior sit, quam illa qua ramos bilarios obducit, septuagintaque minimum latior reperitur; cumque nonnulla ejus portio inter Portam & porum biliarium (præsertim in majoribus eorum ramis) manifeste intercedat; & cat. Sed ut id Septum Glissonio est restitendum; sic ipsam Capsulam; quanquam, ut a Glissonio diligentius descriptam, eoque nomine insignitam, Glissonianam Capsulam communi more nos quoque appellare consuevimus; aliis Inventoribus acceptam esse referendam, non ignoramus. Quamobrem tibi minime possumus ad stipulari scribenti, eam primum detexisse laudatum Virum Glissonium. Est enim ipse quoque id opinabatur, cum hæc verba (d) edidit A. 1654. *Mibi primum (nisi fallor) contigit, partem hanc detegere; cum ante duodecim annos, ex mandato Collegii Medicorum Londinensium, mihi publice prælegendi munus incumberet; tamen; ut de Eustachio ex conjectura nil dicam; sane Joannes Walæus in altera de motu chyli & cat. ad Bartholinum Epistola, scripta A. 1640. disseerte hæc posuerat: in ipso hepate, tot rami ar-**

teria celiata sunt, quot sunt rami vene portæ, & totidem quoque sunt rami ductus cholidochi, quæ omnia habemus ab Anatomis pro venis portæ habita sunt, quod COMMUNI TUNICÆ tria illa vasorum genera in hepate includantur: quibus insuper Walæi verbis suspiciones illas meas de calculis a Columbo, & Cameniceno, haud in Portæ vena, sed in bilario ductu inventis confirmari maxime vides. Denique cum ais, *Concursum Ductus cystici, ac hepatici esse in hoc exemplari quasi ad angulum relictum*; id quidem omitto; nam tuam tibi Figuram adferari satis video, quæ a parte jecoris acutum, ab altera obtusum angulum quam luculentissime ostendit. Sed cum eundem illum concursum ibi delinees, ubi revera esse potuisse non videtur; obsecro te, ut diligenter consideres, num etiam ductus Hepatici Sinum in naturalem sedem, ex qua diduxisti, atque elevavisti, repositum intelligamus, ille tamen concursum eo non cadat, ut intra Capsulam delituisse, necesse fuerit.

67 Esti tum veteres, tum recentiores Anatomici plures nobis totius venæ Portæ delineationes reliquerint; tamen tua quoque, Vir cl. industria probanda est, qui novam adhuc, eamque majorem in II. Figura insuper addere voluisti. Verum optandum fuerat, ut id aliquanto feliciter præstares. Nam si nihil proportionem est pulchrius, si contra nihil ad perturbandos Tirones aptius, quam partium in una eademque Icone minime servata proportio; quid tanti fuit, ut gastricas omnes venas adeo contraheres suisque in extensionibus in hac Figura abbreviases, ut angustissimus hic admodum infra naturalem magnitudinem repræsentaretur ventriculus? ut representati ventriculi sedem justo altiore efficeret? ut truncum Portæ justo longiorem delineari curares? Nimirum ne subjunctæ vena occultarentur, atque ut vasa hepatis ventriculo superimpositi distinctim ostenderentur. Sed aut ego quidem plurimum fallor, aut potius quam usque adeo a proportione recederes, decebat idem in gastricis facere quod in tot aliis venis fecisti; ut nihil nisi fines ostenderes, vel si reliquum addere placebat, ut crassiorum dumtaxat trunculorum ductum, & sedem per lineas e punctis factas indicares; cætera autem, si velles, seorsum peculiari Icone persequeræris. Huc illud accedit quod Tirones magis perturbet, te supra pollicitum in tuis Figuris omnia magnitudinem naturalem servantia, venæ Portæ truncum in III. Tabula aliquanto, in hujus vero Figura I. multo longiorem, quam in hac qua de loquimur, II. pinxisti, in qua tamen truncum Portæ justo longiorem delineari curavisti te, dicit; ut vel in superiore Figura errorem, vel in hac minore hominis magnitudinem (quanquam huic cogitationi, præter silentium tuum, Sinus, & ramorum venæ in utraque Figura comparata dimensio obstat) vehementer suspicari cogantur. Sed in eo quoque minus felix fuisti, quod in subjectum incidisse videris nimium discrepans a cæteris ex quibus superiores Icones descriptæ sunt. Nam si a Tironibus dextera, ut par est, earum pars cum hujus sinistra, & vicissim conferatur, vel si tantummodo in hujus Tabulæ Figuris duabus primis ramorum ortus, sedes, primæque partitiones inter se comparentur; veros, ne hæc magis dissideant, quam verba significant tua quæ in eorum dumtaxat distributione ramorum ad varias jecoris regiones nonnihil varias per homines varios habitudines esse, indicant. Huc adde quod Tirones magis magisque perturbet, te qui recte alibi, & in hujus quoque Explicationis initio venam Portæ in radices, truncum, ramosque dividendam esse, agnovi, ipseque divideris, sæpe deinde in hujus Explicationis progressu, ejus oblitum divisionis videri. Quæ enim venæ tanquam minores radices ab aliis ventris partibus in radices majores, & truncum convenire dicendæ erant, ex contra a majoribus radicibus, & trunco egredi, emergere, germinari, oriri, & ad illas ventris partes produci, dividi, propagari, ramos disseminare dicuntur. Alia præ-

(a) Anat. Hep. c. 27. (b) Cit. cap. 27. (c) C. 25. (d) Ibid.

prætermittit; sed unum tamen, ad hanc, aliasque in quibus venæ Portæ Sinum delineas, Figuras pertinet, ante subjiciam, quam de proxima finem scribendi faciam.

68 Proximæ igitur Figuræ III. quæ Tabulæ Eustachii XXVII. (in Theatro Mangeti XI.) Prima est, cum Amplissimi Lancisii Interpretatione productæ, altera a te adjicitur Interpretatione in *Animadversione* videlicet quæ inscripta est: *De vero in hac Figura Authoris Bartholomæi Eustachii sensu*. In quo assequendo utinam longè felicissimus fuisses. Sic enim operæ pretium apparuisse, cur istam ultro, & sponte tua interpretationem suscepisses neque facilem, neque ejusmodi ut confici sic posset sine multiplici reprehensione Viri de utroque nostrum egregie meriti. Ego vero præfenti coactus instituto, tertiam quidem interpretationem asserere conabor, sed eorum dumtaxat partium de quibus & dubitatio fit, & sententiam meam firmè, ac luculenter probare possim. Sic enim ratio apparebit cur aut revelare Eustachii mentem aggressus sim, quam alioqui multis in Figuris, ut in hujus quoque nonnullis partibus, me nondum satis assecutum confiteor, aut quædam ab Lancisio non scripta adjicere, quem minime dubito hæc quæ proponam, per se, & longè quidem facilius, visurum fuisse, nisi innumeras illas suas rerum difficillimarum Explicationes intra eas temporis angustias, interque illa tot, ac tanta quibus distinebatur, negotia effundere debuisset. Illud principio est statuendum quod ex inspectione Figuræ illius I. ac proximarum II. & IV. apertissime colligitur: cum Eustachius vellet universam venam Portæ sociis ubique sitatam arteriis sive celiacis, sive mesentericis ab anteriore facie demonstrare; in I. venæ illius ramos, & radicem fines; in II. ramorum initium, & radices; in omnibus interjectum ramis, ac radicibus truncum proposuisse. Ex quo consequitur, ut siquid forte dubitationis in Figura I. explicanda occurrat, magno adjumento esse debeat vel II. vel IV. quippe quæ, si varium, a Lancisio animadversum, vasorum numerum, ac præterea variam insertionem excipias ejus venæ quæ inferiorem arteriam mesentericam sociam habet, & siqua sunt alia istiusmodi; in reliquis certe partibus eadem sunt, in eoque præsertim, ut continuationes sint trunci venæ Portæ, in hisce ambabus, ut diximus, Primæque Figuræ delineati. Hoc quod posuimus, exemplo aliquo illustremus. Amanuensium Lancisii culpa ingens error in Figuræ I. Explicationem irrepsit, cum *Majores vena portæ rami substantiam hepatis penetrantes* ad 13. $\frac{1}{4}$ 12. indicati sunt, sive ad litteram c in Theatro, & apud te quoque, Viri quem minus gravia notantem, tale erratum tua Animadversione non emendavisse, plurimum miror. Atqui illos non esse ramos *substantiam hepatis penetrantes*, sed radices in truncum Portæ confluentes, si ex anatome non constaret, satis superque intelligi posset ex ambobus truncis illius extremis in triplici proposito Iconismo inspectis, atque collatis. Cum igitur res ad hunc modum se habeant; in propositis super Figura I. dubitationibus dirimendis, rectè atque ordine facere videbimur, si proximis illis Figuris pro re nata subinde utamur.

69 Illud primum animadvertit, illam ubiqueque duplicatam, quam ad quoslibet majores, minoresque Portæ ramos, constanter delineatam intuemur, parallelam distributionem, illam, inquam, Lancisiana explicatione adnotatam non perspici. Esto, Lancisius brevissimis Explicationibus illis suis majora potissimum adnotare solitus, duplicem istam distributionem diserte non memoraverit; quamquam incuria, opinor, Pictorum, Sculptorumque Eustachianorum non ubiqueque, neque ad quoslibet minores ramos illa constanter delineata est; Poteras tamen Lancisio ignoscere, quod diserte du-

plicem non adnotaverit, cum tu qui triplicem adnotare debebas, duplicem dumtaxat notes. Nam esse triplicem, vel sola comparatio satis docet Figuræ hujus I. cum proximis illis duabus, in quibus duplicitas ternis in singulis ramis parallelis lineis, non quaternis, ut in hac fere ubique, designatur. Quo posito, fallaris necesse est, cum per istam parallelam distributionem nil aliud indicare voluisse accuratissimum Authorem Eustachium, doces, præterquam parallelam per totum jecoris corpus vasorum Portæ, ac biliarium ductuum, se se perpetuo comitantium, distributionem. Nam si vel duplex tantum parallelum vas Eustachius delineasset; nil aliud indicare voluisse præter ramum venæ Portæ, & biliarium ductum, negare tamen possem, præsertim cum id tu ex Figura ipsa non probes; ipse autem pro te ductu, hepaticæ arteriæ ramulculum pariter indicare potuisset; Quanto ergo magis negare potero, nil aliud indicare voluisse, cum vas, non duplex, sed triplex eadem distributione delineaverit? Quid verbis opus est? cum ex hac ipsa Figura mox sim luculenter ostenturus, in ea Eustachium conjunctos cum singulis venæ Portæ ramis binos demonstrasse ramulculos, arteriæ videlicet, ac ductus hepatici, ad ultima usque, quantum ipsi perspicere datum est, illius venæ extrema deductos. Nec mirum; quando olim Galenus (a) non modo excarnare, ut nunc loquimur, hepar, docuit, & singulos venæ Portæ majores ramos in ramos minores, & hos in sarculos, & hos denique in germina divisos persequi; verum insuper tradidit, si animal ample magnitudinis extiterit, UNAM CUM HIS VENIS, & meatibus, qui bilem recipiunt, & arterias ipsius, dum in jecore, sicut ostensum est, detegis, conservare esse integrum: Sin autem parvum fuerit, non adeo AD FIBRÆ CUSJUSQUE EXTREMUM tria vasorum genera posse salva relinqui. Igitur Eustachius in Galeni lectione, siquis alius, exercitissimus, ab hoc propositam excarnandi hepatis rationem amplexus, eadem querere aggressus est. Et sive aperta Capsula qua terna illa vasa in unum fasciculum junguntur, singula quoad potuit, scalpello est persecutus, reliquum immisso, ut jam tum solebat (b), aere, aliove humore, perspexit; sive flavus illi color, ductus hepatici, hiantes autem, ut in arteriis, sectiones, arteriæ indicium; ut nobis etiam, in valde ulterioribus hisce ramulculis; nonnunquam dederit; certe nihil esse manifestius potest, quam ipsum olim, cum Summi alii Anatomici, ut supra vidimus, hisce in rebus cæcutirent, hunc trium vasorum fasciculum, & quod facile consequitur, Capsulam ea concludentem perspexisse, & Posterorum in his retendis industriam tanto antea tempore prævenisse.

70 Sed priusquam id ostendo; necesse est cuiusdam occurram dubitationi tuæ. Nam præterea valde ambigere te, scribis, pro binis illis trunculis d. d. duos arteriarum ramulculos, ut interpretatur clarissimus Commentator Lancisius, nostrum intellexisse Bartholomæum. Te autem cogitavisse, subjicis, incomparabilem illum Anatomicum per binos hos trunculos, arteriam, simulque nervum aliquem majorem ramum indicare potius distinctim voluisse. Ita, concludis, Eustachiana figuræ necessariam partem, seu nervam, qua quidem in memorata explicatione desideratur, jure restitvimus. Ego vero de eo primum ambigo, num Lancisius, cum duos illos ramulculos arteriosos per 12. 11. designavit, de ambobus trunculis intellexerit, quibus nunc pariter litteras d. d. appositas esse, video, an de ramulculis duobus qui ex sinistro trunculo coarantur. Hoc enim si voluisset; Eustachii mentem præclare mihi videretur assecutus. Ab hac autem, quod pace tua dixisse liceat, te longè censo recessisse, cum in alterutro eorum trunculorum (utrum enim dicas, sinistrum, an dexterum, non desis) nervum aliquem majorem

(a) De Anas. Adm. l. 6. c. 11. (b) De Remib. c. 42.

forem ramum, eumque tanquam hujus figuræ necessariam partem agnoscendum esse, arbitraris. Volo enim, tuis ex Tabulis, tuoque ex arbitrio judicemus: optionem tibi do, ut de duobus illis trunculis utrum velis seligas, quem pro ramo nervo, & quem pro arterioso Eustachius pinxerit. Utrumlibet pro nervo accipias; ponne reliquus, pro arteria videlicet accipiendus, æqualis nervo illi erit, vel fere æqualis? Nunc igitur ex tua ipsa Tabula IV. in qua hepaticos nervos omnes cum arteria demonstras, ex ramis nervis illis omnibus unum mihi, si potes, indica, qui non ipso hepaticæ arteriæ trunco plurimis partibus minor sit. Fatearis igitur necesse est, de his trunculis neutrum pro nervo ramo ab Eustachio esse delineatum, præsertim si illud insuper attenderis, neque consuetudinis ipsius fuisse, ut cum viscerum singulorum vas, nervos commonstraret, & si maxime fuisset, in nullis tamen ejus Tabulæ Figuris, illisque potissimum proximis quæ hujus continuationes sunt, id fecisse, & si etiam fecisset, in hac certe Figura, hisque trunculis non fecisse, quorum videlicet sectiones ambas ad eundem modum repræsentavit: tantum abest, ut nervus vel in memorata explanatione Lancisii, merito desideretur, vel ut abs te, ceu Figuræ necessaria pars sit jure restitutus.

71 Verum ut de his trunculis d. d. neutrum esse nervum, contendo; sic non utrumque, sed alterum dumtaxat esse arteriam, agnosco. Nec me tamen plane permovet quas in hanc rem producis, rationes: neque binos arteriarum truncos ex coliaca in hepar proficisci; neque unquam super Portæ truncum ad jecoris ostium arteriam hepaticam in ramulos, præcipue æquales, & parallelos, jam distributam observari. Nam bini nonnunquam earum arteriarum sunt trunci, quod in nostro quidem Theatro publice ante hos novem annos demonstratum est; tunc autem ramulos esse æquales, & parallelos, nil prohibet; nunquam vero super Portæ truncum ad jecoris ostium jam ortos observari, quis concedat? Me igitur magis moveri fateor ab duobus illis Figuris proximis, quas hujus esse continuationes, sæpe diximus. Nam per istam ipsam faciem trunci venæ Portæ unum trunculum, non duos, commonstrant ex coliacæ arteriæ ramo sursum contendentem, cujus trunculi sedem, magnitudinem, partitionem si diligenter attenderimus, ac simul hæc omnia cum trunculis in Figura hæc pictis contulerimus; facile intelligemus, unum arteriosum esse trunculum, eumque sinisteriorem de duobus quos hic Eustachius delineavit. Reliquus vero trunculus, sive dexterior, cum arteria non sit, nervus autem esse nequeat, velut supra ostensum est; relinquatur, ut bilarius sit Ductus; neque enim alius istiusmodi truncus superest qui propter truncum venæ Portæ cum hac in ramos dividatur. Quod si Figuram diligentius inspiciamus; hæc magis magisque confirmabimus. Sinistri enim trunculi ramus dexter mox ramulum emittit, venas cysticas ita comitantem, ut pari cum ipsis passu incedat, ac pariter dividatur: quæ res profecto neque bilariis ductibus, neque cysticis nervis convenit, sed arteriis. Itaque tu ipse in calce *Animadversionis* hoc agnoscis, ubi de venis cysticis verba facis cum trunco ex eisdem producto, sociatque arteriosa propagine, qua quidem omnia, inquis, per figuram Auctoris elegantissime distinguuntur. Necesse ergo est, ut trunculus, unde ramus oritur, ex quo arteriosa ista propago enascitur, arteria sit. At ille idem ramus ulterius progressus, alios manifesto ramulos præbet qui locos se dant ramis venæ Portæ, pictæque ab Eustachio illius triplicis parallelæ distributionis unam efficiunt partem. Igitur palam est, arteriæ hepaticæ cum venâ Portæ progressum per hepar, ac conjunctionem ab ipso fuisse cognita, & hic delineata, neque ea distributione nil aliud indicare voluisse præterquam --- vasorum Portæ, ac

bilium Ductuum perpetuam conjunctionem: quod certe scripsisses nunquam, si semel attente quem descripsimus, ejus rami progressum, ac partitiones in ipsa autographa Eustachii Tabula, non in ea quæ oscitanter hac præsertim parte a tuis Scalptoribus descripta est, Icone inspexisses. In eademque Eustachii Tabula alterius trunculi ramum dexterum ulterius quam in tua Icone pergentem, ac dexterum venæ Portæ ramum jam comitantem vidisses. Quacum re si cætera, quæ in eodem spectantur trunculo, conjunxisses, illudque præsertim quod qua parte Cystis fellæ sedem respicit, Cystici in se influentis, & hinc abscissi meatus adjunctam adhuc particulam servat; non sane video, cur de nervo potius quam de bilario Ductu cogitare debuisses. Huc illud denique accedat quod & perspicuitatis ratio, & servata ab Eustachio in Figuris illis proximis, totaque adeo illa Tabula consuetudo plane postulat. Cum enim quorumcumque vasorum conjunctionem parallelam distributionem proposuit; nunquam trunculos ad quos ea pertinent, prætermisit; ut videlicet vasorum origines, sineque sciremus, & ex truncis naturam, ac nomen eujusque rami, & vicissim, facile possemus cognoscere. Hoc cum ita sit, qui fieri potuit, Vir cl. ut qui de duobus trunculis alterum arteriam esse, arbitraretis; nil aliud in ramorum distributione indicatum credideris ab Eustachio præterquam biliales Ductus; & vicissim ut qui ramos, biliales esse Ductus censeret, trunculum alterum non hisce Ductibus, sed nervis tribueris?

72 Hactenus quæ Eustachiani Iconismi partes diligentia nostra explicari poterant, satis, ut opinor, dilucide, & firme explicatae sunt; ut planum jam sit, Ductus bilarii, & Arteriæ hepaticæ perpetuam intra hepar cum venâ Portæ conjunctionem minime Eustachium latuisse. Nunc ex sequuntur partes, quæ potius quid non esse videantur, quam quid sint, affirmare possim. Nam quod tu intelligendum ducis, Eustachium per illam ramum. f. (Lancisio 8. $\frac{1}{2}$ 12.) non quidem venam umbilicalem arcuatam delineare intendisse, ut explicat cl. Lancisius; sed potius sinistram sinus Portæ productionem; quod deinde addis, ramum illum rami f. extremo sinistro superimpositum, quem tu peculiariter adnotas superaddita Littera. g. (sed a doctissimo Interprete non adnotatur) --- ab Eustachio ---, ut tubum metipsum fectus venosum procul dubio adumbratum fuisse: quod denique concipi posse, negas, Eustachium vas illud. e. (Lancisio 11. 14. $\frac{1}{2}$) pro vena ipsa umbilicali delineasse. --- Cautius igitur jurare decernere, cl. Eustachium canalem hujusmodi. e. in ramos diffusum, non jam pro vena umbilicali adumbrasse, sed totum pro ulteriori sinus Portæ sinistra productione; quod, inquam, hæc tu omnia pronuncias; ego ut rationes haud improbo tuas, propter quas ea non esse videri ais, quæ interpretabatur Lancisius, ita vicissim spero, te non improbatum meas, quibus adductus, neque illa esse videri ajo, quæ ipse nobis interpretaris. Nam; ut ab ultimis incipiam; fateor quidem, canalem e non videri esse venam umbilicalem, cum ejus attendimus ramos, quos certe in ea vena nos adhuc conspiceret non potuimus. Non tamen Sinus venæ Portæ ea videtur esse productio, quæ cum eo Sinu non communicet, sed cum ulteriore demum rama, non solum ex Sinu jam profecto, sed in alios etiam ramos diviso. Quid? quod non modo Sinus, sed ne productio quidem esse videtur istius rami venæ Portæ, cum & multis partibus crassior sit curvo illo ramusculo f. per quem a latere cum ramo illo continuatur; & suos ipse ramos contra obversos habeat, ac rami illius productio haberet. Quid ergo est? Num forte major aliquis ex his ramis quos aliquando Fallopius (4) (ut ejus verba, supra a nobis ex parte allata, demonstrant) hinc com-

muni-

municare vidit eum intima sinistri hepatis lobi substantia, inde vero aut sub pancreo cum quibusdam aliis venis ab eodem portarum trunco extra hepar abortis, aut in liene cum hujus ipsius substantia. Non hoc dico; neque enim delineatio hæc cum Fallopii descriptione satis convenit, quamvis ad id rerum genus quoadtenus videri possit accedere. Hoc tantum dico, Lancisium in vena umbilicali designanda attendisse locum e. ejusque canalis crassitudinem venæ umbilicali convenientem. Atenim, hic urges, cui unquam vere anatomico contigisset perspicere, umbilicalem venam suo per hepar itinere in ramos facessere? Hoc Lancisius vel quibusdam crediderit Scriptoribus, vel potius in tanta rerum copia satis fortasse non attenderit. Sed tu vicissim (quod pace tua dixisse liceat) non vidisti, querere ex te, si viveret, Lancisium posse, cui unquam vere anatomico contigisset perspicere, Sinum venæ Portæ, postquam in majorem ramum, deinde in ramusculum contractus est, mox repente in ampliorem, & tam longum ramum expandi, cujus præterea furculi contra atque oporteret, non secundum motum sanguinis a Sinu venientis, sed contra eundem conversi sint, nimirum ut ob hæc tandem omnia; quæ non umbilicalis esse vena, ea cautius, si Diis placet, Sinus illius esse productio ipsa videri debeat.

73 Sed hæc fortasse pro se Lancisius. Ego vero pro ipso ad alterum respondebo quod in ejus perbrevis Explicatione desideras, ut ramum videlicet g. adnotasset, quem tu ab Eustachio pro tubo metipso venoso factus procul dubio adumbratum fuisse, pronuncias. Scilicet hoc ipsum Lancisio Cubium visum fuerit, neque injuriâ visum. Nam si Anatomen, atque adeo tuam ipsam, quam illic memoras, II. Tabulam consulamus; certe neque sedes, neque initium, neque finis ejusmodi solet esse, tubuli venosi. Totus enim a sinistro lateris trunci venæ Cavæ; non ad hujus anteriorem faciem positus est: Ex Sinu autem oritur venæ Portæ; non ab ramis de quibus antea dictum est: Denique in Cavam desinit ex hepate jam emergentem, hoc est ad a; non ad g. multoque minus ubi delineat Eustachius, cujus Autographum Scalptores tui nescio cur hæc ipsa in re non secuti, hujus rami finem tum aliquanto altius produxerunt, tum bifidum non expresserunt, quæ res videlicet ipsa quoque isti repugnasset interpretationi tuæ. Cui tamen interpretationi ne illud quidem satis esset, nec quod in ullos alios furculos ramus idem g. toto itinere non dividatur, quando Eustachius a dextris cysticæ venæ dexteræ alterum vel longiorem pinxit ramum venæ Portæ qui nullos furculos de se emittit.

74 De ramo autem f. quod Sinus Portæ productio esse non videatur, ex his quæ supra sunt dicta, intelligitur. Quod si ex me forte vicissim quæras, quid fuissem ipse facturus, si trium istorum ramorum e. f. g. interpretationem aggredi debuissem; sic habeto: me utrinque rationes fuisse propositurum, cur vena umbilicalis, productio Sinus venæ Portæ, tubulus venosus tum esse, tum non esse videri possent; iisque propositis, rem in medio relicturum, ut siqui vel alia vestigare, & credere mallet, vel hæc quidem, sed ita uti Eustachius aut humani aliquid passus esset, aut ex quam rarissimo exemplari, aut ex non humano rem descripsisset, aut ejus Pictores, Scalptoresque non satis fideliter expressissent; hæc per me omnibus sive meliora statuendi, sive dignandi facultas libera esset. Itaque multum censeo laudandum esse consilium tuum, ubi ratione illa proposita quod vena umbilicalis ad hepar in ramos non findatur, nihil ipse de alia quadam Eustachii delineatione constituere videris, sed ita scribis: Ob similem rationem, an Eustachius in fig. 3. Tab. II. ex Tabulis suis, quæ inserta sunt Theatro Anatomico (& II. est Tab. X. Romana editionis) pro trifido vase illo, b. (Lancisio 6. 27.) seu in tres ramos ad ingressum in hepar divisio, venam umbilicalem significare voluerit, Probi

Anatomici viderint. Quanquam in ea Figura; ne tecum quiddam diffimilem; res aliquanto minus difficilis videri potest. Nam illud primum, quod Lancisium, opinor, movit, ex anatomico perspicuum est, nullum eo loco vas ejusmodi crassitudinis subire jecur, præter venam umbilicalem. Neque aliud voluisse Eustachium, altera ejus Figura commonstrat, quæ in proxima ipsius Tabula sequitur, ac numero IV. designatur. Si enim hanc eodem quo illa posita, locatam fingamus, sique jecoris fissuram, si isthmum, summæ fissuræ latera committentem, in utraque attendamus; ut in hac ibi nullum aliud vas, nisi umbilicalem venam, membrano ligamento annexam, ostendisse videbimus, sic in illa quoque nullum aliud ibidem vas, nisi eandem venam, ab ligamento jam liberatam, voluisse Eustachium ostendere, non difficile conjiciemus. Cur autem in vena illa, sic liberata, & fortasse etiam versus jecinoris limbum aliquantum protracta, supremam partem pinxerit trifidam, five singulos se minores ramos ab singulis lateribus in hepar mittentem; certam quandam mihi posse videor ex anatomico conjecturam afferre.

75 Quod ut faciam; necesse est ad memoriam revocem, imo paulo fufius exponam quod supra ad tuam III. Tabulam adnotavi: solitum me esse invenire, Sinum venæ Portæ, cum a dextero jecinoris lobo ad sinistram se extendens, contra interjectam utriusque lobo fissuram pervenit, se ipsum, aut potius quandam quasi ramum ex ima sui parte deorsum mittere, qui obviam scandentem umbilicalem venam mox infimo suo extremo sic excipiat, ut non facillimum sæpe sit utriusque finis statuere, præsertim cum venæ summa pars (quod nonnunquam observavi) non proorsus adhuc in adultis oclusa est. Ex ejusmodi igitur ramo, in quem ipsa umbilicalis vena recta producit, & quidem prope hujus venæ finem, cum alii minores rami ab anteriore, seu superiore facie oriuntur, tum duo præcipui ab lateribus recedunt, singuli ab singulis; ut haud raro, extrinsecus inspicendo, non absimilem effici figuram viderim ac si vena umbilicalis in fine trifida esset, quemadmodum ab Eustachio in eo Iconismo videtur representari. Etsi vero ramum illum Sinus, duobus ramis interjectum, præ his invenire solitus sum crassorem, quam Eustachius delineavit; ab singulis autem lateribus non singulos semper præcipuos ramos, sed binos interdum comperi; sæpe vero non sursum, sed deorsum potius oblique ductos inveni; nunquam tamen hæc quævis (quævis autem in adultorum jecinoribus saltem decem) quin si extrinsecus spectarem, illa se se mihi species offerret venæ umbilicalis quæ in summo hinc, & hinc ramos emitteret; si vero intrinsecus scrutarer, Sinus caveam deprehenderem se se manifesto demittentem in occursum illius venæ, iisque ramis initium præbentem. Itaque etiam atque etiam miratus sum, te eum Sinum toties delineantem, vix semel aliquid pinxisse quod ad ea quæ sunt a me decies continenter perspecta, accedere videri posset, in Tabula nimirum II. ad litteram g. non secus ac si id ipsum pro re singulari æque habuisses ac divisiones illas de quibus ibi verba fecisti in explicatione litterarum r. r. r. Sed longe aliter visum iri iis spero qui diducta jecoris fissura, hujusque isthmo, ne ulla ex parte obset, dissecto, umbilicalem venam ad suum usque finem persequentes, qui rami denique hinc, & hinc in summæ fissuræ latera, eamve viciniam immittantur, inquirent; mox autem trunco venæ Portæ, & continuato Sinu a sinistris aperto, sectionem ad venam usque umbilicalem deducant, eorum quos diximus, ramorum oscula perquirentes. Hi igitur si in istiusmodi perquisitionibus fuerint diligenter versati, cum facile necum conjiciant quod Eustachius per trifidum illud vas significare voluerit, tum percipient, cur ejusdem vasis truncum Lancisius venam umbilicalem appellavit.

76 Verum; ut ab hæc ad quam tecum digressus sum,

sum; Eustachiana Figura ad priorem illam revertar; non erat denique cur tuam in Amplissimum Lancisium Animadversionem ita concluderes, ut scriberes: *cur ipse venulas cysticas gemelas. — separatim ab aliis vasis, per propriam hepatis substantiam dispersis non indicaverit, id est ulterius, quod certe haudquaquam intelligo.* Multo enim aequius fuerat, si negasses, te intelligere, quomodo affecta Vir aetate, ac valetudine, idemque tot, tantisque negotiis diligentissimus, in rescribendo autem ad innumerabiles Amicorum litteras, de ipsisque bene merendo (quod nos ambo saepe experti sumus) diligentissimus, tantum tamen somno, aliisque necessariis vitae subsidii detraheret temporis, ut tot, tam copiosa, tam utilia, tam diversa tam brevi commentari, scribere, vulgare posset; hoc, inquam, multo aequius te intelligere, negasses, quam si in eo Opere quo ipse princeps viam ceteris, aditumque patefaceret: quo in tot alienis, antiquisque delineationibus sine ullo adjecto Auctoris Scripto nuperrime inventis, quae hujus mens esse potuisset, conjicere ac divinare cogeretur: quo demum pressis illis suis, brevibusque interpretationibus quas pro angustiis temporis effudit, innumera, & maxima evolveret; si in eo, inquam Opere minutum aliquid forte praetermitteret, vel potius non satis diserte ac separatim indicaret. Sed haec melius pro tua aequitate, tuoque adversus Summi Viri, Optimique Amici, ac Fautoris memoriam grato animo ipse videris. Ego enim, his jam omisis, priusquam de Eustachii Tabulis finem scribendi facio, nobis haud inutile esse censeo, ut ex ipsis cum alia, tum illud praesertim addiscamus, Arteriarum Aortae, & emulgentis angulum magna ex parte non esse rectum angulum ex longitudinalis atque transversae fistulae concursu productum, qualem videlicet tu scribis, & plerique passim Anatomici videntur existimare. Hic nimirum error ex non satis accuratis delineationibus olim ortus, perque tot alias non absimiles etiam apud Summos Anatomiae Scriptores ad hanc usque diem propagatus, eo magis discentium animis inolevit, quod qui in Theatris exemptos cum vasis magnis Renes in tabula spectandos disponunt, quam in plerisque editis Figuris vident, eam solent partium dispositionem imitari. At si rem diligentius in cadaveribus, non in picturis, aut si in picturis, in Eustachianis praesertim, perpaucisque aliis inquirerent; saepius Renes aliquanto inferiores, valisque magnis viciniores statuerent, & quod consequitur, emulgentia vasa sic disponerent, ut cum magnis non rectos angulos, sed supra obtusum, infra autem acutum efficerent.

77 Tuas reliquas Tabulas, quod anatomicae non sunt, in praesentia quidem praetereo: ad aliaque potius transeo quae unam, aut alteram ex tuis Orationibus, hic illic inspiciens, adnotavi, ad Anatomes ipsius, ac Medicinam historiam pertinentia. In I. Oratione Arantium pronuncias Canaliculorum seminalium in testibus inventorem; licet a Graasio, Hignoro, Slado, Coupero aliisque collecta fuerit inventio Laureola. Ibidem Alexandrum Achillinum affirmas primum glandularum maxillarum inferiorum excretorios Canales juxta linguam debilescentes invenisse, primumque salivae fontes perspexisse, primumque foramen Uvae, seu pupillam ipsam ad lumen mediocre mediocriter dilatari, magis ad minus, maxime ad minimum, aut nullum, ad majus, aut maximum vicissim constringi evulgavisse; Quod deinceps nobilissimum inventum velut arcanum Fabricius ab Aquapendente eiusdem Amici sui investigationibus retulit. Sed Bononiensibus nostris, apud quos illam Orationem habebas, cum aliis in locis, tum in istis potissimum meum tamen nomen ad memoriam redibat. Meminerant nempe, ante illos totos tre-

decim annos haec quae in I. Adversariis (a) edita sunt, ex me audivisse: Minimam testicularum structuram (quam tamen antiquioribus aliis describi non ignoro) ab Arantio vestro visam comperio, sicut postea a Cabrollo perstrictam, fusius vero a Riolo expositam scio, tametsi ab nemine; ut in consimilibus erat captus temporum eorum; prope intellecta, & cum illa, cum qua debebant, parastata connexa est: quae nempe laus diligentissimo Graasio reservabatur: itemque illa (b): glandularum maxillarum canales, uti Eruditus notum est, neque aliis antiquis Anatomicis fuerunt ignoti, & in his Achillino vestro, homini, ut illis temporibus, bene docto, cujus in scriptis innum quoque ex iis arcanis reperio qua Fabricius postea suo cuidam Amico observata primo esse, arbitratus est; videlicet: Uvae & cat. Utram tandem laudationem; ut sincere, quemadmodum Amicos decet, inter nos loquamur; utram, inquam, laudationem fuisse Bononiensibus gratiorem putas? meam qui veritas sum ignota credere Doctissimis Viris aut verba Theophili (c), vascula multa capillacea aranealique tenuitate in ipsis testibus memorantis, aut aliorum Veterum, quos ex parte indicavi, cum Avicenna (d) docentium, sub lingua esse duo orificia, quae ambo ingreditur stilus, & sunt fontes salivae, quae ad carnem proveniunt glandosam, ac propterea Arantio, & Achillino his in rebus tantum tribui quantum licuit; An tuam qui plus aequo tribuens, sine ulla dubitatione amobos harum rerum inventores pronuncias? atque ita quidem pronuncias, ut nihil Graasio relinqueres: quocum Sladum, & Cowperum quare ad eum modum conjungas, Claudium autem Uberium fileas, nescio; qui Patavio Pifas evocatus, nomine Vaulii Dahirii Bonglari (e) totum testem esse totum vas, decem ante Graasium annis & pictura, & verbis ostenderit.

78 De Mundino autem in eadem Oratione cum diceret, putasne, Bononienses ipsos non intellexisse: qua ratione quaecumque tibi liberet Mundino inventa tribueres, ea ipsa ratione contendi posse, Arabes, & ceteros qui ante Mundinum scripserunt, nihil proflus ex tota Anatomie ignoravisse? Rem, si placet, exemplo illustremus. Nomen, inquis, Mundinus per venam chylin videri posse chylosa itinera quodammodo indicasse? Tanto enim ductore --- Eustachius --- lacteam venam suam meditatatus est, ut ab Eustachio in clariora lacteorum indicia properabat Aselius, & ab Aselio Pecquetus. Quid simile? Ex accurata Eustachii (f) descriptione inter omnes constat, ipsum revera Thoracicum ductum vidisse, atque ante Pecquetum proposuisse. Mundinus autem cum venam chylin scribebat; quid, quaeso, aliud, quam venam Cavam intelligebat? Estne aliquis cui ulla unquam hac de re dubitatio fuerit, atque adeo esse potuerit, quando Mundinus (g) ei capiti quod inscriptum est de Anatomia Venae Chilis, hoc initium fecit: Quibus omnibus elevatis tibi apparebit vena magna, quae est ramus vena chilis descendens, & arteria magna, quae est ramus aborti descendens, & quando illa vena chilis est in directio renum, ab ipsa ramificatur dua vena, quae vocantur emulgentes, quarum una vadit ad renem dextrum, & altera ad sinistrum. Mitto alia Mundini loca, omnia non minus perspicue comprobantia, venam cavam fuisse ab ipso venam chylin vocitatum, idemque apud Mundinum significari per illam venam chylin, quod apud Ciceronem (h), eosque fere omnes qui latinis litteris anatomem attigerunt, per venam illam cavam. Nec mirum, quando Graecis idem est *σπλάγχιον*, quod Latinis *carus*. Sic Fernelius (i) diserte: vena *σπλάγχιον*, id est *cava dista*. Sic Massa (k) quam venam graeci *chilim*, latini *cavam* vocant. Sic Falloppius (l): *cavam venam appellavimus, aliorum anatomicorum more, Latino nomine: Graecis vero*

(a) N. 19. (b) N. 26. (c) De corp. hum. fabr. l. 5. c. 27. (d) Can. l. 3. Fen. 6. c. 2. (e) Test. exam. (f) De Venae lineae pari Antigr. 13. (g) Anatom. (h) De Nat. Deor. l. 2. (i) Physiol. l. 1. c. 21. (k) Lib. Introd. Anat. c. 17. (l) Inlit. Anat. c. de Ven. & cat.

videtur dicitur: Sed in re minime necessaria cæte-
ros prætermitto. Jam enim satis superque patet,
non modo rem, sed ne nomen quidem quo usus
Mundinus est, *venæ chylis*, vel, ut Matthæus Cur-
tius edidit, *cylis*, vel potius *cilis*, excitare Eusta-
chium potuisse ad cogitandum de venis chyli-
feris, nisi forte existimamus, Virum græce doctissimum
aut ea quæ diximus, ignoravisse, aut quantum ef-
set discrimen, nescivisse inter vocem *cilos* (κίλος)
qua *capus*, ut diximus, & vocem *chylus* (χυλός)
qua succus, & apud Medicos is peculiariter qui
chylus dicitur, significatur. Quid? quod Eusta-
chius (m) cum Thoracicum invenit ductum, non
alium usum habere credidit, quam sanguiferæ ve-
næ, neque unquam ostendit, suspicari se, an chyli
via esse posset; ut quanquam usque adeo rerum,
& verborum imperitus fuisset, ut per Mundini
venam *chylin*, venam chyli feram significari putaf-
set, manifestum sit tamen, in chyliifero Ductu in-
veniendò *ductore* Mundino non esse usum.

- 79 Quod si verba pariter Jacobi Berengarii in-
dicasses quibus inductus es ad pronunciandum,
23 *primum detexisse ipsum ductus salivales conspicuos,*
tum scaturigines effluxuum sub nervis opticis per
cavernas ossis basilaris ad aures, & palatum; quo-
rum primas Steuo, alteras Nuckius, velut in pro-
pria inventa, sibi inde arrogarint; vereor ne facile
hæc demonstrare potuisses. Sed ne forte credas,
me Bononienium Anatomicorum laudibus refraga-
ri; sic habeto: neminem plus ipsis tribuere pos-
se, quam ego tribuam, semperque tribuerim; imo
vero tanti eisdem a me fieri, ut cum propriis lau-
dibus & plurimis, & maximis celebrari illos pos-
se videam, propterea satis æquo animo ferre ne-
queam, tantos Anatomicos, quasi propriis quibus
redundant, omnino carerent, alienis encomiis exor-
nari. Bononiensem ipsam Academiam, Cives ip-
sos Bononienfes, quorum illam, ut Parentem
amantissimam, hos, ut Viros amicissimos colo,
siquis veris laudibus extollere cupiat, nunquam
tam copiosa uti oratione poterit, ut cum pluri-
ma dixerit, non multo plura mihi videatur omi-
sisse. Idem tamen si in eandem orationem conjici
videam quæ minus certâ fide subnixæ, cætera quæ
longe verissima sint, secum trahere in dubium,
atque infirmare vehementer possint; Oratorem,
quod nunc facio, etiam atque etiam rogem, ut
vera alia, atque alia, quæ in tam ubere materia
non defunt, conquirat; inania illa prætermit-
tat. Hæc si forte quæ sint, requiras; ea nempe
7 sunt: Bononiam post sex supra triginta sæcula scienti-
arum Geneticem esse: Academiam Bononiensem
ipsam primos inter vetustissimos Hetruscos floruisse:
11 Hetruscos debellatis, Gallisque Bojis regnantibus,
musas excolendas dedisse: Gallis inde Bononia hos-
pitibus, & restauratoribus perditis, sub Romana
Reipublica principem studiorum sedem non amisisse:
quæ profecto ne cum iis quidem valde coherent
8 quæ paulo ante posueras: *comperturn esse antiqua-*
rum rerum Cultoribus genuinam Medicæ Academia
Originem assequi Epochâ ad Augusti Regnum indu-
ctâ: quanquam hoc ipsum num. satis comperturn
esset, poteras de Viri Cl. Curtii nostri (u) eru-
ditissimo libro intelligere. Quem sane, & Lips.
Actorum Supplementa (o) si diligentius verlasses;
12 ne illa quidem sine ulla hæsitacione scripsisses quæ
declinante Imperio, quæ Barbaris Italianam depræ-
dantibus de servata dignitate ejus Academiae secu-
lis omnibus alleveras.

80 Sed ut melius videas quam difficile sit pro-
bare quæ remotissimas, vel obscurissimas saculis
fuere; iis prætermittis, ad propiora veniamus.

- 14 Affirmas, in prima finitimarum Scholarum O-
MINUM erectione ex Bononienfi Liceo in operam
invocatos esse Præceptores, & Duces, --- simili-
terque contigisse in ortu, aut restauratione Roma-
næ, Pisanae, Parisiensis, Monspellensis, aliarum-
que plurimum, quibus omnibus Bononienfe Archi-

gymnasium propagare valuit doctrina germina, &
VELUTI SOL PLANETIS MINORIBUS, mu-
tuam dare lucem, & radios. Hæc etsi scio Bo-
noniensibus ipsis nostris, Viris Aequilimis, Mo-
destissimisque, in hæc modum dicta, placere non
posse; tamen pro meo in Academiam illam, &
Civitatem longe Præstantissimam grato animo de-
monstrari omnibus, & plana fieri, vehementer
cupio. Tu igitur quomodo id præstas? Joannem
producis a Concrezio, & Marsilium a Sancta So-
phia, Mediolanensem illum, hunc Patavinum, at-
que alium præterea neminem; quasi vero quæ di-
xisti omnia aut ad Ticinensem dumtaxat Acade-
miam inchoandam, instaurandamque pertinerent,
aut ex Bononiensibus ipsis nemo unquam in ejus-
modi operam invocatus fuisset. Sed tamen id ip-
sum quod de Ticinensis Academiae initiis asser-
imas, videamus. Sæculo, inquis, decimo quarto
ad primum Papiensis Academiae fundandum lapi-
dem, ut alter medicina Lycurgus operam & decus
instrueret, advocabatur Marsilius a Sancta Sophia
Bononienfi in studio celebratissimus antecessor.

Equidem hunc Marsilium (quem Lucas Tozzius
Vir alioqui Doctissimus, cum Sanctiorii nostri
Commentaria in primam Sectionem Aphorismorum
Hippocratis non uno in loco dissimulanter de-
scriberet, atque aliquid tamen vel iis in locis
addere de suo vellet, cum Marsilio Cagnato, qui
scribebat sæculo XVI ad finem properante, con-
fudit (p)) hunc, inquam, Marsilium a Sancta
Sophia ego quidem ex Alidosio (q) non ignoro
A. 1402. fuisse Bononiæ Professore Medicinæ ad
diem usque qua ibidem mortuus est. Evenisse
autem ei, ut extra Patriam Patavium moreretur,
quod Carrar. Principi parum gratus haberetur,
quasi secutus partes Galeatii Principis Mediolanens.
quæ Patavii imperaret, præter alios, docet Ja-
cobus Salomonius (r), qui cum Venetis, ac Pa-
tavinis Historicis, id imperium cepisse, ostendit
(s) A. 1388; desuisse autem A. 1390. Atqui Ti-
cinenfis Academia fundata, apertaque est A. 1362.
quod laudatus Curtius (t) demonstrat. Igitur uti
certum est (u), Marsilium & Patavinum, & Ni-
colai filium fuisse, qui præstantissimus Medicinae
Professor usque ad annum 1350. in Patria Acade-
mia vivebat; ita non ex hac, sed ex Bononienfi
profectum fuisse eundem Marsilium ad Ticinensem
inchoandam, adhuc ostendendum est, præsertim
cum ex Albis vetustissimis (*) Professorum Gy-
mnasii nostri liqueat, ipsum inter hos plurimis
ante annis docuisse, quam ab Alidosio inter Bo-
nonienfes referatur.

81 Locus hic est, ut superiora quædam verba
attendamus, quibus de Cardano, & Mercuriale
ad Cathedras Bononienfes munifice conductis ser-
monem habens, primum, ais, suis erga Urbem
Bononiensem expletis officiis, Romam ad summos
a Pontifice atque Optimatibus colligendos honores
se contulisse: Alterum Patavini Gymnasii instaura-
torem fuisse, & jubar. Nempe videtis sic in tran-
situ significare, Mercurialem a Bononienfi Gy-
mnasio ad hoc Patavinum instaurandum venisse.
Quod si verum esset; cuiam magis placere posset
quam mihi, qui tanto Cive jure ac merito glo-
riari solem? Sed ut de altera Parente mea Bono-
nienfi Academia, ita de ipsa quoque Patria, quam
summa prosequar pietate necesse est, sic existimo:
satis utramque habere verarum laudum; ut inanes
debeat respucere. Mercurialis noster Patavini Gy-
mnasii jubar fuit; instaurator non fuit. Studium
Patavinum hoc anno 1570. non parum luminis ac-
cepit ex adventu doctissimi Viri D. Hieronymi Mer-
curialis, qui ad lecturam Præctica ordinariam in
locum Francanziani defuncti, ROMA advocatus
est. Sic Tomalinus (x): ex quo (y) scire licet,
eo ipso tempore in hoc Gymnasio res ad Medicinam
spectantes tradidisse Bernardinum Paternum,
Paulum Crallum, Hieronymum Capivaccem,

Hiero-

(m) An. B. cit. (n) Notizie stor. & crit. (o) Tom. VI. Sect. X. (p) Comment. in Aph. l. 1. Aph. 3.
(q) Dattori Forell. & cæc. (r) Inscript. Urb. Patav. (s) Ibid. in Fast. Prætor. (t) Libro cit.
(u) Vid. Tomalin. Gymn. Patav. l. 3. c. 1. (*) Ex his Excerpta, a Salomonia conscripta, Patavii sunt apud
Antecessorem Doctissimum, Celeberrimumque Nicol. Commernum Favadopoli, quem audio iidem niri in amplissima
Historia Gymnasii Patavini, quæ nunc sub prælo est, præcedem vulgabitur. (x) Ibid. l. 4. (y) L. 3. & l. 2.

Hieronymum Fabricium ab Aquapendente, Melchiorum Guillandinum, Albertinum Bottonum, aliosque Homines Celeberrimos, Collegas autem in cæteris Disciplinis habuisse Franciscum Piccolomineum, Archangelum Mercenarium, Bernardinum Petrellam, Josephum Moletium, Jacobum Menochium, Marcum Mantuam, Tiberium Decianum, Joannem Cephalum, Guidonem Pancirolum, Franciscum Manticam, aliosque in sua quemque Facultate usque adeo illustres Viros, ut eorum singuli ad alias potius instaurandas Academies mitti, quam in qua universi essent, opus ullo instauratore esse possent. Summa igitur Mercurialis mei, & prope divina laus fuit quod inter tot ejusmodi Professores advocatus, non parum luminis tanto, & tam præclaro Gymnasio addiderit adventu suo. Huic autem Gymnasio eo charior fuit, & gloriosior novi ejus luminis accessio, quod Mercurialis non aliunde id attulit, sed eodem unde acceperat, retulit. In hac enim ipsa Academia, Oddo de Oddis, Bassiano Lando, Victore Trincavellio, Gabriele Falloppio, M. Antonio Genua, Bernardino Tomitano, Franciscus Robortello doctibus, medicis, philosophicis, & humanioribus studiis eam operam dederat, ut annos duos & viginti natus hic scriberet, typisque committeret opusculum suum primum, quod *Nomothelasmus, seu Ratio lactandi infantes* inscribitur, aliudque opus propediem in lucem edendum parare, die, nocteque laboraret, ut ipse ad civem suum nobilissimum, Franciscum Pauluccium scripsit in Epistola illi Opusculo præfixa, & Patavii data M. D. LII. *Sexta Augusti die*: cujus libelli, iis qui vel de Mercurialis Vita, vel de Medicorum Scriptis egere, quantum video, incogniti, rarissimum apud me exemplar aservo. Hinc (z) Philosophica, & Medica corona meritissimo donatus, in Patriam rediit, a qua Romam ad Pium IV. Pontificem Max. legatus, ibi apud Alexandrum Cardinalem Farnesium tandiu fuit, donec in hanc altricem suam Patavinam Academiam vocaretur. In qua (a) cum duodeviginti annos docuisset, tum vero in Bononiensem maximis stipendiis accersitus est, tibi quinquennium moratus, Pisas transit, unde senio, morboque confectus in Patriam demum reversus, quantum huic vivens gloriam pepererat, tantam moriens tristitiam reliquit. Hac Summi, atque Eruditissimi Medici initia, hi progressus, hic exitus fuit, digni certe qui Patavii Gymnasii instaurator esset, si egens instauracione invenisset: quod ea tamen quam hinc hauserat, & quam hinc alio, non aliunde huc importavit, doctrina, atque eruditione perfecisset.

82 Num vero *seculo decimo sexto*, an decimo septimo, *expertissimus Julius Caesar Claudinus ingressum ad Infirmos, consultationum, presidiorum omnium, præceos, uno verbo, felicioris regimina pervulgarit*; nam *Garzonius, Nicolai V. Medicus, num Varolius, Gregorii XIII. ille Bernardinus, hic Constantinus* nomen habuerint, an *Bernardus, atque Constantius*, hæc, inquam, ac alia istiusmodi ipse videris; In his illud quod in eadem I. Oratione scripsisti; *Sanguis, te*, Bononiensis Academia, *monstrante, circumactus in orbem*, quomodo cum his conveniat quæ in IV. Oratione scribis: *Columbus minorem, sive per solos Pulmones inductam sanguinis circulationem primus invenit, Casalpini majorem & car.* hic enim Pisis, ille vero Patavii, Pisis, & Romæ docuerat. Verum ut intelligas, Vir cl. me non de hujus, aut illius Academiae laudibus, sed de vero in Medicina, & Anatomie historia laborare; sic habeto: non Columbum, quem quidem Virum in serie illa incomparabili repono Summorum Anatomicorum qui Patavii docuerunt; non Columbum, inquam, sed nihil ad te, aut ad me attinentem, imo ab utroque nostris ob insana commenta damnandum quæ in Religionem invchere conatus est,

Hispanum Medicum Michaelem Servetum sex & viginti annis ante Columbum minorem illum circuitum sanguinis discrete tradidisse: quod ex ejus verbis liquet per Cl. Sievertum (b), aliosque ante hos annos duodecim evulgatis, ab ipso autem Serveto editis A. 1533.

83 Sed eorum quæ in eadem VI. Oratione subjicis de Inventoribus Anatomicis, si non omnia, pleraque saltem in præsentia pro veritudo consideremus. *Œsophagi, ventriculi, intestinorum stru-cturas, atque tunicas a Willisio detectas* dicis, *proditas autem a Kerkringio Conniventes Valvulas*. His ego objicio quæ in I. (c) & III. (d) *Adversariis* jam satis indicavi. Deinde quæro, si de *Mappa hominis Anatomica*, si de *humani corporis imagine* hic verba facis, cur Willisianam *Œsophagi structuram*, ex bestiis descriptam, huc trahas? cur *patefactos ab Asellio Chyliferos Ductus; reservatam a Pecquetto nutritii laticis cisternam; enodatas a Bobnio Hepatico-cysticas fistulas* hic commemoras? Certe horum nemo in humanis corporibus ea patefecit. Sed quæ chylifera vasa in bestiis Asellius, & ante hunc olim, ut ipse (e) candidè fatetur, *vidit omnino*, sed non agnovit Erasistratus, illa in hominibus *primum omnium Venetiis privatim ac publice* se ostendisse, testatus est Cæcilius Folius (f) in libello edito A. 1639. quod eodem anno a se ipso, imo biennio ante ab alio Medico, factum esse, duodecim post annis scripsit Highmorus (g). Pecqueti autem cavum Receptaculum, ut vasa quoque Lymphatica, videtur primus in homine conpexisse, & delineasse Claus Rudbeckius (h). Vasa denique Hepaticystica, nisi tu, Vir cl. omnibus sublatis dubitationibus, certius demonstras, nondum aliquem habemus a quo satis in humanis cadaveribus perspecta esse, sciamus. Quod si promiscue (id quod tua superiora verba credere non sinunt) sive in homine, sive in bestiis inventa, hic enumeranda susceperas; cur *proditas a Tejero* intestinorum *Glandulas* dicis; quas nimirum in brutis animalibus a Pechlino (i) ante *proditas* esse, constat? Quod vero ais *evoluta ab Eustachio Coli intestini ligamenta*; quæro; num tertium quoque? & si omnia, num ut initium, sic omnium finem evolverit? Nam in *Hepate* num *pansa a Glissonio* fuerit *Muscularis capsula*, satis visum est supra. *Explicata autem in Liene* ab recentissimo Summoque Anatomico *penicillaria Vasa* num ita vis nos accipere, ut nihil discrepans intelligamus ab eo quod in I. Oratione scripseras, eundem Anatomicum *distributionem penicillorum in lienaribus vasis a Casserio recepisse videri*? Scilicet Casserius id invenit; hic dumtaxat *explicavit*? Sed quoniam ad ea probanda quæ in hac, vel illa Oratione a te de Inventis Anatomicis pronunciantur, nulla Auctorum loca proferre soles; si forte id Casserio adjudicas propter eam Iconem quæ ad VIII. Spigelii librum Tab. IX. n. IV. adjecta est; animadvertere te decet, ad eundem modum picta esse a Casserio vasa tum Jecoris in Fig. II. Tabulæ proximæ, tum Placentæ in Tab. VI. de *Formato Fœtu*: ideoque non a Casserio, sed ab suo singulari artificio eum didicisse qui cum una in Tabula *Ramorum lienalium, hepaticorum, ac Placentæ uterine* figuras representasset, monuit (k): *hisce rite perspectis facile fore judicare, vasorum sanguineorum extrema summopere inter se differre, itemque nominatim valorum extremitates in Arteria splenica penicilla detrita representantes, non in placenta uterina locum habere.*

84 Ais deinde, fuisse *Pancreaticum Ductum, cen fontem salivalem inferiorem, ab Hoffmanno, & Wivungo* propositum, *ut salivarias superiores scatebras detegere datum esse Stenonio, Wharstano, Nuckio, & Casp. Bartholino, atque dudum Acbilino*. Non est mihi in animo urgere hic multum Galeni (l) loca, ne dicam Herophilli, & Eude-

(z) Vid. Tomasin. Elog. Tom. I. (a) Vid. Erythr. Pinacoth. I. (b) Dissert. de Morbis & cæc. n. 61. (c) N. 23. (d) Animad. 4. & 7. (e) De Lactib. c. 11. (f) Sanguinis a dextro & car. (g) Corp. hum. Diss. l. 1. P. 2. c. 7. (h) Exercit. de Duct. Aquos. Tab. 10. (i) De Purg. Med. Fac. c. 16. (k) Theat. Anat. II. Ass. 4. n. 2. & 4. (l) De Sem. l. 2. c. 6.

Eudemi, & Marini, quæ Eruditis Medicis satis cognita esse, scio: ex glandulis quæ ad radicem linguæ sunt, saliva eodem (in fauces) fertur. Jam vero in intestina reliqua ex ventriculo, bilisus vero humor ex jecore, ex glandulis item quibusdam aliis quæ hic quoque sita sunt, lenta humiditas saliva perquam similis descendit. & intra: glandulas raras & humiditas quibus conceptacula ipsa committuntur, --- humorem quandam quasi pituitosum gignere, quo interior intestinorum tunica sublinitur. nam quod quæ salivam gignunt glandula, ipsam in os evidentibus venulis stillatim effundant, quodque tota etiam fauces a glandulis ejusdem utilitatis causa humectentur, nemo est amplius qui nesciat. jam enim inter omnes dissectionis professores maxime constat. Non, inquam, hæc volo hoc in loco multum urgere, quæ etiam paulo ante cum de intestinorum glandulis sermo esset, prætermisi, neque vero alia iterare quæ supra sunt cum de Achillino diceremus, commemorata. Hic satis erit querere, cur ubi de homine agitur, inter salivariarum scatebrarum Inventores Nuckius, & Casp. Bartholinus qui suas in bestiiis detexerunt, ponantur, cum his autem Rivinus ne memoretur quidem? aut cur in Pancreatico ductu retegendo cum Wirlungo Hoffmannus laudetur, qui (m) eum ductum non in hominibus, sed in gallo indico monstravit?

85 Quoniam ad Wirlungum ventum est; non dubito, te Vir cl. de ejus morte sæpius legisse quæ a Graafio, Kerckringio, aliisque conscripta sunt. Tradit ille (n) id quod verum est: Wirlungum A. 1642. Patavii primum reperisse Ductum Pancreaticum, quem in Reip. Medica bonum æri incisum publici juris fecit. Sed hæc addit: a quo plura potuissimus sperare, nisi ab invidis nefarie in adibus suis, eo forsitan nomine, fuisset scelopeto interceptus. Kerckringius (o) autem de eodem: a quo ne plura acciperemus, invidia, cum in flore ætatis scelopeto, dum supra omnes antecessores suos in gloriosa Medicina cathedra quotidie de ignorantia ageret triumphos, perimentis, scriimus acceptum: quæ (neque hæc tantum) Kerckringii verba, sua deinde fecit Munnickius (p). Hæc atque alia ejusdemmodi quæ commentus sit, ad eosque Clarissimos, Honestissimosque Scriptores detulerit, nescio. Illud scio, cum Inclyta Nationi Germanicæ quæ pulcherrimarum Artium studio in nostra Academia degens, meæ fidei commendata est, annis superioribus auctor essem, ut Tabulam ipsam aream in qua Wirlungus reductum a se Ductum naturali magnitudine sculpendum curavit, sculptumque eidem Nationi donavit, ceu rarum Immortalis nominis Viri, & Sodalis quondam sui tum Virtutis, tum Amoris testimonium, diligentiori custodia in propria Bibliothecæ Arario aservandam decerneret, atque ingressi essemus in eum sermonem, a quo, & qua causa Egregius ille Anatomicus hic interceptus fuisset, cumque alii, ut sit, alia dicerent; illud, inquam, scio, venisse in mentem mihi, ut Acta inspicerentur quæ a pluribus sæculis, in singulos annos, summa fide ipsa Natio conscribit, & conscripta, diligenter aservat. Ibi homines mei amantissimi, cum Acta superioris sæculi protulissent; non querendi modo, sed etiam describendi quæ ad Wirlungum suum pertinerent, mihi libentissime copiam fecerunt. Hæc igitur Tomo IV. pag. 80. Anno ipso 1642. quo anno mortuus Wirlungus est, de ejus fato ab eisdem Civibus, atque Sodalibus conscripta invenimus: 22. Augusti illuxit fatalis dies Nob. Excell. & Clar. Viro D. Joh. Georgio Wirlung Philosophiæ ac Medicinæ Doctori, Inclyta Nationis nostræ Assessori honorando, qui circa 24. noctis horam, ex solito, sub propria domus janua, familiariter cum aliquibus Dominis Concivibus eodem conrubernio utentibus conversatus, a D. Jacobo Cambier, ob nescio quod edium privatum, scelopetoma-

jori, quod Carabinet vulgo dicunt, petitus, globoque transiectus cum sanguinis copia simul & animam fudit, hæc verba identidem repetens, somno mortuo io, o Cambier, o Cambier. Hunc autem Cambier fuisse Dalmatam quendam, cum rei summula indicat, ad libri oram ex instituto sic adscripta: Quidam Dalmata interficit scelopelo longo nostrum Concivem sub propria Domus Janua; tum illa confirmant quæ in Actis subjiciuntur: Interea facti hujus Author, suo Cognato Nicasio Cambier, ut & alio quodam Dalmata comitatus, in hoc facinore comitibus, hospitio suo in quo pernoctavit, exiens, Pataviumque relinquens, fuga sibi consuluit. Porro Wirlungus quo anno Patavium venisset, ex albo constat laudatæ Nationis, in quo, more institutoque Majorum, sua se manu inscripsit, Anno, ut ipse vidi, 1629. die 8. Novembris. Hoc autem toto annorum ferme quatuordecim spatio nullum docendi munus gessit; tantummodo a Veslingio nostro (q) inter discipulos, qui maxime profecerant, selectus est qui sibi minister, vel incisior, ut dicunt, foret (r), quo in ministerio merita ipsam diligentia laude celebravit. Itaque male natas illas de causis ipsius mortis suspiciones evelli ex animis penitus, decet, quando ex tam antiquo, fideli, ac simplici testimonio constat, Wirlungum ob privatum quorundam Dalmatarum odium, non ob invidiam quæ ejus Inventum, aut ejus Prælectiones (quæ, ut diximus, nullæ fuerunt) quispian Patavii prosequeretur, sic interiisse, ut hic plures alii ea tempestate, crebris in maximo Juvenum Exterorum numero inter se dissectionibus interirent.

86 Ad Orationem tuam jam redeo, Vir cl. in qua porro, Renales Papillas ab Eustachio revelatas; --- expositas a Bellino Urinariorum Tabulos fuisse, dicis. Sed de his ut Falloppium, atque Eustachium videndos alibi (s) indicavi; sic vicissim Renales Papillas jam ante Eustachium revelatas fuisse, manifestum est. Nam, ut omittam quod tradidit Joannes Posthiius (t): in renibus processus mamillares primum observavisse D. Rondeletium, in cadavere D. Fontanoni, Collegæ sui; certo cum Fontanonus adhuc viveret A. 1542. (u); sex ante annis Nicolaus Massa (x) discrete scripserat: in rene versus cavitatem, ubi sunt pori uritides, videlicet quasdam carunculas habentes figuras papillæ uberum, --- & dicunt, --- aquositate --- per extremum papillæ mitti ad porum uritidem. Sed verbum illud quo utitur, dicunt, non obscure significat, alios quoque priusquam Massa hæc scriberet, papillas in renibus vidisse. Et sunt vera qui has Berengario acceptas referant; sed nec verba proferunt, nec locum ipsum satis designant. Verum tamen scribunt. Nam in Isagog. ubi agit de Renibus, hæc invenio: Prædicta lacuna (quam nunc pelvis vocitant) habet circa se paniculum solidam perforatum ultra decem foraminibus magnis: per quæ mediante certa Renis substantia parva simili papillis mamillarum mulierum in prædictam concavitatem natura emulget urinam. Sed & in Commentariis quæ superiore anno 1521. ediderat in Mundini Anatomiam Comment. XIII. ubi de Renibus scripsit, & de Injectionibus per syringam aqua calida plenam jam tum ab se in eorum vasa institutis, hæc tradidit: in illa lacuna sive in illo vacuo quod facit porus uritides, sunt certa carnes: quæ assimilantur papillis mamillarum mulierum: sunt tamen minores: --- & prædictæ carnes papillares habent basim versus partem in qua terminantur rami vena emulgentis & cuspidem versus lacunam pori uritidis. Et porus uritides nervus est: perforatus foramine notabili ubi est cuspidis talis carnis papillaris, forte ut tale foramen non claudatur. Foramina autem hæc pertinent ad eos quos nunc vocitamus pelvis tubulos. Vel hinc igitur vides quæ Bononiensi huic Professori poterant in I. Oratione certiora fortasse anatomica In-

(m) Vid. Bartholin. Anat. quart. renov. l. 1. c. 13.
(p) Anat. Præf. (q) Præf. Edit. 2. Synonym.
(r) Epist. in Eust. Tab. pag. xxxii. (s) Obs. Anat.
(x) Lib. Introd. Anm. c. 14.

(n) De Succo Pancre. c. 1. (o) Spicil. Anat. Protrm.
(r) Vid. etiam Molinetti. Dissert. Anat. l. 6. c. 5.
(u) Vid. Linden, de Scrip. Med.

ca Inventa tribui, quam quæ supra examinavimus.

87 Quæ porro subjicit: *Septum seroti descripsit Massa; Testium, ac Parasata siphunculos exhibere Arantius, & Graafius; Highmorus centro positum eorum sulcimen; hæc quoque ejusmodi sunt, ut non sine examine omitti possint.* Nam Testium siphunculos fuisse ante Arantium indicatos, supra ostendimus; Parasata autem siphunculos neque ab Arantio descriptos meminimus, & ante Graafium ab Highmoro (y), ante hunc autem ab Riolano, ut alibi demonstravimus (z), propositos esse, constat. Ibidem pariter indicavimus, ab eodem Riolano exhibitum esse ante Highmorum id quod illi ejus sulcimeni in humanis testibus respondet. Nam quod tu, Vir cl. hoc centro positum esse, scribis; id vero in bestiis quibusdam, non in hominibus sic inveniri, Graafius (a) monuit. Hinc intelligis, istud sulcimen, ut ab Highmoro exhibitum est, ad tuum institutum non pertinere; vel si pertineat, nihil esse causæ cur Massam quasi primum Septi Scroti Inventorem, producas. Atque olim quidem cum Massam ipse memoravi (b); qui ante hunc, illud indicasset Septum, ignorabam; sperabam tamen, fore ut *vetustiora Majorum testimonia comperirem in Epistola quam Cl. Job. Jacobum Ravium de Inventoribus Septi Scroti conscripsisse, intellexeram.* Et quanquam antiquiora iis quæ ego protuleram, in ea Epistola non inveni; ipse tamen postea incidi in Columellæ locum, ut in mea I. in Auctores Rei Rusticæ Epistola ad Cel. Virum Jacobum Facciolum scripsi; quo in loco (c) *media quasi cutis, quæ intervenit duobus membris genitalibus, hoc est, testiculis, ea ratione memoratur, ut planum sit, Columellæ minime ignotam fuisse membranam quæ testibus sive instar communis utriusque Septi (neque enim adhuc sine ulla dubitatione statuere id licet) sive peculiaris singulorum Sacculi interjecta est.* Si ergo quod in bestiis Highmorus vidit, ad propositum pertinet tuum, ad idem pertineat necesse est quod Columella agens de Suum castratione commemoravit. Cujus si hunc unum attendas locum; aliquid fortasse mutatum cupias in I. Oratione, ubi videlicet hæc de Anatomie in universum scripsisti: *post inventores Ægyptios exculta hæc ab Empedocle, Alcmeone, Democrito, Hippocrate, & Galeno, Romanis inde Professoribus Celso, Paulo Egineta, Aetio, Calio Aureliano, Antonio Musa, Columella, aliisque omnibus obscura jacuit.* Quanquam, ne quid tecum dissimulem, alia sunt his in verbis, quæ magis flagitant mutationem.

Nam; ut Aristotelem, Herophilum, Erasistratum, Marinum, aliosque e Græcis illustres Anatomix Cultores, Auctoresque reticeam, quos, inter Hippocratem, & Galenum memorari, decuisset; quid Romanis Professoribus annumeras; mitto Columellam, & Calium Aurelianum, quorum ille etiam neque Medicus fuit, & veterinariam medicinam, aliud agens, modica sui Operis parte attigit, hic vero num medicinam Romæ, an apud Afros suos fecerit, latinè uterque scripserunt tamen; sed quid Romanis Professoribus accenses Paulum Eginetam, & Aetium Amidenum, qui neque Patria, ut ex adjecto patet cognomine, neque incolatu, quod sciam, neque vero, ut longe omnibus notissimum est, qua in scribendo usi sunt, lingua, Romani Professores fuerunt, imo inter Græcos Medicos relati sunt semper, hodieque referuntur?

88. *Seminales vesiculas primum indicavisse Ingrassiam, secundum alios Rondeletium, scribis.*

Sed mirum est, te, Vir cl. qui in nova *Historiæ Editione* tam sæpe Hippocratem cites, incidisse nunquam in illa verba quibus Eruditissimorum non hujus modo, sed superioris etiam sæculi Virorum judicio, satis ipse eas Vesiculas indicavit (d): *Semen porro velut savor ab utraque vesica Morgagni Epistola Anat. I.*

parte est: quæ sane, atque alia ejusdemmodi in Hippocraticis libris obvia, sub quibus nunc te totum reponis, tibi longe notissima credidisses, nisi Hippocratem talem tantumque Virum, & quem vel tu ipse, ut paulo ante vidimus, inter eos certe a quibus Anatomie exculta est, reponis, ex anatomicis disquisitionibus, pro temporum superstitione, & incuria, vix quidpiam sibi comparasse, nuperime pronunciavisses (*). Quæ autem addis: *Alghisium Urethra compositionem --- illustravisse; --- Terraneum ejusdem glandulas internas; ejusque transversales, seu potius urinaria vesica depressores musculos Bidloum; hæc omnia tu ipse illustres, necesse est; Primum quid tandem in perpaucis, mis Alghisii verbis sit, unde Urethra compositio, quæ videlicet ignota, credo, aut obscura esset antea, illustretur? Deinde quomodo eas Terraneus illustraverit glandulas de quibus tu usque adeo ejus familiaris, sive, ut Præstantissimus Santorinus (e) loquitur, ejusdem Amicus, cui is sua communicaverat, tu, inquam, ipso jam mortuo, scripseris (f): nec datum adhuc fuisse tibi glandulas illas disgregatas distinxisse, quas pro ductuum hujusmodi (urethra) principis stabiliebat laudatus Terraneus, imo ostenderis, nescire te, ubi eadem, scilicet vel in intimiori urethrae substantiâ, vel in corpore spongiformi, urethra circumposito, vel alibi ultra eam supponenda sint. Denique Transversales urethrae Musculos qui potius urinaria vesica depressores musculos credas, cum hoc nomine (g) ipse nobis rem profecto longe aliam descripseris? Cæterum non modo suspensorii majoris virilis Mentulae Ligamenti, sed & Transversalium urethrae Musculorum tum Auctores, tum Illustratores cum ipse olim in *Adversariis* (h) laudaverim; hic illud addam, hos tamen musculos videri mihi vel olim non fuisse ignotos Carolo Stephano (i), imò ab eo pictos esse in *Parergo* Tabulæ, capiti 20. libri II. subjunctæ, & ad litt. D in hunc modum designatos: *Alii duo musculi ad virgæ latera minimi.**

89 Porro muliebria Ova enucleavisse Stenonem, genuinam rotundorum Uteri Ligamentorum fabricam Hornium, oviductus Falloppium, Novesium cervicis uteri vesiculas, Swamerdammium uterina vasa, tu dubitari non posse, existimas. Verum quod ad muliebria Ova attinet; me quidem non præterit, A. 1667. ante omnes scripsisse Stenonem (k): *se non amplius dubitare, quin mulierum testes ovario analogi sint, quocumque demum modo ex testibus in uterum, sive ipsa ova, sive ovis contenta materia transmittatur: idque alibi se ex professo ostensurum.* Sed in *Observationibus* (l) quas A. 1675. edidit, *spektantibus ova viviparorum*, cum muliebrium ovarum nomine nihil se, præter notas jam diu Anatomicis vesiculas testium, cum aliis intelligere se se, ostenderit; has autem non videri esse ova secundum Malpighii & sententiam, & anatomiam, atque adeo ex ipsius Graafii observationibus petita ratione, in *Adversariis* IV. (m) non obscure indicaverim, eamque Celeberrimi Viri qui postea scripserunt, eandem sententiam, atque rationem copiose, & doctè confirmaverint; vehementer dubito non modo ne Steno, sed ne alius quispiam vera adhuc muliebria ova viderit, necum enucleaverit. Num autem genuinam rotundorum Uteri Ligamentorum fabricam enucleaverit Hornius, etsi ex iis quæ ad Posthuma Valsalvæ Scripta adnotavimus, alias judicare melius poteris; tamen satis erit in præsentia, ut judices ex animadvertione Graafii (n) de omisissis in illorum fabrica venis Hornium, & merito quidem, arguentis, quando vel olim Eustachius (o), qui princeps ejusmodi fabricam observavit, venas in suis Tabulis non omiserat. Quod vero *Oviductus*, hoc est, Tubus Uteri enucleasse Falloppium, non dubites, valde miror, cum Riolanus (p), Lindenius (q), aliique Gravissimi Viri contulerint, *elegantè* illas ab Ruffo

(y) Corp. hum. Disq. l. 1. p. 4. c. 2. (z) Adv. I. ad n. 18. (a) Tract. de Viror. Org. (b) Adv. I. n. 18. (c) De Re Rust. l. 7. c. xi. (d) De Off. nat. (*) Præfat. nova Hist. Hep. (e) Obs. Anat. c. 10. n. 9. (f) Manger. Theatr. Anat. Tom. II. pag. 32. (g) Ibid. Tom. I. pag. 423. (h) Adv. I. n. 18. & IV. Anim. 22. (i) De dissect. part. corp. hum. (k) Hist. Diss. Pisc. ex Can. gen. (l) In Bartholin. Ag. Hafn. Tom. II. Obs. 88. (m) Animadv. 28. (n) Part. Genit. Defens. (o) Tab. XIII. & XIV. Fig. 1. (p) Anthrop. l. 2. c. 35. (q) Médic. Phys. c. 7.

Ephelio fuisse descriptas, ubi (r) adversus Herophilum, feminas varicosis affessoribus carere, existimantem, se vero conspexisse, affirmat, e testibus enata vascula, atque utrinque varicis instar revoluta, quæ in uteri cavum perforata subibant: e quibus mucosus quidam humor, siquis exprimeret, emanabat. Nonnulla enim quæ pro Falloppio reponi possent, illudque in primis quod hæc Ruffus non in mulieris, sed in pecudis utero vidisse se, scribat; haud satis intelligo cui tibi usui esse queant, qui Mundinum uterinas tubas vel solo seminariorum vasorum nomine indigitasse ante Falloppium, non dabitur (*), atque, ut sapius vidimus, seu quis in bestiis, sive in hominibus rem primus invenerit, non laboras. Quod autem Novesium scribis cervicis uteri vesiculas, Swammerdamium uterina vasa enucleasse; primas velim animadvertas a Viro illo cl. ne nominari quidem, non modo satis non describi, ante autem quam ipse suas vulgaret observationes, non unum fuisse qui in uteri cervicis diferte vesiculas memoraverit, quod ex nostris I. Adversariis (f) intelligi potest.

Uterina autem vasa, arterias videlicet, itemque venas tum superiores, tum inferiores, tum dexteras, tum sinistras inter se jungi, cum ante Arantium, cui hæc quidam tribuunt, Falloppius (t) docuit; sane Swammerdamii, aliorumque in iis vasis enucleandis indulgiam magna ex parte ab eo usque tempore occupavit.

90 Atque hæc de ventris tantum organis; nunc pauciora quædam de peculiaribus sive thoracis, sive capitis, & de communibus totius corporis partibus videamus. Loquero primum compertam helicem muscularem cordis structuram, scribis. At Jo. Alphonfus Borellus (u), spiras fibrarum cordis propositis, hæc, inquit, mirabilem structuram primum mihi videre contigit Pisis, adstante clarissimo Malpighio anno 1657. postea novi alios eadem adnotasse; tandem Clariss. Lowerus, & Laurentius Bellinus exactam cordis contexturam indagant & cat. qua de re ipse quoque Malpighius (x) videri potest. Sed & biennio ante Lowerum, Anno videlicet 1667. Nicolaus Steno (y), Modernos spiralem fibrarum ductum in corde detexisse, jam scripserat, sive Pisanas illas, ut in Etruria tunc erat, designans observationes, sive alias etiam quæ ipsas antecessissent. Nam Lindanum a Th. Bartholino (z) laudari, video, qui in elixato corde observavit, a basi fibras deorsum cochleato profors ductu circumductas. Quamquam ejusmodi, in corde, fibræ, non fugisse omnino videntur Andreæ Vesalium (a), qui eas quoque fibras in illius visceris descriptione commemorat, quæ quidem orbiculatim cor ventriculosque amplectuntur, at oblique secundum cordis longitudinem procedunt. Porro Bronchialia Sanguinea vasa Ruyschium exposuisse; bronchiales glandulas ostendisse Borrichium, dicitis. Ego vero qui alibi de utrisque scripsi, hic tantum dicam, primum quod ad Bronchialia vasa attinet; nisi adhuc verum est quod sua tempestate agebat Galenus (b), a magna vena, quæ spinæ incumbit, venam aliquam in pulmonem transire, neque nos unquam vidisse, neque dissectorum quemquam scripsisse; nisi pneumonicam, ut Rolsincius (c) appellabat, venam, quam nunc bronchialem vocitant, in pulmonem insertam, & sparsam ab Nicolao Sammicelio primum (d), deinde a Fabricio ab Aquapendente demonstratam esse, negamus; nisi demum spermis quæ de eadem, vel iisdem (numero enim, ac trunci insertione, ut bronchialis arteria, discrepant) a Willisio, Bourdonio, Verheyenio, Cowpero, Heistero, aliisque ejusmodi Exercitatisimis Anatomicis, sicut omnibus est notum, litteris mandata sunt; sed si contra venam aliquam bronchialem agnoscimus; necesse profecto est, ut Cel. Ruyschio non hanc tri-

buamus, quam ipse (e) negat adhuc sibi videre licuisse, neque autem hic magis necessariam esse, putat, quam in hepate venam aliquam artoria hepaticæ lociam; tribuemus autem, si non bronchialem dumtaxat arteriam, sed in univerfum Bronchialia Sanguinea vasa ab ipso exposita esse, affirmabimus. De Bronchialibus vero glandulis hoc unum dicam, tot, atque ejusmodi, præter Borrichium, fuisse Auctores a me in Adversariis V. (f) commemoratos qui illas proposuerint, ut minime proclive sit, Borrichium sic sine ulla dubitatione quasi primum eorum Inventorem laudare. Gaudeo tamen, illo meorum Adversariorum loco illud saltem videri esse effectum, ut tu, Vir cl. sententiam mutaveris, neque amplius Verheyenium, qui sane post illos omnes Auctores scripsit, primum barumce glandularum Promulgatorem, & Indagatorem (g) appelles. Quo libentius tecum has quoque meas dubitationes communico, si forte alia aliqua tibi placere, & quadatenus prodesse possit. Nam & pro amicitia id cupio, & pro tua illa erga quosdam meas, in uvula saltem, & larynge habitas, observationes humanitate etiam debeo.

91 Itaque illud non satis assequi me, fateor, cur extricatum ajas a Sylvio quartum cum tertio cerebri ventriculo communicantem Aquaductum.

A quo, obsecro, Sylvio dicitis? Jacobo illo veteri; an Francisco de le Boe? Si a Jacobo dicitis; jam major Magistro Discipulus (ut antiquiores Anatomicos prætermittam) Andreas Vesalius (h) satis clare ante ipsum descriperat, imo & pictura indicaverat nomine Meatus ex tertio cerebri ventriculo in quartum sub cerebri natibus tendentis. Sin a Francisco; quid, queso; præterea hic extricavit? A Tertio, inquit, Ventriculo sub Ponte nostro, Testibus & Natibus in quatuor ipsius extremis eminentibus ornato, Canalis vel Aquaductus est versus Quartum Cerebelli Ventriculum (i). Sed hæc ipsa sunt quæ Vesalii descriptio, & Figura docent. Neque ea ipsa nomina Canalis vel Aquaductus ante hunc Sylvium fuisse incognita, vel unus satis superque ostendit Arantius (k), cum diferte scripsit: canalis, vel aquaductus quidam est potius ascendens, qui a centro cerebri, tertio scilicet vocato ventriculo, inter cerebellum, atque ipsam jam efformatam spinæ medullam, ad occiput descendens, confectos animæ spiritus in cerebri cisternam, aut sinum deferat. De Arachnoidea autem Cerebri Tunica quod videris indicare, hæc Slado & Blasio acceptam esse referendam; certe Præstantissimus Ruyschius (l) inter primos illius inventores hos ponit, sed æque tamen Quinam etiam, ac Swammerdamium, qui nempe omnes consortium quoddam inter se fovēbant A. 1665. & 1666.

Ego vero hic opus esse distinctione quadam, existimo. Nam quod ad superiorem ejus tunicæ partem attinet, nihil in præsentia est quod adversari huic Recentiorum Anatomicorum Invento, sciam. Quod autem pars ejusdem inferior, quæ videlicet tum Oblongatam Medullam operit, tum Spinalem comitata, intra vertebrarum cavum se se demittit, aut ab iis Cl. Viris, aut a Tulpio primum detecta sit, quod Bohnius (m), & Ridleyus (n) putabant; certæ quædam causæ sunt quæ me longe aliter cogant existimare. Julium enim Caserium (o) video illam præclare delineasse tum qua Oblongatam Medullam, & ab hac producentes nervos late obducit, tum qua intra vertebras se se immittit. Cum hæc animadverto, tum Varolium (p) invenio qui ante Caserium hæc scripserit: Firmatur autem tota spinalis medulla intra calvariam in propria sede respectu cerebri & cerebelli a quadam membrana tenui, lucida, atque robusta; qua mediante anterior pars medullæ annectitur cerebro, & posterior cerebello: ad quam posteriorem membranam extra spinalem medullam desinit spatium, quod

(r) De corp. hum. part. appell. l. 1. c. 29. (s) Orat. l. pag. 17. (t) N. 32. (u) Obs. Anat. (v) De Mot. Animal. P. 2. Prop. 37. (x) Op. Posth. (y) Elem. Myol. Specim. (z) Anat. quart. renov. l. 2. c. 6. (a) De corp. hum. fabr. l. 6. c. 10. (b) De loc. aff. l. 5. c. 3. (c) Dissert. Anat. l. 5. c. 29. (d) Ibid. (e) Ad Epist. Probl. VI. (f) Animadv. 41. (g) Manget. Theatr. Anat. Tom. II. pag. 261. (h) De corp. hum. fabr. l. 7. c. 6. & Fig. 16. (i) Dissert. Med. 4. n. 21. (k) Anat. Obs. c. 7. (l) Ad Epist. Probl. IX. (m) Circ. Anat. Prog. 21. (n) Anat. Cct. c. 2. (o) Ad Spigel. l. 10. Tab. 9. & 7. Fig. 2. (p) De Nerv. Opt. Epist. I.

quod quartum ventriculum vocant. Infra etiam de hac membrana fusius loquitur. Sed ego non plura proferam quam quæ satis sint, ut simul intelligatur, alia insuper quæ ætate hac nostra observata primum creduntur, a Varolio fuisse perspecta: Ubi igitur docuit, Infundibuli foramen existere in medio illius membrane, hæc subiecit: Hac itaque membrana ablata, sub ipsa quidam vasorum se mutuo intercussantium plexus apparet, quem si cuidam arrideret vocare rete mirabile, nihil curò. Removeo deinde hæc omnia vasa, unde tanto magis conspicua evadit reflexio spinalis medulla in anteriora, atque progressus ad superiora: si vero talis membrana removeatur etiam a subiecta spinali medulla versus posteriora (quam remotionem ceteri vel vanam, vel impossibilem existimant) detegitur series quadam fibrarum transversalium cum eminentia, & distinctione a fibris rectis spinalis medulla; est autem ille processus cerebelli, quem Pontem appello; hoc est, quem Protuberantiam Annularem nunc vocant, cujus tractus, si ve strias, præter novum illud rete mirabile, vide ut Varolius perspectas habuerit.

92 Aurium Tympanum, & Labyrinthum protulisse in medium Casserium, atque Coiterum; Achillinum Incudem, & Malleum, ipse pronuncias. Sed, ut monuit Eustachius (g), ne ipse quidem Achillinus sibi tantum sumpsit, ut inventionis sibi palmam vendicaret: ex quo intelligere debemus, et si Achillinus primus omnium quos legimus, iis de officulis scripsisset, videri tamen ab alio aliquo fuisse inventa, primumque demonstrata. Nam Tympanum, & Labyrinthum neque a Casserio, neque a Coitero primum fuisse proposita, satis superque ex Anatomie Fallopii Observationibus intelligitur. Neque tamen quidquid nunc vocamus Labyrinthum, vedum Tympani cavitatem Fallopius princeps deprehendit. Aristoteles (r) enim hæc scripserat: Pars auris interior forma anfractui cochleæ similis. Et ante hunc Empedocles audire nos, censuerat, ære partem intimam aurium impellente, eam siquidem in modum cochleæ obvolvunt, ac tanquam tintinnabulum edito in loco suspensam, irruentis aeris pulsus omnes agnosce-re: quod in libro extat Galeno adscripto de Historia Philosophica (s). Quod si nos haud satis hæc movent quæ ab Eustachio (t) etiam, aliisque sunt animadvertita; Corn. Celi (u) verba insuper adjiciamus: In aere quoque primo rectum & simplex iter procedendo flexuosum fit. Quod juxta cerebrum in multa & tenuia foramina diducitur, per quæ facultas audiendi est: quæ quidem nisi conspici jam essent quædam Canales Semicirculares, scribi potuissent non videntur; & sane de his quæ Rubeus (x) hunc Celi locum interpretandum esse, censuit. Quod ad Tympanum autem attinet; res quidem multo clarior est. Nam siquis etiam illa velit minus attendere quæ inter Hippocraticos occurrunt libros (y): Foramina aurium ad os durum, & siccum lapis simile pertingunt. Jam vero ad ipsum os est cavitas antrorsa. --- Pellicula vero in aere juxta os durum tenuis est, velut aranei tela; at aliorum negligere verba non poterit, qui Tympanum, ante Fallopium, manifesto proposuerunt, ut Berengarius (z), qui exposuit nomine certa vacuitatis, quam claudit quidam panniculus subtilis, & solidus. --- Et huic panniculo intra prædictam vacuitatem adjacent, inquit, duo officula parva: quam vacuitatem alibi vocat (a) concavitatem anfractuofam & cavernam; vel etiam ut Malle (b), qui esse cavitationem dixit quandam rotundam, quantitatis unius ungula, & istam cavitationem regi a quadam membrana subtili dura, --- supra quam membranam intus sunt duo officula ad modum malleorum tympani & cat. Cum vero de cochleæ spirali lamina sic loquaris, ut minime liqueat, veline hæc a Præcl. Verneyo invenit Morgagni Epistola Anat. I.

tam, an oculis tantum accuratius subjellam; æquum est, hoc alterum potius a me credi, quam ea quæ Eustachius (c) de eadem scripsit, tibi incognita existimari.

93 Quod autem Eustachium Auris Tubam revelasse, diserte subjicit; magis vulgata Aristotelis (d) verba sunt, quam ut dissimulari a me queant: A parte auris interiore meatus ad cerebrum nullus est, at in oris palatum usque semita pertendit. Quid? quod ad Problemata quædam de auditu, ejusve organo solvenda, mihi quidem videtur ista eadem semita ad eundem modum esse usus ad quem Recentiores Anatomici uti solent, ejusque viæ cum via respirati aeris communicationem, & quam ad audiendum requiratur ut illa pateat, nullaque turbetur ratione, non ignorasse: ut cum sciscitanti (e), cur nonnulli cum suis inscalpant aures, tussiant? respondet: An quia sensus audiendi foramen cum pulmone, canalique ab asperitudine cognominato sortitur? indicium, quod his ipsis repletis, obseptisque, homo surdescit; vel cum quærenti (f): qua de causa, oscitantes, minus audire possimus? satis sic facit: An quod multum spiritus effluentis inter oscitandum aures etiam intrinsecus subit? --- Igitur cum interior renititur exteriori illi occurrenti, efficitur, ut motus interioris strepitus motum exterioris retorqueat, atque offuscet. Valsalvam autem nostrum cum de aliis multis, tum de hac potissimum Anatomie parte egregie meritum, cur tertium mallei musculum revelasse, pronuncias, non sane video. Neque enim ipse novum esse, dixit; imo ut de proposito ab aliis musculo est locutus, cum videlicet in libri ora adnotavit (g), cur aliqui hunc non admitterent. Et revera is musculus Externi nomine descriptus fuerat a Verneyo (h) qui Casserii musculum, aliquanto potiori jure Externum appellandum, omisit. Hunc Casserii Musculum Processus Minoris Mallei, illum vero Processus Minimi Valsalva dixit, ut Processus Majoris Internum longioremque illum vocavit qui ab Eustachio olim inventus fuerat. Postremo scribis, Eustachium durum acullicum Nervum affabre prosequutum esse; Fallopium huic traditum canalem osseum, seu Aquaductum exposuisse; quasi vero Fallopius idem in quo libello (i) duri Nervi canalem, in eodem vel fusius, ac operosius quam ipsum canalem, ejus nervi incessum persecutus non esset. Certe Eustachius cum post Fallopium scriberet, non modo cum hoc in eo contendere non est aggressus, sed de eodem incessu dixit (k), sibi loqui non esse opportunum. Quod si non descriptiones, sed delineationes attendimus; neque certum est, Eustachium, antequam Fallopium legeret, nervi illius incessum pinxisse; neque tamen hunc tantum pinxit, sed canalem quoque ipsum osseum (*), nisi ego quidem plurimum fallor, delineavit.

94 Verum illud magis miror quod ais, Turbinata ossa Schneiderum edocuisse. Nam si de re ipsa sermo sit; hæc vetustissimis Anatomis non ignotam fuisse, Galenus (l) indicat, scribens, satis fuisse ipsa (ossa hæc admodum foraminulenta, & cavernosa) non magis idem appellasse, quam a spongia similitudine ορυζοῦδῶν, quemadmodum Hippocrates ea comparavit. Atque ut ad minus antiqua tempora descendamus; certe Ingrassias præsertim (m) haud brevem mentionem fecit de hujusmodi spongiarum, pumicumve instar asperis officulis, septum nali versus oblique saepenumero contractis, & gibbosis, quæ viatoriam perulam referre, dixit. Illud quoque minime prætermittendum est quod, ut a Fernello acceptum, scribit Riolanus (n): spongiosa ossa conjungi, & componi ex tribus officulis cavernosis seriatis contextis, ita ut unum alteri superjectum sit. At si & de re multo diligentius descripta, & de nomine simul loquamur;

C 2

utrum-

(g) Epist. de Audit. Org. (r) Hist. Animal. l. 1. c. xi. (s) Trin. de auditu. (t) Loc. cit.
 (u) De Medic. l. 2. c. 1. (x) Annot. in hunc loc. (y) De Carn. (z) Hist. ubi de Aurib.
 (a) Comment. 37. in Mundin. (b) Lib. Introd. Anat. c. 41. (c) Loc. cit. (d) Hist. Animal. l. 1. c. xi.
 (e) Probl. Sect. 32. 6. (f) Ibid. Sect. xi. 29. (g) De Aure Hum. c. 2. n. 7. (h) De Aud. Org. Part. I.
 (i) Obs. Anat. (k) Epist. de Aud. Org. (*) Tab. 44. Fig. 2. (l) De Uln. Part. l. 4. c. 7.
 (m) In Gal. de Off. c. 1. comm. 3. (n) In Gal. de Off. Comm. c. 3.

utrumque certe in eo Casserii nostri Capite reperitur quod diserte de *Turbinatis Ossibus* inscriptum est (o). Quo ex Capite cum verba pleraque, Casserio nominatim laudato, Schneiderus in librum (p) transtulerit suum; atque adeo cum tu ipse, Vir cl. alibi (q), scripseris: „quæ a plurimis ossa vocantur *spongiosa*, — a tecum *Casserio*, aliisque accuratioribus Anatomicis vocari *ossaturbinata*; „non injuria, opinor, mirari me, dixi, cur hic pronuncies, *Turbinata ossa Schneiderum edocuisse*. Veniam quoque dabis, si candidè fatebor, me non satis assequi quod subjicis: *Malpighium reticulare corpus* in lingua, *Heisterum vaginales tunicas vulgasse*. Neque enim Amicus hic meus Eruditissimus (r) tegumenta linguæ proponere se dixit, ut nunquam descripta, sed duntaxat ut *nusquam adhuc delineata*. Quinetiam ait in *Programmate de Inventis Anatom.* se linguæ tunicam reticularem, quam ab aliis rectè delineatam non novit, ea figura illustravisse; ut non intelligam, cur non hanc quoque alteram tunicam (sive reticulare corpus) *evulgatam* ab eo dicis, quando primam dicis; nam certe utraque cum jam diu nota esset, ab ipso pariter fuit eadem delineatione illustrata.

95 In illis autem verbis: *Qui non — excoluit in Venarum valvulis Aquapendens?* vicissim est unde, Vir cl. te laudem. Neque enim, si vera fateri volumus; Venarum Valvulas primus ipse vidit, aut memoravit, quamvis scripserit (s), ad suam usque ætatem tam prisca, quam recentiores Anatomicos adeo latuisse; ut non solum nulla prorsus mentio de ipsis facta sit, sed neque aliquis prius viderit quam A. D. 1574. quo videlicet ipse anno observavit, et si anno tantum eadit 1603. Nec tamen hæc dico aut propter Jo. Posthium (t), qui *femorarias venas* circa divisionem ipsarum insignes habere valvulas, tradidit, aut propter Archangelum Piccolihominum (u), qui docuit, in mediis venis reconditas esse innumerabiles pene valvas, quemadmodum in orificiis vasorum cordis, — idque ex parvis venarum intervallis, alias sursum, alias deorsum spectantes, harum exemplo prolato ubi vena cava diducitur in jugularem externam, & internam, illarum vero in inferioribus venis. Quamvis enim neuter horum imitatus sit Andream Laurentium (x) qui ejusmodi ostiola non se quidem, sed recentiores quosdam observasse, confessus est; imo Archangelus rem hanc magis momenti, ab omnibus prætermittam se comperisse, affirmaverit; Salomon tamen Albertus (y), qui ipse quoque ante Fabricium de his Valvulis plura edidit, imo duobus, quos primos omnium habemus, Iconisim propositis, earum aliquas monstravit; quo erat candore, minime siluit quod audiverat, ante se, id est anno LXXIX. (Sæculi XVI.) ineunte Hieronymum Fabricium ab Aquapendente anatomicum, & chirurgum clarissimum, Patavii spectantium oculis subjecisse ostiola in venis. Veruntamen multis antequam Fabricius vidisset hæc, annis tum Vesalio (z), ut alias indicavi, Cananus dixerat, se in vena conjuge carentis initio, & in sectionum venarum venæ aduentium, & in sectionum venæ juxta elationem sacri ossis sedem concurrentium orificiis, membranas ejusmodi observare, quales in venæ arterialis, & magna arteria occurrunt principiis; tum vero Jacobus Sylvius (a) (quæ loca etiam Riolano, aliisque, nunc video, esse animadverta) tradiderat: Membrana quoque epiphysim esse in ore venæ azygi, vasorumque aliorum magnorum sæpe, ut jugularium, brachialium, cruralium, trunco cava ex hepate profiliens, usus ejusdem cum membranis ora vasorum cordis claudentibus. At his quæ addiderit, & quæ item in his emendarit Fabricius, manifestum est. Itaque cum quæris: quid non excoluit in Venarum valvulis Aquapendens? rectè

quidem, & doctè excolendi verbo uteris. Sunt tamen quædam in iis Valvulis quæ Posteris excolenda reliquit. Exemplo sint quæ Kerckringius addidit (b) de valvulis ternis sæpe a se repertis in venis hominum, itemque de valvulis, quæ affixæ sunt venis, ubi ramos majores emittunt, quæ differunt longe figura ab aliis venarum valvulis: non enim, inquit, luna crescentis, sed pyri oblongioris formam referunt. Quamquam hoc videtur non modo observatione alterius Celeberrimi Anatomici, verum etiam iis quas olim Salomon Albertus (c) ediderat, confirmare potuisse. Hic enim scripsit: ad exortus emulgentium (venarum) in bobus visam esse membranam triquetram, ostio emulgentium subter ita prætensam, ut una cum eo repræsentaret quasi corpus terra umbram in plano abs se projicientis. Nam emulgentium orificium, orbis forma est, ipsa vero membrana, trigoni specie. Ejusmodi membranas passim occurrere tam in cava trunco majore, dum per dorsi declivè defertur, quam in cruribus, ramorum minorum ostiis inferius præfectas. Majores enim ramos alteras illas, de quibus mox dicitur, crypsidibus membranas adipisci.

Quæ tametsi cum Kerckringii observatione, atque adeo cum vero (quod ad hominem certe attinet) non cuncta conveniunt; figura tamen ab Alberti descripta mirifice cum iis convenit, quæ a Kerckringio in vena cava equina, humanaque delineantur.

96 Quæ autem addis: *Habere nos lymphatica vasa a Jolivio, Rudbeckio, & Bartholino de prompta, de prompta a Ruischio corum valvulas*; vido, quæso, num æque proprie ac superiora illa, dicantur. Hic enim Summus Anatomicus Opusculum illud suum quo vere eas valvulas, siquis alius, evidentiissime monstravit, inscripsit ipse *Dilucidationem Valvularum in Vasis Lymphaticis, & Lacteis*, professus (d) & alios, quos candidè nominat, ante se (quamquam non ita dilucide) in *Lymphaticis valvulis observasse*. Et sane Rudbeckius præsertim (e) ea vasa sic descriperat: *Sunt ex membranis conflata, intus infinitas habentia valvulas, exterius nodosa & cat.* Quod si Vir Candidissimus tunc novisset quæ, Opusculo illo suo, paucas ante septimanas edito, protulit Blasius (f); omnino ne ipse quidem reticuisset, jam Anno 1664. 28. Junii Lugd. Batavorum præfate D. Nicolao Steenonis Swammerdamium in vasis lymphaticis statu distentis, exsiccatis, & denique secundum longitudinem apertis, ut III. apud Blasium Figura ostendit, illas ipsas valvulas oculis penitus subjecisse: quibus de rebus haud inutile tamen erit Swammerdamium ipsum consulere, idem tempus, sed alium locum, alioque testes memorantem in *Tractatu de Respiratione* (g). Cæterum in lacteis venis si non luculentissime demonstratæ, & sub oculis ipsos positæ; statim certe fuerunt valvulæ animadvertæ, nec perpaucissimis verbis descriptæ; ut non intelligam, cur Almelooveenius, Vir alioqui Eruditissimus, in eo libro quem inscripsit *Inventa Nov-antiqua* (h) omnino adnotandum existimaverit, se primam valvularum in lacteis venis mentionem factam legisse apud Cæcilium Folium. Nam quo in libro primum venæ lacteæ descriptæ fuerant, in eodem ipsarum valvulæ propositæ sunt. In his canalibus, ipse inquit Acellius (i) illud admiratione dignum, quod pluribus valvulis, sive ostiis interspersi sunt, sive intercisi, quas ego valvulas, sæpius vanescente jam chylo, instar minutissimorum veluti marsupiorum, aut concretarum guttularum, stillarumque, dependere ex illis, non modo, qua comitantur intestinis, sed etiam in reliquo ductu animadverti. — Hæc valvulæ intus foras spectant: & alibi (k): Harum valvularum usus est impedire, ne quod semel haustum est materia, inani, atque irritò labore, remeet vicissim, ac restat in partem, unde haustum est.

(o) Pentaest. l. 3. c. 6. (p) De Oss. Cribris. (q) Duâ. Lact. Part. I. (r) Comp. Anat. Expl. Fig. 20.
 (s) De Venar. Ostiol. (t) Obs. Anat. (u) Anat. Prælect. l. XI. Lect. 3. (x) Hist. Anat. l. 4. c. 7.
 (y) Obs. Anat. (z) Exam. Obs. Fallop. (a) Itagoz. l. 1. c. 4. (b) Spicil. Anat. Obi. 4.
 (c) Loc. cit. (d) Præf. (e) Extr. de Duâ. Hej. c. 7. (f) Append. ad Vesling. Part. 23.
 (g) Sect. 3. c. 1. d. 6. (h) §. 23. (i) De Lactib. c. 18. (k) C. 28.

est. Id, quod adeo exalte hic præstant, ut nec digitorum compressu, nec alio nisu ullo retro cogere nunquam, semel conceptum in his liquorem, etsi varie id conatus, potuerim. Quæ cum duodecim annis ante quam Folius scriberet, edita essent, non est igitur apud hunc prima earum valvularum mentio, nisi forte (id quod neque ibi quærebat, neque attendit Almeloventius) in lacteis hominum valis, quemadmodum supra indicatum est. Scilicet Viros, quantumvis doctos atque eruditos, nonnunquam memoria fallit. Sic Highmorus (l) dum venas lacteas a Falloppio visas, atque adeo perlustratas esse, demonstrare contendit, hæc ejus verba protulit: *In sima hepatis parte sunt meatus quidam minimi, qui desinunt, & terminantur in Pancreas, & in glandulas ibi proximas; qui minimi meatus succum quandam oleaginosum, album, & ad aliquam amaritudinem tendentem, deferunt.* Sed Falloppius (m) eum succum, non album, sed flavum esse, scripsit, quod & Afellius, & Riolanus confirmant, qui de ea Falloppii observatione ante Highmorum meminere, omnesque cognoscunt, qui cum Falloppii libro verba illa, ab Highmoro haud satis accurate producta, contendunt. Quod si Highmorus cum ea scriberet, non lactea solum, verum etiam lymphatica vasa perspecta habuisset; vix dubito, quin potius conceperit, meatus a Falloppio descriptos, illos ipsos esse quos in duabus proximis Tabulis (n) inter simam hepatis faciem, & pancreatis interiora ductos, pro vasis lacteis, cum lymphatica revera essent, Highmorus ipse demonstravit. Huc illa faciunt quæ litteris mandavere cum Glissonius (o) de causa cur lymphæ ductus ex hepate prodeuntes, *serius innoverint*, inde videlicet petita quod *simillimum vero sit*, hocce cum aliis valis intra pancreas sæpe abscondi, tum præsertim Franciscus Sylvius (p) de folliculi fellis vasis lymphaticis, quæ, sicut Hepatica, liquorem flavescens vehere se sæpius animadvertisse, & aliis quoque ostendisse, testatur. Eadem enim Falloppio accidisse, nihil prohibet. Itaque etiam Th. Bartholinus Anatomicus Eruditissimus (q), quem inter lymphæ ductuum Depromptores merito nominas, minime negavit, meatus illos Falloppii, sua vasa lymphatica fuisse. Verum ut Falloppius, multoque magis Afellius, Highmorus, & quotquot la-

cteas venas, in hepar tendentes, se vidisse, scripserunt, lymphæ ductus, quamvis non agnitos, conspexerunt; sic vicissim se & vidisse, & agnovisse tribus ante cæteros lustris, affirmavit Schneiderus (r), cujus huc verba, a paucis animadvertens, transcribam, quantum ab Doctissimo etiam Professore Joh. Guilielmo Pauli (s), ut Walxi quoque supra adductum locum, indicata esse, nunc video: *Extant in corpore etiam Aqua ductus, eo nomine eos appellabam, cum anno 1636. in Academia Jenensi notarem. Locupletissimus testis præsto est. Eum nominatim cære quid attinet & Illorum positionem, ordinem, figuram, ac reliquas conditiones exaltius persequi distuli, iter in peregrinas oras capiens. Vasa Lymphatica postmodum perquam commode cognominata fuere. Sed Rudbechii, Jolivii, aut Bartholini Fautores, siqua alia in re, in hac certe locupletissimum testem nominatim cære attinuisse, contendunt. Quod vero.....*

Hactenus ad Amicum; sic enim credebam; ea scripseram, quæ, Vir Doctissime, legisti. Restabat, ut quædam adjicerem non de iis modo quæ in VI. illa Oratione ponuntur, sed de iis etiam quæ omittuntur. Cum enim eorum suscepta esset commemoratio qui a Mundini ætate ad annum usque 1723. Rem Anatomicam auxerunt; cur Alexander Benedictus, Carolus Stephanus, alteruter Sylvius, Jo. Baptista Carcanus, Vidus Vidius, Archangelus Piccolhominus, Jo. Riolanus, Adrianus Spigelius, Casp. Bauhinus; cur, ut multos alios præteream, Redius, Dodartius, Lancisius, Meryus, Ravius, cur horum similes qui apud cultiores fere cunctas Nationes adhuc vivunt, tot alii de Anatome egregie meriti Scriptores omitti sunt? Verum ne hæc, atque alia adderem, omniaque (id quod paucis perfecissem diebus) emendata, multisque etiam in locis magis emollita, extremâ denique impositâ manu, cum illo tantum cujus gratia conscripta fuerant, communicarem, ea nimirum causa factum est quam a principio demonstravi. Tu, si me amas, his qualescunque sunt, litteris ad eam potissimum rem uteris, cujus rei gratia ad te mittuntur. Hoc in præsentia mihi optatius facere nihil potes. Vale.

D. Patavio Idib. April. 1730. CCCXXVI.

(l) Corp. hum. Disq. l. 1. P. 2. c. 7. (m) Obs. de Venis, Obs. 5. (n) Tab. II. & III.
 (o) Anat. Hep. c. 51. (p) Disq. Med. 6. n. xi. & de Meth. Med. l. 1. c. 10. n. 2.
 (q) Anat. quart. 1709, l. 1. c. 13. (r) Lib. de Cataractis specialiss. in ipso fine.
 (s) Annot. in Horn. Microc. 5. 10. & 28.

EPISTOLA ANATOMICA II.

D ea quæ cursim, & aliud agens in *Historia Hepatica* notaveram, invenit tandem post annos septem Auctor ejus cl. quid reponeret, cunctaque plurimum, ut qui me nondum bene videtur nosse, ne secum ejusmodi contentione ferram reciprocarem, vereretur, & ne ipsi gloriam hanc fortasse inviderem, ut sicut primus, ita & postremus in laceffendo foret; in id omnes intendit nervos, & ne quid dissimulem, egregie denique, ac se ipse, si dicere fas est, superans, etiam effecit, ut, non modo mihi, sed & omnibus nullæ ad ipsum respondendi partes necessariæ amplius videantur.

2 Nam (ut a primis ejus Animadversionibus incipiens ex ordine venias ad extremas) videbis in duabus primis, Vir Doctissime, nihil esse omnino ad quod oporteat respondere, nisi forte quispian, vel quod esset *cava totius regionis Hepatis centrum*, vel quæ *regio ejus ima, & postica*, prorsus ignoraret. Veruntamen de his, si voles, alibi (a).

Hist.
Hep.
pag.
199.
& 900.

3 Ad tertiam autem Animadversionem, multo minus est cur quidquam reponam. Nam primum, quod ipse nondum intellexit, satis superque intelligunt omnes, me cum ipso nunquam, sed cum Præcl. Mangeto, & ibi quidem *ad hominem*, ut loquuntur, disputasse. Deinde me huic Malpighii, Nuckii, Reverhorstii loca, & contraria, & quæ *supra*, aut *infra*, in *Theatro* probaret suo, diserte objicientem, non ista profecto quæ mihi Animadversio supponit, intelligere potuisse: videlicet non verba ex Malpighii exercitatione de *Hepate*, quam Mangetus omisit, sed ex *Epistola de Gland.* quam proposuit; non xi. aut xv. Nuckii *Figuras (b)* ad aliarum partium glandulas attinentes, sed illam quam Animadversio transiit, xiv. quæ tamen una, ut ex Nuckii descriptione omnes sciunt, ad rem pertinebat, nimirum ad *Glandulas ad concava Hepatis portæ aditas*; non denique II. Reverhorstii *Figuras (c)* neque *cavam hepatis faciem*, neque glandulas exhibentem, sed dumtaxat III. In hac autem quod contra cl. Provocatorem evidenter est, expectabimus dum hominos ipsius gratia credant *solo mentis lusu suisisse præstitum* a Reverhorstio gravissimo Viro: neque tamen hoc faceret quo minus illud a Præcl. quocumque disputabamus, Mangeto probatum jam esset. Nihil enim ad nos, si vel *intolerandis*, ut alibi Provocator dicitur, *erroribus* ambo illi Iconismi scaterent, quamquam in altero id quod plurimum reprehendit, & ceu *nuspian in hominibus visum* miratur, mirari nos possumus ab Auctore tantum *Historia Hepatica numeris tandem omnibus absoluta* adhuc ignorari, de quo quidem alii. que ejusmodi opportuniore loco agemus (d): in altero autem Iconismo id tanquam certissimum arripitur ad reprehendendum, de quo ejus Explicatio prorsus silet, contra vero id prorsus *ignotum esse* dicitur, quod eadem Explicatio aperte docet ad litteras *b. b.* sed de hoc in proxima Animadversione.

4. Hic illud minime est prætermittendum quod omnem responsionis necessitatem tollit: hanc pro nobis Animadversionem pugnare, cum Bartholinum laudat, qui si non *semper*, at *modo*, cum Rudbeckium exhibet, qui si non omnes, at *per plurimos*, ac interdum omnes hos hepatis lymphæ ductus glandulas, aut glandulam quamdam ingredi vidit, cum denique ipsum producit cl. Provocatorem non *revera negantem*, dari etiam in ipso *hominem hoc posse*. Erat enim hæc nostra dissensio: Ipse in summa suarum ab aliis discrepantium observationum sine ulla dubitatione ita scripserat:

in omnibus animalibus præsentia sunt hepatis lymphatica: In quibus autem observabiles sunt hæc glandula, easdem solum superfaciendi a lymphaticis, non intime penetrari, manifeste adnotavimus. Ego vero credere me, scripsi, (e) Mangetum ipsum dubitaturum, huic ne potius uni, quam tot aliis; at quibus Viris! aliter docentibus crederet. De eo igitur quod ex illius observationibus contra tot aliorum observationes colligebatur, dubitare non liceret? Imo, ipso auctore, jam licet. Neque enim, iis quidem in verbis, illa erat nostra dissensio, an illam penetrationem agnoscere necessario oporteret, multoque minus an illi ductus ab iis glandulis orirentur, nullo autem modo, (nam hoc quoque obrudere Animadversio videtur) de his erat dumtaxat *humanis cadaveribus*, sed erat de his omnibus animalibus, quæ ipsi observabiles præbuerant hæc glandulas: quamquam jam supra quod olim observaverat, & hic confirmat, in dubium traxit, imo quæ solet constantia, in *subjectis* etiam humanis, longe aliter habere se, docuit, ubi videlicet scripsit: hæc glandulas Lymphatica hepatis trajiciunt, vel earum dorso prorepentia, vel per intimum etiam corpus interdum transmissa.

5 Quarta Animadversione Provocator cl. tria tentat, ad quæ nihil attinet respondere. Non ad primum, nisi quis forte sit aut tam ineptus, ut de incertissimo aliquo pronunciatu dubitanti incumbere putet contrarium ostendere, aut tam facillis, ut existimet, prima lymphæ ductuum initia, quæ sub sensum cadere vel nullo modo, vel difficillime possunt, ea sic posse demonstrari, ut non solum *autopsia*, sed etiam *ratione constet*, cum demonstrata initia, prima illa esse, tum nullum de innumeris *vas lymphaticum in partibus animalis omnibus* non sic nasci, præsertim; ut nunc cætera omittantur; cum Nuckius, accuratissimus ille Nuckius, ex iis quæ in vitulino splene, aliisque humanis partibus observaverat, se cohesisse, professus sit, *Vasorum lymphaticorum principia ab arteriarum surculis emanare, idque aliquando intermedia vesicula, aliquando deficiente vesicula, immediate ab ipsa arteria, venare.*

6 Ad secundum autem sane respondere necesse esset, si vel levem aliquam veri speciem haberent quæ fidenter nimis non secus ac si verissima forent, in Animadversione obruduntur. Verum enimvero, ubi quis illum perlegerit ad quem Animadversio provocat §. V. in quo de *cava*, de convexæ hepatis partis, de cystis fellæ lymphaticis valis verba fiunt, prima autem omnia (in hac enim una voce, a me notatus, error est) prima, inquam, omnia videbit ex eo unde ego retuli, loco prodire scribi, cum meam non desiderabit fidem, tum vehementer mirabitur, primum hanc temere insimulari, deinde laudatum in Animadversione Tab. III. a meis ipsam partibus stare, ut quæ lymphatica vascula non omnia ex eo loco prodeuntia demonstrat. Sed ubi alteram (f) ex illis de quibus supra dictum est, Reverhorstii *Figuris*, ejusque Explicationem inspexerit; tum vero majorem in modum mirabitur novum istud genus admirationis, quo se cl. Provocator percullum ostendit, quasi ego Lectoribus, si Diis placet, imposuisssem, cum scripsi nimirum, ipsum quidem tradere, lymphatica vasa, quæ *super convexam hepatis partem serpunt, iter habere per suspensorium ligamentum usque* (quam vocem hic *suaviter mutilatam omittit, & silet*) usque ad glandulas lombares; Reverhorstium autem in illa *Figura aliud ostendere, & docere*. Ipse autem hic illud arripiens, de quo nulla unquam esse potuit dubitatio, contendit, lymphæ ductus in ea *Figura per suspensorium Ligamentum reptantes ostendi, idem-*

(a) Vid. supra Epist. I. Artic. 24. 25. & 26. (b) In Mangeti *Theatr. Anat. Tab. LIII.* (c) *Ibid. Tab. LXII.*
(d) Vid. *Epist. I. 33.* (e) *Adv. III. pag. 38.* (f) *Manget. *Theatr. Anat. Tab. LXII. Fig. 4.**

idemque Explicatione confirmari ad litt. gg. & ad litt. ii. ac verba his, iisque litteris respondentia producit. Sed interjectas utrisque litteras bb. interea suaviter transiit, & respondentia ipsis hæc verba, quasi nunquam scripta essent, aut huc unum maxime non pertinerent, omittit: *Eadem vasa (lymphatica suspensorum ligamentum perreptantia) resecta, ubi Diaphragma perforando ejus lymphaticis uniuntur.* Et sane Figura ipsa ita in superiore Ligamenti ejus limbo resecta vasa lymphatica commonstrat, ut ne unum quidem superstit quod per idem Ligamentum pergere non modo usque ad, sed ne versus quidem lumbares glandulas ostendatur. Nunc intelligo, cur in superiore Animadversione de ista ipsa Figuræ parte mature Lectoribus obtrusum sit: Quo vero illa pergant lymphatica, tam directe supra ligamenti aciem protensa, id prorsus ignotum est: quasi hoc Reverthorlii filiiisset, & hoc ejus silentium inter ejus esset intolerandos illos errores recensendum.

7 Denique Tertium Animadversionis caput neque in eo responsum requirit, quod verum id esse constat, quo ex anatome posito, nostra oriebatur dubitatio, neque in eo quod id tamen ipsum in *Historia* etiam *Hepat.* traditum intelligi debuisset, contendit. Quicumque enim memoratum illum §. V. legerint, omnino perspicent primum iter tradi lymphaductum cavæ hepatis partis, deinde vero convexæ, & horum quidem iter per ligamentum suspensorum: post hoc autem continuo hæc subdi: *lymphaductus cystis fellæ prædictæ HUIUS etiam categoria adnumerandi veniunt.* Quænam autem sit hæc categoria, nisi de qua continuo dictum est? Atenim, inquit, cum id dixi, intelligi quidem eorum distributionem, & gressum in genere ad lumbares pariter glandulas, seu chylosa receptacula. Sed neque Lectores intelligere aliter possunt ac verba significant, non commune quidpiam, sed hæc categoriam designantia, & tam ineptum ibi erat id dumtaxat docere, quod nunc edisseritur; ut simplex erroris confessio decere magis posset, quam istiusmodi interpretatio.

8 Idemque judicium, vel me silente, laturos omnes existimo de his quoque binis interpretationibus, quas Animadversioni quinta producit. In duobus capitibus (a) vasa hepatis describere anatomica fide instituerat. In posteriore sine ulla dubitatione, non aliena, sed sua auctoritate id ipsum docuit, quod in priore se videre potuisse, negaverat. Manifestissimæ inconstantia accusavi. Respondet, in posteriore capite id docuisse, non quod sic viderit, sed quod sic conjecerit. Quanto erat melius inconstantia non satis a se animadversæ culpam deprecari, quam homines non oblcere monere, ut sibi semper in ejus anatomice descriptionibus caveant, ne cum historice loqui maxime patent, ibi ex conjectura dumtaxat loquatur. At conjeci, inquit, tuto --- & toto jure auguratus sum. Non vidit tamen; & nihilominus (id quod argui (b)) sine ulla dubitatione, quasi vidisset, historica asseveratione affirmavit. Sed quis, inquit, inficiari posset, nos ad usque *ULTIMA* hepaticorum lymphaticorum flamina pervenisse, --- cum ultiores horumce produktiones non viderimus? Id vero si non inficiari, at certe pro maxime dubio habere potest quicumque novit, eandem subtilitatis naturæ, & visus nostri mensuram non esse. Atenim inquit, an forte nobis --- ad extremas fere visceris oras deventis putare non liceret, postrema lymphaticorum flamina attingisse? quasi vero istud putare esset videre, & extrema fere essent extremæ oræ. Et sane tempus jam esset, ut non alii modo, sed ipse tandem didicisset, quam sæpe suæ se conjecturæ deceptum. Testantur id potissimum duæ illæ postremæ hujusce *Historia* paginæ, aliæque de quibus alibi commemorabimus, tum duo hæc loca inter se comparata. Hæc affirmans scribit in primo: *Rami omnes pori biliarii, Morgagni Epistola Anat. II.*

non minus majores, quam minores, & ultimo gracilescetes --- porta sirculis inalterabiliter paralleli, communem directionem prosequuntur; pari passu, paribus divisionibus excurrunt; immediate ubicumque accumbentes; communique cum eadem amittu per totum hepar artæ, & inseparabiliter devinelli. Hæc vero, negans, scribit in altero: *quæ quidem postrema vasa (porta & arteria hepatica) licet per totam hepatis substantiam cum vasis biliferis interventu capsula sociata progrediantur, non easdem tamen cum istis porus bilarius exacte distributiones inicit, ut horum vasorum directiones & cursus variis modis, locisque non discrepent.* Qui, quæso, hæc tantam, tamque manifestam inconstantiam defendat? Prima, inquit, scripti ex conjectura; secunda ex inspectione. Sic igitur tuæ sunt conjecturæ, & sic sunt decentes interpretationes!

9 Neque vero decentior est interpretatio altera quam ad non levior alteram inconstantiam defendendam excogitavit. Cum enim lymphaductus qui ad capsulam sunt, primum docuisset extimam solum ejusdem capsula superficiem perambulare, deinde autem scripserat, *communi (capsulæ) tegmine tanquam vagina quaquaversum involvi*, in manifestissima inconstantia deprehensus, non modo negat, se in utroque loco de iisdem vasculis verba fecisse, sed ne dubitat quidem, me contra affirmantem redarguere quali verba *superaddentem quæ aliam statim intrudant revera significationem.* Dixi, inquit, *prædicta*; tu autem dicis *ista ipsa*.

Sed quid, si *prædicta* alia esse non possunt, quam *ista ipsa*? Non licebat igitur mihi non ipsius quidem, ut omnes recognoscere possunt (c), sed meis verbis id affirmare? Nam si de illis quæ ad capsulam sunt, lymphaticis vasis supra ipse docuit, alibi quam extra capsulam intra hepar perreptare; nihil est causæ quin me hallucinatum esse confitear. Sed si res ipsa apertissime contra est, si scopus confutandi Courtialem ne posse quidem id docere permittit, si denique Index primæ Editionis univere hæc, diserteque inculcat: *Lymphatica in hepate, capsula non immerguntur, sed eam desuper repunt*; certe qui *prædicta* scripsit, nulla alia quam *ista ipsa* significavit. Verum hæc minime necessaria responsio est. Continuo enim in Animadversione, ea subjicit, quæ non oscitanti Lectori ostendant, illiusmodi interpretationem ne Auctori quidem suo satisfacere. Quorsum enim illa tandem aliquando expressa, confessio, sibi *properanter scribenti* --- *contingere interdum humanum aliquid pati*? Utinam interdum solum, & solum *properanter scribenti*, dicerem; nisi illud adderet, in mea quoque *elimatissima scripta irrepisse non raro quidpiam ejusdemmodi.* Utinam essent *elimatissima*; & fuissent fortasse, si post septennium, ut ipse, emissem; nunc talia sunt, qualia angustia temporis, & assidua ægrotationes concessere. Quæcumque tamen sunt; *nihil enim humani a me alienum puto*; talia saltem sunt, ut quod alios facere posse, fateor, ipse ad hoc tempus certe non fecerit, ut jure in iis aliquid redargueret.

10 Etli enim scribit, *mittere se centena*, quæ in iis invenit, *assertis memoratis his suis obscuriora satis, sibi que minus constantia*; tamen quæ de tam multis, ex nostris omnibus scriptis seligendo, tanquam insigniora specimina hic producit, ne ipse quidem, opinor, existimat esse cum ullo de tot quæ in libello illo *Historia* suæ deprehendimus, comparanda. Quid vero si in istis ipsis speciminibus omnes perspicunt, non me, sed ipsum esse, nec sane leviter, arguendum? Nam primum profert, & alia quidem litterarum forma, ac si mea ipsa essent verba; quod nullo modo ferendum est; nonnulla, revera iis quæ in I. *Adversariis* scripseram, omnino contraria. Ibi enim eos, quos Bidlous perinde ac si perpetui essent,

(a) Part. I. cap. 7. §. 3. & cap. 8. §. 6. (b) Adv. III. pag. 38. 39.
(c) Ibidem pag. 40.

in tuberculis Areolarum pilos depinxit, usque ad id tempus me nunquam vidisse, monui. Verba autem quæ nunc mihi, tanquam ex *Advers. V.* fideliter descripta, supponuntur, hæc sunt: *concedit Bidloo, semel atque iterum illos ipsos pilos, ut ut tenuissimos, vidisse, etiam antequam primam illam sententiam evulgasset.* Sic autem omnino scripti: (d) *ut cum antequam illa (Prima) Adversaria ederem, & postquam edidi, innumeras non muliebrium modo, sed virilium etiam cadaverum Areolas diligentissime inspexerim, semel tamen, atque iterum tenuissimos, & visum ferme eludentes pilos, semel ex aliquot, alias ex perpauca, cum plurima quidem essent, ejusmodi Tuberculis, & quidem e summa eorum mediæque parte erumpentes videre poterim.* Itaque omnes, non modo sine ulla ex istiusmodi superioribus; sed sine ulla profusa interpretatione, satis superque per se vident, me hoc certe dicere: etiam antequam Prima Adversaria ederem, innumeras Areolas me inspexisse; eos autem pilos etiam antequam Prima illa Adversaria ederem, vidisse, hoc vero me quidem non dicere. Eadem fide, eademque litterarum formâ, alia atque alia tanquam in *Adversariis* a me scripta subjiciuntur, quæ me nego ad eum modum unquam scripsisse: & quamquam graviter fero, quæ mea non sunt, mihi supponi; tamen aliqua ex parte etiam lætor, cum video, post septuennium in sex meis *Adversariis* assiduas perquisitiones, ne colorem quidem inconstantia obijci mihi potuisse, nisi quæ a meis scriptis, & ex parte etiam sententiis discrepant, pro meis denique vendiderentur: Et quoniam de quatuor, primi tantum loci sedes indicatur, videlicet *Animadversio VII. Adv. V;* peto a te, Vir Doctissime, ut videas, num in illa tota *Animadversione* hæc ipsa verba legantur: *Tuberculorum in areolis intimam partem efformari ex lactiferis ductibus, an vero hoc ita bis indicetur, ut tuberculorum intimam PROFUNDAMQUE partem efformare -- Ductus Lactiferi dicantur, & tuberculorum efformatio eorum ductuum & dilatationi, & ultra areolæ planum prominentia MAXIMA EX PARTE debere asseratur, & quod gravius est, isti ipsi qui nunc quasi a me non animadversus obijcitur, inconstantia coloris diferte ibidem occurratur.* Quid? quod hæc mea ipsa, quæ modo protuli, verba quibus ajo, tubercula ductibus maxima ex parte debere, videtur Provocator cl. in hunc modum deformasse, in quem scribit, alio loco me docere: *totum hujusmodi tuberculorum corpus constitui ab inflatione veluti varicosa contenti vasis lactiferi: quæ verba me nunquam scripsisse, nunquam de toto illo corpore id docuisse, confirmo.* Quid? quod *superius adduxisse se, dicit, argumentum Verheyenii -- illic a me rejectum, hic approbatum, cum in superioribus Animadversionibus neque Verheyenium, neque ejus argumentum ullo modo memoraverit.* Denique *mittere se illud, ait, in polyporum cordis, & aortæ Disputatione in se projectum: (Animadv. 41. Advers. II.), Hic vides ut obliviscatur, polyptis per venas e corde productis redeuntis sanguinis motum obstare: veluti si lentissimus sanguinis per cavam ad cor redeuntis motus, qui polyptis, cum producebantur, obstare non poterat, postea isdem jam productis obstare.* Interea autem silet, mea quæ hic producit, verba iis continuo fuisse subjecta: *expansionis (Aortæ) successiva productio sic explicatur. Polyporum in cordis cavæ inchoatorum productiones directo quidem tramite Cavam, VENAMQUE, & arteriam PNEUMONICAM, TOTA LIBERTATE, percurrerant; sed quæ Aortam pervadebat, ea cum parvo ab egressu e corde intervallo in flexum canalæ, seu arcum impingeret; hinc in ELONGATIONE ULTERIORI valde impedita, subsidebat, ibidemque adagebatur.* Ex quibus nimirum cognoscent omnes, me de iisdem, de quibus ibi ipse, poly-

pis verba facientem, neque de jam productis, sive jam absolutis dicere, sed de iis quorum productiones, sive elongationes ulteriores e corde per vasa fieri, aut non fieri tota libertate adhuc possint, & si de jam productis dicerem, hoc ad hominem, ut loquantur, dicere, ad oblitum videlicet, iis polyptis, quos ipse; non ego; tota libertate ponit productos, obstare sanguinis motum, quamlibet lentissimum (et si in vena, quam ipse hic omittit, pneumonica lentissimus certe non est) quo minus tota libertate producti ponantur. Atque hæc sunt selecta illa specimina, per quæ magno studio collecta, & summa industria adornata cl. Provocator speravit, fore qui crederent, me centena scripsisse loca superioribus suis, obscuriora satis, sibi que minus constantia.

11 Sexta *Animadversione* cum Provocator cl. nihil aliud iteret, atque ingeminet, nisi hæc duo verba, *non intelligo; minime mihi id inficiari necesse est.* Nam et si ipse non intelligit quid mihi velim, sic in transitu notando quod ille docuit, *arteria ramum, pergrandem, & satis notabilem, jecur subire; intelligit tamen omnes, ramum qui etiam aliquanto major esset quam ipse pingat, haud recte in tanto viscere, quantum est hepar, pergrandem dici.* Certe Galenus (a) *parvam quidem plane arteriam hepaticam dixit. Non intelligit præterea, quo pacto nonnullis aliis quæ per præteritionem subjicio, confirmare putem sua: quod quidem neque unquam mihi venit in mentem, & miror admodum ipsi venisse, illud præsertim ponenti, quod nunquam facile concedam, me suum Adversarium esse.* At ceteri omnes præclare intelligit, me cum Præst. Mangeto disputantem, illa impugnare, nostrum vero cl. Provocatorem nihil respondere, imo alienissima agere cum incredibili quadam facilitate jam totus in eo est ut mihi, quasi ea quærenti, argumenta suggerat, quibus sua possit, ut putat, præclarior confirmare. Demum non intelligit, quid obstitit sibi quæ Mangetus ex Malpighio, & Litrio protulit. Verum ubi releget postremas illas duas novæ suæ Editionis paginas, ut tandem vel ipse intelliget, exhibitas ab ipsis glandulas -- ab intortis simul hepaticis concurrentibus vasis debere distingui, nedum posse; sic etiam intelliget, quid magis cautum fuerit, honestumque, num se illas acriter negasse, quas agnoscere nunc cogitur, an me neganti non assensisse; tum quænam trica, & gerra fuerint, num quæ structuræ sunt a me laudatæ, an illæ quas ipse nugas appellare tandem aliquando coactus est.

12 Septimæ *Animadversionis* hoc est argumentum. Cl. Provocator, enumerans ex ordine & in universum chyli vias, ita scripsit: *Lactæa duplicis generis, glandulas lumbaræ, ductumque thoracicum.* Ego omisum videns receptaculum chyli, jure meritoque redargui, quod *glandulas lumbaræ pro chyli receptaculo se habere, non obscure ostendisset.* Quid poterat honestius facere, quam confiteri, se plus æquo Bartholini auctoritati tribuisse, qui ut invenit nonnunquam, ita se rem semper habere credens, lumbaræ glandulas idem esse in hominibus docuit, quod in bestiis cisterna, seu receptaculum chyli, quod tamen postea cavum, ut in bestiis, atque membraneum, sed mole, & sæpe etiam numero discrepans, in ipsis hominibus Cowperus, Henningerus, Cantius, alii que Solertissimi Viri invenerunt, quos inter numerandus præsertim est Doctissimus, & erga me Humanissimus Saltzmannus, qui et si uno in subjecto idem vidit quod Bartholinus, huic tamen id universe statuenti non assentitur. Nolter vero quasi hoc etiam tempore, cum receptaculum chyli nominat, non cavum membraneum, sed solidæ glandulæ per quas vasa lactea traducantur, intelligerentur, sperat id sibi negotii dumtaxat impositum videri posse, ut Lumbaræ glandulas do-

(d) Adv. V. pag. 4. (a) De Ul. Part. l. 4. c. 13.

Lactearum genere esse, ostendat. *Lacteus est*, inquit, cl. Thomas Bartholinus fatetur. Verum si hoc satis est; jam chyli Receptacula tot erunt, quot glandulae Mesarzi. Addit, cl. Petrus Wiium in sua figura relata in Actis Lipsiensibus, chyli receptaculo immediate adjacentes adeo delineat (Glandulas Lumbares) ut *isidem Lactea vasa, non minus quam receptaculo, adhaerant, & competant*. Quis non crederet, hæc verba, sic aliâ characterem formâ proposita, omnino esse illius Auctoris? Qui tamen cum huius Explicatione conferret, sic inveniet: *Lactea vasa absissa receptaculis, & glandulis adherentia*. Scribit autem receptaculis, quia duo profus disjuncta, & disita proponit in delineatione illa Ductus thoracici, qua Nolter hic nititur, supra autem, ut est, ita singularem & profus extraordinariam vocaverat. Quæ omnia ut animadverteret nemo; certe sperare non debuit, ne hoc saltem animadvertent omnes; ut glandula receptaculo immediate adjacent, non esse tamen id ipsum cui adjacent, & quod nunc passim Anatomici intelligunt, cavum eviderent, & membraneum receptaculum. Me quoque postremo (quis crederet?) in suam ipsam descendere sententiam, & me mihi ipsi manifeste opponere, dicitur, atque ut inconstantiæ hujus nota major appareat, non longe, inquit, ab illo insimulationis loco. Et tamen totis duodevigesimi grandibus paginis ab hoc (b) distat is alter locus (c), in quo me mihi manifeste adversari, contentit. Nam supra antequam ad Hepat. Historiam accederem, in homine scripseram, tale esse Receptaculum quale vel Cowperus vel Henningerus proposuit; non, ut ipse alius, ut solet, characteribus refert, tale esse Receptaculum (Chylare) quale Cowperus proposuit. Sed vel ita scripserim; quo unquam modo ipse mihi adversatus sum? Num forte Cowperus chyli Receptaculum non cavum memoraneum, sed ipsas lumbares glandulas esse, docuit? Non, inquit; sed tamen Cowperus in Explicatione eujusdam Figuræ tradidit, ad lumbares glandulas tendere, & desinere vasa partium inferiorum lymphatica: ergo in primis mesenterii; hæc autem ipsa, secundum Adversaria sunt lactea; igitur lumbares glandulae secundum Adversaria, chyli etiam excipuli necessario munera prestare debent. Quamquam ex iis quæ paulo ante dicta sunt, patet, quam ad rem faciat istiusmodi argumentum; tamen cum professus sit, hanc Animadversionem se habere in Tyrannum gratiam, facere non possum quin addam, vel ipsos Tirones ex illa eadem Figura Cowperi, quæ in Actis quoque est Lipsiensibus (d) per se esse cognitur, desinere quidem in lumbarem glandulam dexteram lymphatica illa vasa inferiora, ex eadem tamen magnum vas lymphaticum prodire quo lymphæ deinde in receptaculum chyli tranvehatur: tum ex eisdem & antecedentis Figuræ quæ easdem partes suis in sedibus commonstrat, explicationibus perspecturos, Cowperum hic lactea a lymphaticis illis vasis inferiorum partium distinguere, & diserte tradere litteris ss inscriptis in isidem illorum fasciculis, ea ipsa vasa lymphatica a glandulis inguinalibus pronasci, ac ab aliis glandulis quæ circa vasa iliaca occurrunt, & lympham a partibus inferioribus revchunt: & sane is dumtaxat unde fasciculi ss ascendunt, inferior locus, satis ostendit, num sint illa lymphatica in primis mesenterii, multoque magis, num illa ab hepatis partibus agminatim ascendunt; ut Tirones docentur in ista singulari Animadversione.

13 Venio ad octavam, in qua hæc de ipso a me scripta cl. Provocator Lectoribus judicanda proponit: *Willisius, & Vieussenius de nervis hepaticis neque ista eadem profus, neque ista eadem ambo unanimiter tradidere, quæ hic ab ipso tradisse narrantur*. A Lectoribus igitur videnda sunt primum omnia, quæ illi ab ipso tradidisse narra-

tur, deinde omnia quæ tradidere: hæc ni videant; inter se conferre, & judicare qui possint? Verum etsi Animadversio multis, longisque textibus legentes obruit; in ea tamen plures ex iis rebus non videmus, quæ præ cæteris videndæ hic fuerant. Lectores id sentient ubi illa omnia per se conferent. Tunc enim videbunt primum, in *Historia Hepat.* sic narrari: *SEX ab eisdem (Willisio, & Vieussenio) graphice describuntur fibrae nervæ*: quot quidem apud secundum videbunt, non apud primum, qui etsi in Animadversione dicitur *similem nervearum fibrarum — numerum ostendere in Tabula XI. Nervorum descript. & cat. sub notis & & &*; tamen neutra sub nota sex, sed plures ostendit, suæ consentiens descriptioni, suæque sub nota o, magis huc quam &, pertinente, Explicationi in quarum illa maximum memorat *fibrarum nervearum fasciculum*, in hac magnam *nervorum conjugationem*. Videbunt deinde, narrari quidem de ambobus, sed Vieussenium tantum, non Willisium, docere: earum sex fibrarum *TRES vesiculae felleae ramisque ductus biliarii impertiri*.

Videbunt tertio, cum ambo pariter dicantur tradere: ex cæterarum fibrarum ac fibrillarum octa, vi paris dextri concursu plexum efformari hepaticum; ab uno tamen Vieussenio hæc tradita esse, non a Willisio, qui tantum abest ut id doceat; nullum alium hepaticum plexum agnoscit, quam qui a Vieussenio vocatur *Plexus gangliiformis semilunaris nervi intercostalis*, idest ganglium ex quo fibrae effecturæ hepaticum Vieussenii plexum proficiscuntur, non reticulum ex harum, & fibrillarum octavi paris dextri concursu formatum: quod quidem reticulum a Vieussenio pro hepatico Plexu habetur.

14 Cum hæc Lectores tria viderint, sicque per-spexerint, num ista eadem ambo Auctores unanimiter tradiderint, quæ tradidisse narrantur; videbunt porro, num ista eadem profus quæ ibidem subjiciuntur, tradiderint. Nam quarto narrantur invenient, hepaticum plexum ad totum inde secur esse distributum, quod neuter illorum diserte docet. Quinto denique (ne longior sim) narratum legent, hepaticum plexum fibrarum fasciculis quatuorversum expansis cum plexu lineari, mesenterico aliisque abdominis communicare. Sed, missis nunc cæteris, plexus ille linearis, quem utraque *Historia Hepat.* editio fideliter, & primo quidem loco, quasi evidentius communicantem, inculcat, cum alius esse non possit quam *lienaris*, ut in ea quoque Parte legitur eujusdem *Historia* quæ in Theatro Anatomico edita est; certe cum hepatico non communicat secundum Willisium, neque vero secundum ipsum Vieussenium. Non secundum hunc, ut ejus descriptio, ac delineatio commonstrant; non secundum Willisium, qui cum id docet, ac pingit, non de plexu hepatico reticulari de quo in *Historia Hepatica* sermo est, sed de longe alio plexu intelligit gangliiformi, quem ipse hepaticum vocat, ut supra diximus. Quæ omnia cum ita sint; quid reliquum est, nisi quod fidenter nimis Animadversio concludit, ut videant nunc ingenui Lectores, ac judicent inter me negantem, a duobus illis scriptoribus illa eadem prioris, atque unanimiter tradita esse, atque inter Provocatorem dicitantem adhuc, amborum tam consonas sibi que invicem respondentes esse sententias, ut locum habeant, quæ non dubitat illo suo attico lepore subjicere, hæcque præsertim: *Videant tandem inquit Lectores, si monendus ipse plura suissem, imprimisque ut loqui ante discerem*; cum neque monendus plura sit neque loqui ediscendus, qui aliorum verbis fidelissime loquitur; quasi ego ipsum esse loqui ediscendum, non loqui edocendum, monuissim.

15 Cum reliquæ omnes, tum vero potissimum nona Animadversio nullam a me postulat respon-sionem. Cl. quidem Provocator, quod de ipso hæc-

hætenus demonstravi; id mihi non dubitat asserere, quod verba plerumque perhumaniter assoleam mutilare. Sed cum eodem in loco fateatur, me ubi maxime condixisset, id minime fecisse, hoc ipso omnibus fati ostendit, in ejusmodi reinarum prorsus, & inexpertum me esse. Contendit deinde, se vel ipsos nervos hepatis, vasa hepatis appellare nervosa cum plerisque Medicorum potuisse, non proprie quidem, & in specie, sed ipsum nervosarum partium genus, quod certe liquidum non est, redigendo in genere ad canales, videlicet secundum genericam Partium divisionem in liquida, & canales. Sed etiam secundum hanc ipsam rationem Membranas vasa membranosa, Ossa, & Cartilaginea, ossea, & cartilaginea vasa appellare liceret; cum videant tamen omnes quam abnorme esset hæc uti appellationibus proprie, & in specie loquendo, quæ contra ubi illa institueretur generica divisio, in ejusmodi sermone suum certe locum haberent; illud profecto hic unice querendum existimabunt, cum ipse vasa hepatis nervosa dixit, illamne ibi divisionem genericam instituisset, an contra locus requireret, ut proprie, & in specie loqui crederetur. Invenient igitur id dixisse, non obscure, & ex consequenti, in nescio quibus, ut Animadversio obrudit, suorum Capitum inscriptionibus, quas certe esse in Theatro quod examinabam, Anatomico, innuere non potuissem, sed perpicue atque diserte ubi mea Adversaria fati indicant, videlicet ubi venæ portæ, arteriæ, ductuque hepaticis, & venæ cavæ portione descriptis, vasis hepatis proprie & in specie vocatis, ad capsula pleraque eorum involventis descriptionem pergit. Vasa, inquit, hæc omnia, prædistingue lymphatica, & nervosa, exceptis venosis ductibus & cat. Hæc cum perpenderit, tum intelligit, in quem illud iterum cadat (a).

Die aliquem sodes, die, Quintilliane, colorem.

16 Animadversionis decimæ propositum duplex est. Alterum, ut evertat omnes in suos Hepaticos, & Cyst-hepaticos ductus effluas objectiones. Alterum, ut hi ductus a quolibet dubitandi loco expediantur. Et primum quidem facile obtinet Provocator cl. nam plerumque objectiones a se ipso effluas, non a me productas, evertit. Ego enim de ipsis, non de aliorum plerorumque ductibus dubitavi. Alii in bestiis quibusdam crassiores bilis canales hinc cum hepaticis ductibus, inde cum vesicula communicantes tradiderunt: Num de his dubitavi, qui, ingenti spectato animalium numero, scripserim (b): id in paucis tantum brutis locum habere? Ipse vero tradidit, etiam illos quos passim minimas Cystis radiculas vocant, tradidit, inquam, minutos etiam hosce ultimos canaliculos, non minus ac priores, ex ipsius pori bilarii ramis exoriri: qua de re me dubitasse, profiteor. Alii humanæ etiam vesiculæ adhærere radices ejusmodi, imo crassiusculos ductus in eam influentes, neque tamen cum hepaticis canalibus manifeste communicantes, docuerunt. Num hæc omnino negavi, qui sim ad hunc modum locutus (c): quamvis in humanâ etiam vesiculâ certa quadam oscula, aliquam styli portionem admittentia interdum saltem videamus; gravissimos tamen Anatomicos, & in his Comperum, dubios habere, an semper occurrant, multoque magis, an cum hepatico ductu communicent? Quod si Provocator hanc communicationem vel in ipso homine, sicut nunc facit, contendit esse manifestam; de hoc certe dubitavi, quanquam fieri posse tamen addiderim, ut hæc omnia in cæteris etiam animalibus, ipsoque adeo homine regentur.

17 Quæ cuncta cum ita sint; effluam igitur esse omnes vident objectionem primam, in qua plurimis Auctoribus, quorum ego observationes in dubium nunquam revocavi, nominatis, hæc subdit: Post tantorum hominum testimonia; quis cre-

dere potuisset inveniri scriptorem; qui ut adversus mea omnia opera videretur luctari, vel hujusmodi ductus revocare in dubium studeret? & tamen cl. quidam Anatomicus, cum his explorandis nunquam forte operam insumpserit, firme asserit, esse fieri, potest & cat. Effluam est, me his explorandis nunquam forte operam insumpserit, qui quæ viderim, ea probaverim, atque indicaverim; effluam est, me illa scripsisse, ut adversus sua omnia opera videretur luctari, quæ nisi Præcl. Mangetus, quocum disputabam, probavisset, non facile unquam, in publico scripto, vel minimo attingere digitulo voluissem. Effluam est, me quæ fere omnes unanimiter doceant, ea de his ductibus revocare adhuc in dubium studuisse; quasi vero falsum omnino esset, quod non ita pridem in Dissertatione de novo Bilis Diverticulo scripsit Professor Eruditissimus Abrahamus Vaterus: plurimos ex recentioribus horum vasorum existentiam in homine negare, & tubulos illos, quos pro hepato-cysticis reputarunt quidam, nil, nisi ramulos sanguineos ex arteria & vena cystica oriundos esse, demonstrare.

18 Quod si Provocator cl. non id ipse fecisset, quod mox præter rationem mihi imputat, ut quæ de his ductibus vel in ipso homine non negavi, perhumaniter mutilaret, continuo vidissent omnes, me tantum de his agnoscere, quantum plures alii agnoscere hæc tempestate noluerunt, etiam nondum, ut in bestiis quibusdam, sic in homine exploratum esse, dixerim, illos cum hepatico ductu communicare: quod sane neque Bidloo, neque Bohnius, neque, quantum scio, Cheseldenius, neque vero Caldesius aut ipsi explorarunt, aut ab aliis exploratum esse, docuerunt: quos tamen, scribere non dubitat, a me consulti potuisse. Quid, si magis quam ipse consului? Nam illa quam in Theatro laudat Bidloo Figura, nonne illa ipsa est in qua id omisum notavi (d), quod postremo loco ibidem representari ab ea, dicit? nonne illa ipsa est, ad quam respiciens Incomparabilis Professor Ruyschius (e), nullas radices e Vesicula fundo emergere docuit, quantumvis ea in figuris ab exercitissimo Highmore, & post eum a cl. Professore Bidloo represententur? nonne illa ipsa est, ob quam præjudicio potius, quam experientia obsecutum esse Bidloum, suspicatur Schroërus, a Ruyschio laudatus, qui denique illas radices id esse quod supra ex Vaterno indicavimus, sine ulla dubitatione constituit. Bohnius vero an magis quam ipse consuluerim, cum illa ostendunt, quæ agnovi alias ex Bohnio fuisse a Provocatore summa cum dissimulatione desumpta, tum hoc præcipue monstrabit, quod cum ipse obrudat, Bohnius scribere, oscula hujusmodi ductuum ad fellei folliculi cervicem patentia, --- in homine --- styli, lum interea æque ac in bovino subiecto æque recipientia; recorder, multo aliter Bohnius (f) scripsisse, videlicet stylium interdum æque ac in bovino subiecto recipientia. Heisterum autem non solum Accuratissimum, sed etiam Prudentissimum Anatomicum magis quam ipse, de Cheseldenio consului; nam cum Provocator cl. illud dumtaxat attenderit, quod Heisterus enuntiavit, Cheseldenium Anglum radices felleas in homine delineasse, ego illud etiam attendo quod nihilominus Heisterus idem, qui Cheseldenium consuluit, ibidem (g) rursus pronuntiavit: Radices felleas in bobus non in homine aesse. Denique cl. Caldesium uter nostrum aut diligentius consuluerit, aut fidelius expresserit, tu Vir Doctissime, judicabis. Provocator sine ulla dubitatione affirmat: Caldesium vasa hominis hepato-cystica descripsisse, atque delineasse. Ego id a Caldesio factum, diserte nego: ac plurimum miror, Provocatorem cl. scribere, Caldesium in ea delineatione secum non omnino convenire; nam ut mitissime loquar, is qui paulo post non veretur scribere, me fortasse non parvam esse excusandum quod res suas non satis intellexerim,

(a) Juven. Sat. 6. (b) Adv. III. pag. 57. (c) Ibid. (d) Ibid. p. 64. (e) Ad Epist. Probl. V. (f) Circ. Anat. Prog. 17. (g) Comp. Anat. 2. Edit. n. 217.

rim, minime ipse intellexit, Caelesium (b) Tab. II. Fig. VI. non communicantes cum vesicula, sed ab hac anteposita fortuito opertos in medio excursu aliquot hepatici ductus ramos delineasse: usque adeo (ut ipsum quibus alias, verbis exculem) usque adeo proclive est hominibus ea videre, qua non sunt, quando ea quaerunt, qua ut sibi animo confinxere, ita cupiunt invenire.

19 Vellem non minus exculare ipsum posse in iis quae ad alteram objectionem respondet, indepitam quod bruta quidem, in quibus se se exercuit, memorasset, humanum autem secur ne in tota horum ductuum descriptione memoraret, diligenter cavisset. Et sane quis non miraretur, ne verbum quidem ipsum fecisse unde intelligi liceret, hos ductus, ut nunc contendit, jam tum in hominibus vidisse. Re autem vera ne verbum quidem de hoc fecisse, id satis superque demonstrat, quod unum respondet, videlicet se memoravisse ductum exalite jam -- a Glissonio, aliisque descriptum, a ductu hepatico paululum ante cystici insertionem emergentem & cat. Fateor. Sed num propterea humanum secur memoravit? Cum, inquit, Glissonius in homine haec vasa describat, jam ergo -- humanum secur -- amplissime memoro: imo per illud, aliisque descriptum, Bohnium inprimis indignitate intenderam, qui nempe ductum illum majorem cysticum, prout a Glissonio descriptum, in binis humanis cadaveribus satis conspicuum offendisse memorat. Scilicet hoc erat, unde liqueret, quanta esset fidei propositio mea, Provocatorem humanum secur ne memoraret, diligenter cavisse! Ne si illud quidem diserte fecisset, quod intendisse se dicit, ut Bohnii nomen adjungeret; meam posset fidem redarguere: quid enim? num propterea quia nominavit Glissonii ductum; humanum secur memoravit? num forte is ductus non etiam est in brutis animantibus? imo neque Glissonius, neque Bohnius, neque alii, quos sciamus, illum in homine a ductu hepatico paululum ante cystici insertionem emergentem descriperunt; igitur qui ductum hujusmodi ceu ab aliis jam exalite descriptum memoravit, ille non modo humanum secur, ne humanum quidem ductum eo tempore memoravit. Quid? si hominem fateri cogere, se non potuisset tunc, ut dicit, intendere Bohnium inprimis indignitate. Attende, quaeso, diligenter, Vir Doctissime. Rem enim magni momenti, incredibilem, inauditam, aggredior; hanc cum ostendero, tum recte judicare poteris, quam Provocatorem nostrum deceat in hoc aliisque innumeris locis meam fidem immerito insimulare. Hic certe ubi sibi commodum esse existimat, se tunc in animo habuisse affirmat, Bohnium ob duas illas in humanis cadaveribus observationes, indicare. Alibi pariter, ubi ipsum cogo fateri, apud Vesalium nequaquam esse quod apud Vesalium esse, tunc scripserat, ad Bohnium confugit. Fateor, inquit, me casum illum ex honoratissimo Bohnio, inconsulto tunc Vesalio (quem quidem pra manibus non habebam) desumpsisse. En illius locus in *Circul. Anat. Progymnasm. x. de Chylificat. fol. edit. Lips. 153. ubi & cat. & loco Bohnii producto, Antantano*, inquit, *Viro, ut Bohnius est, adhibenda fides non fuerat? Quod si cogo hominem confiteri, neque illum primum, neque hunc alterum Bohnii locum tunc respicere, aut ex Bohnio desumere potuisse? Qui facies? inquis. Ego vero faciam nullo negotio; proferens dumtaxat longe alia ejusdem Provocatoris verba, ex hac eadem, quod incredibile videtur, Animadversione desumpta: Bohnius ceterum ille est, cujus quidem Opera nusquam ante primam meam hujus Historiae editionem legeram: sed postquam cl. Adversarius mihi eum, veluti contraria nostris sententia fautorem, obicere dignatus est, nata mihi in animum curiositate consului, coque libentius inde perlegi, quo ipsa mihi rebusque meis, ut si propria inventa, rationes, & experimenta ad mutuas aures nobis invicem communicassimus, adeo*

adamussum facientia undequaque reperiebam. Mo ipsum hominis, utcumque de me meritis sit, miseret; nam; ut ego fileam; quis haec per se non deprehendat, ipsique videat, hanc infelicem optionem esse reliquam, vel ut Bohnium nusquam ante primam suae hujus Historiae editionem legisse, defendat, quo posito jam fateatur necesse est, se in ea prima editione neque ad Bohnii observationes illas respicere, neque ex eo loca desumere, contra ac semel atque iterum affirmavit, potuisse; vel ut haec ante editionem illam primam ex Bohnio hausisse, ex Bohnio desumpsisse, contendat, quo utcumque posito, quis amplius credat, non eodem modo tot alia ex eodem, ut ego objeceram, Bohnio, innominato desumpsisse, idque cum fecerit, hic tamen nobis ut permirum aliquid venditavisse, se ita in eadem cum Bohnio incidisse, ut si propria inventa, rationes, & experimenta ad mutuas aures sibi invicem communicassent. Post haec, quae ejus in libro recognoscere omnes poterunt, semel bene cognita, atque deprehensa dicuntur, quantum velit, magnas ulterius in ambages me rueret, me verba, atque versiculos suos mutilare & hinc inde diruto ordine transponere; ne multis; me ea omnia quae ipse fecit, facere, dicitur; quis erit qui jure censet ullam a me ipsi responsionem deberi? praesertim cum omnes vel ex ejus Animadversionum argumentis, vel ex ista ipsa pagina cum meis Adversariis, quae Historia Hepat. ordinem plus etiam quam oportebat, sequuntur, diligenter collata, facile percipiant quam ipse ordinem invertat, ex proxima autem pagina quanto detrimento verba mutilet, sint aequae percepturi; quae si ego aliquando melioris ordinis, aut brevitate causa vel transposui, vel ex parte omisi, nihil inde tale consequitur, ut omnibus in locis poterunt aequi Lectores cognoscere. Sed tamen tanta ista ambages, in quas rueret in tertia objectione me, dicit, effusa sunt. Non ego ibi (a) de ejus sententia loquor, aut huic dico Verheyenium esse contrarium; imo ex eo quod huic Verheyenium praevit, infero, non verum igitur de aliorum sententiis cl. Provocatorem narraisse, dicitantem horum omnium canalium usum ad UNICAM bilis in recipiens suum deportationem decantatum fuisse.

20 Quarta obiectio etiam manifestius effusa est. Neque enim ego scripsi, ut diversa characterum forma obtrudit, familiare illud Verheyenii argumentum: Ita in brutis; ergo & in homine, fallax esse; sed ita scripsi (b), quam saepenumero fallax sit, liquet. Haec autem haec vera mutilatio est, quae sententiam sic mutat meam, ut nihil sit opus ad id quod subjicitur, respondere, praesertim cum altero illo in loco (c) satis mihi constiterim qui eo argumento non ad demonstrandum, sed dumtaxat ad revocandum in dubium rem quidem longe alterius ordinis, usus sim, nihil ipse pronuncians, sed pronunciantem dumtaxat monens, non objurans. Nunc vicissim in quinta objectionem quoniam tandem nostra illa fuerit mutilatio videamus, de qua tantopere conqueritur, ac si revera conati essemus sic amplam illam horum vasorum ostensionem, quae a se, aliisque plurimis Anatomicis (de quibus jam vidimus) in quolibet majore bruto, ipsoque homine creberrime, ut ait, instituitur, obsecrare, & invertere. Quis non exstigmaret, me aliquid de insigni aliqua ejus ostensione, & quidem in homine, praetermississe? Nihil ejusmodi. Queritur enim, me verba illa praecipuam, ut ait, textus sui significationem aperientia mutilavisse, haec videlicet: *Varium amborum canalium numerum in subjectis variis attingebam*. Sed in quibus tandem? Hominem nunquam nominaverat, sed animalia quamplurima, Boves, equos, sues, & etiam Molossos. Cur hic ubi res agitur, non dicit in quibus? ut experiri etiam alii, & credere possint. Deinde quid est *varium canalium numerum attingebam*? Non de numero quaerimus, sed de origine.

ne. De hac diferte loqui oportet, ut credere poffimus. Utrumque demum fecit. Hepar fuillum unum, & in hoc vafa de quibus a me quærebatur, duo cum eorum origine, ne dicam qualicumque nexu, commemoravit. Itaque ego, non mutilatis, fed præteritis, ut incertiffimis, & ad rem diferte non pertinentibus, neque propterea fidem facientibus indefinitis fuperioribus illis verbis, ab iis dumtaxat incepi, quæ de certo fubjecto effent, ad propofitum pertinerent, & fidem aliquam facere poffent. Ex iis, quibus ipfe ufus fum verbis, mens fatis elucet mea; neque enim univerfe dixi: *At quid affert?* fed fic (d): *At quid affert quo id credere poffimus? In hepate, inquit, fuillo & cat.* Itaque non mutilavi qui illud reliqui quo id credere non poffemus, illud autem omne protuli quo dumtaxat id credere poffe videremur; certe ex iis quæ protuli, nulla verba intermedia fubtraxi (ut illa ipfe, quam fæpenumero) quibus fubtra-ctis, fententia continuo mutaretur.

248

21 Antequam ad objectionem sextam tranfimus, hic duæ pariter non leves fententiæ noftræ mutationes occurrunt. Ait, *Verheyenium*, (cujus de *lapfibus*, & multo tamen majoribus laudibus dicitur alibi) „ *peritiâ & diligentia mibi fpeftabili modo* „ a me renunciari. Ego vero haud paulo aliter quam ipfe animadvertere videatur, de Verheyenio ibi (e) fcripferam, fic videlicet, *cujus peritiâ, ac diligentia nobis aliquanto magis fpeftata fit, quam illius Provocatoris.* Ait quoque, *magnificas quasdam laudes D. Calvo difcipulo fuo a me profufe impensas.* — *magnis hunc laudibus a me exundatum effe*, dicitur. Num igitur cenfet, qui fui difcipuli fuerint, eos a me laudibus ornandos non effe, præfertim fi in re non levi, fed graviffima, multo diligentiores Magiftro fe præbere videantur? Sed infpiciamus, obfecro, divinum iftud, & inufitatum laudum genus, quibus a me profufe illum ait effe exundatum. Quid quæris? error ejus fimilis eft fuperioris. Ea enim ipfi incomparabilis, quæ mihi mediocrius laus videtur, quod ego ex Epiftola Chirurghi Peritiffimi Calvi, a Præcl. Anello vulgata, & ex iis quæ, eodem Calvo communicante, edidit Eximius Vir Fontenellius, crediderim (f) eam qua de agebatur, Hiftoriam multo accuratius a Calvo traditam, quam extet in litteris illis Cl. Provocatoris, quas ipfe *curfim ad cl. Mangetum confcriptas* fatetur. Non igitur Calvum credidi, ut Animadverfo obtrudit, *res Noftro ignotas*, fed res ut diferte fcripti, a Noftro *parvipensas* evulgaffe. Neque aliam in Calvum laudem ullam contuli, nili forte pro nova quadam & inaudita laude habet, quod per vulgatum contritumque hac tempeftate *Peritiffimi Chirurghi* titulum addidi, non modo ne humaniffimo horum temporum mori in iis qui vivant, non fine aliqua laude nominandis deeffem, verum etiam quia *Peritiffimus Chirurgus* fuerit, necesse eft, qui *juffu* cl. Provocatoris *factum a viventis matris umbilico extraxerit.* Utcumque id eft; fi ego propterea *magnificis, magnisque profufe laudibus exundaffe* Calvum dicendus fum; quid de Præftantiffimo, ad quem fcribebam, Mangeto, qui (g) eundem Calvum, non modo ut ego, ipfum imitatus, *Peritiffimum*, verum inluper *magni nominis Chirurghum* vocaverat; quid item de Auctore Folii cujufdam dicemus typis editi A. 1720. infcriptique: *Requifiti del Dottore di Medicina Giambattista Bianchi.* Cum enim is Auctore celeberrimus in celebri illo Opere, five Folio, fcribat de Noftro: *Fanno menzione delle di lui già ftempate Fatiche* — *i più celebri Autori*, tum vero inter hos ponit il *Sig. Dottore Calvo, già Scovolaro del Sig. Bianchi, nella fua operetta Italiana*: „ *Del fetto fuori dell' utero.* „ quæ nimirum illa effe videtur, quam hic cl. Provocator memorat *fcriptam fub oculis fuis, italico fermone, relationem eum publico a Calvo communicatam.* Ejuldem

quoque Folii Auctori, a quo incredibilem etiam illam, & cujus infra erit ufus, primo loco notitiam habemus, videlicet Provocatorem noftrum, qui fibi adeo fenior videtur, effe natum (haud multis denique ante nos menfibus) A. 1681. idem, inquam, Auctori inter edita a noftro *Opera Medica* Opus etiam commemorat, ut a Mangeto evulgatum eft, quinque & triginta, haud amplius, veficulorum, *De factu a ventre viventis Matris extracto*: quod Opus hic nofter fic extenuat, ut epiftolam; quod fupra diximus; vocet, *curfim ad cl. Mangetum confcriptam.*

22 Sed ad sextam objectionem veniamus. Redeamus, inquit, ad *Verheyenium*, *cujus propofitum locum fi demonftrarem noftras horum ductuum offenfiones egregie firmare, neque ideo a cenfure noftro fuiffe hunc auctorem intellectum, de caufa noftræ bonitate apertum aliquando leffores judicium prolaturus fore confidam.* Equum pollulat, fi promiffa demonfret; fed quid, fi *propofitus Verheyenii locus*, contraria utrique promiffio luculentiffime demonftrat? Igitur *propofitus Verheyenii locus*, ut *Adverfior. III. (b)* perfpexit diligenter oris quifque intelligit, eft *l. i. tr. 2. c. 17. quod in I. Edit. eft c. 15.* In eo capite an quæ ego ajo, *fi obfervaverit, atque defcripferit Verheyenius*, videndum eft; ego enim *ibidem* indicavi, *Verheyenium fic obfervaviffe, atque defcripiffe.* Figuram quidem, quæ ex ipfo in Theatro proponitur, etiam memoravi, fed cum *obfervationibus, atque defcriptionibus* ita conjunxi, ut liqua forte in ea Figura, haud infrequenti, ut toties oftenderam, fcalptorum vitio, non fatis aut perfpicue, aut fideliter expreffa effent, nemini illa, nili volenti, obeffe jam poffent. Quis enim, cum de Anatomico aliquo intelligendo agitur, & res a Figura, quæ præfertim, ut hæc, fit apographa, dubia fit; non illum potius confulat, quam fcalptores, aut credat hos, homines Anatomes imperitiffimos, melius Auctorem, fi Diis placet, quam fe, fuafque obfervationes Auctorem ipfum intellexiffe? *Verheyenii Figura* exigua, & confufa eft. At *Verheyenii verba* (hæc autem *locus* ille *Verheyenii* funt) ad eam declarandam Figuram in medio illo Capite de indultria fecundum ejus litteras, & numeros, quos inter verba repræfentat, confcripta, plura fane, & perfpicua funt. Attamen Provocator *cl. propofitum Verheyenii locum* confideraturus, hunc defert, & quafi ego Figuram dumtaxat memoraffem, ad illam decurrit, & qui de inverfo a me fuorum verborum ordine queritur, mea fic invertit, ut ea e *limine* arripiat, quæ poftremo loco erant examinanda. Multus autem ipfe eft, ut homines folent in mala caufa, quem ego in optima non imitabor. Certum quendam ductum fcripti *Verheyenii* vidiffe maximo quidem orificio 3. *hiantem, fed minus confpicuo, quia non, ut duo illa orificia priora, tuberculo prominerebat.* Provocator, qui hæc quam fibi adverfa funt, videt, *Figuræ apographæ*, imo propriis etiam quibufdam cogitationibus inhærens, *falfum* in ea dicitur, *orificium 3. maximum effe; falfum, minus confpicuum effe; falfum* denique effe meam ex eadem ut ipfe ait, *Figura illationem, quod nempe Verheyenius hic intenderit potius orificia 1. & 2. quam orificium 3. tuberculo munita exhibere, quia fcilicet prominentia magis vidiffet.* Quid opus hic eft cogitationibus, & illationibus, ut omnes cognofcant, uter noftrum intellexerit *Verheyenium*, cum verba illa mea ex his ipsis *Verheyenii* defumpta videant, qui de illorum trium orificiorum fitu, & intervallis cum ex ordine docuiffet, prout, inquit, in *Figurâ per numerum 1. 2. 3. expreffum* eft. *Quod magnitudinem fpeftat, fupremum erat minimum, fecundum majus, tertium longe maximum; licet hoc, quia tuberculo non prominerebat, minus foret confpicuum; de illis autem duobus aliis orificiis fupra dixerat: duo alia offendi orificia exiguis*

(d) Adv. III. pag. 57.

(e) Ibid. pag. 58.

(f) Adv. IIII. pag. 83.

(g) Theatr. Anat. Tom. II. pag. 143.

(h) Pag. 58. 57.

Suis tuberculis in vesicula cavitatem eminentia 1. 2. Quæ ego Verheyenium vidisse affirmavi, Verheyenius ipse diserte se vidisse confirmat: & erit qui alienis scalptoribus magis, quam Verheyenio ipsi credat, hujusque locum a me propositum deserat, quem tamen locum neque a nobis intelligi, & pro se facere, susceperit demonstrandum? Deserat autem? imo, ei loco, qui facta certe & observationes continet, quasdam suas facile, si opus esset, infirmandas, cogitationes longe anteponat.

Nam Verheyenius diserte docet, Ductum e 3. (qui D. Medius est) *desinere* 3. osculo: alium ductum inferius (qui est D. inferior) cum primo (qui D. medius est) circa infertionem concurrere, denique Ductum c. 1. 2. (qui D. superior est sive ille gemino quasi crure instructus) desinere in duo illa orificia exiguis tuberculis in vesicula cavitatem eminentia 1. 2. Cum hac omnia sint ita certa, & perspicua, ut quicumque legerint Verheyenium, aliter ac nos retulimus, intelligere non possint; Provocator, quasi Verheyenius in descriptione confuse (sic enim ait) aliqua duntaxat de his infertionibus proferret, non modo contendere non dubitat, sed probavisse se, credit, Ductui inferiori D. attribuendum esse osculum 2, oscula autem 1. & 3. cruribus canalibus superioribus D. referri debere; perinde ac si ipse, non Verheyenius, istas ipsas a Verheyenio diligenter habitas, observationes habuisset. Si hæc quæ minime sunt ferenda, invenire posset qui ferrent, invenire quoque posset quibus probaret, non quod ipse, ut sibi commodum est, comminiscitur, sed quod ego ex ipsis Verheyenii observationibus, & descriptionibus objecti, id effectum esse, & sat inconsulte contortum. Eisdem quoque probaret, ex hac Verheyenii Figura ostendi illa de quibus me dubitare, profellus sum: quasi vero aut ea ex bove non esset, aut minutas etiam illas, ultimamque Cystitis radicales commonstraret ex ipsismet pori biliaris ramis exoriri.

23 Neque sui dissimilis est in septimæ objectionis examine. Ego quod obijcio id Verheyenium dico ex parte descriptione, ex parte Figurâ eadem luculenter ostendere. Ipse sic festinat ad Figuram, ut descriptionem, non sinecaula a me inculcatam, omnino transiliat. Nam in Ductu illo D. medio, qui a Provocatore non minus quam Ductus D. inferior, cyst-hepaticus appellatur, cum tamen ante tres, haud plures, vericulos aliud omnino sentiens, eandem infimum ductum D. se hepato-cysticum dicere, docuisset; in Ductu, inquam illo D. medio, id quod Figura haud satis ostendit, Verheyenius præclare descripsit verbis illis: *Hic ductus per totum tractum inter ramum & cat.* Quæ ad verba; si, ut par erat, retulisset; nihil ipsam habiturum fuisse quod responderet, ostendunt ea quæ respondet ad illam Figurâ partem quam sibi manifesto adversari, negare non potest. Nam postquam spinarum piscinum similitudine producta eandem, hoc est Verheyenium, non obscure derisit (quod quidem longe aliud est, quam ejus lapsus modeste adnotare) satis esse credit ad objectionem declinandam quod in altero Ductus superioris D. crure contraria rivulorum infertiones exhibeantur, nimirum per exigua una aut altera lineola, quæ tamen neque in Lipsiensis Verheyenii Editione A. 1705. neque in Colonienfi A. 1712. invenitur.

Sed quoniam has ejus Auctoris Editiones, in aliis quoque ab exhibita in Theatro Anatomico Figura (a) discrepantes, supra haud memoravi, & hic præteribo, illudque unum inculcabo, de altero tamen crure illius ductus sibi multo certius, atque evidenter opposito nihil ipsum, ut neque de maxime adversa descriptione respondere.

24 Quo minus mihi respondendum censeo de illo, ut semel atque iterum vocat, *Paradoxo*, contra omnes humorum in animali circuitum leges, quod ipse ait, excogitato; quasi id ipsum, & quod præterea fieri, sed interdum, & a causa quapiam no-

24, credidimus, venularum innumerarum observatio non indicaret; nisi forte hoc numquam celeberrimus Professor animadvertit, quando ne illud quidem videtur animadvertisse, majus esse pelvis cavum ureteris cavo; neque enim a minoribus in majores cavitates scripsisset *CUJUSLIBET excrementitii laticis cursum dirigi*. Multoque etiam minus respondendum censeo aut de meis quibusdam verbis, aut de octava objectione, quorum neutra quorsum pertinerent, ipse intellexit, cum tamen omnes, nisi ad ea quæ ex Verheyenio obiceramus, respondeat, quantum hac prematur, intelligant. Quid, si alia præterea attulissimus? cum ad ea quæ attulimus, nondum, ut ostendimus responsum sit: ex quo patet, num inutiliter, ut ipse dicitur, *atramentum profuderimus*, & an effectus ipse, sed non a nobis, objectiones everterit, quod primo loco in ista longissima Animadversione faciendum susceperat.

25 Nunc alterum sequitur, ut illos suos, de quibus nos dubitavimus, Ductus insignibus ulterris observationibus, atque experimentis firmet, & a quolibet dubitandi loco expediat. Quid queris? A Galeno incipit de HIS non quidem in Bratis, at in ipso, ut ait, *homine asseverante*, quasi inter Doctos constaret, Galenum homines dissecuisse, non quæ in bestiis viderat, ad homines transfulisse. Sed tamen num de his de quibus ego dubitavi, ductibus, Galenus asseveraverit, alia ejusdem verba clarius ostendunt non in libris de loc. affect. sed in libris huc aliquanto magis pertinentibus de usu part. (b): ea inquit, *quæ ad jecur est cystis, invisibilibus atque angustis profusus finibus vasorum a se ipsa in viscis immisorum bilem attrahit*. Ego vero non de radiculis cystis an essent, sed de earum finibus quærebam an ipsi quoque cum pori biliaris ramis manifesto communicarent. Galenus invisibilis pronunciat. Continuo autem a præcis illis atatibus ad hanc nostram transcurritur, & a Galeno ad Collegam illum, qui suum erga cl. Provocatore studium officiumque commemorat. Hic etiam mihi propter atatem ignotus est, neque observationis suæ testes nominatim ullos appellat, aut ex Præceptoribus suis, aut ex Collegis; quos ego quidem præclare nossem; malo tamen cum officioso homine officiis certare, eique, ut par est, majorem fidem, quam Tabulæ sub ejus nomine propositæ habere. Nam ipse quidem biliferos ductus, Hepaticum, inquit, cysticum, & choledochum, sed præsertim istum & primum

usque adeo dilatatos invenisse se, scribit, ut ipsi summet vena porta truncum amplitudine, seu diametro superarent. Tabula autem primum ex parte, ultimum multo maxima ex parte, Cysticum vero totum angustiores illo trunco, & præsertim Cysticum repræsentat. Contra, affirmat ipse, eam fuisse cavitatem vesiculæ fellis, ut vel ab unico parva oliva nucleo tota facile occupari posset. At multo ampliorem Tabula istam ipsam cavitatem ostendit. Porro describit ipse ad ejus fundum tuberculum quoddam. Sed nullum Tabula verum ostendit prominensque tuberculum. Quæ etiam ita sunt, non ego tamen sic ejus Amicum imitabor, ut plus scalptorum negligentiam credam, quam Auctoris verbis, quem vel mihi ignotum cum ob ejus Patriam, mihi grato in primis homini longe charissimam, tum ob meam erga omnes, quicumque præsertim anatomicam rem amant, voluntatem, & observantiam facile diligo. Unum est in quo ipsum rogo, ut pro sua humanitate, & communi veri studio excusatum me habeat, assensumque sustinere me, sinat; nam si vel ipsi mihi idem quod illi, contigisset, assensum tamen sustinerem; neque enim specilli, quantumvis facillis, trajectio, cum per spongiosam, & raram, ut illam fuisse fatetur, substantiam accidit, naturales potius, quam manufactas indicat vias. Quod si nihilominus se illas demonstrasse sine ulla dubitatione contendat, ejus

ejus voluntati non repugnabo; neque enim ego inveniri has unquam posse, præsertim vi morbi dilatatis vasis, negavi; imo vero ultro scripsi, fieri posse, ut hæc omnia in ipso homine viderentur.

Longe autem aliam agendi rationem cum longe aliter agente cl. Provocatore sequar, necesse est.

Descriptionem hic non memorat, sed nitidam dumtaxat figuram. — egregie ulterius hæc vasa ostendentem. Lectores igitur, vel me tacente, istam inspicient Figuram, & cum hæc vasa neque ad vesiculam pervenire, neque, quod caput est, cum pictis in ea foraminibus communicare, perspicient, tum illud primum intelligent, quam facile quæ sibi conducunt, cl. Provocator asserimet, deinde vero si hanc magnam Tabulam follicite adjunxit tanquam egregie ulterius hæc vasa ostendentem, hæc autem, vel dilatatis impense vasibus, ne illa quidem ostendit, quæ ejus superior Tabula, vasibus secundum naturam se habentibus, aliquanto clarius proposuit; quid cautius de toto hoc negotio interea habendum sit, per se facile existimabunt.

26 Neque id minus existimabunt, cum ea quæ subjiciuntur, diligenter contulerint. Nam missis Amstelodamensium amplis, ut vocat, harum viarum iconis, qui tamen uno, quod sciam, eo, que perexiguo, plures non sunt, missis etiam plerisque eorum quæ in bestiis pariter, de quibus nunquam dubitavi, Verheyenius, & Bohnius tradidere, mox quædam depræhendent quæ eidem Bohnio nimis fidenter adscribuntur. Velut illud: per styli, & liquefacta cera introductionem enunciat attigisse anastomosos canalium cystidis, non tantum cum majoribus hepaticis ramis, sed insuper cum minimis; nam minimos non memorat Bohnius. Velut illud: compresso folliculo fellis & cat. quæ verba quidem Bohnii sunt, sed ad notissimos omnibus hepatici ductus ramos, non ad eos de quibus Provocator agit, pertinentia. Velut illud in primis: In his omnibus (idest in HUMANIS etiam cadaveribus) Bohnius non tantum cystica hæc peculiaris vasa, cystidi, ac hepatico ductui intermedia, manifeste patefacit, sed DUPLICATUM vasorum genus, seu cyst-hepatica, atque hepato-cystica non obscure designat, discriminatque. Nam quomodo ea Bohnius in homine manifeste patefacit, qui dumtaxat, ut infra asseritur, auguratur, quod & nos fecimus, quosdam intrinsecus latitare canales intermedios, qui ipsi hepatis substantiæ immersi, inter hepaticum porum, & vesiculæ cervicem mutuum asserunt commercium; vel quomodo duplicatum vasorum genus non obscure discriminat, qui insertionem in minimos ductus hepatici ramos, ut hic asseritur, non memorat, neque multiformem illam anastomosim, ut in uno eodemque subjecto, sed ut in variis proponit, neque demum (ne persequar cætera perperam a Provocatore supposita) orificia esse, tradit, quod sciam, aut velle, aut oblique in folliculum producta, sed de omnibus universis scribit obliquis fati tractu tunicas penetrantia, diserteque negat, suspicari convenire, alium bilis esse motum, quam ab hepate; non igitur contrarium ad hepar motum agnoscit, aut probat; recte, an secus, nihil ad me qui in nullius unquam verba juravi; certe contra cl. Provocatorem, qui hic illum quasi sibi adstipulantem obrudit; mihi illud satis, ut quibus in locis tanquam ipsi adversantem objeci, in iis ne adstipuletur.

27 Ventum est ad insignia illa, quæ titulus hujus Animadversionis pollicetur, experimenta. Sed cum pleraque jam vel apud unum Bohnium legabantur; tum omnia ejusmodi sunt, ut quicumque novit, vel ut ex cunctis hepatis particulis, & quod consequitur, ex iis etiam quæ vesiculam fellis contingunt, radice hepatici ductus proveniant, vel quam facile, imo, ut noster alibi scripsit, ordinarium sit, bilem vel per se e turcicis vesiculæ exfundere, & vicinia inficere, is eorum omnium

quæ in homine, plerorumque etiam quæ in bestiis habita sunt, experimentorum vim non solum eludere, verum etiam, idque jure, in dubium revocare possit. Verum quid in his omnibus tempus trivit quæ hæcenus ostensum est quam vel dubia, vel non ad controversiam nostram sint pertinentia; aut quid ex supposita nobis, ut in loco ostendemus, alienissima sententia, conatur obtrudere, nos illa ipsa quæ negamus, aperte, ac necessario fateri? quid, inquam, sic tempus trivit, cum perpauca verbis, si vera sunt quæ demum subdit, obtinere omnium assensum valeat. Hos canales, inquit, sapius in homine se exploravisse, & ostendisse. Viros igitur nominet peritiam, diligentiam, auctoritate dignos quibus fidem habeamus, & quibus ipse (ut mea cum Præcl. Mangeto disputatio requirebat) ante primam Hepaticæ Historiæ editionem ostenderit. Nam quod se unum, & annum memorat 1720; nihil agit. Ipse quidem, ut sæpe, ut graviter aliis in Figuris aut aliis, aut se ipsum sefellit, a me alibi demonstratum est; neque hæc ego vasa unquam negavi, imo aperte scripsi (c) inveniri in posterum posse; quantum in hac ipsa Figura quæ me dubium faciant, alio in loco (*) clarius ostendam. Attamen si vere sapius hæc exploravit; cur me, aliosque dubitare, adhuc sinit? Satis erat, ut administrationem anatomicam proponeret, quam sequentes, nos quoque illa explorare possemus; præsertim cum ejus tradendæ munus indeclinabile esse, alias (d) pronunciaverit, Anatomici, qui primus partem aliquam demonstraret? Nam quod iisdem ac in brutis adhibuerat, tentamentis usum se, dicit; vel ista tentamenta eadem sunt, quæ aliis sunt nota; his autem cæteri, & in his summi, ac diligentissimi Anatomici nihil se in homine profecisse fassi sunt; vel nova quædam sunt atque aliis incognita; hæc autem secundum ea quæ ipse pronunciaverat, effugere non potest quin recte atque ordine proponat. Cum proposuerit, tam ut alias ejus administrationes, atque utinam meliorem eventum, experimur. Neque enim speret, ut illi Cheseldenii observationi de qua supra vidimus, acquiescamus, aut aliis duabus, quæ ut multo minus huc attineant, ne ipse quidem ignoravit.

28 Undecima sequitur Animadversio, cui similes si plures scripsisset, majorem certe laudem sibi erat pariturus. Non modo enim, quod ait, verum est, ingenium, honestumque pudere Hominem non posse pro veritatis ditione mutare consilium; verum insuper hæc peculiaris laus est quam sibi vindicare potest qui erravit. Scilicet in hac Animadversione, ea ipsa moderatur, imo retrahit, quæ cum in prima, tum vero etiam in hac Editione docuerat sive musculorum vesiculæ fellis sphincterem affirmando, quem hic negat, sive ejusdem valvulas negando, quas hic affirmat. Rem præterea ex parte fatetur quam ego in Advers. V. (e) neque tunc primum, animadverseram, paucas ipsum, nec satis diu pervertatas observationes consuevisse in medium adducere. Hic enim diserte scribit, uni aut alteri observationi, a se in felleis folliculis, cysticisque ductibus, valvulosa forte fortunâ habitudine destituta instituta impensius fuisse. Laudo, quod vera hæc fateatur, non minus laudaturus, si alia pariter vera fatebitur, nonnullaque in primis his confirmissima, de sphinctere scilicet quem in sine Ilei esse, affirmavit, & de valvula, quam ibidem negavit.

Quod si mihi forte hanc, nunquam tamen a me quæsitam, laureolam non vult concedere; at Gravissimo Professore Heistero concedat, a quo non duobus verbis, ut de his valvulis cysticis, quas Provocator imaginarias vocaverat, sed tota de Valvula Coli Dissertatione monitus est. Hunc enim, tametsi supra in hac ipsa Editione (quod in me dictum gloriæ ducerem; in ejusmodi Professore, ac utriusque nostrum Amicum, ferre

64 ferre non possum) quam maxima expectationis Virum non veritus est appellare, quasi Anatomicum adhuc prae se adolecentem; tamen; ut alia nunc omittamus; quicumque ex iis quae supra a nobis scripta sunt, colligent, nostrum istum, seniore adeo, ut sibi videtur, Anatomicum vix uno ante Praestantissimum Heisterum anno esse natum, neque praetera ignorabunt, anno adhuc 1722. ut inter Ordinarios Professores tandem aliquando recenseretur, laborare debuisse, cum tot ante annis inter Ordinarios Professores jure meritoque Heisterus esset evocatus; nihil Nostrum facere indignum se iudicabunt, si utin hoc, ita aliis in locis hujus Auctoris diligentiae lubenter se referet.

29 Verum in proxima duodecima Animadversione id tantum abest ut faciat; quaedam ab Heistero, imo ab aliis etiam Anatomicis non probata, inculcare adhuc, & tueri connititur. Primum namque cum adversus omnes, quantum quidem in praesentia memini, omnium aetatum Anatomicos ipse tradere non dubitasset, musculosam vesicæ urinariae tunicam, non mediam esse, sed extimam, atque ita extimam, ut peritonæum hanc compingens, plano ulterius obtegatur musculari; cumque ego id a vero alienissimum esse, ostendissem; Solertissimus Heisterus, utroque nostrum perlecto, ne transversum quidem unguem in altera Compendii sui editione a communi recessit sententia; Gregius autem alter Anatomicus Santorinus, cum errores alios cl. Provocatoris redarguat, huic errato habere tantum honorem noluit, ut iterum confutaret, sed ceu nulla animadversione dignum, missum facere se dixit (a), isto vesicam plano ulterius obtegi musculari. Hæc cum ita sint; Nostrum primo errore non contentus, alios non leviores quasi in ejusdem defensionem addit, eumque in primis, quod humani quoque uteri (quem inter vesicas cum singulis intestinis recenset!) extimam faciem præcipue occupent musculares fasciculi: neque satis intellectum, ut solet, Malpighium, in suas trahere partes conatur: & quasi peritonæi, uterum investientis, lævem illam extimam faciem numquam vidisset; muscularibus lacertis, hoc est, ut definiisse muscularem substantiam videtur, fibras superficie asperis, scabris ac veluti nodosis, uterum, aliaque ejusmodi promptuaria affirmat ditari inprimis extrinsecus positis, seu liberioribus, veluti qui per unam saltem faciem ab alio nectenti involucre non implicantur. His; atque aliis ejusdemmodi de urinaria etiam vesica positis, tanquam certissimis planissimisque, non dubitat scribere, quam inanes nostræ objectiones sint, quemque cordatum posse vel solum legendo dignoscere. Ego vero non dubito, ne ipsum quidem dubitare, fore illum tam excordem quin sentiat, me in illis cunctis objectionibus nihil aliud egisse, nisi ut homines intelligerent, maluisse me alia omnia credere quibus ipse forte deceptus esset, quam id ipsum tam abnorme quod nunc confirmat sublata omni fortuiti erroris excusatione, ab eo revera Anatomicis obtrusum fuisse. Itaque si meas illas objectiones inanes esse vult; sunt, sic tamen ut omnes intelligant, meas non tam objectiones, quam gravissimi ejus errati excusationes inanes esse. Quæ cum ita sint; non ero amplius tam ineptus, ut pro meis illis objectionibus propugnando, invitum, ut ait Flaccus, ferrare laborem. Hæc tantum addam: me non finxisse illud non intelligere; quod sic quidem, ut ipse scripserat, non posse intelligi, demonstravi: me non in rei veritatem remis velisque quod obtrudit ipse, niti, cum illa ostendere quæ tunc candidè scripsi, tum vero alia quotiescumque tu, Vir Doctissime, jubeas, a me de vesicæ anatome producenda (b): me pro rubicundo subalbidum colorem in musculis non videri posse instituire, neque ut ad subalbidum colorem mediam vesicæ tunicam quoquomodo conductam, invisum omnibus colorem eidem tunica accommodare, qui de fibris car-

neis, quantum ad vesicam sapius, & in parte atinet loquar, & Falloppii (c) Incomparabilis Anatomici verba proferam in illa vesicæ tunica non ita rubicundam carnem, qualem in musculis; sed SUB-ALBIDAM (quomodo Bauhinus (d) quoque loquitur) diserte ponentis: ad me necessario non attinuisse verba facere de tunica univèrse atque uniusmodi & aequaliter, undequaque subrubente, qui cutaneum muscolum refutarem, qui tanquam rete esset, non tamen ex aequalibus fibrarum fasciculis compositum, sed summâ quaquaversum irregularitate distributis, cocuntibus, aut interscellis; quibus membranosa peritonæi expansio in fulcimentum inseruit; sic enim tunc scripserat, qui nunc ea, qua solet, constantia, aequaliter, & undequaque scribit rubere extimam urinariae vesicæ tunicam, & quidem a fibris in quosdam determinatos ordines, atque fasciculos dispositis: contra, meorum verborum nullam esse discordiam, nisi apud illum, qui vel ex eo quod extima vesicæ tunica nondum culter admotus sit, arbitratur, consequens esse, sanguinolentas alias partes ad ipsius contactum apponi non potuisse, vel de duobus ruboribus, diversas inter se causas habentibus, non intelligit me verba fecisse.

30 Nam de cæteris quæ sequuntur quid dicam? „Judicabunt, inquit, Lectores, si in fibris car-
„neis statuendis rubori tribuendum non sit. „ Imo vero judicabunt quam deceat aliorum verba, alia præsertim litterarum forma producendo, sic mutilare, ut absurda esse videantur; neque enim ego ita scripseram; sed ad hunc modum (*): omnino enim in fibris carnis statuendis NIMIUM tribuere rubori videtur. Sed nisi illud nimium abstulisset; ea quæ subjicit, contra nos addere non potuisset. Cætera quæ de vesica, & ligamenti Coli intelligenti subjiuntur, alio in loco (e) examinabimus; quæ vero de Auctorum toties inculcatis Lapsibus, infra expendemus. Postremo de meis quibusdam, quæ cum haud satis unus ipse intelligat verbis, valde obscura, & intricatissima esse existimans, lepidum nobis lusum instituit, quasi herculeas nescio quas rationes, iisque anatomicas inauditas res docere contenderem; de iis, inquam, verbis, humanissimo illo suo, supra dato, responso utar, nimirum meos ego deprecabor Lectores ut eisdem locum illum meum explicare faveant. Ubi id fecerint, tandem aliquando cognoscent, neque in nos cadere, quæ duobus subjectis exemplis, putat, & ut melius est latine nihil scribere, quam ea scribere, quæ intelligere nemo possit, sic melius esse nihil ad latine objecta respondere, quam ab aliis omnibus intellecta, in respondendo non intelligere. Idem Lectores docere poterunt, quanto gravius, & graviore quidem in genere, mox labatur, qua de re ego quoque aliquid in extrema hac Epistola coactus attingam.

31 Illud unum hoc in loco non prætermittam, quod; ut ad hujus Animadversionis initium redeam; non mihi modo, verum etiam Professore Experientissimo, cui melius fuerat hic quoque cedere, Laurentio Heistero, aliisque Anatomicis adversatur. Heisterus namque utriusque nostrum perlectis scriptis, judicium hoc tulit (f): Bianchus in Mangeti Theatro anatomico novos vesicæ musculos, elevatores & depressores, describit, pag. 414. & seq. eosque duabus Tabulis delineat. Verum a Morgagnio in Advers. Anat. III. pag. 75. usque ad finem, refutatur, vel, ut alibi (g) apertius loquitur, nervose refutatur. Atque Anatomicus alter exercitatissimus, Doctissimusque Jo. Dominicus Santorinus (h) de eisdem Provocatoris Musculis diserte hæc scripsit, se in nulla unquam incidisse cadavera (etsi plurima præ cæteris selectiora, atque ad Anatomem aptissima, ob hanc potissimum rem disseceverit) quæ istiusmodi musculos obtulerint.

Contra autem cl. Provocator affirmat, se eosdem musculos & Bononia semel, iterumque in No-

(a) Obs. Anat. c. x. (b) Vid. Epist. I. Artic. 57. & seq. (c) Obs. Anat. (d) Theatr. Anat. l. 1. c. 31.
(*) Adv. III. pag. 76. (e) Vid. Epist. I. loc. cit. (f) Comp. Anat. ad n. 347.
(g) Progr. de Inv. Anat. Edit. in 4. (h) Obs. Anat. c. x.

Jocomio Mortis Publicis illius almi Archigymnasii Praclarissimis Professoribus plurimis, atque Studiorum corona amplissimos ostendisse, & in sua R. T. Universitatis Theatro publice quotannis ostendere. Melius in rebus quas nemo adhuc nisi ipse, potuit invenire, fecisset, si ex alterutra Universitate eos qui non ostensioni tantum, sed fideli, luculentæque Anatomicae administrationi interfuisent, Praclarissimos Professores nominasset. Nam ut Professoribus ostendisse, credamus; æquum tamen est, ut sciamus, & quomodo, & quibus ostenderit, ut puta, si de Bononiensibus sermo sit, Honorariis ne an Ordinariis. Etsi enim in utriusque Viri Peritissimi esse possunt; longe tamen magis alii ab aliis in ea Nobilissima, ingentique Professorum numero abundantissima Academia differunt, quam Provocatoris Typographus videtur credere, qui ipsum ex Honorario duntaxat, creavit repente (i), si Diis placet, ORDINARIUM in Bononiensi Archigymnasio Theoricae Medicinæ Professorem. Igitur cum aliquos nominaverit, tunc ea quæ Præstantissimus, Gravissimusque ex Bononiensibus Professor negat, ipsique adeo per litteras vidisse negavit, tunc inquam, ex aliis etiam universa, & singula, quæ ad totam illam administrationem pertinent, sciscitari poterimus; in his illud quoque, num Depressores vesicæ musculos ostenderit, ut in impugnata a nobis descriptione, an ut postea in VI. Anatomica Oratione indicavit. In hac enim scribit: Urethræ transversales, seu potius urinaria vesicæ depressores musculos Bidlous illustravit. Descriptionem autem illam quicumque cum Bidloi Tab. XLVII. Figura 5. hujusque explicatione comparaverint, cum quantum hi ab illis differant musculis, intelligent, tum vero magis magisque de refutatis a nobis universis cl. Provocatoris musculis dubitabunt.

44

32 Hæc tamen, atque alia a nobis merito confutata res illæ sunt quas in proxima jactat XIII. Animadvertione. Ego vero inquit, qui rebus non verbis studens, non ad hunc locum solummodo, sed univèrsè alibi, quodlibet, quod velis, oratoriam declamationis privilegium Censori nostro cl. ample dimitto, & concedo & cat.; quasi vero non ipse esset, qui in notatis ibidem (k) a me locis bili haud obscure mentem affingeret, ac Antiquorum Codicum infelicitatem deplorans, ipsos induceret contra Recentiores nostros, turpissima, ut ait, ignorantia obcecatus, opportunissime in Anatomico ac Medico libro Stylo historico, ut pollicitus erat, conscripto, declamantes, vel quasi ego, non ipse, usque adeo aut vires exiguas, aut alias occupationes ignorarem meas, ut Oratoris titulum aucuparer. Egone tantum mihi sumerem, ut Orationes scribere, & Orationum magnifico titulo mea qualiacumque scripta ornare auderem? Utinam muneri par essem meo, & in anatomicis descriptionibus, quæ omni ornatu orationis quasi veste detracta nudæ esse debent, puram illam assequeretur, & illustrarem brevitate, qua Tullio (l) opinor, auctore, nihil est in historia dulcius. Nam quod eos Anatomicos qui volunt hanc calamitatis incurrere, ego quoque ineptos putaverim, illa ipsa verba satis ostendunt, quibus ego non in describendo, sed in aliena descendens bilis descriptione notanda, aliisque ejusmodi usus sum. Itaque nec se mecum facere, nec in quem diceret, animadvertit cl. Provocator, ubi (m) tot descriptionum oblitus suarum, in eos declamavit Anatomicos, qui idem facerent quod ipse fecit, in eo, inquam, loco quem verba hæc excipiunt (n) Redeo ad te, humane Cadaver, neque post multo ea subsequuntur: vobisque cordi sit illud Celsi: „Ne sustinetur semper in medicis conjecturis, firma te Anatomus, me:“, quæ verba ita Celsi dici possunt, ut humane Cadaver. Quorsum hæc? eo nimirum ut intelligatur, assentiri nos quidem cl. Provocatori,

in nova Præfatione eos medicos scriptores jure meritoque improbandi, qui seligendis vocibus tam arvide incumbere, ut neque literulam scribere latine auderent, quam in Calepinis & Nizolis (o) quos semper in manibus versarent non consulissent, & qui alia quæ ibidem, atque alibi recenseret, tandiu, ac tam assidue facerent, ut quod studium Medicis disquisitionibus vertendum est, idem totum aut plurimum eliminanda, volutandeque diutius elocutioni, ac seligendis voculis impenderent: Neque tamen a nobis iidem qui ejusmodi homines improbaremus, probari vicissim posse Anatomicum, aut Medicum qui latine scribere auderet priusquam saltem subjectum suum ut puta Anatomicum humanum Cadaver recte dicere latine didicisset (o), ac non modo in locutionem Ciceronis, Casaris, Terentii, Livii, ne iis quidem annis qui hisce, ut fieri solet, studiis ab aliis tributi sunt, inquisivisset, sed nunquam Celsum, latinum Hippocratem, cujus sententiis in scribendo uti vellet, tandiu saltem inspexisset, ne pro ejus elegantissimis verbis verba nescio cujus asserere posset. Neque enim horum alterutrum est leve quidpiam & fere inane, qualia ego quoque prudentiæ esse fateor detractio, & invidia; non timendis tamen a quocumque scriptore malis, concedere; Sed tam grave est, quam justæ erga Lectores reverentiæ, quam prudentiæ ipsi deesse, præsertim si ita scripta Orationes inscribantur, & de his illud diserte jactetur (p): Hæc nempe muta littera diutissime loquentur. Rebus, inquit, non verbis studeo. Quid? Hippocrates, Celsus, Galenus, summique alii Medicinæ scriptores in sua quisque lingua probatissimi num rebus forte non studebant, aut cum rebus studebant, idcirco in verbis arbitrati sunt licere sibi esse, non dicam ita negligentibus, ne tantam elegantissimis Scripturibus injuriam faciam, sed parum duntaxat diligentibus? Verum enimvero sic ut plurimum rem se habere animadverti, ut qui nihil omnino quemadmodum scribant, laborent, iidem non multum laborent quid scribant. Itaque si ex Provocatore cl. Res, Res, inquam, illas, quibus unice studuisse se affirmat, quararum; respondet quidem (q), certe non exigua, & non pauca -- in Humani corporis provinciis -- assequutum se fuisse, & lineam aliquam, eamque non minimam ad Humanæ hujus Mappæ expoliendam formam adjecisse. At si per nos ipsos tot istas, & tantas Res in cadaveribus inquiramus; tum vero facile apparet, non multo plus ipsum rebus, quam verbis studuisse. Verum id & alias satis ostendimus, & quandocumque nobis placeat, ostendere magis magisque poterimus. Sed fortasse Res illæ suæ neque minima neque exigua, neque pauca illæ sunt quas est editurus, secundum ea quæ in Præfatione editionis I. magnifice quidem sponponderat: cursus, inquit, mei Anatomico-pathologici -- triginta sectiones -- dabunt præcipue Cerebri, -- Lienis, & Thyri stru-cturas, usque germanos, -- ministeria glandulae Thyroidea, & aliarum bronchialium, earumque vasæ excretoria. -- Venient postmodum a tergo opuscula varia -- de morbis vernis, æstivis, autumnalibus, & hyemalibus & cat. Verum post annos duodecim Anatomicam habens Orationem (r), priora illa quæ se deprehendisse, tunc jactaverat, suam hætenus qualemcumque operam, & diligentiam effugisse, confessus est. Quid enim, inquit, vero, proximum, quid densa illa circumjectis caligine satis detersum profeream de structura Cerebri, de Thyri, lienis, -- Thyroidea glandula, ac plurimarum conglobatarum, aliorumque membrorum potestatis, -- quid tandem de tot aliis, ignotis hostiens, diuque fortasse ignorandis, Humani corporis partibus? Quod vero ad morbos illos attinet, quæ res longe facilius est; sibi nunc quidem videtur suam satis fidem liberasse -- de morbis, vernis, æstivis, autumnalibus, & hyemalibus; & tamen

218

991

774

(i) Vid. Orationum Titul. (k) Adv. III. pag. 52. (l) De Cl. Orat. (m) Orat. III. pag. 23.
 (n) Ibid. pag. 24. & 25. (o) Huc adde ex pag. 970. Hist. Hepat. Pæro ex cadaveribus, QUOS, Bonasia dum
 degerem, in Mortis Xenodochio dissectabamus & cat. (p) in Epist. ante Orat. I. (q) Orat. VI. pag. 45.
 (r) Ibid. pag. 47.

717 men quos duntaxat morbos spectaverit, quosve omiserit, hæc verba indicant ei tractationi præposita: Sed quoniam biliosas duntaxat epidemias exarare statuimus, ideo prætermisissis hyemalibus morbis & cæt. Quo igitur modo in universon de morbis, speciatim autem de hyemalibus, suam satis fidem liberasse se, exiltimat, vel quomodo tot illa alia, & tanta, quæ postea se juxta cum omnibus ignorare confessus est, in ea Præfatione promisit, nisi utrobique studuit, non rebus, sed verbis: quibus quidem alibi quoque ipsum vehementer studuisse, nobis quam facillimum esset ostendere, nisi planum facere præstaret, idem profus egisse in hac etiam XIII. Animadversione, ubi incassum pro eo propugnat quod scripserat: *indubitabilem esse digressionem in cystim totius pene liquoridi, ab hepate versus intestina per porum biliarium excurrentis?*

33 Nam certe quæ nunc argumenta addit, ne ipsum quidem puto exiltimare ad rem pertinere. Quid enim mihi Salamandra, quid Rana piscatrix, quid Xiphia, quid Vipera, quid alia narrantur vexatæ inprimis & dilaceratæ viventes bestiæ, qui de homine potissimum, & secundum naturam disputaverim? præsertim vero quid Columbi, quasi hæc quæ producuntur, sed minime intelliguntur, Galeni verba: *Columbi vesicam jecinori adjunctam perinde ac alia quadam animantes non habent; vesicam fellis Columbis tribuerent, non; ut anatome ostendit, & quod mirandum est, Provocator cl. alibi confirmat; adimerent. Deinde quid hæc omnia, atque tot alia cunctis notissima, & in his rariores quoque illæ cystis fidi in nonnullis interdum hominibus a jecinore disjuncti Ruyfchianæ observationes? quid hæc, inquam, omnia sibi volunt, nisi id quod Cel. Ruyfchii verbis dicitur: *vesicula contentum maxima ex parte per ductum cysticum advenire?* Hoc vero neque mihi unquam in mentem venit ut negarem, neque illud est quod Provocator cl. probare debet. Longe enim aliud est, vesiculæ bilem pene totam ex hepatico meatu per cysticum advenire; ac bilem per hepaticum meatum ad intestinum descendentem, pene totam divertere in cystim. Hoc ipse indubitabile esse, affirmavit; negavi ego; illud alterum docui semper, & adhuc doceo; ut vehementer mirer, cur mihi oppositam sententiam asserat, nec vero hic solum, sed ubicumque venit ipsi in mentem de efflato, ut sibi commodum est, quem ipse appellat, Adversario suos illos imaginarios triumphos agere. Nam ut omittam quandam ejus latinam ad Amicum Dissertationem A. 1720. a me visam, in qua etiam aliis quibusdam Amicis suis ita se venditabat, ut eorum quæ Amplissimo Lancisio promiserat, satis memor non videretur; nonne supra (ubi de hepaticocysticis ductibus) nonne infra (ubi de cystis ipsius glandulis) me convicisse profus, somniat, propterea quod *bilis ingressum in cystidem per cysticum ductum omnino denegem;* idque in *Advers. III. Animad. 25.* in qua tamen, ut omnes, vel silente me, vident, semel, iterum, sæpius inculco, *indubitabile non videri mihi, non jam bilem ex hepatico per cysticum ductum vesiculam ingredi, sed bilem ab hepate ad intestinum descendentem PENE TOTAM divertere in cystim.* Neque ego, quod sciam, *valvulosam cystici ductus constitutionem,* neque contra eum quem agnosco, bilis moderatum motum, illa alia de quibus tamen in loco videbimus, commemoravi. Illud quidem nunc miror, eum qui tandem aliquando istam *valvulosam cystici ductus constitutionem* non esse, ut scripserat, imaginariam, agnoscat, eum qui per istam fateatur in non paucis vesiculis multo majus plerumque accidisse impedimentum sive styli, sive aquæ transmissioni a bilario poro in folliculum, quam a folliculo in porum, eum tandem qui per istam fieri contendat, ut *bilis neque tam libere, rapideque a bilionario poro in cystim descendat; neque tam facile subitoque a cysti in hepaticum, atque choledochum erumpat;* ne-*

990
991
110
102
990
& seq.
1010
991
1090
994
974
970
971

que enim expedire, folliculum felleum tam cito repleti; neque tam cito vacuari; cum, inquam, qui hæc omnia jam agnoscat, & scribat, miror, illud adhuc sine omni dubio defendere, quod cum ea omnia ignoraret, aut negaret, posuerat, *bilem videlicet per hepaticum ductum versus intestina continenter derivatam, digredi pene totam per cysticum ductum in folliculum felleum.* Esto enim, hoc indubitabile tunc crediderit, cum bilem in folliculo libere congregari, arbitratur. At quomodo indubitabile nunc credit, quando hujus rei istud multo majus in non paucis vesiculis plerumque impedimentum agnoscat? Eodem opinor modo, quo cætera ista quæ nunc contendit, cum iis coherent quæ alibi affirmavit: per ductus cystici amplitudinem non pedentem, & successive vesicula exonerationem fieri, sed subito & impetu quodam, per leges mechanicas patere. Sed hæc ipse viderit. Ego sane ut quæ non scripsi, tueri non debeo, sic quæ scripsi, & agnoscere, & tueri non dubito.

34 Nam pene totius bilis in vesiculam descendum esse indubitabilem, ad idque convincendum esse nervosissimas, quas memoraverat, observationes, hæc vero me negavisse, & adhuc negare, confiteor. Nam in prima observatione, quante sint vires obliquæ insertionis, & caruncula ductus Communis, neque pro certo definiri satis potest, & ipse satis esse exiguas, indicat, qui res aut easdem, aut, quod omnino effugere non potest, similes, sed certe, ut ipse posuit, minimorum ductuum orificiis præpositas, idem, aut simile quid præstare, non concedit. Secundam observationem non esse perpetuam, nunc aperte fatetur, mutatis, neque hic solum, contra atque in Præfatione pollicetur, verbis: præterea ad primum quod animadvertimus, sua illa interrogatione respondet nihil; ad alterum etiam ita respondet, ut de alio ac loquebamur, intestino jam loqui videatur; tamen utcumque ipse intelligat, numquam ego negavi, quo minus, vi fortasse etiam morbi, per communem ductum, bilis in intestinum posse effundi, eo plus in vesiculam divertere cogi, sed num hinc sequitur indubitabile esse bilem pene totam secundum naturam eo divertere? De tertia observatione quod nondum in homine sit luculenter confirmata, satis supra dictum est; & quando erit, ad bilem pertinebit sane per alios ac cysticum, de quo disputabatur, ductum in vesiculam comportatam. Ad Quartam denique, & quintam observationem, cum ipse contendat, his illud ostendi quod nunquam a nobis est negatum, nihil profecto est cur quidquam iterum notemus, præsertim cum ea quæ Cl. Provocator respondet, hic quoque, ut ubique, talis sint, ut eorum infirmitatem Lector quisque per se possit animadvertere.

Nam quartam certe observationem ego dixeram *judicio gravissimi ejus Auctoris Bohnii, nihil aliud probare, nisi a ductu hepatico aliquid bilis folliculo infundi.* Provocator autem sidenter Lectorem rogat, ut Bohnium consulat; quasi vero Bohnius (a) in laudato ab utroque nostro Progymnasmate XVII. dilerte scriberet: per eam observationem omne dubium tolli, quod per canalem hepaticum descendens bilis pene tota in folliculum divertat, non, ut ego fideliter retuli quod a ductu hepatico ALIQUID fellis folliculo infundatur: quam sententiam Bohnius, tanquam summam omnium illarum observationum, ad oram quoque sic iteravit: *A ductu hepatico ALIQUID bilis vesicula recipit.* Quintæ autem observationi quorundam videlicet animalium, vesiculam ab hepate profus disjunctam habentium, cum ego aliorum vicissim observationem opposuerim, quorum ductus cysticus, & hepaticus seorsum pergunt, & seorsum intestinum pertundunt; ipse quidem ignorare se, ostendit, tum quænam hæc sint animalia, tum quantam hæc vim habeat objectio. Sed eruditi Lectores ea quæ nam sint, ex Blasio, Malpighio, Redio, aliisque, & in his ex eodem Bohnio in eodem lau-

D

dato

dato Progymnasmate non ignorant neque nesciunt in quibus cyllicus ductus omnino sejunctus sit ab hepatico, in iis certum esse, bilem ex hepatico per cyllicum in vesiculam non ire; in iis autem quorum vesicula ab hepate prorsus sejuncta est, in iis tamen non esse *indubitabile*, potissimum hepatici ductus *biliarem sarcinam ad eandem vesiculam deferri necesse esse*, praesertim si *difficilis, longa, acclivis, vel retroversa*, & una denique ad hanc via sit; contra facilis, neque raro multiplex ad intestinum, quae res nimirum non illud indicant, de quo nunquam disputavi, esse praeterea aliam ad folliculum viam, sed hoc quo de agebatur, atque agitur, satis indicant facilius esse majorem bilis partem in intestinum eorum animalium, quam in folliculum ire. Hoc enim est quod ipsum urget, hoc quod ejus *rebus refragatur*, utcumque tergiverberetur, & *se fatiget*, ac *clamitet*. Nam contrarium ipse *indubitabile* esse, asseruerat, & per illiusmodi *neruosissimas* observationes magnifica Geometrarum formula, probatum esse, pronuntiaverat, ut adhuc, vel in *homine* ipso, pronunciat. Quod si id forte in iis animantibus probare potuisset; num continuo in *homine* in quo longe alia biliosarum viarum est dispositio, probasset? Certe ego ab ea viarum dispositione quae in objectis a me animantibus observatur, non deduco, ut ipse interperetur perperam, similem esse oportere structuram, similemque bilis cursum in iis quae ipse memoraverat, animalibus, imo illud in quo objectionis vis potissima est, deduco: tantum abesse, ut ex animalium, quae ab humana structura discrepant, observatione propositum iste in homine bilis cursus *indubitabiliter*, & *neruosissime* sit arguendus, ut vel in ipsis animantibus alia sint in quibus oppositum prorsus bilis cursum agnoscere necesse sit. Cur igitur qui merito tunc me increparet, si ex variae structurae animantibus eundem esse bilis cursum in aliis animantibus, intulisset; non meritisimo se ipsum increpat, qui ex viperis aliisque ab homine tam discrepantis structurae serpentibus, eundem revera in homine bilis cursum esse, intulit. Sed quid se increpet, qui me illa quae de cyllis & de bilis ductuum structura omiserat, notantem, non dubitat ad *Lectoris* qui *suam hanc videt, perpenderitque Historiam*, iudicium trahere, perinde ac si Lector de his, aliisque ejusmodi rebus etiam alibi tam fidenter appellatus, utramque illius Editionem *Historia* conferre non possit, ac quae in prima vere omissa, in hac me admonente, tandem addita fuisse, agnoscere.

999

35 In XIV. Animadversione sunt alia quae, etiam taentibus nobis, per se facile perspicere Lectores queant. Illud praeter ceteris grave mihi, atque intolerandum, de quo ne pluribus aliis in locis querar, in hoc uno queri liceat. Quae enim ratio alia facillior, eademque acerbior male mihi faciendi excogitari poterat, quam ipsa mihi Cl. Provocatoris verba tribuere? Id ejus saepe facit Typographus, sublatis ex meorum *Adversariorum* locis a Provocatore adductis, omnibus indicis & notulis, quibus ego caveram, ne hujus verba quae ut impugno, sic inter mea fideliter assero, pro meis unquam ab incauto aliquo Lectore acciperentur. Quae si restituantur verborum discrimina, hoc est, si (quod cauti omnes Lectores facient) objectiones meae in meo, non in Provocatoris libro legantur; id unum videlicet satis erit, ut omnes intelligant, multa multis in locis, & in hoc praesertim ipsum scripsisse, quae nullam a me postulent responsum. Quod enim primum *obtrudit*, me *huic sua*, communique sententia (de cystis bile ab adjacentis ventriculi turgentia ad exitum compulsa) *de more irasci*; ego neque irascor, qui ab iracundia natura, & institutione alienissimus sum, neque istam sententiam omnino improbo; quae causa fuit ut quibus illa *firmatur*, rationes a me excuti, non oportuerit. Sed in his tribus dumtaxat haereo, I. quod *pervulgatam*, ut ego scripsi, sive, ut nunc ipse confitetur, *communem* sententiam se dixerit *invenisse*. II. quod turgentiam illam ven-

triculi *sine ulla dubitatione etiam*, a *fermentativa*, *ravescentia* quadam, *deduxerit*, de qua sane plures Viri Gravissimi dubitant, III. quod tres quas ut ei faventes sententiae produxit, observationes tam *conspicuae* in eo sint, quam ipse existimare se, ostenderit. Et continuo causas cur illae observationes non ita *conspicuae* videri possint plures subjicio, alias quidem ab aliis, ut in transitu ipse indico, leviores, gravioreve censendas, sed universas tamen, & singulas sane ejusmodi, ut rebus quae *conspicuae* essent, tot, & talia ne videri quidem adversari debuissent. De his tribus primum ipse, ut diximus, hic discretus confitetur: alterum alibi discussurum se, dicitur; quamquam nisi alia atque ostendit, incedat via, non magnopere profecturas videtur: in tertio conatur insistere; sed quasi nihil hic aliud ageretur nisi ut objecta a nobis, utcumque discuteret, ita in vi trium suarum observationum tuenda prolixus est, ut hoc ipso satis superque comprobet, me non sine causa dubitasse, an ita *conspicuae* essent, quae vix tot verbis tantoque labore videri fortasse possit, utcumque defendisse. Quamobrem cum ita quod mihi satis est, habeam; idque praecipuum mihi propositum fuisse, illis qui mea quidem *Adversaria* legerint ex eo verbo, non ita *conspicuae*, alia characterum forma saepe inculcato; luculentissime appareat; nihil est causae cur omnem istam defensionem refellere aggrediar.

36 Quaedam tamen quae nullo modo praetermitti possunt, attingam. Nam quod in prima observatione *plurima omittit*, & *mutilare* me, queritur, *potissimum in observatione nervi partem facientia*; minus inepta haec esset querela, nisi post ejus verba in aliis autem, de meo continuo (a) adderem *contra*, qua una vocula & quod pluribus ipse verbis, satis significo, & tamen ut meam, extra commata ipsam scribendo, indicium Lectoribus ulterio facio, ut si ejus prolixitatem desideret, ipsum consulat. Quod vero in iis quae obijcio *obscuritates*, atque *confusas interjectiones* (*an arte*, inquit, *positas*?) esse, dicitur; sane qui eadem apud me, suis discriminiibus inter mea, ipsiusque verba appositis distincta, non ut hic apud ipsum, discriminiibus (an arte?) sublatis, confusa, non omnino oscitanter; presse enim sunt scripta; perleget, iudicare is poterit, num egent, cl. praesertim Provocatoris, benigna opera, ut, a *tenebris patienter expediantur*, & *evolvantur*, bonamque in lucem quantum liceat, revocentur.

1000

Quantis autem a tenebris revera expedire, me admonente, conetur, & in lucem, quantum tamen licet, revocare quae ipse ambiguis verbis, & parum inter se consentientibus scripserat, & nihilominus *conspicuae* esse, affirmaverat, Lectores videbunt, praesertim cum adhuc memoret *analogiam*

1001

hepaticorum ductuum cum seminalibus ductibus a se institutam, quo loco certe haec scripserat, quae adhuc scribit: *Hinc quia semen non semper in urethram derivari debet, sed solo coitus momento; sic non solum vas deferens oblique immergitur in urethrae tunicas, sed insuper ad vas ejusdem osculum in urethra sinum annulus jacet muscularis quidam, seu caruncula, continnam illius percolationem impediens: Qua jam bene quadrant cum caruncula, & obliquitatis machina ad excursum & insertionem canalis hepatici in intestinum positus, ac nullo alio naturaliter, praeterquam chilosco tempore, biliosa ibidem quantitatis influxum permittentibus.* Haec enim qui scribat, quis cum unquam putare possit assiduum bilis influxum in intestina non negare? aliter namque illa superiora de semine quomodo bene quadrare cum his possent? Non negat tamen; imo istis ipsis verbis illum assiduum bilis influxum docuisse se, dicit, & *solum* assiduum *nimia quantitatis fluxum* negasse; quasi aut *nimia* ibidem scripsisset, aut per institutam cum iis quae de semine protulerat, comparationem ibidem scribere potuisset. Quid? quod paulo ante, Deum fidem implorare non dubitavit, quod ego *tam indebite* (sic enim ait) *siluissimam atque dissimulassimam*

1002

1003

rem

rem toti pene humano generi vulgatissimam, quæ denique hæc est: quidpiam hepatica genuina bilis per choledochum ductum in intestinum semper illabi, perinde ac si Docti omnes Viri tanquam certissimum, ac necessarium agnoscerent assiduum istum in intestina bilis defluxum, neque; ut Veteres omittam; Glissonius (b) testaretur, sæpe se intestinum e regione hujus insertionis aperuisse, semperque ductum hunc oclusum deprehendisse, & propterea manifestum esse, humorem biliosum haud perenni cursu emigrare; neque; ut alios Recentiores fileam; Gulielmus Cole (c), ex quo noster, quantumvis dissimulans, plura videtur suspicasse, diserte traderet, prius impleri --- necesse habere vesiculam, quam bilis hepatica in intestinum erumpere possit: & infra: per sat longum tempus occultandam esse, ut illud præstetur, ductus communis in intestinum aperturam, quo intervallo nil biliosi laticis chylo affundi potest. Verum si istum bilis defluxum cl. Provocator assiduum esse, contendit; quomodo conspicuam esse vim, tuetur secundæ observationis in qua tanquam peculiare Cervi. Equi, aliorumque dumtaxat quæ pene continuo devorant brutorum, ponit quod profuat indefinenter per ductum hepaticum --- bilis ad intestinum, ibidem ad continuam pene functionem necessaria? Cum enim ipse nunc fateatur, usum insertionis & caruncula esse pariter in iisdem illum, quem supra (hoc est in homine & aliis plerisque animantibus) descripsit; nempe, „liberum, „bilis, „ejusmodi quantitatis, „sive copia, „cursum quidem inhibere, „leniorem vero continuum minime inhibere; certe, in defluxu hoc bilis quem in omnibus & continuo, & leniorem agnoscit, non magis conspicuum est, quid peculiare tandem habeant Cervi, Equi atque animalia cysti destituta, quam conspicuum sit cur inter hæc nunc annumeret; ne de aliis quarum; glres sine ulla exceptione aut dubitatione, & chomatocentem, cum hujus certe felleam cystim & descriptam, & pictam videamus tum a Præstantissimis Viris Parisiensibus, tum a Celeberrimo, eodemque Diligentissimo Rerum Naturæ Contemplatore Antonio Vallisnerio (d), in gliribus autem (quantum quidem nostris in regionibus observatur) eandem cystim haud deesse, non ego modo animadverterim, qui parvam potius, sed ante me experientissimus Redius (e) qui magnam, longeque crassissimam invenit. Hos novos igitur cum addat errores, quis putet veteres delevisse?

37 Itaque postquam illa protulit quæ adversus tertiam observationem a nobis scripta fuerant non tantum hæc, & quæcumque prioribus objecteramus, ita se credit, ut opus erat, discutere, sed contendit, objecta nostra illa ipsa esse, quæ suum summopere institutum adjuvant, atque tuncantur, & a quolibet impostero dubitandi loco firmissime vindicent. Hic autem est ubi antiquos errores confirmat, & manifestiores omnibus facit. Nam longissimo quem hinc orditur, sermone quasi fundamenti loco præstruit quandam, secundum variam capiendi digerendique cibi rationem, institutam divisionem animalium. Ex herbivoris autem, dirimit non ruminantia, ut equos, mulos, cervos & cat. a ruminantibus, seu bobus, ovibus & cat. Hancque rationem secutus, denique suum illum sermonem his verbis concludit: Interea herbivoris ruminantibus brutis fellea cystis conceditur, ut bobus, ovibus & cat. non ruminantibus vero plerumque denegatur, ut cervo, equo & cat. idque ob superius adductas rationes in §. III. Cap. XIX. Partis I. hujusce Historiæ. Præclaras vero, atque conspicuas rationes quæ id quod neque est, neque unquam fuit, confirmant: certum videlicet inter non ruminantia cum equis poni, qui omnino inter legitima ruminantia cum bobus, ovibus, capris ponendus fuerat. Quis enim inficietur, Ruminantium bisulcorum esse genus Morgagni Epistola Anat. II.

nera quatuor summa, ut (f) Peyerii verbis utar; tritissima, bubulum, cervarium, ovillum, caprinum? Neque magis conspicua sint oportet rationes illæ ob quas brutis non masticantibus, seu avibus cl. Provocator statuit inditum esse membranaceum ventriculum ad finem colli seu super cor, atque pulmones locatum, quem avium ingluviem dicimus; nam neque cunctis avibus inditum est, & est quidem ad finem colli, sed non ita super cor, atque pulmones locatus, ut id præterea addi oporteat, nisi velimus, Tirones credere intra thoracem esse conditum. Quid? ubi illum quem alii secundum ventriculum, alii corpus tubulosum, alii aliter vocitant, verum ipse horumce animalium pancreas esse putat; num ibi conspicuum est, an meminerit, suum iisdem animalibus esse pancreas, idque, ut alii jure meritoque censent, legitimum, verissimumque; vel si hoc meminit, quodnam denique eidem munus atque usum assignet? Mitto œsophageas illas glandulas quas pulli Gallinæ videtur credere esse proprias, mitto istiusmodi descriptiones harum omnium, omnibus, & mihi certe qui illas, non ut ipse superioribus diebus, sed jamdiu observatas, descriptiones habeo, notissimarum partium. Illa tantum mihi satis est a Lectoribus clarissime perspicui, in quibus me hæerere profusus sum: Num esset ita conspicua producta causa, cur quædam animantes fellea vesicula careant, videlicet perpetua stomachi turgentia, quando is qui tot tantisque conatibus meam explodere se credit instantiam, hanc confirmat, necum fatendo, sane nullam in avibus hujusmodi turgentiam esse posse, cum tamen quædam aves non desint ea vesicula carentes: Num in universum ejusdem stomachi turgentia in tribus illis propositis observationibus, totoque illo capite unice spectata, vis ita conspicua esset, quando nunc non ad meas modo, sed ad aliorum objectiones, ut dicitur, delendas, revera prima illa sententia deletur, vel certe plurimum mutatur, addita intestini duodeni turgentia, imo hujus, & ventriculi concussionibus: Num denique illam invenisset sententiam, qui nunc tres saltem laudat Auctores qui in eadem ante se fuerint; quanquam Bohnius (g), ille Bohnius quem nunquam nominatum ab ipso esse, præstitisset, non pro illa ut ait, propugnat, nec ea quæ ex eodem profert, asserit, sed tantum, non adeo præfracte negare se, scribit, neque postremo illud adjicit, autius verbis, quamvis, ceu fideliter descripta, aliis literis edantur, adjicit experimentum, aut ex hoc ipso id quod Provocator ait, probare intelligit; sed ante duodecim bene longas paginas jam propositum, & paucioribus quidem verbis propositum, contra Backii & Sylvii hypothesim diserte torquet. Hæc omnia ubi Lectores animadverterint, tum censent an jure possem hic mihi jam de victoria plaudere, si ego tam faciles unquam victorias adamavissem.

38 Porro in his etiam quæ sequuntur, quam facilis victoria esset quis animadvertere non possit? Agitur enim de Animadversione jam supra a nobis consultata. Agitur de glandulis lumbaribus, quibus olim alio in loco a Provocatore cl. chyli cisterna vicina esse dicta est, nunc in unum idemque corpus composita cum ipsis dicitur. Agitur de Th. Bartholini super hisce ipsis rebus ab Anatomicis nunc passim rejecta, ne dicam pene deserta, sententia; & Lectores ad eundem, de cuius sententia veritate quaritur, Th. Bartholinum amandantur. Agitur, inquam, de hisce rebus; atque ut de his verum proximum dignoscatur, consulendum proponitur tum „Tit. de Chyli in venas propulsione num. 78. „ in Medicis Cel. Boerhaavii Institutionibus, qui tamen Titulus sive sub eo, sive sub aliis numeris in eorum saltem (nam primam nondum vidi) secunda, tertiave Editione, nunc unice attendenda, non occurrit, tum Bohnii Circul. Anat. Progymnasm. VII. & XIV. quorum tum illud

(b) Anat. hep. c. 19. (c) De secret. Anim. c. 14. (d) Historia del Camaleonte §. 64. & T. 3. Fig. 2.

(e) Opera Tom. 4. pag. 135. (f) Merycol. l. 2. c. 5. (g) Circ. Anat. Prog. 17.

illud de Nutritione est, hoc vero de Urina secretionem, atque Excretionem; ut vel ex hisce penes quem sit verborum artificium, non difficile intelligatur. Quid? quod nullum quolibet, vel in anatome versatissimum, similia alia in humano corpore ejusdem mechanica functionis exempla invenire posse, confidit cl. Provocator, non videns nimirum, quam sua illa prior tum sensum aucta, tum perstans singulis vicibus, turgentia ventriculi, & repentina, atque alterna Arteriæ magnæ turgentia dissimiles sint, præsertim cum in hac sit magis percussio vis, quam turgentia, spectanda: neque contra videns, quam sint inter se similes pulsatio trunci ejusdem Arteriæ in chylo per vicium thoracicum ductum evehendo, & pulsatio inferiorum arteriarum in sanguine per venas proximas attollendo. Nam quod nihilominus quærere non dubitat: Quorsum igitur insulsa exsibilatio? ut de certis quibusdam sane non insulsis exsibilationibus in præsentia quidem sciamus; certe quænam revera sit insulsa interrogatio, ex iis quæ mox quærit, omnes intelligent, qui quidem inter docentem, & in loco ridentem quid intersit, non ignorent. Illa vero altera interrogatio: „ Quid „ autem de inconstanti nostræ super fibrosam cyllis „ anulum assertionem Clarissimus noster effingit? „ in quemnam Clarissimum recidat, manifesto cognoscant, ubi uter nostrum effingat, animadvertent. Nam ego ut illam inconstantiam ostenderem, cum loco in quo Provocator affirmat, cum anulum, potens ex se satis retinaculum esse, alterum comparaveram locum in quo ab eodem anulo scriperat nullimode vetari descensum bilis in cyllim ideo delabentis non quod a magna aliqua potentia urgeatur, sed quod tota libere in intestinum illabi nequeat: quem quidem locum fuisse a me ad comparationem assumptum, luculentissime demonstrat Theatri pagina 379., quam, ad illam comparationem, in libri ora (a) indicavi. Clarissimus autem noster, quasi non illam ibi, sed paginam 380. indicasset, effingit, longe alium ex hac locum a me ad comparandum assumptum esse. Itaque cum in ipsum recidit illa sua interrogatio, tum hæc quoque altera: Quo igitur Conscientia consilio scribere hæc potuit cl. Censor? atque huic subiecta conclusio: Fille igitur, ac prorsus inanes sunt mihi iste res imputate. Postremo num bilis ego, an ipsum potius consudam, omnes poterunt existimare, qui ad meam quandam objectionem hæc respondere coactum vident: quasi quod in cervo, equo, aliisque herbivoris brutis, tenerrimas, facillimeque solubiles substantias pascentibus; eadem opus foret ad acuendam bilem præparatione, quæ quidem in homine, aliisque carnivoris animalibus requiritur. Qua nimirum responsione hæc duo affirmat, alterum diserte: equos qui, ut omnes norunt, totam certe hyemem siccis, asperis, duris aluntur cibis; si cum homine comparentur tenerrimis, facillimeque solubilibus substantiis vesci; alterum non diserte quidem, sed sic tamen ut ex iis quæ dicit, consequatur: præparatione ista bilis, hoc est ea quam in vesicula quiescendo nanciscitur, non opus esse aliis bestiis, quæ iisdem quibus equi alimentis vescantur; in quibus tamen bestiis ut ea quæ in equo deest, vesicula, non deest; sic neque ea deest quæ in equo, bilis quiescentis præparatio.

39 Sed hæc levia sunt præ iis ad quæ in XV. Animadversione affirmanda compellitur. Scripsit in Historia sua, vesiculam fellis dividi communiter in collum cervicem, & fundum, colli nomine cystico ductui assignato. Ego vero notavi hunc locum, scribendo: imo Recentiores vesiculæ cervicem, & collum idem esse, communiter docere. Qui suam manifestissimam deprecari hallucinationem honestius poterat, eandem, ut infra patebit, videri vult hic defendisse. Sed quomodo sperare id potest, qui continuo id verum fateri quod ego scripti, cogatur, videlicet inter Recentiores

Anatomicos in vesicarum omnium descriptionibus colli, & cervicis vocabulis veluti synonymis uti communem esse morem. Attamen quid agitet, attendamus. Initium ab longe aliquid quod ducit: deceatne atque oporteat, hunc morem ab Anatomicis retineri, id quod constat me affirmavisse, an vero contra desistere necessario debeant; collum vesicarum ipsum ab ipsa distinguendo cervicem, id quod Provocator hoc in loco vehementissime contendit. Lis est, quod Vir Doctissime intelligis, de nominibus; ejusmodi autem lites & ipse averfari soleo, & sapientes video non probare, nisi forte aliquis (id quod ego facio) mutationi valde obscuræ, neque aptæ, neque necessariae vocabulorum se opponat. Verum noster ab gravissima quadam causa ad hanc ipsam mutationem se fuisse permotum, asserit, ut qui hoc avo in tanto Anatomie lumine collocato vitam ducat, atque in anatomicis dissectionibus, atque anatomicorum librorum lectionibus jam prope consenserit; quasi unus ipse hoc avo Anatomicus viveret, unusque in Anatomicis exercitationibus, atque lectionibus consensuisse videri posset, qui neque adhuc senex est, & cum hanc primum mutationem invehere conatus est, ea adhuc ætate erat, quam ceo juvenilem, ut infra videbimus, excusat. Sed utcumque est, fructum istarum tam assiduarum, ac diuturnarum lectionum inspiciamus. Primum controversia nostra erat in bilis, & urinæ vesica; ipse vero ad Uterum transiit, quem insigniorem animalium vesicam esse, ac quolibet vesicarum privilegio exquisitè gaudere; nulla tamen eorum quos se adeo legisse dicitur, Anatomicorum auctoritate producta, sine ulla ponit dubitatione. Deinde duo Principis Anatomicorum Galeni profert loca, quorum alterum esse ait in extraordin. Comment. V. Aphor. 46., alterum in libro Anat. vivor. quasi ipse assiduis suis lectionibus invenisset, revera a Galeno scriptum esse hunc librum, quem inter spurios Viri Eruditissimi rejecerunt, aut alium esse Galeni in Aphorismos Commentarium, quem ordinarium vocaremus. Hæc autem loca; ut quæ mox commemorabimus, omnia, ad Uterum non ad eas quibus de agitur, vesicas pertinent, neque ex iis tamen constat, cervicis, & colli vocabulis diversas uteri partes Galenum, aut alterum illum, quicumque is fuit, scriptorem indicavisse, sed os uteri quam nos cervicem, collum uteri quam nos vaginam, iis quidem in locis appellavisse, aut appellandas censuisse. Post hos Falloppius dicitur scribere, quam nunc uteri cervicem vocamus, cervicem jam fuisse a Veteribus vocatam, ut a Galeno, Sorano & cat. Si Falloppium, quem id scribere dicit, at ubi scribat, non dicit, in Observationibus Anatomicis forte legit, quam parum accurate legerit, hæc vera ejus verba indicant: ab antiquis anatomicis Galeno scilicet, atque præcipue a Sorano in trakt. de utero vocatur (vagina) videtur præcipue, nec non etiam videtur præcipue, nunquam autem cervix. Producitur deinde Laurentium: qui tantum abest, ut colli, & cervicis nominibus varias uteri partes distinguat, vaginam collum uteri aut cervicem dici, & scribit, & ipse dicit. Quamobrem is ipse qui pro se produxerat, cl. Provocator celeberrimum Doctorem reprehendit, & qui tam sæpe exprobrare nobis haud dubitat quod Auditorum lapsus non sine causa adnotaverimus, Laurentium ipse in gravem quandam confusionem cecidisse, immerito affirmat, nimirum quod cervicis nomen (id quod est in nostra questione) cum collo seu vagina confuderit, & „ hanc quam superius tertiam esse uteri partem constituerat, nunc „ secundam pronuntiet „ cum tamen neque tertiam esse dixerit, sed quam tertio loco, ab summo ad imum descendendo, nominaverat, ab imo ad summum secundum secantiam quem diserte proficitur ordinem, redeundo, secundam a pudento invenerit, atque, ut par erat, descriperit. Novissime Diemerbroeckium laudat, & Bartholinum, quo nomine cum

1019

1020

1020

1021

100

tres intelligi possint Scriptores Anatomici, non est mihi tamen necesse quem intelligat, quarere, neque eorum aut Diemberbroeckii libros adire, quando ex ipsis utriusque productis verbis constat, hunc vaginam *collum uteri matris*, illum cervicem *collum breve*, seu *minus* appellavisse; neque enim quidquam adjunxissent, si *colli* vocabulo unam tantum uteri partem licere intelligi, credidissent. Atque hoc tandem redeunt tot illæ, & tam diuturnæ, in quibus noster *consensit*, Anatomicorum lectiones, ut ne unum quidem cum maxime cupiat, proferre Auctorem valeat, qui *colli*, & *cervicis* appellationibus diversas uteri partes designaverit.

40 Et tamen tres saltem erant qui id fecerunt, & ad eum sane prorsus modum qui ab ipso laudatur, unus qui ante hos sexaginta annos vivebat, & cujus liber in omnium adhuc est manibus, reliqui autem duo Veteres illi quidem, & Græci, sed quorum quod superest non semel editum, & latine redditum, ab iis ignorari non potest qui anatomica Orisibii volumina, aut Vesalii de humani corporis fabrica editionem Venetam, aut, ne longus sim, saltem Riolani Anthropographiam, saltem Bauhini Theatrum Anatomicum mediocri studio versaverint. Quinam sunt igitur? Libenter dicam, ut qui sæpe adeo meam accusare fidem non dubitavit, quasi ejus verba, contradicendi causa, mutilare, si Diis placet, solitus essem, tandem aliquando intelligat, eo me veri studio agi, ut quæ maxime pro ipso faciunt, cum dissimulare possem, ultro proposuerim. Nimirum ille est Jo. Hornius, hi vero Moschio, & Soranus. At quamvis hi duo sic fecisse neque obscure videantur, & certissime dicantur; tamen multis de causis quas nunc singillatim recensere necesse non est, nunquam propterea exillimavi, decere atque oportere eos sequi potius, quam cæteros aut ætate, aut instituto, aut auctoritate longe ipsis anteferendos.

Nam ut de ipso Hippocrate nihil dicam, quem *uterorum cervicis* nomine interdum saltem ipsam vaginam appellavisse, non videtur dubitandum; Ruffus Ephesius Vir Doctissimus, cujus institutum fuit libris tribus corporis humani partium appellationes proponere, quam nunc uteri cervicem dicimus, promiscue *Cervicem*, atque *Collum* vocari, docuit (a). Hunc alii apud Veteres Viri Eruditissimi secuti sunt. A Galeno autem, quem unum cum dico, quidquid fere apud Veteres fuit hac in re auctoritatis mihi sane complecti videor, vaginam communiter *κόλωνα τῆς μήτρας* (hoc est cervicem uteri) nonnunquam *σπύγγη*, *collum* vocari, pluribus ejus productis locis ostendere occupavit Casp. Bauhinus (b). Quæ cum ita sint etsi hic de quo dixi Moschio, & hic Soranus ita *cervicis*, & *colli* vocibus sint usi, ut apud Anatomicos varias indicare partes crediderint; haud licere tamen nobis eorum judicium sequi, non dubito, nisi velimus ostendere, alterutrum nos ignorare, vel si ante Ruffum, & Galenum scripserunt, ab his tanto ipsis majoribus Viris eorum sententiam fuisse improbatam, vel si post ipsos, non posse igitur vetustioribus illis omnibus, verisique Anatomicae Facultatis Principibus sic anteponi, ut quorum nominum promiscuum illi usum esse, voluerunt, nos horum auctoritate permoti, longe alium sacre contendamus, præsertim cum Hornius qui id, ut opinor, tentavit, si forte istorum morem atque institutum longo intervallo referre posset, neminem, quod nunc succurrat, de tot Præstantissimis Anatomicis invenerit, qui sibi licere non ignobilis scriptoris, & aliquot ipsorum Magistri exemplum sequi arbitraretur: quinimo Hornius ipse (c) qui in *Microcosmo* suo uterum, ut indicatum est, in *fundum*, *cervicem*, *collum* & *sinum pudoris* diviserat, in *Microtechnie* (d) postea illuc rediit, ut quod *collum* dixerat, *vaginam* appellaret.

41 Itaque ego, qui ejus divisionis, ut Hornium mittam; Moschionem, & Soranum Auctores habebam, non tamen censeo quod ipsi fecerunt, Morgagni Epistola Anat. II.

idem facere nos posse. Cl. autem Provocator, qui nulla, nisi ea quæ supra vidimus, Anatomicorum loca produxit, nequaquam dubitat, quasi rem confecisset, pronunciare: *sam luce clarius esse, uterum cum memoratis Anatomia Antistibus* (ita enim scribit) *dividendum esse in fundum, cervicem, & collum*: & cum ita scribat, de vi tamen vocum judicium ferre non veretur, & Chymicorum *matracia*, ac *retortas*, quasi instrumenta Latinis notissima, eorumque partium appellationes in medium adducere. Atque utinam de his tantum modo verba fecisset; neque, de animalibus loquendo, scripsisset. *collum anterius nemo unquam cervicem denominat*. Nam primum Latinorum omnium Medicorum Magister, Cornelius Celsus cum aliis in locis, tum maxime lib. 7. cap. 13. *collum anterius cervicis* vocabulo aperte significat, hoc illi capiti initium faciens: *At in cervice, inter cutem & asperam arteriam, tumor increfcit*.

Deinde si quod Provocator contendit, anterior colli pars *proprie collum nuncupatur*; cur ipse scribit *collum anterius*? Nimirum sentit, *colli* vocabulo, nisi aliud addas, cervicem quoque comprehendere; in uteri igitur appellationibus quomodo *colli* audito vocabulo, cervicem excludi intelligemus? At *cervix*, inquit, *proprie dicta, capiti immediate connexa est*. Quid? reliquum collum num capiti *immediate* connexum non est?

Quomodo ergo in utero *collum* id esse intelligemus, quod inter, & fundum media sit *cervix* interpolata? At animalis, inquit, *colli cervix superior regio est*, reliquum *collum inferior*, longiorque *productio*: sicque in utero pars *superius posita cervix*, pars *inferius sita*, & *longius producta*, hoc est *vagina*, collum dicenda est. Quid vero si in animalis collo *cervix* illa ita collo reliquo superior est, ut cum *ad posteriora locum tenet*, huic collo superimposita non sit, sed postposita. Quomodo igitur in utero *collum* esse intelligemus non quod antepositum sit cervici, sed quod suppositum? Quid tandem, si in animalis collo ita magis producitur ad inferiora *collum anterius*, ut tamen hoc totum longitudine cervicem non æquet, imo, secundum Elsholii (e) mensuram, ultra dimidium ipsa *cervice* brevius sit; quomodo in utero *collum* esse, intelligemus, quod *cervice* ultra dimidium longius sit?

42 Sed quis hæc non videt, & cum hæc videat, non intelligit, quot, & quibus de causis propositæ a cl. Provocatore uteri partium appellationes ad obscuritatem, & *confusionem* inducendam aptissimæ sint? Ipse tamen clamat, his esse utendum, nisi velimus in *novas confusiones* elabi, *enique Tironibus nostris oggerere*: increpat incautum *hællenus Anatomicorum morem confundendi in velicis cervicem cum collo*: prædicat, *se anatomicas res clarius, & facilius edocere*. Sed quando ejus *claritas*, atque *facilitas* quanta sit, vidimus; æquum est, ut quanam cæterorum sint *confusiones*, & quinam *incautus hællenus mos*, videamus. Nonne ipse fatetur, *apud plerisque recentiores cervicis nomen ei parti uteri quæ inter fundum, & vaginam est, esse unice, & constanter servatum*: subjectum autem cervici tubum *vaginam dici plerumque consuefcere*? Est ergo hoc tempore communis, hoc est, plerorumque Anatomicorum mos Uterum in *fundum, cervicem, & vaginam* dividere. Plerorumque pariter est mos *Velicam* urinariam cum toto suo excretorio ductu spectatam in *fundum, cervicem, & urethram* partiri; omnium vero, quantum quidem in præsentia memini, *Velicam sellis* similiter acceptam in *fundum, cervicem, & cysticum ductum* tribuere, semper autem in *Velicarum* divisionibus *cervicis* & *colli* nomine promiscue uti. Atque adeo Hornius ipse, qui uterum in *fundum, cervicem, collum* & *cat.* diviserat hoc postea ut supra dictum est, *vaginam* maluit vocitare, neque unquam in *urinariæ*, aut *fellæ* ve-

ficæ divisionibus a plerorumque more, modo proposito, recessit, & quam in *Microcosmo* (f) Vesicæ urinariæ cervicem dixerat, in *Microtechnis* ejusdem *collum* appellavit (g). Quid tandem Provocator invenit in communi hoc more dignum ut vocetur *incautus*? Quas *confusiones* ex hoc existere, ut sit omnino deferendus? Num quia Veteres quod nos *vaginam*, & quod nos initium urethræ, vocarunt *collum*; nos aliter vocantes, *incauti confusiones* inducimus? Hoc si est; ipsi quoque commune est; nam utrumque Veteres *cervicem* etiam appellavere, quod contra, ipse faciendum pernegat. *Confusiones* autem hoc ipso quot, & quantas *incautus* inferat, paulo ante ostensum est; sed illam præterea *confusionem* quæ ex ipsa præsentis consuetudinis mutatione oriretur, certe invehit is, qui pro mutatione pugnat, avertunt ii qui mutationi adversantur, hæc præsertim ratione permoti quod si in eo nominum utilitas est, ut loquentes intelligamus, sane illa quæ magis nostra ætate communia sunt, tanquam utiliora servanda sunt. Si qua autem maxime sunt communia, ea sunt profecto quæ paulo ante in *cyllis* fellæ divisione commemoravimus, ut non modo hæc, sed ne superioribus quidem ætatibus plures existimem fuisse qui, iidem auditis nominibus, easdem partes non intelligerent. At tamen el. Provocator perinde quasi tot, ac tam variis, & tam controversis fuisse vocabulis hæc designatæ, quot, & qualibus uteri partes vocatæ sunt, non dubitat quas in utero appellationes eo quo vidimus jure, constituit, easdem ad hanc aliasque vesicas traducere; propterea quia eandem, inquit, omnimode uteri partium *habitudinem servant, nempe ex fundo sensim gracilescentes in cervicem, ex cervice in longum collum, si-ve excretorium ductum elongata*. Quod ipsum quam a vero alienum sit, cum ipsa Anatome ostendit, tum nostra illa, quam Provocator a suis partibus stare credit, Virginei uteri Figura commonstrat. Namque uterus ita creatus est, ut fundi ejus cavum jam prope cervicem angustius sit, quam ipsius cervicis; cervicis autem cavum postquam in osculo se se iterum contraxit, in latissimum canalem definat: quarum *habitudinum* in vesicis neutra est.

43 Hæc autem omnia quæ sunt hæcenus a me discussa, si in unum colligamus; patebit, quod ad litem attinet de appellationibus partium Vesicarum adhibendis, nihil a Provocatore actum esse, tum quia a Vesicis ad Uterum transiit, qui neque vesica est, neque eandem quam vesicæ, partium *habitudinem* servat, tum quia ne in ipso quidem Utero licet commendatas ab ipso appellationes accipere; nisi multas, magnasque velimus in anatomen confusionis causas invehere, nulla cogente necessitate, nullo suadente, quod quidem ipse protulerit, non modo Anatomix Principum, sed ne unius quidem Anatomei exemplo. Quæ cum ita sint; ut non video, quomodo hæc ejus Antinadversio e *vestigio deleat* quod ego in ea controversia senseram, quæ est de appellationibus partium Vesicarum adhibendis, sic minime intelligo, quomodo id *deleat*, aut *deleat* ullo modo possit quod in illa altera controversia scripseram, quæ est de appellationibus partium dumtaxat *Cyllis* fellæ a Recentioribus nostris reapse *communiter* adhibitis. Nam quod ipse tanquam notissimum affirmaverat: hanc *cyllim dividi communiter in collum, cervicem, & fundum*, negavi ego, propterea quia contra, notissimum est, *ejus cervicem, & collum idem esse, communiter docere* Recentiores. Quid responderi ad hoc posset, nisi *erravi: hallucinatus sum*. Vide quid respondeat, & ex uno hoc loco quid de homine sit existimandum, cognosces: „Cum ego, inquit, „dico de fellæ folliculi corpore, *dividitur communiter in collum, cervicem, & fundum*, illud

„*communiter* de his intelligo, qui Anatomix „Principum sensa percipiunt, ut supra, & disci- „gnoscunt; non vero de *ignorantiâ obcecatis*, „*cyllim* ideo in collum, cervicem, & fundum „revera non dividuntibus; qui tamen, ni *caci- „tatem* cum *perviciaciâ* conficiunt, per superius „exposita, magisque in vindictis eorum, quæ „ad urinariam vesicam invenimus, atque alias „evulgavimus, suo loco exponenda illuminari „facile poterunt. „Pene exclamavi, cum hæc legerem: (h)

Nil est audacius illis

Deprensus, iram atque animos a crimine sumunt. Jam supra vidimus, quam Anatomix Principum, & nominatim Galeni quem merito *Principem Anatomicorum* univere dixit, *sensa* fuerint, utque ipsi omnino contraria. Faciamus tamen, non modo me, sed ipsum Bauhinum Galeni *sensa* non *percepisse*, neque *dignovisse*; & eos qui ipsa *perceperint*, & *dignoverint*, attendamus. Quosnam ut me convinceret, tandem produxit? Quosnam, non dico, ex vetustioribus tantum, sed ex paulo etiam minus recentibus, imo ex recentissimis Anatomicis nominavit, qui ita ut ipse, intellexerint, & aliud *cervicem* in *cyllis* fellæ, aliud *collum* esse, scripserint? Profecio, cum maxime cuperet, ne unum quidem. Reliquum est igitur, ut illud *communiter* de se uno intelligat, qui *Anatomia Principum sensa* *perceperit*, ut supra, & *dignoverit*, cæteros autem quicumque post eos fuerunt, aut sunt, Anatomicos, omnes dicat (quod alias de Medicis Recentioribus tantum dixerat) *turpissima potius ignorantia obcecari maluisse*, & *malle*, quam a Veterum Codicibus, aut ab ipso, unico, si Superis placet, eorum Interprete illuminari, ac verum discere. Et erit quisquam (nisi forte vera *ignorantia obcecatus*) qui oportere credat, me quidquam huic homini respondere, aut has, aut illas quarum tam nervosum hic præbuit specimen, aut alias ejus seu *vindicias*, seu provocaciones attendere! Velat hanc, quæ sequitur, proximam.

44 „Quod, inquit, spectat ad concursum ca- „nalis *cyllici* cum felleo ductu, Quis dixit *ca- „nalem cyllicum a cervicis apice ad ductum fellæ „injectionem verticaliter produci*? en textum meum „utriusque editionis. „Ita meam fidem, qui „idipsum, ut ab eo dictum, notaveram, tam se- „cura interrogatione in dubium trahit, eoque me non leviter provocat. Nonne omnes, nisi jam omnes ipsum nosset, fieri non posse, *faterentur*, ut verba illa eadem de quibus ad hunc modum interrogat, ipse scripsisset. At tamen scripsit; non in textu quidem quem produxit, sed in eo quem debet producere. Textum enim producit, ad quem, nisi id revera facerem quod sapius objicit, ut videlicet ordinem inverterem, respicere certe non potui, ut qui, discussam modo illam *cyllis communem* divisionem præcedit. Textum autem omittit ad quem ut post eam divisionem positum, procul dubio respexi, hunc scilicet: *Productio hinc verticaliter a cervicis apice canali cyllico; seu potius eodem vesicula collo ad ductum fellæ injectionem ascenso*, hoc est, ut declarare ipse debui, *ascendens*; quod certe verbum, *ascenso*, pro *ascendente* usurpatum, a me fideliter in *Adversariis* (i) adductum & miserationis causa declaratum, cum omnes debet, tum Provocatore ipsam el. debuit admonere, me verba ipsius produxisse, non de meo es- finxisse. Quid? si re ipsa admonuit, nec permovit tamen, ut istam dissimulationem proflus tolleret, ut istam, facile adeo confutandam, interrogatio- nem deleteret. Certe enim vidit hunc locum, qui mox verba profert, uno tantum intersecto vesiculo ab isto *ascenso* distantia, in quibus inconstanter, ut solet, nescio quid videri potest ab eo quod modo affirmaverat, ipse dissidere. Sed non propterea, quod affirmaverat, obliteravit; imo postea confir-

confirmavit, certe sapius contra atque ibi diffidere videbatur, sensit, scribendo, canalem cysticum esse ductum verticaliter ascendentem: altitudinem colli vesicae esse perpendicularem: bilem ex folliculo verticaliter ascendere: & canales thoracicum, ac cysticum, ductus esse verticales. Et si enim aliud est ductum cysticum ad perpendiculum ascendere, aliud, ad perpendiculum in hepaticum meatum influere; tamen ubi videri vult a prima illa sententia dissentisse, nihil aliud scripsit, nisi ductum cysticum longitudini perpendiculari esse proximum; ut aut ibi non dissentiret, aut si ibi, ut vult, dissentit, tot aliis in locis eandem illam sententiam confirmavit.

45 Sed hæc levia sunt; ad graviora veniamus. 102.4 Demus, inquit, quod absolute verticalem seu ad normalem lineam, esse dixerim concursum cystici tubi in hepaticum ductum: An verticaliter non producitur ductus cysticus D. in hepaticum ductum E. Fig. II. nostræ huius Tabule VII.? Nos quoque demus, id quod continuo subjicit, hanc ipsam Figuram diligentissime effingi ex Archetypo curavisse, quanquam res ostendit e sua naturali sede depositas, easque res, ut una ipsarum paulo mota loco id omne quod in controversia est, conditione mutet. Id, inquam, demus. Num illud cadaver regula Polycleti erat, ut ex illo (quemadmodum Canonem Medicis scribere non dubitavit) Canonem Anatomicis faciat? Neque enim de uno, sed de plerisque cadaveribus controversia nostra erat; neque tamen (quod alibi dixerat) hanc iconisum cum Archetypis plurimis concordare curavisset; ipsi tamen uni, in causa præsertim propria, plus quam ceteris credere æquum esset. Quid? si cæteræ omnes ejus Figure illi Canonis apertissime repugnant? Oñes enim cum horum ductuum concursum proponant; semel verticalem, seu ad normalem lineam, ut ipse loquitur, sive potius ad æquales angulos, ut multo cautiore loquuntur; septies ad angulos inæquales representant; ut si velit, illam unam Figuram id quod plerumque est, exhibere, fateatur oportet, reliquas omnes id quod raro est, demonstrare; ex quo sequeretur, plerisque ejus Figuras minus esse attendendas propterea quia cum perpaucissimis archetypis contulisset: quanquam quis credat, in una Figura consicienda in cadaver, ut pleræque sunt, constitutum incidisse; in reliquis, semper in cadavera, raro quodam modo disposita, incurrisse? Quid? quod, cum maxime cuperet, ne unum quidem invenire Anatomicum vult, qui cum suo illo Canone conveniret. Sentio, me rem incredibilem dicere, cum ipse diserte provocet ad plures plurium Iconismos, tanquam maxime cum suo consentientes. Sed quo res minus credibilis est, eo magis omnibus facile est, vera sit, an falsa cognoscere, inde vero qua fide uterque nostrum sit, constituere. Provocat primum ad duas Figuras Bidloi, quarum una est 4. Tabula LXII. Theatri Anat.; altera in sequenti Tabula, est 3.; ambæ autem sunt in Bidloi ipsius Tab. XXXVIII. illa 5.; hæc pariter 3. In illa Provocator testatur, nullum certe manifestum observari discrimen inter angulum, qui ab his concurrentibus ductibus O, & P, illamque, qui ab O, & Q. seu meatu cystico, ductuque communi procreatur. Ego contra testor, certe manifestum observari discrimen inter duos illos angulos, ut primus sit acutus, alter obtusus, quemadmodum Bellinus docet. Idemque vel magis affirmo in altera Figura, in qua Provocator negat, eos angulos acutam ad partes jecoris, obtusam ad partes intestinorum notabilem habitudinem exhibere. Num possumus magis contraria testari, quam testamur? Num possunt ii quibus vel Theatri, vel Bidloi copia sit, quidquam facilius interoscere, quam uter nostrum verum, falsumve testetur? Inspiciant igitur, & judicent, uter nostrum omnium admirationi magis obnoxius sit, an ille qui quasi nemo has esset Figuras inspecturus, non tantum ad easdem provocat, sed secum ipse apprimè concordare esse, iactans, in me quædam, in eum merito recalura, Morgagni Epistola Anat. II.

etiam hic jacere non dubitat, an ego, si modo quidquam ad tam facile confutandum Provocato-rem respondeam.

46 Post duos Iconismos Bidloi, ad totidem Glif- 1025 sonii provocat, principis hepaticarum verum scriptoris. Hic vero artificium est nimis facile retegendum. Hos enim principales ejus operis iconismos esse, affirmat, si forte incautus aliquis propterea crederet, ad eam qua de agimus, rem demonstrandam fuisse potissimum elaboratos, qui vere ad ipsam vix, ac ne vix quidem pertineant. Nam si magnitudinem, si laborem, si rem propter quam præcipue parati sunt, attendamus; certe principales ejus operis sunt. Quid autem ad controversiam nostram hæc omnia? cum illi Iconismi, ut res per se loquitur, & Auctor confirmat, ostendendo excarnato hepate adscripti sint, eaque præparatio hepar percolatum, & bacillis detuncinatum, & subinde aquæ immersum requirit: qua dum fiunt, certe vesicula a sua naturali sede dissolvitur, ductusque de quibus loquimur, saepe, & vehementer contrahantur, distrahantur, vexenturque necesse est. Tamen, præsertim si in libro ab ipso Glifsonio edito istæ Figure inspiciantur, non profus utrinque æquales illi anguli inveniuntur, de quibus alioquin ibi ostendendis non valde Glifsonius laborabat, ut qui superioribus Figuris omnibus, in quibus eos canales pingit, satis demonstraverat, illique præsertim quæ vere huc pertinebant, & principales, quod ad hanc rem attinet, ejus operis Figure sunt. Earum prima Capite exhibetur 16. ubi Experimentissimus Auctor hæc sine ulla exceptione docet, & diserte scribit: *meatus vero cysticus B C. oblique inter utrumque incidens, angulum cum poro bilario acutum; cum ductu autem communi obtusum constituit: quemadmodum in schemate videre est.* Figura altera in proximo capite 17. prima occurrit, ubi de iisdem canalibus scribit; quippe *vasa illa HAUD ALITER constructa sunt, quam in opposita figura videre est; in ipsa autem illos angulos, & quidem singulos in suo genere eximios, ostendi, omnes, ut verbis ejusdem Glifsonii utar, fateantur necesse est, nisi oculis suis fidem abrogare velint.* Atque has oportebat Glifsonii icones consuleri, si, quid in re hac solitus esset Glifsonius observare, ostendi volebat, non eas principales dicere quæ hujus rei causa institui non potuerunt; neque alio simili artificio conari eas quæ vere principales sunt, eludere. Cum enim has, quas nos memoravimus, per se incursum in Lectorum oculos, dubium non esset; nonnullis interjectis de quibus mox dicemus, hæc obtunduntur: *Non interea diffiteor, interdum & impense obliquam ejusmodi cystici ductus productionem, cum illis disparibus angulis, in aliquibus humanis folliculis animadverti, ut ideo & ipse Glifsonius, & ipse Bidlous, aliique non pauci figuras varias cysticas cum ductu nunc directe, nunc oblique producto proponant.* Quamvis & Bidlous, & Glifsonius, & alii, qui tamen non memorantur, Figuram aliquam sine illiusmodi angulis edidissent, qualem neque Bidlous, neque, si diligentius queramus, Glifsonius ullam ediderit; tamen si in hac re præcipuas, si plerisque cum illiusmodi angulis proposuissent; color iste quo Provocator utitur, locum profecto habere non posset. Quid enim? Glifsonius in hepatis anatomie diu, multumque versatus (nam de Bidloo supra vidimus) peculiare in hanc rem proponit Figuras, & diserte docet, eos ductus haud aliter se habere: idem cum sexies omnino eodem delineet, quater illis cum angulis, singulis in suo genere eximios, bis dumtaxat, idque iis de causis quæ fugere neminem possint, cum illis angulis, minime, ut noster contendit, distinctis exhibet: & ex professo, ut loquuntur, manifestissime monstrat, & docet, id vero interdum, & in aliquibus dumtaxat animadverti, nobis obrudat?

47 Duos quos cl. Provocator, tanquam a suis partibus

tibus stantes, nominatim laudaverat Anatomicos, palam adversari ipsi, vidimus; quid de cæteris quos haud nominat, sed omnes a se esse jactat, existimabimus? num hos saltem sine illis angulis cystici ductus insertionem pinxisse, credemus? *Missos*, inquit, *facimus alios omnes primi subscelii Anatomicos, ejusmodi cystici canalis ductum in felles poros concursum in homine aperientes.* Ego vero Vesalium, Eustachium, Vidium, Caserium, Veslingium, aliosque ejusdem notæ Anatomicos dico, atque affirmo, ad eum concursum a parte jecinoris tam acutum angulum pinxisse, ut nihil evidentius, nihil Provocatoris Canonici, illique concursui verticali esse magis adversum possit, a parte autem intellini tam obtusum, ut in plerorumque ipsorum Figuris, quod & in Glissonii nonnullis animadverti, ne angulus quidem esse videatur, id quod tibi ad omnium maxime obtusum angulum ventum est, fieri oportere, nemo ignorat. Quæ ut est omnibus videre facillimum, sic quoque est inter me, & Provocatorem judicare: qui hæc, opinor, perspicies omnia, eò denique redit quo supra ipsum vidimus evalisse, cum illud suum communitè, apertissime falsum, nihilominus tueri vellet: *ut super hac re non meditantes scripserit, sed cultro utentes in veritatis testimonium advocet.* Perinde enim est ac si diceret: quid mihi Bellinum objecisti? quid mihi alios objicis? *meditabantur tui illi scriptores, non ut ego, cultro utebantur.* Sic vicerit; neque enim mihi opus est cum ejusmodi homine, qui se unicum Anatomicum putat, disputare. Afferrem enim observationes meas cum egregio Professore Bellino consentientes. Tu quoque, responderet, *meditaris, non cultro uteris.* Ad summam; possitne mecum humanius agere quam cum Incomparabili Anatomico Friderico Ruyschio ea ætate, ea assidua in pene innumeris cadaveribus, diligentique exercitatione Viro? *Quod ipse assert, ego inquit, profusus denego: Namque in tercentis fortasse, quos vidi, & examinavi, folliculis felleis nunquam felicem adeo me reddidi, ut id deprehenderim.* At deprehendi ego, dicerem, & vere deprehendi. Tu tercentos, responderet, non secuisti. Quod etsi neque nego; neque, hic affirmo; tamen ejusmodi hominibus melius est obsequi, quam adversari, præsertim quando ea mihi disputatio non cum illo fuit, sed cum Cl. Mangeto, qui objecta a me Cl. Ruyschii verba ipse proposuerat. Affirmit igitur Cl. Provocator, se plane ostendisse, non errasse qui etiam dixerit, canalem cysticam a folliculi cervicis apice ad ductus fellei insertionem verticaliter produci, & ascendere. Ego etsi scio, controversiæ genus fuisse, non utrum etiam hoc aliquando sit, sed an plerumque, hoc autem plerumque ut continuo subsistat, scio non esse; non repugnabo. Scribat, eundem canalem solum non restitutum, sed aliquantulum ad similitudinem colli cigni, inflexum esse, & incurvatum, quod contra tuam primam sententiam est: deinde, ut sibi videtur commodum, ajat, sepe fuisse a se scriptum, a Typographis autem deformatum in sed, quod ob sepe, & sed dissimilitudinem non ita videtur verisimile; non adversabor. Addat novissime: ea deformatione significationem immutari, idque perpetuo videri constitui, quod solum aliquando contingit: quod cum sepe illo quod a se contendit esse scriptum, valde profecto non convenit; silebo: neque enim expedit cum iis disputare, qui ut quilibet tueri volunt, ita quilibet non dubitant respondere.

48 Quod quidem in XVI. Animadversione etiam fieri, manifestum est. Pollicitus eximium quendam, & singularem usum bilis, continuo de saliva, quasi hujus promississet usum, tam prolixè disseruerat, ut nihil magis. Negavi id quod adhuc nego, tam longum de saliva sermonem in eo loco, convenisse. Respondet Disputator eximius, ibi se de saliva medicam instituisse mentionem. Me-

diocrem vero mentionem, quæ plures impleat paginas, quam promissus bilis usus; medicam, inquam, de qua ipse per se tunc scripserit: sed indignantem nimis salivam movere EXUBERANS hic verum salivarium sermo! Non est satis. Quali non ipsum, sed me lædrent ejus errata, eoque magis, quo majora, non modo hic, quod plerisque in locis, fecit, ut reprehensa a me retineret; sed quem ipse exuberantem cognoverat, longum hunc in illo capite de saliva --- sermonem longius adhuc in nova Editione protraxisse se, jactat. Quid? quod me accusare non dubitat, quod longas vel disparati argumenti in meis operibus digestiones intertexerim. Vide, inquit, totam Animadv. 28. Adversar. Anat. III. In qua videlicet de Cystis felleæ calculis verba faciens, digressus quidem ab ipso sum, quocum contendere nunquam volui, sed non a Cl. Mangeto, quocum unice disputavi.

Hujus ego, non ipsius, ordinem scribendi me conservaturum, in Præfatione pollicitus eram. Non igitur a primo divertit propositio, qui quo in loco Præst. Mangetus laudavit Bidloum observantem, ejusmodi calculos aquis innatare, eodem in loco de cysticis calculis loquutus sum, meisque observationibus illud quoque confirmavi, hos aquæ immisos, non ut ii qui de urinaria vesica extrahuntur, in imo subsidere, sed innatare. Quæ de re, aliisque ad eosdem calculos pertinentibus sic iterum alibi (a) verba faciam, ut quæ ex eo tempore de ipsis præterea observata habeo, proponam. Hic illud dumtaxat adscribam, cum alibi, tum ibi potissimum a Provocatore Cl. auræ esse diverberatas, ubi nimis fidenter pronunciavit non vera, bonaque observationis expertia verba illa nostra, propterea quia plurimos calculos vidit aquæ immisos eidem primum supernatare; hinc post aliquam in aqua macerationem, cum eandem imbibissent, sponte --- submergi? neque enim præter ipsum qui sibi, ut solet, adversarios effingit, de quibus suos illos triumphos utcumque agere videri possit, aliquis facile invenietur, qui mea illa verba ad maceratos quoque, & imbutos aqua calculos extendenda esse, comminiscatur. Verum; ne a proposita Animadversione nimium digredi videamur; quomodo in hac tota, quæ de bilis usu magis scripserat, tueatur, ex ordine spectemus.

49 Initium duxit ab Hippocrate (b) bonam valetudinem repente a sanguine, & pituita, & bile duplici, flava nempe, & nigra tunc videlicet, cum hæc moderata inter se, tum facultate, tum copîa temperationem habuerint; idque præsertim si permixta fuerint. Neque vero dubitat, Hippocraticam bilem ipsum esse (cujus de usu agit) jam in hepate elaboratum, atque secretum hominem, quando Hippocrates loquitur de bile cum sanguine permixta, ipse autem negat, bilem in hepate secretam secundum naturam in sanguinem redire. Addit, Galenum proposuisse bilis in tenui intestino, & VENTRICULO pituita viscosa crudioris, aliorumque mucorum absterisam facultatem.

Nec veretur libri 5. de usu part. caput 4. indicare in quo (tantum abest ut in ventriculo id Galenus statuerit) dilerte docuit, cur in ventriculum Natura meatus bilioli portionem aliquam non infuserit, quia videlicet constat, bilem omne ventriculi officium, si ad eum confluerit, esse eversum. Sed quorsum hæc atque alia Hippocratis, Galeni, Avicennæ de bilibus, illique non contemnendis utilitatibus bilis congeruntur sententiæ ab eo, qui in Historia Hepatica univèrse jam scripserat: *Bilis igitur jure gratulamur ab injuria illa nostris temporibus vindicata, quæ ab ANTIQUIS Medicina Proceribus inter secundæ collectionis quisquiliat conscripta, statim, ab ejus in intestinum deplurivo exulabat per alvum a corpore tarpis, omnique usu, præter desidendi provocationem, exanflorata.* Quæ quidem verba quam parum conveniant cum istis quas nunc producit, Antiquorum sententiis, vel ipse tacitus sensit, qui in Nova Editione illud

85 antiquis delevit, ex qua aliisque dissimulatis mutationibus intelligi potest, quam verax nupera Præfatio sit, ubi jactat; vix quadam antea editæ Historiæ ampliata esse solemniora loca; --- reliqua vel in ipsis orthographiæ mendis fuisse sibi religiose relicta. Quamquam ne ea quidem mutatione satis sibi cavet, ut qui iis quæ diximus, & Fernellii, aliorumque ad hæc usque tempora Medicinæ scriptorum locis, nemini ignotis, & hic dumtaxat augenda, ut solet, voluminis molitibus, larga manu per multas paginas congestis, illud denique vellet, si alicui forte posset, obtrudere, se ex OMNIUM cum veteris, tum recentis medicæ scholæ Antistitum, & scriptorum sententia in abstersionem, ac saponariam bilis virtutem mundum: se catholicam ejuscemodi, atque, ut infra etiam inculcat, sæculis omnibus, omnibusque Medicinæ Patribus tam egregie probatam, --- Sententiam amplexum, nec potuisse cum tam eximii Ductoribus a recto tramite aberrare, nec, quod consequitur, a me sine omnium reprehensione non probari. Verum enimvero si ea igitur omnes tradidere; quinam sunt illi, aut antiqui, aut non antiqui Medicinæ Proceres, qui nihil bili præter desidendi proritatem relinquebant? Certe oblitus est, se antequam Fernellium, aliosque paucos supra exciperet, discrete scripsisse, fere omnibus Medicinæ Antistitum assensum per plura sæcula ad usque nuperos dies increbuisse sententiam, bilis ab hepate in intestinum defluam, inutile excrementum esse --- vix ad instar naturalis clysteris propriam acrimoniam, & mordacitatem irritans intestina. Huc adde non modo Morbium (c) qui, a pituita semper & in omni corporis constitutione (in prima collisione) generetur, illaque bilis incisione, & abstersione opus habeat, merito dubitandum esse, monebat, sed & Verheyenium (d) docentem: quantum ad mucum intestinale, illum non egere ea incisione, nisi debito crassior sit. Non igitur omnes reprehendi, cum ipsum non probavi. Quid? si ipsum non probando, laudavi, & defendi cæteros. Neque enim quos hic Duces secutum esse se, dicitur, eos revera secutus est, imo apertissime deseruit, ut quæ hic producit, eorum loca cum Hist. Hepat. Part. I. capitis XI. (quod nunc est XVI.) §. quarto (nunc tertio) conferentibus patebit. Nam ut cætera prætermittam; certe ibi in prima Editione scripserat: si bilis obviante in duodeno chylum fluidiorem, subtilioremque reddat, soluta ejuscemodi partium cohesionem; --- per salinam partem intestinum mucositates abstergat, crassiores ejuscemodi bilis laticis substantias scindat, tamquam totidem cuneis penetrantibus armata, hæc, aliaque ejuscemodi se quidem Physiologis ruspatoribus decantanda relinqueret. Se vero simpliciora amplecti; usumque bilis ire exposituram tam clarum, tam patulum, tam simplicem; ut idem futurum sit ingenio, & sapienti legere, & probare. Sic ibi. Quid igitur hic obtrudit, se usum bilis proponentem, tradidisse, biliosi humoris particulas lixiviosas ac saponarias in intestino, instar totidem vividorum cunctorum, viscidiores chymi partes scindere, subtiliare, atque in fluenti naturam inducere? Vel enim hæc ad eundem modum ab aliis tradita esse, fatetur; vel negat. Si negat; cur hic aliorum auctoritates obtendit? Si fatetur; cur ibi, aliis omnibus relicta, & non obscure improbat, simpliciora se prolaturum, tam magnifice professus est? Video quam nollet illa scripsisse. In secunda enim Editione tacite, ut solet, non modo intestinum mucositates in mucilagines mutavit, sed magnificum illud promissum in hæc extenuavit verba: Ususque bilis ibimus exposituri qui rerum animalium concentum magis forsan accedat; pro verbis autem quæ hinc detraxit, alia posuit quibus opportune efficiatur, ut Lectores ad prolixiorum illam de saliva sermonem quadantenus præparentur, neque, ut in prima Editione, qui de bile se acturum sponderat, is, loco bilis, continuo ad salivam transiitille

videatur. Non mihi sane displicet, hæc illum ex me didicisse; illud displicet quod indicatas a me hæc emendationes sic in Præfatione dissimulaverit, ut scribere non sit veritus: loca ab Adversariis impugnata, neque immutata litteraliter, recognoscere undeque posse; atque obtrudendi locum non esse, se voculas Historiæ mutando, sensa etiam quomodo immutasse. Contra ego omnes moneo, ne mea Adversaria ad novam hanc Hep. Historiæ editionem exigant, imo hanc ad id inutilem habeant, ne meam fidem ibi aliquando desiderent, ubi alterius est desideranda, velut hic. Nunquam enim mihi venit in mentem, ut omnes omnium de bilis usus sententias non probarem, imo illud venit, ne credere ipsum sinerem, se recte fecisse quod, non probatis aliorum omnium usus, professus esset, se vero usum bilis ire exposituram tam clarum, tam patulum, tam simplicem, ut idem futurum esset ingenio, & sapienti legere, & probare, præsertim cum ipse hunc tandem usum in hæc verba contraheret: Ecce uno verbo totus bilis usus; prout per ductum suum super intestini parietem depluens, eumque madidans, ac redine inde sua ulteriorem super eum susque deque semitam facile sodicat sibi; adglutinam hoc ritu divellens cibariam substantiam. Nunc vero si ex me dicitur demissus sentire de hoc usu, si eundem non totum amplius, sed primarium dumtaxat; de quo mox videbimus; bilis usum vocare, si alios, ut vidimus, aliorum usus ad suum adjungere; cur hæc omnia sic dissimulat, ut me pro aliis stantem, atque ipsum dumtaxat, & recte quidem, monentem contendere, dicitur, tam sollemnem, acceptamque cordatis omnibus, atque probatam bilis functionem evertere. Quis enim, præter ipsum, docuerat, hunc esse totum bilis usum intestina pendentis, ut agglutinatum horum parietibus chymum divellat?

50 Quid? si ne primarius quidem ad quem nunc redit, is bilis usus censeri facile potest. Quid? si quæ adversus eum usum objecimus, satis dissolvere nondum valuit. Quæsimus enim, cur idem chymus qui ventriculi, aut superioribus duodeni parietibus, etsi nulla intercedat bilis, non agglutinatur, reliquis intestinum parietibus agglutinari deberet? Addidimus: sane harum partium omnium parietes assidue de se destillante humore sic madere, ut naturaliter constitutus chymus, accedente præsertim peristaltico earundem motu, non facile ipsis agglutinari posse videatur. Ad primum nihil ipse, quod satis saltem perspicuum sit, respondet. Ad alterum vero quid respondeat; video; sed quid proficiat, non video. Sermo enim est de chymo naturaliter constituto. Ipse vero hunc mihi cum sebo, & adipe, cum sulphureis resinosis partibus comparat, & cum resiniformibus corporibus comparat, atque in hypochondriacis, in oppilatis, in cachecticis, in diutine illericis, in ebrosis acutis, aliisque ejuscemodi agris, in quibus certe chymum naturaliter constitutum non esse, omnes bonæ praxeos veritates evincunt, impatiens iis partibus chymosos mucosos mihi narrat, quamvis, inquit, iis in agris adhuc intestinum parietes assidue de se destillante humore, fortasse & uberiori, madeant, tum peristalticus vigeat motus: quibus duabus de rebus cum dubitare sæpe liceat sententiam proxim consulentibus, tum de illo præsertim licet, num in memoratis agrotantibus is aqueus, & leviter subalsus intestinum humor secundum naturam se habeat, an potius mucosus asprime sit, & viscidus, qualem nimirum quia Provocator cl. aut ob morbum vidit, aut ob mortem, ideo fortasse talem quoque naturaliter esse, videtur non dubitare. Nam quod denique peristalticum intestinum motum ait, non in impactis, & canalibus superficiem hærentibus --- vim suam exeret, tunc examinare oporteret, cum naturalem chymum sic impingi, & hærentem, demonstrasset.

51 Videamus nunc quomodo cætera quæ addidimus,

mus, dissolvat. Negavimus (a) quæ ad saum peculiaritatem usum bilis comprobandum protulit, ejusmodi esse, ut ab aliis ad alios longe usus potius comprobandos adhiberi non possint. Subjecimus: imo quadam ejusmodi esse, ut jure meritoque possint redargui. Ipse vero illud primum ita dissimulat, ut si nos omnia præter illa, quæ nominatim redarguimus, probassemus. Hæc autem nunc quasi contemptim ad complementum dumtaxat quoddam commemorare sibi placuisse, dicitur, perinde ac si, diserte non eo proferre se, scripsisset, ut inde propositum multo evidentius pateret. Veruntamen quæ nos redargui posse, affirmavimus, ipse autem redargui posse, hic negat, quæ sunt? Scripsit: in *Struthio-camelo bilem exonerari IMMEDIATE in ventriculo*. Animadverti ego, vel Præcl. ipsum Mangetum in adscripta notula dissensisse, & Cel. Vallisnerii nostri anatomem accuratissime iteratam objecisse. Verane hæc sunt, an fallæ? Certe Mangetus hæc adnotavit (b): *Perneget Praclarissimus Vallisnerius hunc IMMEDIATE in bilis in Struthio-cameli ventriculum ingressum --- in que ea pernegetione --- imititur --- dissektione --- accuratissime iteratâ*. Vallisnerius autem nonne tradidit, ductum biliferum, non in ventriculum, sed in duodenum sex lineis tantum infra pylorum inferi? Quem mihi igitur Provocator intellexit errorum imputat? Quid plurimis Vallisnerii verbis sui libri molem auget? Profecto facere nunquam poterit, ut Mangetus, ut Vallisnerius id quod ego dixi, ne scripserint. At enim Vallisnerius scripsit, magnam tamen bilis partem directè intra pylorum excurrere. Non tamen scripsit; id quod ego redargui; immediate, neque secundum ea quæ semel, iterumque observavit, id probare, ac firmare unquam potuit. At Vallisnerius quoque bilem censuit deferri in ventriculum Struthio-cameli, ut ejus digestiva facultas validissima fieret; quasi vero hoc a vi bilis absteriva, atque ad eundem ac Provocator contendit, modum agente repetendum, censuisset, aut ego Vallisnerii opinionem, non observationes objecissem. Nam quod (omittam enim clementer, alia Provocatoris errata inculcare quæ omnes intelligunt, etsi ipse fatetur ingenuè se hactenus non intellexisse) Nam quod, inquam, hic denuo demirari se dicit, me in hac spartam, veluti singularem factorem meum, illustrissimum Vallisnerium advocasse, eundemque sine ullo temporis, locive intervallo, seu in eadem arena tam dure aggredi, ut ejusdem sententia statim & aperte inimicum me profectum; quis hæc legens, non putaret, a me Collegæ & Amici Doctissimi opinionem productam esse, eandemque dure, acerbè, infenso animo atque inimico esse impugnatum? Ego vero hæc dumtaxat scripsi (c): Mangetum Cl. Vallisnerii nostri anatomem accuratissime iteratam Provocatori objecisse; quæ autem de bilis in Struthio-cameli ventriculo usu Vallisnerii opinio esset, neque ibi Mangetus, neque ego memoravi; atque ut verum fatear, ne memineram quidem; neque tamen aliud scripsi (d) nisi illud querendum restare, num tanta illa vis digestiva bili in ventriculum admixta accepta sit referenda. Nam & in Comitè, a Cabrolio dissecto, porum choledochum ita prope pylorum egressum habuisse, ut non minus ventriculo quam intestinis, bilem transmitteret; sed hæc causam illi fuisse, non cur melius, citiusque digereret, verum, ut inquit Cabrolius, cur sapius naufraget, vomeretque. Hæc nimirum tota est illa dura, aperta, & inimica a me instituta, ut Cl. Provocator dicitur, in Cel. Vallisnerium aggressio, quod secundum observationem & judicium Cabrolii, non de Vallisnerii, de cujus sententia ne verbum quidem, sed de Provocatoris opinione dubitaverim. Neque hæc eo dico quod inter Amicos licere, non censeam, alterum de alterius opinione modeste dubitare, sed ut illæ penitus artes pateant Cl. Provocatoris, id

quod ipse solet, ego vero nunquam licet, credidi, aliis assingentis, ut dure, inclementerque Amicorum præsertim opinionibus impetantur. Quid in me præterea dicere, aut acrius exprobrare potuisset, si ego id facere ausus essem quod ipse adversus illustrissimum virum fecit, eundemque vere singularem factorem suum, cujus summam spectatamque Prudentiam ipse quoque celebrat; ut nempe scriberet: *abunde liquet, ligamenti hepatici privilegium venæ umbilicali non esse denegandum, ut quidam Vir inconsiderate denegat*. Verum ipse qui nihil nisi considerate negat, cur adversus Cabrolii, atque adeo Galeni judicium; scribit: *in comite a Cabrolio dissecto non fuisse incommodam, atque visiorum digestionis atricem apertionem illam choledochi pori prope pylorum, evidens est*. Cur inquam hoc scribit? Quia ille Comes, si ita fuisset, ad illam, inquit, ætatem pervenire baudquaquam valuisset. Ad quam, quæso, ætatem? de qua ipse Cabrolius (e) ita silet, ut adolescens, an vir, an senex ille Comes obierit mortem, profus ignoremus. Quid, quæso, est inconsiderate scribere, si hoc non est? Nam quod addit: *si nausea & vomitus ab illa choledochi ductus introductione principium duxissent suum, ille certe non sapius, sed semper naufraget atque vomisset; nimirum hoc tanti non est, ut propterea res, quod ait, evidens sit*. Quid enim, si illud sapius Cabrolii significaret quotidie, ut frequenter apud Riolanum in ejusmodi casibus quotidie significat? Probabile est, inquit Riolanus (f) Galenum in brutis canalem, qui bilem in ventriculum eruffat, observasse: inde conjectura quadam similem structuram in hominibus quibusdam adesse sibi persuasit, cum videret homines pituitosos meram bilem FREQUENTER vomere, ut demonstrat in Arte parva exemplo ejusdem, qui cum habitu corporis esset pituitosus, QUOTIDIE tamen bilem pallidam evomebat. Imo istud idem sapius Cabrolii significabat perpetuo eidem Riolo, scribenti (g): *Afirmat quoque Cabrolius, se vidisse porum choledochum in stomachum protensum, qui PERPETUO vomitus biliosos in hominem viveret, excitavit*. Verum ut mittam Riolanum; certe bilis cystica, quæ nimirum irritare ventriculum maxime poterat, cum non semper, sed tumente a cibis ventriculo, fere exprimitur, neque semper in ventriculo adesse, & cum adesset, interdum a cibis ipsi ventriculum opprimentibus vel temperari, vel repelli etiam poterat, præsertim cum ductus non intra pylorum, sed prope pylorum hiaret. Potuit quoque illa bilis non parem semper ad irritandum acrimoniam habere: potuit ventriculus diuturno usu, & vexatione quadantenus hebelcere, atque occalescere sic ut nonnihil acriorè, vel multa bile percelleretur: potuit nonnunquam ea copia viscidæ lentæque materiae ventriculo inesse, ut bilem tunc influentem dilueret. Sexcenta sunt quæ satis est interdum esse potuisse; ut intelligatur, non esse igitur evidens, ut Provocator contendit, in eo judicio erravisse Cabrolium. Quæ illum non vidisse, mirandum non est, qui quale negotium suis rebus faceret nova, quam continuo ibidem subdidi, oblectio, plane non videat.

72 Scripserat ille id quod mirum est, in hac ipsa postrema Editione retinere non dubitasse: Et multo evidentius patet propositum, si naturaliter per ductum suum in ventriculi cavitatem eruffetur bilis. --- Sic ex choledochi insertionem in Remigis ventriculi fundo apud celebrem Anatomicum (Vesalium) summa in hoc viro aderat voracitas, & chylosos promptitudo. Quid sive ad ejus negligentiam demonstrandam, sive ad probationem istam confutandam proferri aptius poterat, quam apud Vesalium de illius Remigis voracitate, & chylosi ne verbum quidem esse? Protuli. Et hic, quale id sibi negotium faceret, plane non videt! Quid igitur videbit, si hoc non videt? Neque sane id modo

non

(a) Adv. III. pag. 51.

(b) Theatr. Anat. Tom. I. pag. 377.

(c) Adv. III. pag. 51.

(d) Ibid.

(e) Obs. 6.

(f) Anthrop. I. 2. c. 22.

(g) Ibid.

non vidit, verum neque in quem laqueum se indueret (id quod supra demonstravimus) cum se illa ex Bohnio, Vesalio minime consulto, delum. pisse confessus est, neque etsi Vesalius dixisset, cum Remigem calidi, sicque temperamenti fuisse; ut fuisse videri, dixit, & valida præterea vocis, longissimi spiritus, robustissimumque; ex nullo tamen horum efficit, ut summam in hoc viro aduise voracitatem, & chyloso promptitudinem, dixerit, vel ut hæc aduise, jure asseramus, cum in multis illa omnia, neque tamen summam voracitatem spectemus. At tamen scriptitare non veretur, a me ipso Vesalium in hac re minus adhuc consultum esse. Cur? quæso. Nam si Vesalium, inquit, consulisset, eumque advertisset dicentem, nunquam Remigem illum vomuisse, neque a qualibet validissima causa potuisse ad nauseas concitari, profecto non sensisset superius cum Cabrolio & cæt. Quid si Vesalium non tunc modo, quod coactus fatetur; sed ne nunc quidem satis ipse consuluit? Mitto enim, Vesalium ista quæ alia forma literarum, ut ipsius ipsissima Vesalii verba, profertur, non scripsisse, sed tantum (h), illius familiares asseruisse, se nunquam illum vomentem, ac ne in maximis etiam procellis nauseabundum vidisse; Hoc, inquam, mitto, & duo tantummodo adnoto. Alterum: Vesalium quævisse, num vomitu bilioso, quem hujusmodi hominibus FREQUENTEM Galenus esse testatur, vexari consuevisset. Alterum: etsi id non inveniit; non ausum tamen esse (id quod in aliis passim fecit) a Galeno in ejusmodi re discrepare: imo paulo infra, hæc subjecisse: bilem haudquaquam ventriculi fundo innoxie immitti potuisse. Nam; ut alia quæ hujus rei probandæ causa affert, omittam; si ventriculo; inquit, bilis influeret, tum ille (uti Galenus recte affirmat) hujus mordacitate perpetuo ad excernendum irritaretur: neque tantisper, dum cibis probe confectus esset, reventrice sua facultate fungeretur: & bilem illam respiciens, ejusque occasione nauseabundus, quod sibi offerretur, minus quam decet, ambiret, amplectereturque. Quæ si Provocator diligenter animadvertisset; hæc intelligere potuisset: primum, Vesalii, atque adeo Galeni, non meo dumtaxat, aut Cabrolii judicio, a bile in ventriculum influente, etsi hic perpetuo ad excernendum irritaretur, non tamen perpetuum, sed frequentem vomitum induci, satis esse: deinde a perpetua illa ad excernendum irritatione, non summam voracitatem, & chyloso promptitudinem, sed, Magis illis Viris auctoribus, nauseam & impedimentum afferri probæ confectioni ciborum, ut qui ante iustum tempus a ventriculo in intestina excernantur: novissime id quod rei caput est; tantum abesse ut unum hocce Vesalii exemplum plane convincat, immediatam bilis e propriis ductibus in ventriculum transiensionem haudquaquam nauseas, & vomitus, sed promptiorem potius chyloso inducere; ut ipse Vesalius a contrariis flet partibus, neque immerito, quippe qui unum quidem exemplum sciret ad dubitandum secundum rationem satis esse, ad id vero quod adversus rationem sit, quantum quidem summis iisdem Magistris videbatur, adstruendum satis non esse. Fieri etiam fortasse potuit, ut Vesalius, aut Remigum, vilissimo, hominum, verba non satis digna censeret quibus haberetur fides, aut si id censeret, peculiare tamen aliquid subsuisse, suspicaretur, cur vomitus, ac nausea in illo homine non contingerent, quem etiam aliis quibusdam organis, & præcipue circa thoracis costas, & musculos ab aliorum hominum fabrica variantem deprehendisset. Et certe is Remex aut non ut alii homines, constructus, aut non sanissimus fuerit, necesse est; nam si nostra structura ferret, ut bilis in ventriculum immissa, non modo non vomitum & nauseam, sed sine ullo detrimento, promptiorem potius chyloso induceret, sapientissimus hominum Conditor non in

ejus tantum, sed in omnium hominum ventriculorum bilis meatum perduxisset.

55 Verum sunt alia quæ Provocator cl. videre se, negat. „Certe inquit, non video, quibus contrariis Bohni rationibus satisfecisse expectaret, antequam bilem sensiles intestinorum tunicas, ad defectionem proritare evocasset. „At prohi Lectores, ad quos subinde, quasi aut ego, aut ipsi nihil viderent, fidenter satis provocare non dubitat, non modo quænam sint istæ Bohni rationes, viderint, sed etiam eo in loco esse viderint, ut vel ipsius Provocatoris oculos effugere nullo modo potuerint. Ut enim Bohni (i) verba quæ ex 17. Progymn. exscribit, prætermittamus, quantum illa non ad eundem vellicandi modum pertinent qui videlicet ab acrimonia bilis fit, sed ad eum qui fit a copia; atque illa tantum verba, quæ ex XI. Progymn. affert, in hujus calce quæramus: Neque bili ejusmodi acrimonia subest, per quam magis tunicam intestinorum nerveam quam cystis sue propriam irritare queat; profecto quæ inter alia verba, scripta ea sint, non videre non poterimus. Sunt autem hæc; quæ tametsi iis etiam quæ supra a nobis pro Cabrolio, Galeno, Vesalio scripta sunt, adversari videantur, tamen in præsentia examinari non oportet, quando Provocator ipse irritantem illam in bile acrimoniam agnoscit, quam Bohnius sic negat: Ita ut non opus sit stimulum a bile hujusque acrimonia petere, eandemque ideo clysterem naturalem appellare: quatenus quicquid hæc scybalis commodius eliminandis forsan confert, illorum visciditatem corrigendo ac solvendo præstat. Neque bili ejusmodi acrimonia subest, per quam magis tunicam intestinorum nerveam quam cystis sue propriam, irritare queat: cum quamvis linguæ degustantis, ratione amaroris, notabilem sui perceptionem imprimat, minime tamen id eo tali acrimonia vel ejusmodi particulis gaudeat, quæ tactus sensoria afficiant, atque stimulent; præcipue cum facultas intestinorum secundum naturam se habentes, nunquam acres & vellicantes, sed vel insipidas, vel subdulces deprehendere liceat. Et post hæc Provocator audebit aliis, ut videbimus, imputare, quod Scriptorum auctoritates mancas offerant, ipsisque a vero alienum sensum imponant! Negat Bohnius hoc toto loco, eam bili acrimoniam inesse quæ vel intestina, vel suam irritare vesiculam possit, & rationes cur id neget, producit. Provocator autem ex hoc ipso loco pauca dumtaxat verba ab aliis divellit, quæ sic divulsa sibi utcumque favere videantur; reliqua sibi proorsu contraria non modo omittit, verum etiam reperire se posse, negat. „Vir gravissimus, inquit, hoc est Bohnius, mecum est, qui sane non majorem bilis in intestino, quam in cysti, irritantem acrimoniam inquiri. Neque alias contrarias rationes per Bohni Opera reperire contigit. „

54 Hoc igitur æque verum est, ac quod subjicitur: „Sed illud verbum acore suo non est neque latinum, neque medicum, instat Censor cl. „Scripserat cl. Provocator, bilem sensiles intestinorum tunicas proritare ad defectionem acore suo. Quæ verba cum neque me fides mea mutare liceat, neque ipsa, & quod consequitur, quid mihi vellem, plane intelligere Lectores possent, ad illa, fideliter exscripta, hæc continuo adscribere coactus sum (k): sic enim, quasi bilis acida esset, contra non Latinorum modo, sed & Medicorum consuetudinem ejus acrimoniam vocare solet. Liqueat igitur, me neque usque adeo ineptum fuisse, ut in eo instarem, quod in transitu admonere satis esset, neque acorem sive latinum, sive medicum esse verbum, negavisse, imo secundum & Latinorum & Medicorum consuetudinem eo acidum, non acrem saporem significari indicavisse. At hoc ipsum negat cl. Provocator. Et ego inquit, non esse medicum denego; cum plurimis medicis Auctoribus non

non raro usui sit, acorem pro acrimonia desumere. Aegre omnino ferendum est, quod illos plurimos medicos Auctores non indicaverit, incognitos certe eruditissimis illis Viris qui *Lexicon Medicum* collegerant, & non unis curis adauxerunt; quamquam hi fortasse aliquos eorum viderunt, sed pro Auctoribus in eo habendos esse, non putaverunt, in quo manifestissime errarent; improbandus enim imperitorum abusus est, doctorum consuetudo servanda. At enim Doctos etiam atque eruditos Medicos sic loqui potuisse, Provocator contendit. „Acorem, inquit, non esse latinum, seu grammaticum etiam plane nego. acor enim apud Latinos, atque Grammaticos non solum significat aciditatem, sed etiam & acrimoniam. Conf. Caesepinus in verbo acor quod redditur italice, acuità, asprezza. „Itaque non dubitat, se visisse, ut qui sibi persuasit (*), Medicos qui latine scribere velint, totos a Calepinis, & Nizolis quos semper in manibus versent, pendere. Illi vero, si quando opus est ut Lexicographos hocce consulant, tantum ipsis credunt, quantum probant, velut hac in voce, acor: quam etiam si traderent, id quod non faciunt, acrimoniam significare; nisi tamen id certo idonei Auctoris productio loco demonstrarent, neminem qui quidem mediocriter peritus esset, impellerent ad credendum. At procedunt, inquit; „exemplum videlicet ex Col. lib. V. ea res emendabit acorem malorum, quo, certe casu ridiculum, inquit, esset intelligere, non quidem malorum (ut decet) asperitatem, sed potius stricto modo aciditatem. „Sed utrum horum ridiculum sit intelligere, non ego, sed ipse doceat Columella. Qui cum de *Malo puniceo* eo in loco (1) verba faciat, si, inquit, ACIEUM, aut minus dulcem fructum feret, hoc modo emendabitur; traditaque una, itemque altera emendandi ratione, ea res inquit, emendabit ACOREM malorum. Igitur, ridiculum esse credere, acorem malorum aliud quam acidum eorum saporem significare, non ego, sed Columella ipse docet, ne forte ajat perhumaniter ille Provocator praclarissimus: sed bone Deus, quam demisse hac Pedagogium olent! minime videlicet attendens, in quem hoc cadat, ignarusque sententiae, hac quoque atate verissimae, M. Tullii (m): non tam praclarum esse scire latine, quam turpe nescire, cum nimirum qui latina lingua vel grandia, si Diis placet, volumina scribere audeat. Non enim hic agitur de invalescente (n) nostra hujus aetatis pro latina elegantia prurigine, de qua tertius hic e calo delapsus Cato cum saeculo rixatur: de hac ipsum scimus undequaque sapientissimum Virum tam dulci literatorum Hominum mentis agritudine non laborare. Non de pompa (o) verborum inutili, non de eloquentia fuso, non de artificioso illo orationis genere, non de elocutionis lenociniis, non de verborum volubilitate illa, qua neque scienti, neque ignorantis unquam profuit, non inquam, de ullo istiusmodi declamatorio, non medico ornamento agitur. Sed de re agitur sine qua improvidis juvenum sensibus imponitur, sine qua frustra utiliora illa, siqua sint, Posterorum memoria committuntur, sine qua genuina illa simplexque ratio Medici scriptoris non attingitur, ut saltem de lingua latina scriptor tantum sciat, quantum satis sit ne cum negare credat, affirmet; cum affirmare, negat; ne unum cum velit, alterum omnino scribat; ne cum bilis naturalem constitutionem designare se, putet, morbosam exprimat; ne cum acrem fellis saporem indicare cupiat, acidum significet. Id si nescit, cur latine scribit? imo cur latine provocat? cur provocatos, si ipsum necessario doceant, invidioso Censorum nomine appellat? cur recte momentibus refragatur? Silere potius decet, vel alia, siquam forte melius calleat, lingua scribere, vel iis, quorum manus per sepe in ejus ultimis scriptis omnes agnoscunt, omnia, non

ita inaequaliter emendanda, augenda, interpolanda; sed a capite ad calcem rescribenda permittere; siquos tamen in posterum invenire possit, quibus pro molestissima opera pretia illa grati animi sentia ad extremum persolvat: ipsos nostra hujus aetatis pro latina elegantia prurigine, & hac tam dulci literatorum Hominum mentis agritudine laborare.

55 Qui loquendi modi longe humanissimi in hujus novae Editionis nova Praefatione in nostrae aetatis scriptores Medicos facti, illam ipsi excusationem adiungunt quam mox ei loco praetendit in quo Borelli, Nuckii, Reverhorstii, aliorumque Hominum Celeberrimorum sententiam Modernorum aequalium insomnia nuncupaverat. Fatetur namque, juvenilem in hac dicendi formula ante hoc 14. annos displosisse igitur. Nunc autem post annos 14. cum multo graviora jaciatur; cum in eadem Praefatione dicitur, recentiores prope omnes Medicinae scriptores --- ad propria auctoranda commenta, pro innata libidine, Naturam distraxisse, ac veluti in alios mores coegisse; cum fatalem quandam propria aestimationis cupiditatem scriptorum animos plerumque adortam affirmet ad famosiora venditanda commenta etiam atque etiam accendisse; cum in tam portentosa medicarum Haeresium multitudine pudere se scribat, innumera alia vigilantium insomnia recensere; cum Medicinae praesentium in primis temporum tenebras & infortunia --- jure --- dolere se, confirmet; cum ad Hepaticae & Bilis morbos --- a Nuperorum commentis vindicandos, improbo satis, disturnoque labore se convertisse, asseveret; cum hac, inquam, aliaque ejusdemmodi nunc addat; credemusne, priora illa juvenili imprudentia, an utraque peculiari cuidam confidentiae, & dicacitati esse adscribenda? Cui certe adscribo quod meos de eximii scriptoribus loquendi modos cum suis conferri possulet, indeque judicari, uter nostrum impensius humanum aliquid passus sit. Quid enim simile? Lapsus, illos, inquam, quos tertia quoque pagina exprobrat, lapsus in prima Classis Medicis, & Anatomicis scriptoribus adnotavi. Num usquam insomnia dixi? num, ut ipse de Bachio, & Sylvio, deliramenta? num ridiculas confabulationes? num vaniloquia? num fabellas? Ego vero, nisi mite, nisi moderatum, nisi inter homines communis imbecillitatis conficiis facile ferendum istud lapsuum vocabulum existimarem; ita me Deus amet, ut quodcumque aliud multo libentius usurpavisset: quamquam hunc eundem loquendi modum is ipse, qui usque adeo in me damnat, non ita horruit, quin de Laurentio, ut supra vidimus, haec pronunciaverit: *celeber iste Anatomicus in gravem quandam confusionem CECIDIT*; & de Verheyenio: *in ejus ligamenti describenda origine LABITUR*. Atenim ego in triginta quinque, mortuis vero omnibus, adnotavi. Fortasse & in pluribus, qui multa, & de universa ferme Re Anatomica scripserim, adnotavi; nil tamen nisi lapsus. Quod si quinque dumtaxat ac triginta sunt; fallum est igitur, quod alibi obtrusum est, me Lapsus Auctoribus aliis OMNIBUS, uno excepto Bohnio, communes reddidisse. Quod si mortuorum tantum lapsus notavi; consulto feci, cum Eruditi cujusdam inter Gallos scriptoris documentum non ignorarem, quod utinam alii animadvertissent: sic tolli suspicionem quandam invidiae, nec locum esse secreta eundem audaciae, qua sapienter alterum alteri ex numero viventium opponit. Atenim lapsus adnotavi ducentos sexaginta sex (ut sedulitati ei. Provocatoris credamus, qui summam omnium anxie subduxit) in prima Classis Medicis, & Anatomicis scriptoribus, ex his vero signate centum & unum in solo famigeratissimo, accuratissimoque Verheyenio. Mirum videlicet quod non in scriptore quoque infimi subfellii adnotaverim, qui non alia nisi illa multo honestissima, utilissimaque causa id fecerim, quam de Verheye.

(*) Praefat. nova Hist. Hep. (1) De Re Rust. l. 5. c. 10. (m) De Cl. Orat.

(n) Praefat. cit. Hist. Hep. (s) Orat. Anat. III. pag. 21.

heyenio præsertim loquens proposui (a), ne propter Viri aliqui de Re Anatomica præclare meriti auctoritatem Juniores deciperentur: quod ferme spectavit etiam laudatissimus Heisterus qui ejusdem Auctoris lapsus, neque in transitu, sed ex instituto, in longa, ac perutili Præfatione bene multos collegit. Neque enim mirum est, quod Viro qui de tota Anatomica Facultate duo iusta Volumina scripserit, non pauci quidem errores exciderint, sed non tot denique, aut tanti, quot, quanto se parvo in libello *Hepatica* dumtaxat *Historie* el. Provocator admisit. Quod si hunc clarissimum nihilominus voco; quanto magis potero Verheyenium vocare, & singulari hominem diligentia, si non in cunctis, quod mortalium nemini datum est, at in plerisque, & quidem libenter, diceré, præsertim cum eo me honore senex ipse, & in primis clarus, adolescentem adhuc, neque ita multo notum, assecerit, quo tot alios fama, atque ætate majores non est dignatus, ut plura ex meis *I. Adversariis* sumpta, & aliquando satis proluxa loca descripta in suis adeo celebratis Operibus proponeret, eaque, & me non minus quam alios, me longe majores, solebat, probaret. Quæ cum ita sint, meisque in *Adversariis* potissimum *IV. Animadv.* 19. & hæc Verheyenii erga me agenda ratio, & mea vicissim *Illustris* ejus *Anatomici* honorifica commemoratio omnibus occurrant, consistet autem, me neque in *I.* neque in cæteris *Adversariis* ullius qui viveret, lapsus nominatim, nisi provocasset, adnotavisse; profecto ita abnorme, imo ridiculum est quod a Provocatore nonnulli dicuntur dixisse, ut quamvis hos, siqui sunt, qui id se dixisse faterentur, diserte nominasset, vix tamen sperare potuisset, ut sanus aliquis crederet, id a sanis hominibus dictum esse. Itaque neque eos nominavit, & credere se, negavit; id tamen passim exemplo scripsit. Nam vix ipsi si nos eodem animo essemus, neque id imitari turpe nobis duceremus. Quid enim proclivius est, quam, nullo producto auctore, illud in aliquem dictum esse, dicere, quod te credere quidem neges, sed interim dicas? præsertim si de abditis ipsis hominum cogitationibus loqui audeas. Cur ipse in *Amicum*, atque adeo paulo ante laudatum *Anellium* scripsit? Cur in nos, non minus *Amicos*, neque minus laudatos, repente stilum diltrinxit? Quam in partem accipi voluit ambiguum illud *Malpighii*, atque adeo *Bononiensium* omnium *Doctorum* laudationis genus: *Famigeratissimus apud Nationes omnes DOCTOR BONONIENSIS?* Sexcenta sunt in quibus ipsum larga manu pari exemplo ulcisci possemus. Sed in hoc uno malum vinci, & cogitationibus omnibus, ad facta redire. Meum igitur unum, maximum, novum, & ante hoc tempus inauditum crimen est, quod tot ante me Viri etiam modestissimi, non sine bonorum assensione, veteri consuetudine, institutoque admiserunt, ut Majorum, quos nemo facile me unquam magis observavit, & coluit, siqua forte errata in quæ inter scribendum necessario incurrerem, hæc, officio erga Tirones adductus, & veri, ac publicæ utilitatis studio permotus, sic adnotarem, ut lapsus, hoc est communis humanitatis inevitabilia quædam indiciæ, esse dicerem, atque hos tamen in viventium nemine, nisi si quis forte me provocasset, nominatim retegerem. Ille vero qui hoc mihi crimini dat, & sæpe adeo, hac inculcata accusatione, prope capitalis facinoris loco ponit, ut ipse adversus Majores sese gesserit, supra diximus.

Nil pepercit, non puduisse verberare homines senes! (b)

Non lapsus ille, siqua graviora ipsorum errata credidit, nisi forte semel, aut iterum, vocare ausus est. Nimis hanc inhumanam, atque immodestam esse vocem, duxit. Mitioribus usus est. *Tabellas, ridiculas confabulationes, vaniloquia, deliramenta*

appellavit. Et quoniam nobis multorum adnotatos lapsus objicit; perpaucos ipse dumtaxat redarguere ausus est. Itaque, nemine excepto, inania veterum commenta dixit, & ne Viventibus fortasse parcere crederemus, *Recentiores*, inquit, *nostri turpissima potius ignorantia obsecari malunt.*

Igitur tantum interest inter hoc ejus crimen, & meum, ut ego id quod feci, iterum quotiescumque publica requiret utilitas, me profitear esse facturum; hanc enim, omni remota injuria, & contumelia, secutus sum: ipse vero quod fecit, damnet, ac merito quidem; nihil enim Lectoribus profuit quæ ipsi vehementer obstant, jacta in immeritis contumeliæ: quas tamen si penitus damnaisset, in nova Editione omnes, una excepta, non reliquisset, neque alias insuper illas addidisset de quibus supra dictum est, aut alias diceret. Atque ut intelligi melius possit, quantum inter ejus, meumque factum, non ego, aut ipse, sed *Gravissimi, Doctissimi* Viri discrimen agnoscant; cum contumeliosas quibus ipse usus est, reprehensiones qui probet, inveniri possit nemo; contra meum, quod ipse unus improbat, lapsus nobilium scriptorum modestè adnotandi institutum, sapientissimi, etiam apud externos, Homines diserte laudarunt. Sic qui *Liptiæ* Celeberrimi Viri *Alta Eruditorum* conscribunt, me optime de publico mereri pergere, pronuntiarunt (c), quod-quamplurimos *M. lapsus in quinque Adversariis Anatomicis* palam facere tali constitueris ratione, ut data occasione, laudanda non minus una probarem, ac aliorum etiam *Errores* notarem. Sic *Eximius Anatomicus Heisterus* (d) mea *Adversaria* quibus errores indicantur, atque emendantur, censet, in incrementum anatomæ, utilitatemque publicam esse instituta, quia videlicet ita anatomæ multis erroribus, qui tam in *M. quam Verheyeno*, aliisque adhuc occurrunt, liberatum iri, certus confidit.

56 Quod reliquum est; ut recte Provocator facit, quod *Ingeniosissimi* illius *Viri* publica estimationi se pariter subscribit, qui vel post editam *Historiam Hepaticam*, quæ lententiæ insomnia in hac dicta fuerant, eas nihilominus secutus est; ita extra chorum, ut solet, saltat, cum a mentide ostendi, atque demonstrari postulat, quæ a me nunquam sunt affirmata. Utrum in intestinorum cavitatem, quod ipse verbo negaverat, hinc vena meseraica, a *Præcl. Mangeto* in medio relicta esse, scripsi (e). Num ergo relicta non est, cum denique hic falsus sit: ex hisce tamen omnibus se non concludere, omnem proventus chylo in eas venas denegari transitum? *Cl. vero Brunnerum* experimento plane demonstratum id censuisse, addidi (f). Num forte non censuit, qui Rem hanc plane demonstrare experimentum, scripsit? Hæc sane ita se habere; & vana esse effugia a Provocatore quaesita, illi omnes intelligent, qui utriusque Auctoris indicata alias (g) a nobis loca tota perpexerint.

57 Absoluta hinc esset istius nimis longæ *Animadversionis* confutatio, nisi qui sum a nobis scribendi ordinem toties inversum esse, queritur, a calce nostræ *Animadversionis* 24. ad ejusdem caput repente transiret. In quo postquam falsus est, plura esse quibus nunc satisfacere ne conatur quidem, & hæc tamen singula, & similia alia (neque enim ad omnia respondet quæ objecimus) ad suam se jactavit *Anatomicam Universalem Historiam* discutienda servare, nobis specimen non invidet binum suæ illius futuræ discussionis, atque adeo suæ illius *Universalis Historiæ*. Videamus, quæso, specimen primum. Vias omnes lacteas, absente chylo, solum a salivæ pancreaticis, & propriæ ditiis percurrri, & pervias servari, affirmaverat. Ego vero admonui, sic ipsum, non modo succi qui a ventriculi, & intestinorum tubulis, & glandulis destillans, tenuiorem sui partem immittit in lactea vasa potest, oblivisci; sed tot lymphatica vasa quæ in chyli receptaculum, ductumque thoracicum lympham

7

174

1051

1052

98

invehiunt, ignorare prorsus videri. Attendamus in-
tigne discussionis specimen. Succus ventriculi, &
intestinarum si illi vere sunt; & si hi aliqua ex
parte subtiliores sunt, salivales, inquit, sunt. Nimi-
rum ut objecta culpam declinet oblivionis, in a-
liam incurrit; obliviscitur namque, se ibi non ni-
si de salivis pancreaticis, & proprie dillis sermo-
nem habuisse. De vasibus autem lymphaticis hæc re-
spondet: quasi quod succi, qui a lymphaticis vasibus
in chyli excipulum, atque thoracicum ductum im-
portantur, valerent retrogredi, atque ex his parti-
bus in implenda lactea primi, & secundi generis --
descendere. Novum hunc nihil obstantibus valvulis
mechanismum obiter Lectores expendant. Imo no-
vum hoc potius responsonis expendent genus; quæ
quasi vero hæc illud ageretur, quod ne in men-
tem quidem venire cuiquam poterat hoc tempore,
an lymphæ a chyli receptaculo, ductuque thora-
cico relabi retrorsum queat, cum illud agatur,
an quando inter omnes constat, lympham in id
receptaculum, eumque ductum comportari, hæc
duæ inter lacteas præcipuæ viæ a salivis dumtaxat,
absente chylo, percurrantur, perviaque serven-
tur; ut scribi sine ulla dubitatione potuerit: in
chyli absentia vias has omnes lacteas; scilicet non
modo lactea duplicis generis prædicta, verum et-
iam prædictas pariter glandulas lumbarum, ductum
que thoracicum; limpido solum liquore, hujusmo-
di videlicet salivari subtiliori turgidas se se offer-
re visus. Ita se habet specimen primum. Attenda-
mus alterum. Primum & ultimum chylicationis in-
strumentum in ore, ventriculo, & intestinis salivam
pronunciaverat. Hæc adscripsi: oblitus videlicet,
ut nunc alia præmittam, vivium aeris quem de-
glutimus una cum cibus, atque adeo cum saliva i-
psa, fortasse ad ejus particulas implicandas, & ad
ventriculum secum rapiendas visciditate quadam do-
nata. Quæ quidem sicut eo pertinent, ut intel-
ligatur, non esse igitur unicum chylicationis in-
strumentum salivam sine ulla hæsitatione statuend-
am; ita illuc vicissim nullo modo trahi possunt,
quo Provocator obtrudit asserens a me, maximum
condi chylicationis instrumentum, in vivibus
aeris, quem deglutimus una cum cibus & cet.
Tantum enim aeri quem deglutimus, hoc est, in
nobis, tribui postulo quantum decet, non quan-
tum ipsi obtrudere commodum est, perinde ac si
aerem aut salivam ipsi præferrem, aut in omni
animantium genere idem prorsus præstare, contem-
derem; quanquam in pilcibus ad quos conmittitur
id quod de nobis dixi, transerre, haud omnino
aerem desiderari qui cum saliva in eorum pluri-
bus misceatur, si non ignorant, qui sciunt, quo
in loco hiare natatoria ipsorum velica solet.
Itaque ex binis hæc exemplis quæ specimenis lo-
co selecta proposuit, quid de exteris responsonibus
habendum sit quas in sua illa *Universali Historia*
proponet, jam nunc omnes poterunt existimare.

58 Neque XVII. Animadversio ab iis quas hæc
ætenus explosumus, discrepat; ut ex hac quoque,
etiam silentibus nobis, proclive omnibus sit judi-
care, quinam rebus omnibus contradicendi partes
complexus, -- contra ipsam veritatem remis velis-
que contendere insudet. Nam queritur primum cl.
Provocator, plerumque me suæ *Historia* membra in
centones divellere. De qua quidem injusta queri-
monia cum supra vidimus, tum mox videbimus.
Ipsæ vero interea; ut solet sui præsentis, non
primi, atque ideo neque nostri ordinis rationem
habere; ab locis quæ sunt in Animadversioe nos-
tra XXIV. retrorsum labitur ad locum qui est in
XXIII. De me autem queritur quod ad exami-
nandum locum qui ex ordine sequebatur de Glif-
soniana Venæ Portæ Capsula, producā, & con-
feram alterum locum qui de eadem præcesserat;
quasi vero scriptoris inconstantia, nisi pluribus
collatis locis, posset convinci, aut quicumque ejus
rei causa idem necessario facere coguntur, ordinem
invertere, & scripta in centones divellere dicerentur.
In illo igitur altero loco, in quo ejus par-

tes fuerant exacte nobis, quantum ipse nosset,
eam Capsulam describendi, hæc, haud plura verba
conscripterat: *Indumentum hoc commune, ex tuni-
ca hepatis a peritonæo oriunda prognatum, primum
detexit laudatus Vir Glissonius; Capsulamque ideo
communem hepatis vocavit; quam rete musculari
compositam volunt Moderniores aliqui.* Ipse autem,
qui certe ex tunica hepatis a peritonæo oriunda
prognatam affirmavit, de hoc rete musculari quid
docuit? Affirmavit? an negavit? Ne unum quide-
dem addidit verbulum. Qua tandem igitur ego in-
dustria usus sum, cum ejus loci sententiam profes-
rens, scripsi (a): „Capsulam Glissonianam supra
in descriptione ex tunica hepatis a peritonæo
oriunda prognatam statuerat, vix addens: rete mus-
culari compositam volunt Moderniores aliqui?“
Et tamen contendere non veretur: „repellendo
jam igitur illud vix, quod multa quidem indu-
stria fuit a cl. Censore in hunc textum intrusum,
jam plane (in eo loco) se dicere, capsulam hæc
jussmodi esse musculari rete compositam, ut vo-
lunt moderniores aliqui, quo pacto alios candide
excludat, qui revera istud non volunt.“ Verum
enimvero num illud vix ego in textum intrusi,
qui imo de industria ab ejus verbis certò discrimi-
ne separavi? Num plus ipse dixerat, quam ego re-
tuli? Num saltem signum ullum ibi dederat, a se
Moderniores illos aliquos probari, qui alibi, ut vi-
dimus, scripsit: quantum ferunt modernorum ali-
qualium insomnia? Utrius igitur nostrum in hæc
Lectoribus obtrudendo multa est industria? Mea
certe non est, qui rem ut erat ita reliqui. Il-
lius potius est, qui contra id quod in Præfatione
affirmavit, in hac nova Editione minime veritus
est, suis illis verbis hæc continuo atterere: *Imo
legitimum musculum, & quæ, prioribus plura, se-
quuntur.* Nam cum priora, id quod ego argui,
non ita bene cum altero loco convenirent, in quo
cum ad usum ventum esset, bilem in hepate ex-
primi, jam sine ulla hæsitatione affirmabat non
solum per naturalem membranarum glandulas cin-
gentium contractionem, sed & per superadditam
insuper capsula Glissoniana immediate adjacentis &
advolute, qua secundum accuratioram indagines
verus est musculus; nunc isto novo facto; secun-
dum mea, quantumvis dissimulet, monita; per-
opportuno additamento, minus jam illa ambo lo-
ca, si iterum conferantur, videbuntur inter se
dissidere. Longe enim aliud est, Capsulam ex
tunica hepatis a peritonæo oriunda prognatam RE-
TE MUSCULARI COMPOSITAM velle Moderniores
aliquos: & Capsulam ipsam, secundum accu-
ratorum indagines, VERUM, sive LEGITIMUM
MUSCULUM pronunciari, imo quasi id supra
satis constitutum jam esset, poni, atque assumi.

Nam si hæc duo apud Anatomicos idem es-
sent, legitimum esse musculum, & rete musculari
componi, ut modo incantis vellet obtrudere; quid
igitur opus erat, ut prioribus illis verbis rete mus-
culari compositum, hæc in nova Editione adde-
ret, imo legitimum musculum? Non est igitur am-
plius ut speret, se cuiquam posse obtrudere que-
rimoniam illam alteram de me suam, quasi arte
falsas contradictiones in ipso redarguerem, qui quam
parum sibi ipse contaret, isto additamento pate-
fecit. Post hæc, opinor, jam bene intelliget,
quid mihi voluerim, cum ipsi qui in descriptione
Capsulæ hanc ex tunica quidem a peritonæo oriun-
da prognatam statuerat, rete autem musculari
componi, nedum legitimum esse musculum, non
statuerat, non convenisse indicavi, ut cum ad
usum ventum esset, repente pro vero musculo eandem
acciperet. Neque enim illud unquam mihi venit
in mentem ut contenderem, peritonæi produ-
ctionem fieri in progressu musculosam non posse:
quanquam si tam ineptus fuisset ut id contende-
rem, haud satis scio, an ipse eo quod producit,
exemplo me convincere valeret. Nam, cre-
ditur miltres ipsos musculos ab ipso peritonæo esse
oriundos, prognatos, productos, nemò, inquit,
est

est qui in dubium revocet. Quid ergo? Ipsi qui in anatomicis dissectionibus, atque anatomicorum librorum lectionibus jam prope consenuit, nondum accidit, ut quod ego sapius vidi, observaret, Cremasteres ab inferiore ipsorum Abdominis Musculorum parte pronasci? neque ut videret, Falloppium (b) Vesalii descriptionem, ut canibus, non hominibus convenientem, propterea arguere, quod Cremasteres nasci a peritonæo, docuisset; neque vero ut animadverteret, hos a Peritonæo non deduxisse Vidium (c), non Spigelium (d); non Riolanum (e), non Veslingium (f), non Highmorium (g), non Marchettum (h), non Th. Bartholinum (i), non Diemerbroeckium (k), non Blasium (l), non Graafium (m), non Dionisium (n), non Munnickium (o), non Verheyenium (p), non Fantonium (q), non Boerhaavium (r), non Cowperum (s), non Heisterum (t), non Teichmeyerum (u), non Santorinum (x), non alios tum veteres, tum recentiores, quorum omnium avide congestis auctoritatibus bene multas, ut solet, Provocator paginas impleat; Ego autem cui valde dispar mos in scribendo, & propositum est, satis superque esse, credo, hos qui longe aliud docent nominavisse, ut ab omnibus, num nemo sit qui in dubium id revocet, intelligatur. Quoniam autem Provocator cl. Capsulam secundum accuratiorum indagines verum esse musculum, in proposito altero loco pronunciaverat, negavi ego secundum accuratiorum indagines id pronunciare potuisse, nisi Cowperum eximium illum, & diligentissimum Anatomicum, qui aperte dissensit, ab accuratiorum numero expungere auderet. Ille vero hoc loco facillimam sibi esse responsionem, putat, propterea quia cum ego Cowperum in plurimos, quod ipse ait, gravissimisque errores lapsus esse, judicaverim, sibi quoque ipsi licere credit me imitari, & hac in re Cowperum lapsus dicere. Verum non sentit, aliud hic agi, videlicet non an Cowperus hic lapsus sit, de quo post videbimus, sed num ab Accuratiorem numero Anatomicorum sit expungendus; neque enim ob perpauca (si cum pluribus variisque illius scriptis, ac cum multorum longe plurimis erroribus conferantur) & facile in tanto Viro excusandos lapsus, Accuratiorem, imo neque Accuratissimi Professoris nomen debet amittere. Sic Hippocrates (y) ego, inquit, etiam eum medicum vehementer laudaram, qui parum delinquat. Sic Horatius (z)

Vitiis nemo sine nascitur; Optimus ille est
Qui minimis urgetur.

Itaque non modo alibi, ac multo sapius, magnis Cowperum laudibus sum prosecutus, sed iis ipsis in locis in quibus ob eas quas supra exposui, causas, nonnulla notare coactus sum in quibus Cowperus aliquid humani passus videtur; semel, atque iterum (a) (id quod cl. Provocator omittit) illum accuratissimum alioqui, eaque ipsa in parte in multis laudem promeritum dilerte censui; tantum a vero abest id quod obtrudere his, multa quidem industria, conscriptis verbis conatur, ut ad propriam firmandam sententiam ibi loci (ut mihi commodum erat) istum scriptorem inter accuratiores Anatomicos habendum esse videar jubere, & alibi spississimorum lapsuum nosam eidem inuram.

59 Eadem, ne quid gravius dicam, industria obtruditur, me scripsisse, Bellinum non demonstrasse Glissonianam capsulam esse muscularem. Mea verba hæc sunt, multum hic, infraque attendenda (b): „quasi illud revera, ut tu, Mangete, adnotas, Bellinus demonstrasset; quod, ut de me fileam, certe Doctissimo Fantono non videtur. „ Quid aliis non videatur, ajo; quid mihi, fileo; & erit qui obtrudat, me illud dixisse quod silui! & is qui a vero alienum hujusmodi sensum mihi imponit, hic clamabit tamen, me a vero alienum sen-

sum prudentissimo Fantono imponere! Num igitur Gravissimus, & Perpicacissimus Vir Fantonus (c) ex propriis super Capsula cum meditationibus, tum observationibus hoc dilerte non collegit: Quamobrem Bellino eruditissimo assentiri non possumus, cum biliari trunco intra secur, ejusdemque ramis advolutum esse musculum statuit, quo directionem motus bilis firmiter, atque elegantius demonstrat. Quid ergo est, illud a Bellino ut Mangetus adnotat, demonstratum, demonstratum non videri Fantono, si hoc non est? Cur hæc verba, & sensum Fantoni is omittit, qui inter suas illas de me querimonias hanc quoque injustissimam posuit: a me scriptorum auctoritates mancas offerri? Atenim Fantonus dubium se adhuc testatur, cum paulo post subjicit: rem hanc in humano & bubulo jecore animum esse ulro investigare. Fateor. Sed quid hinc sequitur? Num illud dumtaxat quod Provocator ait, nihilque ad me pertinet: Ergo falsum est hæcenus, Doctissimo revera, videri Fantono, illud Bellinum non demonstrasse. „ An hoc quoque: Ergo verum est hæcenus, Doctissimo Fantono non videri, illud Bellinum demonstrasse. Nam si videretur; dubium se adhuc non testaretur, neque in animo haberet hanc rem ulterius investigare. Utriusque hujus consequentiae vim, & discrimen qui attenderit, is intelliget, quomodo in prima alienus a vero sensus, imo aliena verba suaviter mihi imposta sint, atque ideo in quem cadat illa altera querimonia, quod acutissimi ingenii modis, & lufibus controversia ineatur. Non igitur ego mancam Doctissimi Fantoni auctoritatem produxi, qui nihil dixi quod non quantumvis etiam dubitanti conveniat. Provocator autem cl. num mancam non attulit, qui primum apertissima illa de Bellino, quo de agebatur, verba omisit, cum alia quaedam in quibus eadem sententia narratur, non impugnatur, protulerit? qui deinde siluit, quid de Needhamii, supra a se proorsus non omitta, opinione Fantonus dixerit: siluit, Fantonum nunquam non fuisse arbitratum, hanc capsulam ab aliis diversam vix esse quæ ad munienda magis, quam comprimenda vasa, ut ratione, atque observatione ostendit, videntur esse factæ: siluit, Fantonum cum diligentius in homine rem examinaret, observavisse, ramos aliquot vena porta sociari quidem ramis arteriosis, atque biliaribus, sed tenuissimâ vaginâ obduci: Triplex insuper genus hoc vasorum non perpetuo in vaginali propagine simul decurrere: Porro fasciculos fibrosos, qui forte haberi pro carnis possunt, circa porta vena saccum exterius conspicuum, ubi in jecoris sinu vena recipitur, ac potissimum juxta minimum jecoris lobum occurrisse: hæc, inquam, siluit, Fantonum observavisse, quasi nihil nisi aliquot ingeniosas meditationes, ut ait, exruisset, qui ex propositis observationibus illud deduxit, quo posito, Bellino se assentiri posse, apertissime negavit.

60 Quæ omnia cum ita sint; patet, in quem tandem omnes illæ querimonie jure ac merito recidunt quod scripta in centones divellantur, quod scriptorum auctoritates mancas offerantur, quod declamationibus, arte factis contradictionibus, Scommatibus, aliisque similibus acutissimi ingenii modis, & lufibus controversia ineatur. Quæ sane querimonie a me erant eo gravius ferendæ quod prima earum origo ex iis extitit, quæ sub initium hujus Animadversionis a cl. Provocatore de me non ita obscure dicta notavi: quasi ego rebns omnibus ipsius contradicendi partes aliquando complexus, hinc hujusmodi capsulam, absque ullo musculari artificio, esse dumtaxat membranaceam dicitans, contra ipsam veritatem remis velisque contendere insudaverim. Nam quid respondere possit, si univèrsa, & singula hæc negem? Quomodo probare possit, me omnia, quæ ipse affirmavit, refellen-

(b) Insl. Anat. (c) De Anat. l. 4. c. 10. (d) De hum. corp. fabr. l. 4. c. 12. (e) Anthropog. l. 5. c. 36.
(f) Synt. Anat. c. 6. (g) Corp. hum. Disq. l. 1. P. 4. c. 3. (h) Anat. c. 6. (i) Anat. quart. renov. l. 1. c. 22.
(k) Anat. l. 1. c. 22. (l) Comment. in Vesling. locum cit. (m) De Viror. Organ.
(n) L'Anatom. de l'homme Demonstr. 4. (o) Anat. nov. (p) Anat. corp. hum. l. 1. tr. 2. c. 21.
(q) Anat. corp. hum. Diff. 3. (r) Insl. Med. n. 641. (s) Myot. Ref. chap. 2. (t) Comp. Anat. q. 343.
(u) Elem. Anthropol. c. 31. (x) Obs. Anat. c. 9. (y) De Vet. med. (z) Serm. l. 1. S. 3.
(a) Adv. II. pag. 31. 43. (b) Adv. III. pag. 44. (c) Anatom. corp. hum. Diff. 6.

scellenda suscepisse; qui nihil unquam eorum, nisi a Præcl. Mangeto propositum esset, attingere voluissim? aut me Glissonii capsulam, absque ullo musculari artificio, esse dumtaxat membranaceam scripsisse, qui hac de re iudicium non interposuerim meum? aut me (quod gravissimum & a vero alienissimum est) contra ipsam veritatem velis remisque contendere insudavisse, qui mearum cogitationum cognitorem unum habeam Deum? Verum ut ipsi declamationes, & scommata relinquam sua, & de Capsula dumtaxat structura quidquid in Animadversione hac consulto omisi, paucis expendam; primum nego, in suis ipsam Tabulis ea demonstrasse, ex quibus illud consequatur, ut credit, Capsulam, idcirco veri ubicumque musculi nomine excipiendam esse. Nam ut daremus, ita rem semper sese habere, ut in ejus Tabulis; certe ipse Capsulam in ulterioribus partibus, & ubicumque non ostendit. Atque ut in ulterioribus cunctis partibus id ostendi posset quod in primis illis dumtaxat, ac majoribus ostendit Tab. VIII. Fig. I. quis tamen esset qui membranam, superadditis fibris quidem carnis, sed disjectis usque adeo, atque disjunctis, hic illic præditam, verum propterea musculum esse, & veri ubicumque musculi nomine excipiendam jure concederet? Id si liceret; verorum universi corporis Musculorum, catalogus mirum quantum excreveret.

Deinde vero quod Auctores producit fibras carneas, vel musculolam ex parte structuram in ista membrana agnoscentes, ea in re tempus, ut solet, terit; neque enim mihi incogniti erant, aut eos aliter docuisse, unquam scripseram. Neque ego unquam, quod meminerim, contendi, Provocatore cl. erravisse eo dumtaxat quod vel Bellinus, vel Lancisii contrarium senserint, sed ubi vel perspicuæ rationes, vel faciles, si opus esset, anatomicae ostensiones in promptu esse possent, eorum quoque Amplissimorum scriptorum iudicio, ac testimonio usus sum, præsertim cum disputatio mihi esset (id quod Provocator nunquam attendit) non cum ipso, sed cum Præcl. Mangeto, qui Cel. Lancisii ad cl. Provocatore Epistolam, sine ulla censura in suum Theatrum receperat. Non ego igitur in Præclarissimorum Authorum æstimatione varius, aut instabilis, sed in seligendis firmioribus eorum locis, & quæ si quis mihi forte negare vellet, possem facile resistere, non ita fortasse imprudens. Quid enim simile? Glissonii Capsula ubicumque est verus musculus; & Ductus Cysticus oblique constituit cum Hepatico. Hoc possis facile neganti ostendere; illud non possis. Quanti autem ego Bellinum fecerim, & faciam, illud testimonio sit, quod cum multa dicere in hac re possem; malui tamen primum silere, neque modo quidquam præter id dicere quod satis esset. De Lancisio vero, cujus ego nomen haud minus mortui colo, quam viventis coluerim, longe alia res est. Neque enim omnes fibras carneas Glissonii capsulae nego, & si negarem, satis tamen Lancisio erat musculus adjunctus, cujus vices, quod ad jecur pertinet, proximum præstare Diaphragma fortasse posset. Hæc ego dicerem. Ille vero quocumque illic cl. Provocator contendit, metipse

1061

quid sit, omnes sciunt; metipse autem quid sit, neque ego scio, neque adhuc inventi qui nosset.

1071

61 Animadversio XIX.; nam XVIII. nihil ad me pertinet; ad seria nos revocat. Extollit Provocator cl. labores tot suos, tot tantisque ad Terrarum progressus, & commoda contentiones, & studia in secretionis caulis exponendis; ut magnam, si Diis placet, in nos concitet invidiam, quod strenue horrifonoque bello in tam præclara, tamque universis terrarum orbi utilia sua cogitata irrumperere ausi simus. Verum si illam præclaram, tamque utilia erant, quæ in prima Editione, nec primus tamen (a), proposuerat; cur in hac altera tot addit, tamque omnia confundit, & miscet, ut con-

tra magnifica illa novæ Præfationis pollicita, non facile videam, qui loca ab Adversariis impugnata, neque immutata literula recognosci undequaque possint. Nulla alia, opinor, de causa nisi ut qui priore illa Editione carerent, iis minus vereretur obtrudere, me nihil penitus probare adversus ipsum, multum adversus me ipsum probare. Quoniam id modo? Quandoquidem, inquit, probare ipse nitens, neque viam a corde ad jecur esse omnium longissimam, neque viam a corde ad venas esse omnium brevissimam & cat. gravem sub quadam FALLACIA larvatum errorem pro re certa intrudere laborat. De se ipso putat, an de me loqui? De me, inquit. Ubinam ergo fallacia hæc mea? Num ego, quod ipse continuo sub quadam aperitissima fallacia obtrudere laborat, breviorum esse, aut longiorum a corde ad hepar, aut venas viam ab apparenti dumtaxat inter utramque partem seu ad oculum mensurabili intervallo computavi, aut computavisse ipsum, dixi? Si dixi; verba proferat, locum demonstrat. Ipse vero qui de non servato a me ordine toties queritur, nisi metum, imo suum priorem scribendi ordinem hoc in loco perturbasset; non prius examinare debebat ea quæ a me superiore pagina (b) scripta erant super illis verbis suis de sanguine ex quo bilis secretenda est, per tot arcus porta longosque meandros usque ad ejus truncum ferendo, & rursus ab ejus trunco per novas & longas in ipso hepate ramorum divaricationes? At si hæc, ante, ut par erat, a me producta, ipse quoque prius produxisset; cui tandem nisi stipiti, aut trunco obtrudere se posse, sperasset, me viam istam ab apparenti dumtaxat intervallo inter cor, & jecur per fallaciam computavisse, aut ab ipso computatam indicavisse? Quid ergo dixi, nisi hoc (c): Quis est qui non videat, neque viam a corde ad jecur esse omnium longissimam, neque viam a corde ad venas esse omnium brevissimam? Num per hæc obtrudere id volui, unde aliquis statim diceret, longe breviorum esse viam a corde ad hepar, quam a corde ad venas? an hoc potius, ut via a corde ad jecur sit per ambages, non tamen omnium longissimam esse? Extendat enim, quantum ipsi libet, omnes illas ambages; certe nunquam nos adducet, ut secum exclamemus: Quot ulnarum MILLIARIA, vasa a corde ad hepar concurrentia longitudine æquiparanda? Hoc nimium proprium ipsius est, artificiosum, in quod alibi (d) declamavit, orationis genus, quod minima in maxima transformare posse, non vera in verisimilia sibi impune suasit. Hæc tamen tot ulnarum milliaria dum demonstrat, expectabimus; atque interea ab his non veris, quæ frustra in verisimilia transformare conatur; ad ea transibimus minima, quæ in maxima transformare allaborat.

62 Dixeram: eodem fere a corde intervallo & tenuiora, & crassiora secerni, veluti pericardii humorem, & circumjectum cordi adipem, veluti urinam, & circumjectam renibus pinguedinem, velut denique (nam ad salivam ipse provocat, hoc est novissime salivæ exemplo nixus erat) in eodem ore & crassiorem, & tenuiorem salivam. Quid ipse ad hæc tria exemplorum paria? Ad primum, immemor, nullam mihi secum, sed omnem cum Præcl. Mangeto disputationem fuisse, qui (e) secretionem humoris pericardii non sine folliculis glandulosis fieri, agnovit, relictis ipse Malpighii, & Littreii observationibus, de tribus, ab his discrepantibus, cogitatis nescit plane quod amplectatur; & tamen hæc tria sibi acceptiora esse, dicitur. Neque tempus modo mihi est, neque voluptas unquam erit cum ipso disputandi, ut hæc omnia possem, aut velim examinare. Sed quid si illud ipsum arripere cogitatum cui magis confidere videtur, ut quod primo loco posuit, humorem videl. pericardii ab internis hujus foraminibus scaterere cum ejusdem arteriarum, sine ullo flexuoso artificio distributarum, apicibus facile communicantibus? Quid enim putat? Certe hoc cogita-

1073

(a) Vid. Michelotti Diss. de separ. Fluid. pag. 251. & seq. (b) Adv. III. pag. 48. (c) Ibid. pag. 47. (d) Orat. III. pag. 24. (e) Theatr. Anat. Tom. I. pag. 183. 184.

gitatum ostendere, multo brevius intervallum esse a corde ad fontes aquæ pericardii, quam sit a corde ad cellulas cordis adiposas. Nam ad illos, quamvis Diligentissimi Ruyfchii (f) repugnet Icon, sine ullo, inquit, flexuoso artificio feruntur arteriæ; ad has autem arteriæ pertinent in innumeros, quod ipse ait, gyros, & flexus dispersa, & intorta, hinc in intricatissimos reticulos divaricata. Vides, ut ambagibus hic quoque indulgeat suis, si forte viam hanc in minutissimis, quod ipse inculcat, capillamentis, & finibus arteriarum ferme delitescerent transformare in maximam possit, & quæ aliquot ulnarum milliaria longitudine adæquet. Verum si his flexibus non plus fortasse quam par est, tribuamus; isti ipsi flexus, & quidquid præterea his addit, non in sui, ut credit, sed in mei ipsius commodum cedunt. Unde enim sunt hæc flexuosa adeo capillamenta? Certe ex arteriis, ut fatetur, coronariis, quarum origo minime omnium a corde remota est. Illæ autem pericardii arteriæ, sine ullo flexuoso artificio dispositæ, quarum ad hoc tempus cognita origo est, nonne sunt, ut Ruyfchius (g) confirmat, vel ex mediastinis, vel ex mammariis, vel ex intercostalibus, vel ex phrenicis, quæ omnes quanto amplius quam coronariæ distent a corde nemo ignorat? Iraque suæ in iis capillamentis ambages, arteriarum quæ pericardio prospiciunt, longitudinem pensantes, ad illud idem fere intervallum a corde efficiendum pertinent, quod ipse negat, & pinguedinis circumjecta renibus exemplo non minus hic obliviscitur quocum mihi res foret: qua de re cum infra iterum sermo futurus sit; idcirco ad tertium exemplum transeo crassioris, & tenuioris salivæ, in quo non jam aliorum, sed sui ipsius oblitum miror. Neque enim nostra cum venia, sed cum sua scribere debebat, absolute se negare, illa crassiora liquida, illa, inquam, quæ in faucibus -- glandulis scaturiunt, salivæ revera esse: & ideo se glandulas cibarii tubi in salivales, & mucosas distinguere; quando ipse non modo in prioris, sed in hujus quoque Editionis I. Parte, non tantum ut hic, palatins, labiales, buccales & cat. sed diserte faciales etiam glandulas, inter salivares, inter eas quæ saliva rivulus instillant, sine ullo ab aliis discrimine, proponit.

63 Nescio deinde, cur quandam, quam & ipse nimiam esse, sublevisit, de adipe digestionem instituerit; nisi forte ideo fecit, ut ex III. ad II. Adversaria, servatissimus ipse ordinis, suarumque immemor querimoniarum, transiliens, clamitare posset, ex duabus meis propositionibus, si utavis vera censetur, alteram esse manifeste falsam.

74 Nam certe nulla alia facere de causa potuit, ut continuo ostendemus, postquam de duabus illis propositionibus viderimus. Altera est: verissimile esse censet, -- pinguedinem quoque assiduo quodam circuitu circumferri: Altera: Adiposæ membranæ sacculi pinguisferis globulis, quasi glandulosis acinis, repleti sunt, ad quos vasa pertingunt sanguifera. Cur igitur si vera prima est; secunda sit falsa, necesse est? Quia, ut præposita a Provocatore verba declarant, hanc esse accipiendam non dubitat secundum eorum sententiam, qui adipem in propriis cellulis viventis animalis depositum, censent, veluti congelari in duriusculos, saltem non amplius fluentes, pinguedinosos globulos. Jam misa omnia alia factio quæ meam illam Animadversionem (h) legentibus ultro ostendunt, me globulorum nomine nil nisi subrotundas, inclusas sacculis, membranæ cellulas posse intelligere, quæ, ut sacculi glandularum lobulis, sic ipsæ lobulorum acinis respondeant. Hoc tantum ajo: non pinguedinosos me, sive ex pinguedine globulos, sed certe pinguisferos scripsisse, ut nemo nisi qui forte credat sanguineos globulos, & sanguifera receptacula idem esse, credere me possit, cum glo.

76 Morgagni Epistola Anat. II.

bulos pinguisferos dixi, contentam pinguedinem, non continentes cellulas significasse. Nemo, inquam, non jam eorum dico, qui nostra hujus ætatis pro latina elegantia prurigine, aut qui hæc tam dulci literatorum Hominum mentis agritudine laborent, sed eorum dico, qui hoc dumtaxat latine sciunt, non esse idem pinguedinem ferre, & pinguedinem esse. Quod si quis forte id nescit; num verum æquumque est, ut pro ejus imperitia ego plectar, & falsum manifeste scripsisse dicar? Nulla igitur ob id causa erat, ut ista de Adipe digressio interjiceretur. Sed nulla quoque, ut ego admonerer, ut viderem an forte allucinatus non fuerim, adipem inter crassiores animalis humores recensens. Nam neque contrarium satis ostenditur, neque ego illud scripsi, neque bile ipsi crassiorum adipem reputavi. Hoc tantum indicavi, quod adhuc confirmo: circumjectum cordi adipem, circumjectam renibus pinguedinem præ humore pericardii, & præ urina esse crassiora. Admonendus potius est el. Provocator, ut videat, si adeps inter tenuiora recensendus sit, quorsum igitur suæ illæ ambages, flexusque pertineant quibus via a corde ad hujus cellulas adiposas usque adeo augeatur: itemque ut videat, sive inter crassiora, sive inter tenuiora pinguedo sit recensenda, cum hæc in omni fere corporis parte, & quod consequitur in omni a corde distantia seceratur; alterutrum inde effici, vel falsam igitur esse illam pro qua propugnat, sententiam, vel si mordicus retineri velit, in vasculis sanguiferis, pinguedinis secretioni dicatis, in singulis propemodum corporis partibus, majores, minoresve flexus esse confingendos certo ordine auctos, aut imminutos; quo tamen maxime precario commento uti, videat an satis sibi liberum sit, qui supra quidem ejus generis vascula ad adiposam renum tunicam scripsit esse flexuosissima, sed tamen ad cordis quoque basim in ejusdem generis vasculis innumeros gyros, & flexus agnovit.

64 Verum hujusmodi commenta jure ac merito effugia vocavi, & esse, probavi: ubi scripsi (a): Neque effugium variorum angulorum, & flexuum, aut varia (quam tamen Viri bene multi Doctissimi, & experientissimi, nullam agnoscunt) in sanguine fermentationis usque adeo prodesse potest, quando is sanguis qui a corde ad meatum auditorium fertur, non modo non ita longa, sed neque ita flexuosa, neque ita ad remorandum apta fertur via, ut is qui ad secur deducitur; & tamen ex utroque materia lenta, flava, amara separatur, imo, velut infra agnoscit, ex illo magis SPISSESCENS bilis separatur, quam ex isto, contra atque fieri de ejus sententia oporteret. Quæ verba delcripti, ut intelligatur, quam vera sint quæ ipse dicitur: „ Angulorum, & flexuum habitudines effugium „ esse pronunciat, sed quid unquam? Cur neque „ verbum ad hanc propositi effugii firmandam „ rationem adjicit? „ Illud vero quod in transitu innui adversus sanguinis fermentationem, abjicere quidem a se cuperet, scripsit, me forte mihi persuasisse, tenere se in sanguine Willisianam fermentationem, musto, ac panificio analogam.

Sed qui satis possit? qui ut alia præteream, certe in illo ipso quod examinabam, capite (b) sanguinem cum liquoribus vinosis diserte comparaverat, qui spontanea solum fermentatione a mixtis impuritatibus defacantur. Nam etsi ab hac defacatione inhiberi sanguinem, mox indicavit, quosque motu cietur locali sensibili; non multo post tamen scripsit, sanguinem ad hepar adventantem ex recessu hoc notabili, & distantia a motus localis impulsu, magis magisque inde in cursu suo tardigradum fieri, liberiusque inde, & vegetius vacantem fermentationi suæ, faciliusque inde biliosas extricantem sordes, & tanquam eructantem e plexu suo: idque ad alias deinde omnes animalis secretiones transtulit, repetens præcipue ex majori inde aut minori in

E eodem

(f) Resp. ad Epist. Probl. 2. (g) Ibid. (h) 6. in Adv. II. (a) Adv. III. p. 47. (b) Edu. I. c. 10.

eodem deest sanguine, depurativa fermentationis libertate, varias hinc solutiones in sanguine, ut diversorum hinc generum liquida aut tenuiora, aut crassiora sejungantur in itinere a tota massa. Quod legitime fermentationis genus et si ex illis est quæ ab Doctissimis, & Experimentissimis viris in sanguine negari, dixi, & merito quidem; neque enim sanguis tantum usquam remoratur, quantum ei rei satis sit, neque unquam ex sanguine, ut ex aliis quæ fermentationem subierint, liquidis inflammabilem spiritum elicere potuerunt; tamen si hoc quoque effugii genus cl. Provocatori permittamus, non facile poterit illud nobis expedire quod de bile magis spissescente, secretaque in meatu auditorio objeceramus. Si enim reliquæ bili fecernendæ via illa ad hepar non modo longissima, verum etiam, ut addit, flexuosissima, & in qua sanguis depurativæ fermentationi liberius patet, aptissima, necessaria est; quanto magis hæc omnia necessaria erunt ad spissiore illam bilem in Auditorio meatu fecernendam? Sed neque longiorem, neque magis flexuosam, neque vero magis aptam in qua sanguis fermentescat, hanc potest dicere, imo multis partibus ne tantum quidem. Novum igitur querit effugium, & qui jam antea in ambages se conjecerat, nunc in angustias se conjicit, ex quibus evadere an possit, vehementer dubito. Hæc, inquit bilis potius in aure, quam in hepate fecernitur, non quia longior ad illam via, magisque flexuosa sit (vides, ut adamatam deserere cogatur sententiam) sed quia angustior, tum angustissimis deventium vasorum apicibus adhuc apponitur glandulosus intricatissimus tubulorum flexus. Hæc autem veræ sunt angustie, eo confugere quod non modo ea qua accipi debet, ratione precarium sit, verum etiam multis aliis partibus in quibus tamen ejusmodi bilis non fecernitur, commune. Sed nimirum angustia quæ in hac quidem Animadversione tam sæpe, & tantopere inculcantur, inter illa autem quæ nos ad examina vocavimus, cogitata inculcata non fuerant, novum, ut diximus, effugium suat, quod aliis additum, mirificam Idææ illius secretionis simplicitatem, & vim magis magisque patefacit, tum insuper cum aliis illis effugiis maximopere consentit; in angustissimis enim vasis aptior, ut opinor, locus est, & iustum spatium in quo motus fermentationis a sanguine particulis satis libere perfici possint, ita ut exempli causa, ea de qua dicere cœperamus, spissior bilis a sanguine separetur! Quid multis opus est? Ne ipse quidem Provocator cl. novo huic effugio satis confidit. Nam ubi spissescens illam ultra statum suum hepaticum bilem meatus videl. auditorii memoravit, non intellexi, inquit, bilem illam spissescens esse in sanguine hepaticâ revera crassiorem. Quid si non extaret Editio prior? in hac enim postrema multo cautius, quam fidelius eum locum vel omisit, vel illuc transtulit, atque retrahit, ut non possem invenire. In illa autem Editione (c) cum ostendendum proposuisset, bilem a sanguine non in hepate, sed alibi separari, cum alium in consistencia induit genium, vel scilicet liquidius, sic enim ait, vel crassius, postquam in renibus exemplum protulit secretionis bilis bile hepatica ordinaria subtilioris, continuo exemplum subjecit crassioris, illis verbis: non minus ac spissescens ultra statum hepaticum suum; dicto valedicens colatorio, id est hepatis, per glandulas philtratur ovales meatus auditorii. Quæ omnia cum ita sint, & quid tunc intellexerit, & quo nunc modo evadere, quantumvis conetur, haud possit, manifesto liquet.

65 Eadem fide mox scribit: „in hoc loco Cenci, for. cl. valde (nisi fallor) intempertive pronunciat, a me ipsum ad salivam provocari.“ Nam neque ubi de bile auditorii meatus, sed antea, ut vidimus, opportune scripsi quod ipsum niti salivæ

exemplo significaret; neque me ad salivam provocari, scripsi, sed hoc profus modo (d): velut denique (nam ad salivam ipse provocat) in eodem ore & crassiorem, & tenuiorem salivam. Quamquam autem id eadem sententia dictum est, quæ sæpe alia eodem modo, ut Provocet jam iste ad Doctissimum Bellinum: quando ad lotrices provocavit & cat.; ipse quo jure quæve injuria in certissima contumeliæ locum trahit, & ad ea non veretur intempertive transilire quæ nunquam ab ipso dici oportebat, ut in calce hujus Epistolæ demonstrabitur. Nunc enim de isto, ut ipse vocat, Episodio fere tantum attingemus, quantum huic loco satis sit, ut animus, sicut ipse ait, reficiatur. Nam quod ipse dicitur, adversus Historiam suam Herculeum, & insigne productum esse argumentum, id est „famulosum illud cecinebant“, non id argumenti loco, sed Episodii, ut reficeretur animus, productum est. Quod quando aliorum, ut ait, erratum tam mirifico ac recondito artificio defendit, ut b pro v, simillimam nimirum litteram, irrepsisse dicat, cum videlicet non cecinebant, ut sit, & proximo Epigrammati subscriptum dabans satis indicat, sed cecinerant scriptum esset; cur, quæso, tot alia quæ sua certe sunt, neque isto cecinebant leviora, tueri ad eundem modum non conmittitur? Sed fortasse timuit, ne ipsum vicissim Typographi aliquanto verius recriminarentur, si omnem in eos culpam transferret. Quid ergo fecit? Multo faciliorem, atque breviorem defensionem excogitavit, ut ipse qui latine tamen scribere vellet, latinæ linguæ curam inter inutilia, atque adeo inter mentis agilitudines aperte reponeret, securus judicii cum Summi Scriptoris Fontenelli (e) censentis, libenter homines inutile id dicere quod ignorant, & hoc esse quoddam ultionis genus, tum vero etiam ipsius Hippocratis (f), aut ejus certe verusti Auctoris, cujus Epistolæ Hippocratis esse creduntur: Excellentia, is inquit, morbi opinionem de se præbet propter judicantium imperitiam. Unusquisque enim ex his quæ ipse non habet, judicat id quod in alio abundat, superfluum esse. Cujus utriusque scriptoris ut sententiam tam veram, quam inanem Provocatoris reprehensionem esse, demonstrarem; idcirco quod aliis ignoscerem, in hoc uno dissimulare non possum, sed ejus imperitiam linguæ, cujus inutilem curam dicitur, iis in quæ subinde incurro, prolatis exemplis patefacio. Nunc autem ad famulosum istud cecinebant, sive ad propositum Episodium revertamur, cui quidem hic addit quod novi Episodii loco esse possit. Perinde enim ac si vetus illud Episodium in meo, imo vero etiam in suo libro non omnibus proflaret; miratur quo unquam modo contigerit, ut Viri alii ingeniosissimi, eruditissimi que id scire, aut eodem poltea uti, ad suos pariter reficiendos Lectores, potuerint. Nimirum hic ejus obliviscitur quod in proverbio est: Pulchrum omnibus placere. Sed multo etiam magis obliviscitur primum num ipse Viris illis aliis, eorumve studiis, atque dogmatibus ulla unquam Præfatione, ullis unquam Theſibus insultare conatus sit, deinde quid illi, si sunt, ut vere sunt, ingeniosissimi, eruditissimi que, ipsi per se possint, novissime illos quoque tot alia, & herculeæ quidem, atque insignia argumenta objecisse, ad quæ si diserte respondere se posse, sperasset, nunquam certe ad istiusmodi Episodia confugisset. Atenim inter illa, ista etiam quæ in Adversariis jam legabantur, objecere. Scilicet vera ista etiam, ac partim opportuna, partim satis firma censuere. Neque vero illorum dumtaxat, quantumvis ipse dissimulet, sed & aliorum Præstantissimorum Virorum idem inter me, & ipsum judicium fuit. Quoties id Cel. Heisterus ostendit! quoties Præcl. Santorinus! quoties is qui de Fistula Lacrymali postremo scripsit, Doctiss. Platnerus, cujus hæc verba sunt: Morgagnus vero hæc omnia (Bianchi inventa) haud

(c) Pag. 40. 41. (d) Adv. III. pag. 47. (e) Hist. de l'Acad. des Scs. 1699. Præf. (f) Epist. ad Dionys.

haud immerito in dubium vocat. — & hæc Bianchi inventa nos nunquam vidisse, ingenue fatemur! quoties denique illi, qui instar omnium esse possunt, Gravissimi Viri a quibus Lipsiæ *Alta Eruditorum* scribuntur, quorum ut multa alia verba præteream, certe illa quæ huc maxime pertinent, præterire non possum (g): Bianchi, inquit, *Historia Hepatica* — manca, obscura, contradistoria, falsa, in celeberrimi Malpighii manes injuria & cat. a Morgagno ample ostenditur. Si igitur quæ hi jam satis indicaverant, alii postea, præter modo memoratos, Præclarissimi Viri, quorum iudicium, doctrina, eloquentia satis superque omnibus spectata est, urgere voluerunt; num ego; an is potius qui erraverat, hosque læcessiverat, in causa est? (h)

Ego isthac moveo, aut curo? non tu tuum malum aquo animo ferēs? Verum hæc in præsentia obicere ad ea quæ musitat, satis sunt. Nam aliud est maledicere, ut ait Tullius (i), aliud accusare: accusatio crimen desiderat, rem ut definiat, bonum ut noceat, argumento probet, teste confirmet; maledictio autem nihil habet propositi præter contumeliam. Ubi igitur quis accusare voluerit, non maledicere; videt quid sibi, si illo modo possit, faciendum sit; nos quomodo ejusmodi inanem, futilem, atque, ut omnia uno verbo complectamur, vel ab ipso Provocatore desertam, accusationem certissimis, ubi opus sit, documentis penitus refellamus, & confutemus, jam vidimus.

1079

66 Nunc omni misso Episodio, ad reliqua pergamus; imo vero cum Provocatore cl. qui ordinem mirifice observat, ad ea quæ, ut ante a me scripta, sic prius examinanda ab ipso fuerant, retrogradiamur. Quanquam quid dixi a me scripta? Alia quidem litterarum forma perinde ac si mea essent, verba exscripta video, sed pro meis non agnosco. In *Adversariis*, ut supra admonui, in primaque *Historia Hepat.* Editione quid ambo scripserimus, querendum; tum vero utri nostrum difficultius fuerit exscribere, quam confutare, est iudicandum. Quod si sensa obiter duntaxat volebat pervolvere; primum verba aliis characteribus scribere non debebat, deinde sic totam rem enunciare: Tradideram ego in I. mea *Historia Hepatica* Editione (k) id quod in II. ab *Adversariis* monitus, ut absonum, ex parte omisi, ex parte ita discerpseri, atque interpolari, ut amplius vix agnosceretur: tradideram, inquam, ad solvendas ab reliquo sanguine bilis particulas, utpote quæ cæteris sint magis implicitæ, multiplicata fuisse instrumenta solventia, scilicet angulos & latera, vasorum; ad hæc enim in conum gracilescencia, & præcipue ad angulos ex ramorum partitione resultantibus allisas sanguinis particulas solvi, paulo ante docueram. Illud vero ut ostenderem, scripsi, sanguinem ex quo bilis secernenda est, non modo per vasa arteriosa, ut reliquum, ferri, sed insuper per venam portæ; ut spectata hac, „longissima omnium via, ideo inferretur, ad tan-“ „tos angulorum & laterum vascularium occurus „in tanto circuitu abundanter, allisionem illam fieri, & solutionem. In *Adversariis* autem animadversum est, hoc additamentum venæ portæ ad illud propositum nihil pertinere, propterea quia a venæ portæ radicibus ad truncum inversa illa figura est, quæ in arteriis ad allidendum ita opportuna a me dicebatur; a trunco autem ad ultimos in hepate ramos etsi illa figura restituitur; maxime tamen, ut in tota illa vena, debilis est ea vis a qua sanguis allidatur. Verum si hæc omnia sua, & mea sensa, ita perspicue, integre, fideliter proposuisset; quomodo brevi manu potuisset nostra refellere, ejusmodi videlicet responsione in qua nihil diserte de angulis, nihil de contracta in conum figura, nihil de allisione, sed de alia prorsus re verba fiunt? vel quomodo unquam sperasset, alicui se obtrusurum, id quod mox conatur, ab istis suis propositis sensis non ea penitus discrepare, Morgagni *Epistola Anat. II.*

1080

quæ alibi, aut hic exposuit? videlicet figuram venæ Portæ tum a radicibus ad truncum, tum a trunco ad extremos ramos ad sanguinem magis implicandum facere: viam autem hujus sanguinis per arterias figura sua facere ad sanguinem in genere solvendum, non ad solvendas peculiariter bilis particulas. Nam qui hæc contendat, potestne idem cum de peculiari bilis separatione ageret, & hujus causam in via sanguinis esse, traderet, per illas arterias, & totam venam portæ, potestne, inquam, omni ejus viæ longitudine descripta, & super alias omnes inculcata, hæc scripsisse: Nonne ideo inferes, ad tantos angulorum, & laterum vascularium occurus in tanto circuitu, abundanter, & quantum ferat exigentia illidi in radice liquidorum hanc massam, & in componentibus etiam intricatioribus dissolvi, & abrumpi. Nam si hæc hujusmodi illisio, & dissolutio in Vena Portæ non est, ut certe non est; non erat igitur cur ex longissima super alias omnes via illud esset inferendum: & si ea illisio, & dissolutio quæ in arteriis est, peculiariter pro bile non est, imo hujus obstat separationi, quæ requirit ut congeneres particula a progressivo motu non distracta veniant commodus in intimiores contactus, & cohesiones; quæ ergo debebat qui peculiarem separationis bilis causam proponeret, hanc in multiplicatione instrumentorum solventium collocare, in multiplicatione scilicet angulorum, & laterum? Lectores igitur qui hæc omnia in I. de qua agebatur, Editione, non in hac altera, de industria, quanquam Præfatio neget, maxime mutata, & interpolata, quæviserint, facile constituent, uter nostrum res confuderit, & quid de illis Provocatoris cl. verbis censendum sit: jam dubito Censorem nostrum cl. non intellexisse, aut potius, ut in contradictionem niteretur, finxisse non intelligere: quibus de verbis, aliisque istiusmodi quibus uti non veretur, in extrema hac *Epistola* mentio fiet.

67 Nunc enim, ne præterisse omnino videamur id, quod ipse obtrudit, me, quasi magnis mihi videretur suffultus rationibus, objecisse; rogandus est Lector, ut *Adversariis* inspectis, animadvertat, sic a me scriptum esse (l): Prætereo admissam in sanguine sine ulla dubitatione fermentationem; prætereo admissam observationem notabilis in sanguine portæ pro alio venoso amaritudinis, quam alii, ut Verheyenius, non admittunt, & eorum qui admittunt, nonnulli malunt, inde reditum bilis ex intestinis, quam extricationem biliosarum particularum comprobari. Intelligent enim, ea a me præteriri, non objici, ut non sit opus hic pluribus verbis tueri. Intelligent, illud a me non prorsus probari, quod ea quæ haud omnibus certa videri possent, sine ulla dubitatione admitterentur, imo ne plurium quidem Scriptorum auctoritate confirmarentur, quæ nunc demum ob meum hoc monitum in postrema Editione addita est. Intelligent denique, me non unum Verheyenium negantem, ut cl. Provocator obtrudit, sed & alios respexisse: respicere autem ex iis quæ supra dicta sunt, me Verheyenium potuisse, cognoscat, non minus certe quam cl. Provocator potuit, Reverhorstii, cujus alibi esse intolerandos errores dicitur, in illarum earundem rerum altera auctoritatem sequi, in altera hanc ipsam inter *insomnia* collocare. Quod si nostrum alteruter hic vere oblitiscitur; num forte oblitiscor ego, qui de bilis circuitu constituere nihil volui? an ipse potius qui se credit satis suis locis demonstravisse, bilis circuitum inter modernorum *insomnia* esse ponendum, nil contra circuitus leges, & animalem machinam deformius excogitari posse bilioso hoc motu circulari, ut vel *Medicine inritatis* patet, imo vel per *lacteorum oscilla* esse dissonam, non possibilem, morbosam circulationem bilis; cum ipse tamen in *Oratione VI.* (m) inter *eximia* quæ in liquidis omnibus animalis partibus, earumque itineribus oggerere valuit modernorum

1081

144

E 2

soler-

(g) A. 1720. M. OŒ. (h) Terent. Andr. (i) Pro M. Cælio. (k) C. x. 9. 7. 4. (l) Adv. III. pag. 496
(m) Pag. 47.

solertia, circuitum universalem diserte laudaverit ipsius Bilis, hæc etiam subjiciens: ut sane cultiorum Medicorum neminem ad nitidos hos dies prætereat, nullum Humorum Homini immotum degere; quemlibet a propriis fontibus circumvagum ad unam aut plures partes corrivari; ab hisce ad fontes restitui, novosque gyros aggressum, motuum perennitate recreari. Quod tamen ad expletam attingentium suum in lepar, haud satis scio an quod Gladbachii verbis exponitur, idem alii quoque observaverint. Certe laudatus Th. Cornelius (n) neque ea, quod sciam, se ipsum observasse, scripsit, neque aliud scripsit, nisi sanguinem juxta portas jecoris esse subamarum. De hujus autem rei veritate & se dubitasse Præcl. Fantonus (o) significat, & Amplifl. Lancisium haud aliter sibi dubitationem sustulisse, quam indicando, oportere venam cavam supra jecur in vivo cane obligare, ut duas circiter post horas sanguis in vena portæ obscure amaricæ invenitur; ni hæc fiant (quæ num secundum naturam nostris in corporibus fiant, omnes vident) tantam bilis quantitatem, qua lingua distinguatur, haberi non posse. Atenim Provocator cl. rem fortasse extra omnem dubitationis aleam posuisse se, credet, observatione Realdi Columbi qui Roma in ipsa vena portæ Cadaveris Sancti Ignatii tres calculos biliosos invenit; ut habetur ex vita ejusdem Sancti. Verum quasi una dumtaxat haberetur, quo Auctore non addit; cum ego præcipuis inspectis quatuor quæ vel accuratius, vel certe copiosius a Petro Ribadenera, Jo: Petro Maffeo, Daniele Bartholo, & Vigilio Nolarco scriptæ sunt, in nulla tamen, istos calculos biliosos fuisse invenerim, neque in ipsius Columbi libris (p) alia unquam legisse meminerim, nisi hæc: Lapides autem innumerabiles pene hisce manibus extraxi, inventos in renibus, colore vario, in pulmonibus, in jecore, in vena portæ, ut tu tuis oculis vidisti, Jacobe Bone, in Venerabili Egnatio Generali Congregationis Jesu. Quid & quod num reapte in vena Portæ fuerint, non immerito dubitari, adhuc potest (q)? Veruntamen hæc non eo pertinent ut oppugnem quæ in Adversariis me præterire, professus sum; sed eo dumtaxat ut intelligatur, quam facile Provocator cl. quæcunque sibi favere, aut ad id de quo scribit, pertinere, credit, sine dubitatione arripiat, & sine diligenti examine pro certis, atque exploratis scribat; vel ut illud quod, tanquam sibi ab Amicissimo, & Præstantissimo Viro Jacobo Cicognino Regio Medico, & Consiliario narratum, litteris mandavit: innovasse præceptori quondam suo Bononiensi Bilem artificialem naturali simillimam fabricare ex multo oleo communi cum quadam portione cineris ejusdem, & quodam acido. Et tamen ego qui iidem olim cum Doctissimo Viro Bononiæ Præceptoribus usus sum, ex illo ipso Doctore una audivi, non ex oleo communi, non ex cinere, sed ex oleo fo quodam, ex acri quodam, ex acido quodam, singulis ad certum quoddam pondus commixtis, posse illud confici, id quod deposito quovis pigro contendam, nostrum quoque ex Cicognino audivisse quanquam multo aliter atque audivit, deinde edidit; quantum enim alterius vel in loquendo diligentiam spectatam habeo; neque injuriam homini facio qui supra se properanter scribere, confessus sit. Quid? quod in iis quæ per se vidit, & rebus quidem anatomicis, scribendis, in iis, inquam, ipsis utique adeo negligens est, ut ingentem in Nobili Cive meo (Georgio Marchesio) Mesenterii tumorem pro tumore Omenti describat. Similem, inquit, ipse descripto carcinomatofum Omenti affectum in Nobili Foroliviensi cum cl. pia memoria Valsalva Bononia vidit & cat. At vero in accurata, quam Valsalva ipsius Præstantissimi manu exaratam habeo, ejusdem af-

fectus descriptione hæc lego: Ma ciò che aveva lo sconcerto, era il Mesenterio, dalla corporatura del quale tutta detta mole pendeva. Era questa coperta in tutta la parte antica del basso ventre dall' Omento, il quale erasi attenuato, ed in molti luoghi lacero. Separato l'Omento, restò alquanto più in vista il tumore, la di cui mole circondata nel miglior modo che si potè, mostrava di potere ascendere al peso di venticinque libbre: cætera in Posthumis, in quibus apparandis nunc totus sum, Valsalva Observationibus adjiciam. Sed quid majorem ostendere negligentiam potest, quam Epistolica Dissertationi hæc adscribere: Taurinorum Augusta Præcl. Nonas Februarii 1719; & in ea tamen de Amplifl. Lancisio jam mortuo verba facere, quem non nisi proximo insequente anno amissimus? Hoc certe iterum ad memoriam revocat Curionem illum (r) ejus M. Brutus vix credebat tantam fuisse oblivionem in scripto præsertim, ut ne legens quidem unquam senserit sibi aliquid, huic simile, excidisse, & ne in scripto quidem meminerit quid paulo ante posuisset.

68 Reliquum est; nam cætera expendimus supra; ut quid Provocator reponat ad ea videamus quæ a nobis animadversa sunt in illis verbis, unde luculentam confirmationem haberi dicebat suæ de secretionis sententiæ: Brevissima omnium; sic enim scripserat; via est a corde ad renales glandulas; ac nullis pene flexuositatibus, angulisve præter majusculum unum, emulgenti, & Aorta interpositum, externe divaricata, interne autem seu in visceris corpore compendiosa est, & directa, usque ad secretionis locum, ac vix in aliquot ramulos dispersita. Primum in nova Editione suaviter eximit illud omnium ex loco ob hoc potissimum verbum a me impugnat, contra atque in Præfatione magnifice jactat. Id vero omnibus argumento esse debet, ipsum quoque ex iis quæ objecimus, & supra jam satis vidimus, errorem suum cognovisse; quanquam, ut solet, hic dicitur, se superius & alibi contrarium satis demonstrare. Et sane, ut flexus prædicæ coronariarum arteriarum; nunquam persuaderi mihi potest, vel ipsum credere, se inventurum aliquem qui ipsi credat, eos flexus ad cellulas adiposas, (ut brevitatibus studio de his tantum dicam) in ipsa cordis basi prope initium coronariarum sitas, tot tantosque esse, ut viam omnem superent, quæ ab eadem basi per Arteriæ magnæ truncum primum ascendentem, deinde deorsum inflexum ad emulgentes usque, imo ad ipsas usque renales glandulas intercedit. Sed quoniam hanc brevissimam esse omnium, haud amplius contendit, verbo omnium dissimulanter delet; verba reliqua nondum deleta, sed in alia, opinor, Editione delenda, quæ tuatur, videamus. Hanc totam eandem viam a corde ad renales glandulas nullis pene flexuositatibus, angulisve præter majusculum unum emulgenti, & Aorta interpositum externe divaricatam esse, dixerat. Ego vero primum obiecti: angulum hunc esse fere ex maximis. Quod obiectum quid hic faciat, se certe ait non intelligere; quasi non esset longe manifestissimum, hic facere, ut omnes intelligant, qui angulus sit fere ex maximis, cum non fuisse ita extenuandum, ut majusculus dumtaxat diceretur. Neque vero magis intellexit (ne; ut ipse diceret; ego quoque dicam, sinxisset non intelligere) quo pertineret id quod a me secundo loco obiectum est. Obiecti autem, alibi ipsum agnovisse, & scripsisse: restantiam eo notabilem esse in truncis Aorta supra aliam quancunque arteria partem, quo arcus ejusdem canalus non longe a corde notabiliter auctus fuerunt sanguineum subito, & violenter infleat. Ipse vero hanc tantam flexuram non modo non negat, imo ipsam, ejusque vim in obstando impingentis liquidi velocitati hoc in loco extollit; quæ omnia mirifice pro me faciunt. Cum enim hæc in acutissimum, ut hic ait, angulum fle-

(n) Prog. 6. (o) Anat. Diss. 6. (p) De Re Anat. l. 15. (q) Vid. Epist. l. Art. 49. & 66.
(r) Vul. Cicero. Cl. Orat.

aura, cum hæc tanta super aliam quamcumque arteria partem resistantia non sint cum illo ad emulgentes angulo comparanda; sint autem profecto in illa ipsa qua de agimus, a corde ad renales glandulas via; quo unquam modo ipse potuit, eandem illam viam dicere nullis pene flexuositatibus, angulifve, præter majusculum unum, emulgentis, & Aortæ interpositum, externe esse divaricatam?

69 Sic ea defendit quæ de ista via extra renes scripserat. Videamus, num tueatur melius quæ de eadem intra renes affirmaverat: *compendiosam videl. esse ac directam usque ad secretionis locum, ac vix in aliquot ramulos dispersitam*. Opposui omnino adversantem anatomem Malpighianam, ut a Præcl. quocum disputabat, Mangeto infra, quod ibidem diserite dixi, proponitam. Quid Provocator? Ego, inquit, fateor hæc Mangetum a cl. Malpighio in *Anatomico Theatro* exscribere. Satis hoc mihi est; nunquam enim cum alio disputatio mihi fuit quam cum ejusdem Theatri Cel. Auctore, qui quod ego opposui, idem ipse pro vero proponebat. Cum tamen Figuras quoque Præcl. lentium aliorum Virorum, ac nominatim Ruyfchii, & Eustachii subjecerit, in iisque Provocator cl. effugium querit; num sic evadat, quæso, attendamus. Primum in Cel. Ruyfchii Figuris, quæ Tab. LXIV. representantur, dicitur, *renalium omnium in homine arteriarum tuum externas, tum internas occurrere distributiones*: quod quidem tam a vero alienum esse, quam quod alienissimum, constat; neque enim Ruyfchius in animo habuit, aut habere potuit alias iis in Figuris arterias ostendere, quam quæ in renum superficie, aut ea in sectione apparere possent. Quomodo ergo omnes ostendit? aut quomodo illam hic ostendere distributionem potuit, quæ ut appareret, alia dissectione opus erat; quo videlicet modo arteriæ humanos renes subeuntes, intra hos dividi primum incipiant, deinde aliis ramis obviam euntes, in arcum curventur, tum ab hoc arcu procedentes, in rete quoddam implicentur, & non intra lobulos, ut bene apparere hic possint, sed inter lobulos, ad renum usque superficiem excurrant. Hæc tamen distributio illa est quam Malpighius observavit, nosque objecimus. Ruyfchius autem, ut de hac sibi laborandum non putavit, sic eam potro distributionem ostendere dumtaxat aggressus est, quam in arteriis jam ad superficiem renum a Malpighio deductis, dum ulterius pergerent, animadvertit. Has Malpighius dixerat, quod & nos postremo loco objecimus, *ab extrema superficie aliquantulum ad latera reflexas, tandem interius terminari, & harum speciosam sobolem immixtum atramentum perbelle describere*. Huic autem descriptioni Figura non repugnant Ruyfchii, quæ & per eam superficiem, & ab hac introrsum illas ad latera reflexas, sive serpentino incessu elegantè pergentes expriment; imo longæ illi, & implicitæ priori Malpighii distributioni, quam minime, ut indicavimus, tollunt, ea addunt quæ contra Provocatorem cl. vehementer pugnant, dum ob oculos ponunt, usque adeo arterias in renum superficie insecti, ab hac introrsum sic retorqueri, & per non modicum adhuc tractum ita convolvi, ut exercitatissimus, si quis alius, in arteriolarum incessibus explorandis ipse Ruyfchius, de his suis Figuris verba faciens (a) testetur, *vasa sanguinea tam mirifice hic esse contorta, & circumvoluta, ut nusquam reperire sit in toto corpore, ut hic Fig. 2. & 3. exhibetur*. Et tamen Provocator (qui cum hisce Experimentissimi Viri verbis nunquam, opinor, sua illa de renum, & adiposæ eorum tunicæ vasis comparavit) quasi hæc ipsæ sibi plurimum faverent Figuræ, non dubitat scribere: in Fig. 6. (quæ eadem ac illa 3. est, ut constat etiam ex Prodro-mo Theauri VI.) in illa, inquam, *præcipue observare esse, insignem illam*

Morgagni Epistola Anat. 11.

a centro ad usque superficiem hujus visceris sanguineorum vasorum directionem, atque brevissimum trajectum: quibus in verbis quid magis mirer, haud facile reperio, num peritiam in existimando, a centro ad superficiem eas arterias deduci, quæ manifeste, ut decreta earum crassities quo magis ad centrum accedunt, demonstrat, a superficie ad centrum feruntur; an veri studium in affirmando contra ipsius Figuræ fidem, insignem directionem, atque brevissimum trajectum in illis ipsis arteriis quas cogitur mox confiteri vermicularem illam, hoc est usque adeo contortam, servare habitudinem. Quid? quod cum in ead. Theatri Tabula, Figura 4. extaret, a Ruyfchio idcirco addita (quod diserite ab ipso moniti sumus, itemque a Theatro monemur) ut reptatus vasorum, præsertim sanguineorum, luculentius quam in præcedenti Figura, videri posset; non hæc præcipue, ut par erat, Provocator cl. spectari jussit, quæ dici non potest quam inflexas arteriolas monstrat, & quam contortas; sed contra illam selegit in qua, ob aliam rem ostendendam, sibi primum satisfacere Ruyfchius non potuerat, & in qua insuper scalptores Theatri ne tot quidem flexus, quot Ruyfchius pinxerat, describere. Sic igitur ipsi favent hujus Figuræ. Quid autem de illa dicemus, in qua Eustachius, quantum ejus ferebant tempora, ita illam alteram de qua primo loco diximus, arteriarum distributionem a centro ad superficiem usque renis adumbravit, ut neque divisiones plures, neque dum sibi mutuo obviam eunt, arcus illos Malpighianos prætermiserit, additurus pro sua diligentia etiam reliqua, si ita injiciendo, ac vitra adhibendo, ut Malpighius fecit, ea reterege potuisset. Quæ certe omnia quicumque attenderit, atque insuper Provocatoris verba non ignoraverit, extollentis alibi (b) tanquam nobiliorem Eustachii inventorum partem, vasorum renalium arcuationes & mirificos plexus, idem non poterit alia ipsius Provocatoris verba non mirari, hic jactantis, in ea Eustachiana Figura, non tantus arcus, retia, atque ad latera flexuras in his sanguinibus vasis exporrigi, sed plurimam a truncis ad totum visceris ambitum directionem, atque brevissimum iter; quasi vero aut arcus illi non ultro in oculos eam Figuram insipientium incurrerent, qui alicubi vel tres, alius alii succedentes, cernuntur, illam anfractuam & arcuam cumulatissimam rationem, adeo in mesentericis arteriis inculcatam, æmulantes; aut reliqua ab iis temporibus requiri deberent quæ auxiliis ad ea reterege opportunitis destituebantur; aut rectissima, & brevissima omnino via picta esset, quam Eustachius ipse in ejusdem Figuræ explicatione in quatuor vel quinque scissam ramos esse, ait, qui in multos alios rursus divisi, --- vario modo dispensantur, ac invicem permixti uniantur, & denique in tenuissimos, visumque propemodum fugientes sarcuculos cessant; aut tandem ibi ad superficiem revera cessarent, non per eam mirifice intorquerentur, introrsum deinde reflecterentur, atque ita inflexi, convolutique versus illam unde venerant, partem redirent, quemadmodum in iis saltem ad quas ipse modo provocaverat, Ruyfchii Figuris ostenditur. Quæ omnia cum ita esse, omnes perspiciant, non est profecto opus ut doceam, quam Ruyfchii, Eustachiique, a Præcl. Mangeto additæ, Figuræ illi faveant qui, ad sententiam confirmandam suam, affirmare non dubitaverat: arteriosam intra renes viam compendiosam esse, ac directam usque ad secretionis locum, ac vix in aliquot ramulos dispersitam.

70 Quanto autem minus conjecturis, quam observationibus fidendum est, tanto mihi movere nos debet quod porro conjicere nititur ex quodam experimento, præsertim cum Mangetus (c), quocum nostra erat disputatio, contraria profus Malpighii experimenta sine ulla dubitatione pro-

E 3

posue-

(a) Theat. Anat. III. p. 41.

(b) Orat. I. pag. 13.

(c) Theat. Anat. Tom. I. pag. 400.

posuerit; Thomas autem Bartholinus libro I. *Anatomies quartum renovata* capite 17. scribat: *statum aut aquam immixtam, per emulgentes quidem sinu- re, per tubulos autem (ureterum) non effluere; sic enim Auctores, eorumque loca indicantur, non, ut ipse solet, & hic facit sic: Bartholinus conspexit, ut neque de quo Bartholino dicat, neque de quo Opere, aut libro, intelligas, si forte velis quæ omnino contraria ex Bartholino profert, conferre: quanquam id minus in hoc loco necessarium est, tum ob ea quæ dicta sunt, tum quia non unum esset quod posset ad contraria illa, etiam concessa, responderi. Postremo optaret cl. Provocator, ab iis qui forte Adversaria non legissent, credi, me nihil prorsus attulisse unde id quod iure indicavi de ipsius in re botanica usu, intelligi posset, cum ea tamen ipsius protulerim (d) verba, quæ in nova Editione, contra ac Præfatio pollicetur, suaviter mutare debuerit. Multo autem magis optaret, se nunquam scripsisse alia, quæ usque adeo, momentibus nobis, falsa esse intellexit, ut illa amplius in ejus *Historia* invenire non possumus. In illis exemplum est, quo suam *hypothese- sis luculenter firmari*, prædicabat (e). *Vides, ajebat, lactea vascula transverse ad angulos rectos, aut rectis parum dissonis, cum fistula intestinali concurrere.* Vidi ego, quo ipse modo deciperetur, exitum videlicet primumque illorum *concursum* pro intimo atque ultimo, qui unus ad rem faciebat, perperam attendendo. Nunc autem vellet obtrudere, se *concursum* intimum ultimumque attendisse, hac spe fretus quod ego rem sub sensu non cadentem, *dissimilem* atque ipse dixit, ostendere non possum. Neque interim videt, ut uno se ex laqueo expediat, in alterum se, & multo quidem omnibus manifestiorem, iadere. Nam si *concursum* illum intimum, ultimum, & sub sensum non cadentem intelligebat; cur igitur, *Vides ajebat?* cur *luculenter* suam eo exemplo sententiam firmari, pronuntiabat, eo, inquam, exemplo secretionis, quæ cum sensibilibus celebretur instrumentis, genuinum & modum insensibilis secretionis, hepaticæ indigitare posset nobis? Non igitur illos certos angulos ad *concursum* intimum reprehendi, quasi quod *dissimilem ostendere ipse possem*; sed ob hoc ipsum quod ostendi non possint, eisdem tanquam *sensibiles, luculentos, videndosque* ab omnibus in medium, exempli, imo confirmationis causa, productos reprehendi. Quæ omnia ejus effugia cum tam facile comprimantur; intelligere, etiam me tacito, per se possunt cordati, *solidaque rei anatomica Cultores*, me iure meritoque in *Adversariorum* ora adscripsisse: *Commenta quadam de secretionibus animalibus, & speciatim bilis, confutantur.* Neque sane dubito, quin pari a nobis iure illud quoque adscriptum intelligant: *Hepatis commentitia structura confutatur: quæ de re infra videbimus.* Interim de utraque quid censuerit Vir Celeberrimus Petrus Antonius Michellottus, cognoscere omnes poterunt qui ejus doctissimam de *Separatione Fluidorum in Corpore Animalis* Dissertationem (f) inspiciant.*

71. Animadversionis XX. dimidium ferme perlegeram, priusquam intelligere possem, quid hæc tandem ad me pertineret. Quid enim ad me, quod cysticæ venæ non invehant, sed avehant sanguinem a folliculo fellis? Nunquam sane mihi venit in mentem ut id negarem; imo cum id agnoscerem, non facile unquam, & sic sine ulla dubitatione *decrevissem*, infra harum influxum, Venam Portæ habendam jam esse pro arteria, quod cl. Provocator sua, ut moris est, potestate decernit, eademque iis unis venis speciale privilegium concedit, ut in Venam Portæ, non amplius Venæ, sed Arteriz munus gerentem, sanguinem inferant. Hoc nimirum est contra decretum, & Canonem continuo peccare, ut quidpiam admirandum, quidpiam singulare, quidpiam non levis mo-

menti, — quod hucusque ab *Anatomicis* alto fuerit silentio repositum, videri possit inventam, quod tamen qui mutationem officii in Venâ Portæ paulo altius incipere statuant, in nihilum confestim redigant, nec fortasse injuria; quid enim tanti est, ut quidquam ab naturæ consuetudine alienum potius admittamus, quam istos ambiguos fines tanto altius constituamus; nam aut in primum fere sinus initium, aut infra hoc, in truncum ipsum Venæ Portæ, Cysticæ confluunt? Quid porro ad me illud alterum quod non minore conatu, neque paucioribus verbis agitur: *bilem ab arterioso sanguine in folliculi glandulis non fecerni?* Quoniam in loco *Adversariorum* hoc affirmavi? qui nihil de me, sed de Malpighio, & Ruychchio diserte scripsi (g): *portionem aliquam ejus bilis quæ in vesicula continetur, ab iis Glandulis prodire, existimant.* Quod igitur gravem hanc, ut vocat, *allucinatio- nem facile delere se posse confidat*; per me licet; num vero etiam per alios, haud satis scio. Nam quod primum ait *arteriosum sanguinem ad biliarium secretionem non designari, apud cordatos omnes in confesso esse*; verior, ne, quantum ad hæc con- troverfiam attinet, se ipsum e numero *cordatorum* invitus expungat, qui, ut supra vidimus, docue- rit, *portionem quandam, & amarâ quidem, ac magis spissescens bilis a meatus auditorii glandulis, & quod consequitur, ex arterioso sangui- ne separari: quæ ex re illud potius expectandum videbatur, ut argumentum peteret ad conjiciendum, non dissimilis bilis portionem a cysticis pariter glandulis ex non dissimili sanguine fecerni, quæ reliquæ in folliculo bili affusa, hæc hepatica crassiorum quemadmodum ut plurimum esse, confitetur, & amariorum efficeret.* Quod autem addit, *ligatis arteriis omnibus cystitis & cat. vesicula- tam nova multaque bile fecere*, hoc vero maximam bilis partem per eas glandulas non se- cerni ostendit; nullam omnino portionem, non ostendit. Atenim hæc glandulæ, inquit, *mucosum illud, seu lymphatico-aqueum duntaxat emun- gunt ab arteriarum sanguine, quod intimam cystitis superficiem obtegere, atque oblinire valet.* Id vero est quod non dicere, & multo minus innere, sed demonstrare eo magis oportet, quod a pluri- bus & experientissimis quidem *Anatomicis* minime agnoscitur. Nam Ruychchius (h), ut infra ob- jicitur; *qualis earum glandularum humor sit, cujus saporis & consistentiæ, negat expiscari posse*; Santorinus (i) autem cum in nobilissima scemina id exprimeret, quod illæ continebant, *bili pro- fus simile* ait se invenisse. Ac neutrum quidem horum fugiebat illa apud multos pervulgata, & protrita earum glandularum cum iis quæ in uri- naria vesica sunt, comparatio, quæ tantum videtur Provocator cl., ut affirmet, *sam lucè clarior, vel per solam rationem ostendi, glandulas folliculi fellis bilis secretionem nullam operam impendere.* Attamen cum istam comparationem uterque commemorarint, in hanc tamen lucè clariorem non ivere sententiam; credo, quod neuter eorum usque adeo perspicax esse potuerit, ut *ALBIDAM* illam in utriusque (*BILIS, & URINA*) vesicis muco- sam crustam videret, *ALBIDAM*, inquam, illam crustam quam Provocator intra bilis cystim non dubitat ponere, cum mox agnoscat, vel quæ extra cystim sunt, proxima intestina bile valde sus- fusa, atque ideo flavescens plerumque vis. Quod si contra bilis acridinem (non amplius acorem) mucosa intus crusta vesiculam contendit debuisse muniri; quam, quæso, mucosam crustam in exte- riore facie eorundem intestinorum, aliarumque fini- timarum partium contra istas bilis injurias oppo- net? quas quidem non cunctos pariter timere, ex verbis constat Gravissimi Bohni, supra etiam ad XVI. Animadversionem productis: *quamvis lin- gua degustantis, ratione amaroris, notabilem sui perceptionem imprimat bilis; minime tamen ideo tali*

(d) Adv. III. pag. 47. (e) Adv. I. pag. 17. (f) pag. 225. & seq. 253. 325. & cat. (g) Adv. III. pag. 65.
 (h) Resp. ad Epist. Populi. V. (i) Obs. Anat. c. 9. n. 11.

tali acrimonia, vel ejusmodi particulis gaudet, qua tactus sensoria afficiant, atque stimulent. Postremo etiam majores & crebriores per totum hepaticum ductum, quam in folliculo, glandulas hujusmodi esse, confirmat; non tamen hinc sequitur, contra Malpighianam (k) conjecturam bilem ab ipsis non separari; nihil enim quod hoc prohibeat, profert; imo potius sequitur, non illud duntaxat (ut dicit, sed non demonstrat) mucilaginem linimentum secerni. Cur enim plus linimenti, ubi a minus amara, neque ita immorante bile, minus incommodi timendum esset? Certe ipse paulo ante scripserat, in urinaria vesica --- Subsidiens lotium, suosque idcirco commodius aculeos exerens, majus etiam ad excipuli faciem munimentum, quam in ureteribus, depostulare. Quæ omnia cum ita sint; haud satis videm me, factor, cur in Viros tot Præstantissimos, qui in contraria sententia sunt, juvenitem etiam hac ætate dispendat igniculum, hac interrogatione longum suum concludendo sermonem: cur tam insulse, tantoque Tironum præjudicio quis adhuc pronunciarer, in glandulis fundi folliculi fellei bilem, non illam necessariam mucilaginem, secerni?

1090

72 Sed hæc alii viderint: ego ad ea jam transco qua ad me pertinent, vel ut melius dicam, qua ad me pertinere, usque adeo cl. Provocator existimat, ut hæc fidenter quasi in summas me coegisset angustias, subjiciat: Ex his qua nos hætenus discussimus, perpendat, inquit, paulisper, si lubet, divinetque candidus, doctusque Lector, quoniam itinere bilem in stellum humanum folliculum importare valeat Censor noster cl. Mihi vero inanis hæc divinandi in re apertissima sollicitudo confirmillima videtur comica illius sollicitudinis, & admirationis quam in Demiphone, opinor, expressit Terentius (l).

--- quid mihi dicent, aut quam causam reperient?

Demivor, ad qua Geta hæc continuo reponit: --- atqui repperi jam. aliud cura.

Quis enim Lectorum est, non jam dico doctus, sed qui duntaxat latine sciat, qui jam non norit quod supra etiam ad Animadversionem XIII. ostensum est, gravissime hallucinari Provocatore cl., non dubitantem, me in Advers. III. Animad. 25. denegare, bilem ex hepatico ductu per cysticum in folliculum descendere, cum id tantum scripserim (m) Recentiores, bilem ab hepate ad intestinum descendente pene totam divertere in cystim ita indubitabile, ut ipse postea dicit, non existimare. Longe enim aliud est, negare, esse indubitabile, quidquid bilis ab hepate versus intestinum descendit, id pene totum in cystim digredi; & denegare bilem ex hepatico ductu per cysticum in folliculum descendere. Itaque tempus, chartas & atramentum consumpsit, & perdidit, qui hæc non intelligens, magno hætenus conatu annis est refugium illud (sic enim putat) & asylum ad cystis glandulas mihi præcludere, quasi oratorio, cujus ipse optimus artifex, & judex est, stylo illud a me unquam esset petum, aut si esset, omnino id ipse jam præstitisset quod jactat: Jam igitur biliaris cysticarum glandularum secretionis commentum (ex quolibet hoc fautore professatur, & quælibet sit fautorum Auctoritas, qua niri Censor cl. studet) satis superque explosimus.

1092

Io triumphet de quo alii, ut diximus, viderint, quemadmodum & de isto alio, qui continuo canitur, at de quo Viro? de Experientissimo, Diligentissimo, Celeberrimo Senæ, & Professore Ruyschio; hoc jam de titulo, inquit, figura Ruyschii nullo pacto equiparanda est cum mea. Supra autem, postquam renalium sanguiferorum valorum Icones Eustachii, & Ruyschii perenderat, nonne pariter hæc adscripserat: Ex quibus quidem omnibus, donec in universali nostra Anatomica Historia genui. Morgagni Epistola Anat. II.

1084

nam renalium sanguiferorum canalium distributionem aperire aliquando studeamus, satis abunde liquet & caet.

73 Sed quorsum hæc de eo potissimum Auctore cujus ex Figuris plurima, & in iis quædam difficiliora, etiam si non fallus esset, ipsum transulisse internosceremus ad suam illam maximam exornandam? Nimirum quia ego scripseram (n): Ex ea Cystis Figura, ejusque Explicatione intelligere omnes posse, de iis glandulis, quas olim Malpighius in suilla, & ovilla vesicula observaverat, quid Ruyschio videatur. Verum quid necesse erat istam Figuram usque adeo abjicere atque contemnere; quando ex ea, qualitercunque in ea glandula ostendantur, semper tamen intelligitur, quales ipsæ visæ Ruyschio sint, certeque visum huic esse id quod ego visum esse contendebam, illas glandulas esse ponendas. Hæc enim continuo subjiciebam: Nimirum ab summis duobus hisce Anatomicis (Malpighio, & Ruyschio) vel aliis agentibus, ea glandula jam olim fuerant luculenter proposita, de quibus Historia Hepatica Auctor in prolixo, & eâ inscriptione ornato opere vix obiter fecit mentionem, & iis quidem verbis, ut cum utrum ipse admittat, ignores, tum illud certe satis intelligas quod addit: „Bilem per hæc glandulas secerni, ridicula est aliquorum confabulatio. „ Quid ipse ad hæc? Meam fidem haud obscure in dubium vocare non veretur: „ Vide, „ rit, inquit, ingenuus Lector, „ an ipse in prolixo meo Hepatica Historia opere vix obiter de his glandulis mentionem fecerim, & iis quidem verbis, ut, utrum admittam ignores. Faciamus igitur quod ipsum facere ad me convincendum oportebat, neque tadeat sua ipsa super hæc re verba omnia hic exscribere. Num alia in prima Editione sunt quam hæc, qua & in hac nova retinuit illic, ubi de cystis tunicis sermonem habet? Qui (moderniores) quartam (tunicam) addunt, inter nervicam, & muscularem collocant, eamque glandulosam vocant, glandulis scilicet numerosissimis obstitam, per quas mucosum illud transcoletur, intimam inde hujus bursula faciem totam investiens. Bilem per hæc glandulas secerni, ridicula est aliquorum confabulationem, pronunciat, de his glandulis utrum sint, quales, & quantæ sint, & quid vere agant, ipse, inquam, ibi quid censet? Quid addit de suo, unde intelligamus, num modernioribus illis has ponentibus, & mucu secernendi officium assignantibus, adstipuletur, an repugnet? quid, inquam, addit? Ne verbum quidem. Sed de hisce omnibus, alii que ulteriora non afferre se, dicit, prout largissime ab anatomis Historicis VENDITATA; ideoque hic supervacanea. Itaque sermone omisso, in quem obiter inciderat, de harum glandularum existentia, & officio, protinus ad tunicas de quibus loqui inceperat, redit. Quid igitur aliud est vix obiter de his glandulis mentionem facere, & iis quidem verbis ut utrum admittantur, ignores, si hoc non est? Contra, Malpighius, & Ruyschius non in prolixa aliqua Hepatica Historia, sed aliud agentes, ille videlicet in Exercitatione de Liene (o), hic in Figura, & Explicatione, subjectis Responsioni ad Epistolam Problematicam V. in qua plura, & varia a Frenzio quarantur, eas jam olim glandulas luculenter proposuerant. Quid ad hæc? In Explicatione, inquit, illius Figure Ruyschius nullam prorsus biliaris in his glandulis secretionis mentionem instituit. De hoc postea videbimus; nunc illud primum agitur, an iis quas nos conjunctas objecimus, Figura ejusque Explicatione eas glandulas Ruyschius luculenter proposuerit. De ipsis ita, ut par est, conjunctis fiet. De Malpighio vero quid reponit? Illud primum ab ingenuo Lectore videndum dicit, an satis a Malpighio ibi probatum sit „ portionem aliquam ejus bilis, qua in vesicula continetur, „ ab

101

E 4

(k) De Lien. c. 6. (l) Phorm. (m) Adv. III. pag. 52. (n) Ibid. pag. 64.
(o) cit. cap. 6.

„ ab hujus glandulis prodire. „ Ita eadem semper chorda oberramus. Non hoc, inquam, primo hoc loco agitur; sed an Malpighius eas glandulas luculenter proposuerit. Verum ne illud quidem sibi videndum ingenuus *Leffor* cognoscit, an satis a Malpighio probatum sit; neque enim unquam id dixi, sed hoc dumtaxat (p): Malpighium *portionem aliquam ejus bilis qua in vesicula continetur*, ab iis glandulis prodire, existimavisse, ex ejus de *Liene Dissertatione satis constare*. Quid ergo videntem rem suaviter mutat? Cur hoc existimavisse Malpighium, ex ea Dissertatione satis constare, non probat? nisi forte id credit ibi se probare, ubi addit: „ hinc demum modelus Auctor *vix* „ tantum probabilia adducere fatetur. „ quo in loco vere ego possum dicere, quod immerito ipse alibi scripsit „ illud *vix* multa quidem industria „ fuisse a nostro cl. Provocatore in hunc textum „ intrusum. „ Nam Malpighius ibi quoque, ut solebat, ea *modestia*, quam omnes laudare video, paucos imitari, quae existimabat ipse, ut *probabilia* proposuit; non tamen ut *VIX TANTUM probabilia*, quarum duas priores voces etfi, ut Malpighii, alia litterarum forma scriptas conspicio, apud ipsum tamen in toto eo loco non invenio; imo haec diserte, & asseverantius quam soleret, scripta invenio: *Altera portio constitutiva bilis, crassiuscula tamen, NISI VERIUS DICERE VELLIMUS alteram bilis speciem, ex his, qua post diutinos labores deprehendi in suilla, & ovilla vesica probabiliter evomitur a minimis glandulis miliaribus per unicam biliaria vesica dispersis, ad quam arteria deflunt.*

74 Atenim experimenta, inquit a Malpighio producta id non probant; --- sed solum aperiant, hepaticam bilem in folliculum translata, ibidemque stibulantem longaeque mora positam, novis indulsis internis moribus, aqueis evaporatis substantiis, atque asperioribus exaltatis particulis, ex diluitori (ut fuerat in hepaticis ductibus) pallidiori, ac suaviori crassiore, colore saturatiorem, amariorum, atque acriorem evadere, quod quidem ab omnibus admittitur. Imo . . . Sed alia non est opus exscribere, tum ne in multo longiorem divertamus sermonem, quatenus, num is qui improbat, satis ipse perceperit, cur illa a Malpighio eo in loco addantur; tum quia neque illa, neque ista quae exscripsimus, ad controversiam nostram faciunt, quae minime illa est, an jure id Malpighius existimaverit, sed haec dumtaxat, an id existimaverit. Cur igitur ista exscripsimus? Ut sic in transitu conferri possent cum aliis quibusdam quae idem Provocator cl. supra scripserat: videlicet se in juvenis mulieris; febris acuta denata cadavere bilem cysticam --- tum multo tenuem, seu hepatica non crassiore deprehendisse; tum nullo modo amaram, imo ad quandam dulcorem dispositam, hepatica interim satis amaricante bile. Breviori autem forsitan folliculari mora fuisse hoc phenomenon imputandum. Nimirum ipse qui illationes Malpighii improbat, non intelligit, breviorum in folliculo moram, ne amarior bilis hepatica evadat, praestare forsitan posse; sed ex satis amaricante ut nullo modo amara, imo ad quandam dulcorem disposita evadat, facere non posse. Quid ergo praestitisset dicere? Non breviorum dumtaxat moram, sed commixtionem fortasse cum multo ex illo suo lymphatico-aqueo glandularum cystis humore, vi morbi minus mucolo reddito, in ejus phaenomeni causa fuisse. Sic aliquid saltem commentus esset quod cum aliis suis, qualia haec cumque sint, placitis magis cohaereret. Sed ad graviora, & in viam redeamus. Neque, inquit, Malpighius, ut *Ruyfchius per suam figuram instituit, memoratas glandulas in homine, sed in suilla, & ovilla vesica fellea dumtaxat proponit; ut ideo falsum sit* „ ab summis duobus hisce *Anatomicis, vel aliud* „ agentibus, eas (seu easdem) glandulas jam olim

„ fuisse luculenter propositas. „ Tandem aliquando objicit aliquid, quod si minus ad rem faceret, at saltem facere videretur. Videretur, inquam, nam cum diserte ipsemet dixerim (g) eas glandulas Malpighium in suilla, & ovilla vesicula observavisse; quo unquam modo suspicari poteram, fore, qui obtruderet, me ab ambobus illis *Anatomicis easdem glandulas dixisse propositas. Eas*, inquit, seu easdem. Ego vero multo potiori jure, quam ipse alibi illa ista ipsa, affirmare possum „ bina haec verba seu easdem ab ipso *Viro* hic „ loci creata esse, & verbulo eas ad censuram lo- „ cum superaddita: & ut super hoc seu easdem „ tota objectionis ratio sita est, ita hoc idem seu „ easdem in illa mea *Animadversione* me ponere, „ neque per somnium cogitavisse, ut videre est. „ Quod si pro eas nihilominus velit ipse easdem accipere; non easdem humanas, sed easdem cysticas intelligat, quas si alii, vel in bestiis dumtaxat cognitatas, alii agentes, proposuerunt, quanto magis in homine jam notas, ipse diserte agnoscere, & proponere debuisset, qui *Historiam Hepaticam* perscribebat.

75 Illud sequitur multum me aberrare a vero, putantem *Sylvii sectatores asserere, Bilem per cysticas glandulas secerni*. Verum me id putasse, mea certe scripta non ostendunt. Scripserat cl. Provocator, quod supra vidimus: *Bilem per hasce glandulas secerni, vidicula est aliquorum confabulatio*. Adscripsi ego (r), *Qui humanissimus* (ne vero nomine appellarem, quod gravius tulisset, quam nihilominus hoc ferre videatur) *Qui humanissimus*, inquam, loquendi modus quam gravis sit futurus, haud scio, non modo *Sylvii sectatoribus*, de quo fortasse ille intellexit, verum etiam *aquis aestimatoribus Malpighii & Ruyfchii*, quibus illa eadem verba non satis cavent. Quid igitur assererent *Sylvii sectatores*, non dixi, imo vero ne quid *Sylvius* quidem: hoc dixi, ipsum de *Sylvio fortasse intellexisse*; id autem dixi, propterea quod non multis post illum loquendi modum interjectis verbis haec subijci, animadverti: *Quod autem in membranarum Cystis porositatibus machina sedeat (ut supra) secretoria bilis a sanguine --- nonne sunt vaniloquia, homini caterum venerando jam superius commemorato imparia? fabella, inquam, & cae? Scilicet cum illud ut supra cum primo illo loquendi modo conferrem, hos autem alteros consimilimos loquendi modos, ut libri ora diserte significabat, erga *Sylvium* adhiberi cognooscerem, Provocatorem quem non nimis sane diligentem esse in iis legendis Auctoribus quos redargueret, sciebam, de *Sylvio fortasse* in priore quoque loco intellexisse, vilis sum mihi haud injuria posse suspicari. Nunc ille negat; ego mihi gratulor, non affirmavisse, sed fortasse, ut videbatur, dixisse; ipsi profecto non gratulor, qui fateatur necesse est, non in eundem dumtaxat, ut ego suspicabar, *Sylvium*, sed & in *Sylvium*, & in alios praeterea *Celeberrimos Doctores istiusmodi loquendi modis* insurgere se voluisse. Et sane tunc ipse animadverti, priorem loquendi, qui plures respiceret, modum Malpighio, & *Ruyfchio non satis cavere, ut qui licet a Sylvii opinione (quam sine Doctore jam satis notam) longissime abierint, portionem tamen aliquam ejus bilis qua in vesicula continetur, non a quibuscumque hujus poris, sed ab iis, do quibus ibi mentio erat, glandulis prodire, existimant, ut ex Adnotatione a Pracl. Mangeto exhibita, & Malpighiana de Liene Dissertatione satis constat*. Nunc ipse de Malpighio ne conatur quidem; neque enim ullo modo posset; negare; *Ruyfchio* autem videri vellet satis cavisse. Utinam posset; nam certe non minus dignus erat, quem observaret, nedum cui ab istiusmodi loquendi modis omnino caveret. Quo magis agra fero, in eum me locum esse adductum ut connivere, quod mallem, & continuo credere non liceat, nisi ipse videri velim sine*

sine ulla prorsus ratione quæ paulo ante retuli, verba scripsisse. Atque ut intelligere omnes possint, me invitum in hoc loco verari; conjecturas duas, quæ ipsi excusationis loco sunt, quamvis facillime possem, non urgebo, non ex torquebo: illud tantum dicam, Viros Gravissimos, & in Auctorum sensibus intelligendis, si qui alii, Exercitatissimos, *Actorum Eruditorum*, quæ Lipsiæ eduntur, Scriptores (f) cum non hæc, aut illa Cel. Ruyschii verba seorsum spectata, sed omnia quæ Mangetus in illa Adnotatione etiam profert, conjuncta, ut par est, quid demum significent, pro eorum nunquam satis laudando instituto paucis referent, hæc scripsisse: *Explicationem via, qua bilis ad vesiculam felleam descendat, jungit, eamque appellat cum celeberrimo Bobnio ductum cysticum, glandulas tunica interioris vesicula EIDEM SCOPO INSERVIENTES adjiciens, quas in collo plures, circa fundam rariores delineatas exhibet.*

76 Verum, seposito Cel. Ruyschio, ad Provocantorem cl. redeamus hæc subjicientem: An autem *structuram intimam superficiei vesiculæ, imo & meatus cystici, ductuumque hepatici, & communis, ne memoraverim quidem, qui legerint, judices sint.* Hæc ego omnia negavi, atque iterum nego. Ipse qui contra ad Lectores provocat, cur loca non indicat in quibus ea memoraverit? Sæpius, etiam ubi nihil opus est, qua in *Parte*, quo in *Capite*, quo in §. aliquid scripserit, magna nobis sedulitate inculcat. Cur hic illud facit quod iis fere in rebus ipsum facere animadverti, quas se scripsisse, aut sic, ut contendit, scripsisse, probare non potest, ut neque §., neque *Caput*, neque adeo *Partem* unquam significet? Quid ergo est? si qui sunt qui illud possint facere, quod nos tunc fecimus, ut universum *Historiæ Hepaticæ* librum perlegant, sed primæ Editionis (sensit enim in nova apparanda, quam nos vera diceremus, & quam necessaria requireremus, ideoque saltem in calce multa quæ omiserat, aut vix attigerat, supplere conatus est) si qui igitur illud possint facere, & qua de structura nos in *Adversariis* perquisimus, attendentes, hanc in toto eo libro perquisiverint; iis confirmo, me nondum scire ubi sint ipsam inventuri. Sed quoniam is labor multo gravior est, quam ut multi subire velint; conjecturam faciant ex eo quod continuo subjicitur, & longe facilius expediri potest. Pari enim fiducia ad eisdem provocat qui legerint, ut „ in „ super judicent, an *Alia hujus Tabula* (seu memoratæ LXIII. *Theatr. Anat.*) *Figura discrepent ab Historiæ Hepaticæ sive disquisitionibus, ut ipse ait, sive commentis, ut a me probatum est.* Et quamvis ego cum *alias Figuras dixi* (t), non de omnibus aliis dixerim, sed de iis tantum, de quibus *supra indicatum erat*; tantos ipse sibi spiritus sumit, ut omnes inspicere velit, & cum suis placitis comparari. Morem, quando ita vult, geramus.

77 Ex I. Figura quædam assumit, cætera omittit. Inter ea quæ assumit, nihil est de quo controversum sit, nisi *interni hepatis lobelli*, de quibus, ut a Malpighio in *medium adductis*, cum mentionem injecisset, mox censuerat, Malpighium nil in *hepate innovasse præter novi vocabuli introductionem*; & tamen hic eos lobulos, ut veros a Figura representatos, *apprime cum sua Historia convenire*, dicitur. Omittit igitur ostensas in eadem Figura Malpighianas subrotundas glandulas, & *fibrosam, ac membranaceam lobulorum connexionem*, quarum hanc nescio, ubinam in sua *Historia* memoraverit, illas contempserit, vel ex iis quæ modo dicta sunt, omnes sciunt.

II. Figura, inquit, *Apicum Portæ Venæ, & Cæcæ anastomoses, nobis sane acceptissimas, representat.* Imo Auctor Figuræ Bidlois diserte monet (id quod Mangetus in *Explicatione* non omisit)

illas venas *mutua anastomosi nunquam jungi*; ut constet, reprehendendos esse Scalptores qui uno aut altero forte in loco erraverunt. Videtur enim Bidlois hanc Figuram apparavisse, ut intelligeremus, minutos ramusculos earum Venarum neque jungi inter se, neque (id quod Provocatori maxime adversum universa Figura indicat) decussari. III. Figura quantum ipsi adversetur, satis supra ad *Animadv. XV.* indicavimus. De IV. etiam Figura quid habendum sit, ex iis quæ ad *Animadv. IX.* adnotavimus, satis liquet. Nam; ut omittamus, quid de ea summus Anatomicus Ruyschius, alique, ibi laudati, censuerint; nihil profecto, nisi *Radices Cysticas*; ut Bidlois, Auctoris Figuræ, verbis utar; ostendit *per Hepatis corpus dispersas, earumque truncum majusculum*, quæ certe nunquam omnino negavi; communicationem vero ipsarum cum ductu hepatico, de qua præcipuum dubium erat, nullo modo ostendit; ut non intelligam quo jure cl. Provocator scribat: *Hæc IV. Figura dulcius nostros hepatis cysticos, & cyst-hepaticos melius, atque optabilius exhibere, atque firmare non posset*; Hoc enim si verum esset; nihil erat causæ cur *Tabulam suam V.* excogitaret, cum ad hanc Bidlois Figuram, qua nihil ad id melius, atque optabilius, rejicere Lectores posset. VII. Figura (V. enim, & VI. desiderantur) *internam superficiem fellei folliculi a nobis in Tab. VII. expositam, ap. prime, inquit, dilucidat.* Melius dixisset emendat, ut alibi indicabo. (*) Hic enim satis est animadvertere, ipsum *suaviter*, quod deinceps quoque facit, transilire ab *Historia Hepaticæ* prima Editione, de qua dumtaxat eo tempore loqui poteram, ad *Tabulas*, novæ huic Editioni nuper adjectas, de quibus tunc lis esse non poterat. Dixisse igitur debebat, non in *Tab. sed in Historia* expositam. Sed in hac, ut ex supra dictis colligitur cum eam structuram ne memoraverit quidem; ideoque neque illud ipse potest nunc dicere; & nos intelligere debemus, quantum igitur hæc Figura quæ illam in Vesicula & tribus bilis canalibus diligenter exponit, ab ea *Historia* discrepet in qua istæ horum omnium structuræ, tanquam in rerum natura non essent, omnino prætermittuntur.

VIII. inquit, *Figura arteriarum & lymphæ ductuum per felleam humanam vesiculam distributiones depingens ea confirmat, qua nos in Tab. II. & III. de his vasis delineavimus, & in Historia descripsimus.* Ecce iterum *Tabulæ* de quibus sermo tunc esse non poterat, in medium proferuntur, quibuscum tamen num prorsus consentiant quæ in VIII. hac Figura ab Diligentissimo Ruyschio pinguntur, valorum incessus, divisiones, & ultiores præsertim, aut aliunde etiam accedentium arteriarum propagationes, omnes qui conferent, satis intelligent. Sed quoniam hæc in *Historia* quoque descripsisse se, dicit; sed quo in loco; non dicit; scire licet in primæ quidem Editionis descriptionibus hæc nusquam a nobis quæ ad arterias has pertinent, inveniri; quæ vero ad lymphæ ductus, cum sua ipsa *Tabula III.* non satis congruere. Atque ut hæc omittamus, illud certe non est omittendum, ipsum interea silere, quam iis quæ scripserat, adversetur in VIII. Figura *Ductus Cysticus tortuosus*. In IX. quoque Figura extra chorum saltat, dum hac ait *luculenter confirmari ea qua sane suis in Tabulis exprimit*; quasi vero aut ego de his loqui possem eo tempore, aut non potuisset ipse ex ea Figura quædam in suas transferre, aut demum quæ transulit, ea diligenter transulisset. Cui rei exemplo sit illud unum, quod vere in sua quoque *Historia* scripserat, videlicet *lymphaticorum vasorum in suspensorio hepatis ligamento distributio, atque reptatus*. Scripserat enim id quod & pingere voluit, *per suspensorium ligamentum ire ea vasa usque ad glandulas lumbares.* Reverentissimus autem

1095

autem cuius nos Figuram objecimus, non eo versus ire contendit, ut ad IV. Animadversionem docuimus. Ecce vero Incomparabilis Anatomicus Ruyschius, qui in hac Figura IX. repentia per suspensorium ligamentum vasa lymphatica non versus lumbares glandulas euntia (quod Provocator) sed versus Diaphragma (quod Reverhorstius) depingit. Quid officere magis Provocatoris rebus poterat? & tamen has ait per hanc ipsam Figuram luculenter confirmari! Sed quem Iconismum sibi fatebitur officere, si vel X. Figuram rebus suis non officere, contendit? Quid vero? rebus igitur suis non officit Colli Vesicae, ut & Ductus Cystici reptatus serpentinus? Quid magis posset adversari? At hoc, inquit, a nobis inter rariora superius repositum est. Id videlicet, quod Figuræ Auctor Experientissimus Frid. Ruyschius in ipsius Explicatione, in plurimis Vesiculis Felleis humanis locum habere, testatur. Utri magis credendum sit, non est hic ambigendi locus. Satis est instituto huic nostro, hanc Tabulæ LXIII. Figuram, ejusque Explicationem tam discrepare ab Historia Hepatica, quam quod maxime.

78 Figuræ autem XI. XII. XIII. & XIV. quæ quidem cum arteriosa ac lymphatica vasa per hepatis tunicam reptantia, tum Porta, & Cava per humanum, & vitulinum hepar ramificationes exporrigunt, nostras denovo tabulas, confirmant, inquit, & amplectuntur. Ad Tabulas denovo provocat suas, quas me tædet sapius dicere locum in mea illa disputatione nullum habere potuisse.

Quid? quod ab ipsis ejus Tabulis Figuræ hæc omnes, nedum ab Historia Hepatica, plurimum discrepant. XI. enim Figura primum lymphatica vasa (ut numerum mittam quem tamen minime omittendum censet; urgetque Figurarum harum Auctor Ruyschius (a)) longe alio ordine ostendit atque cl. Provocator pinxit, & quendam fasciculum eorum imum, longe aliud iter affectantem, quam quod lymphæ ductibus hujus faciei hepatis in descriptione assignavit. Deinde arteriolas ex Arteria Hepatica oriundas, & per hepatis membranam reptantes plurimas hæc Figura commonstrat, quarum nullam in eadem membrana aut Provocatoris Tabulæ ostendunt, aut Historia describit, imo hæc (id quod a nobis (b)) per hanc ipsam Figuram, nostramque observationem reprehensum est) illius Arteriae diramationes universas in vasa solum hepatis, & per solas horum tunicas deduci, inculcat. Reliquis autem Figuris tribus quid cum Historia Hepatica, aut etiam cum hujus Tabulis commune sit, videre non possum. Nam cum illæ singulæ singula, & prorsus divisa vasa demonstrant; confirmare certe non possunt decussationes illas quas Historia comminiscitur, cumque omnes summo artificio confertissimos ramusculos minimos commonstrant, quod, quæso, in Historia Tabulis sanguiferum vas est, nisi forte ex Ruyschio descriptum, quod pari cura, atque elegantia expressum sit? Quis porro crederet, Historia Hepatica favere Figuram quoque XV. quæ portionem hepatis hydropici, per morbum vesiculosi facti, depingit? Quidni? In disputationem ejus loci, & temporis meam, quasi aut ibi aliquid quam naturales structuras spectarem, aut quæ nuper addita sunt, tunc redarguere potuissem, trahitur II. atque adeo, si superis placet, III. insuper novissima ejusdem Historia Pars, & de morbis hepatis ab obstructione progenitis mentio inducitur. At quanto congruentius erat pendere, hepar ab obstructione sic vesiculosum factum, magnum indicium præbere earum quas negabat Historia, Malpighii glandularum, quas restitans materia dilatando patefecerit? XVI. Figura illa Verheyenii est, quæ tamen adeo a scalptoribus depravata sit, tamen ut Historia illi adhuc repugnet, satis superque ad IX. Animadversionem indicatum est. In Figura denique ex eo-

dem Auctore XVII. illuc cl. Provocator relabatur, ut ad Tabulas provocet suas. Si, inquit, vel primo intuitu, cum prima nostræ hujus Tabulæ VIII. conferatur, quid aliud concors magis, & veritati unanimiter accedens deprehendi posset? Attamen ne primo quidem intuitu tanta ista concordia deprehenditur. Ubi enim in Verheyenii Figura sunt; ut alia omittam; aut sinus iste Ductus Hepatici, aut tot, talesque istæ fibræ, & glandulæ quæ in Capsula a Provocatoris Figura ostenduntur? aut contra ubi in hac est tortuosus ille Cystici Ductus incessus; qui etsi multo minus quam in aliiis istius Verheyenii Figuræ Editionibus, in Theatro repræsentatur, non prorsus tamen omitti videtur? Quod si etiam Figura hæc cum illa Provocatoris Figura undequaque conveniret; num convenit pariter cum ea, quam ad ductus cystici, hepaticique confluxum Hepatica nobis describebat Historia? Angulos certe illos quam manifestissime repræsentat, de quibus alibi dictum est, a parte jecoris acutum, obtusum a parte intestinorum.

79 Quæ omnia cum ita sint, ac nulla prorsus de tot LXIII. Tabulæ, Figura inveniatur, quæ cum Hepatica Historia consentiat; tamenne clamabit Provocator cl., Ubinam ergo sitæ sunt Figuræ illæ hujus Tabulæ, quæ discrepant ab Historia Hepatica commentis?, aut quasi nullæ ejusmodi in hac Tabula omnino essent, in ea quæ proxime præcedit, fortasse querendas esse, dicentibus? in qua utinam pro sanctis ejus rebus nullæ essent quæ discrepant. At omnes in ea quæ sat longe discrepant duæ videlicet Reverhorstii, totidemque Bidloi. Etsi vero duæ illæ quam intolerandis erroribus scateant (sic loquitur qui lapsus a me adhibitam vocem exprobrat) sat superque demonstravisse se, scribit; in quo tamen discrepare, dixi, in eo, nonnullisque aliis in rebus quam parum sit demonstrationibus istis fidentem, ex parte supra, atque adeo etiam paulo ante docui; ex parte alibi, si tu, Vir Optime, volles, docebo (c). De duabus autem reliquis affirmat quidem, jam non esse suspiciendum, quidpiam a sua Hepatica Historia discrepare. Sed ut harum Figurarum primam, de qua alibi (*) pariter mentio fiet, nunc, quod ipse facit, omittamus, & in alterâ illa ipsa, quæ pro se stare contendit, quæramus; hæc illi adversari Historiam inveniamus. Nam influxus Cystici in Ductum Hepaticum talis pingitur, qualis jam a nobis ad XIV. Animadversionem de hac Bidloi Figura loquentibus dictus est; laudata vero illa toties a cl. Provocatore Porta vena, & Cava decussationes si præferim in iis in quibus opus est, ramis quærantur, minoribus videlicet, ut inculcaverat, (d) & minimis, num in quacunque hepatis parte ultimo assignabili ab hoc schemate perbelle, ut dicitur, ostendantur, omnium qui non sunt oculis capti, judicium esto. Neque enim necesse est, ut hanc, aut ullas ex meis responsionibus quis divinnet, quæ ubique, vel me tacente, omnibus in mentem ipsæ veniunt, ut illud quoque, utri nostrum melius, atque laudabilius fuisset (quæ de re in extrema Epistola tamen scribemus) promissum exequi, & cætera illa quæ ad scribendum genus pertinent, observare, de quibus ipse hic, & alibi tam secure ad proborum Hominum judicium provocat.

80 Quoniam vero Animadversio XXI. non contra nos, sed contra Amplissimum (quis crederet?) Lancisium scripta est, de Provocatore cl., si quis alius, optime meritum; alio in loco eandem examinabimus (e). Interea autem nonnulla quæ nos respiciunt, eidem Animadversioni præposita, expendemus. Hæc ad duo capita revocantur. Alterum est, Eustachii Tabulæ XXVII. Figuram I. intallam se desumpsisse, ut --- fidem omnem præberet perpetua per hepatis substantiam in ressectionis, atque decussationis majorum, minorum, minimorumque ramorum Porta & Cava a se

1096

21

26

1097

(a) Resp. ad Epist. Probl. V. (b) Adv. III. pag. 29. (c) Vid. Epist. I. Art. 33. (*) Vid. Ibid.

(d) Edit. I. pag. 28, 29. (e) Vid. Epist. I. Art. 68. & seq.

in prima hujus Historie editione exposita, ductis, que inde ratiociniis elucidata, a quibusdam, fortasse, in odium auctoris, contradistia. Alterum caput est, se tamen ei decussationi non tantum, quantum ego scripserim, tribuisse, Imo eandem jam quasi abrogavisse, antequam quispiam in hanc suam hypotesin insurgere cogitasset. Primum igitur de primo capite videamus. Et Eustachii quidem Figuram, num ipse intactam, ut profiteretur, desumpserit, facile omnes intelligent, qui præter auctam, de quo filet, totius Figuræ magnitudinem, videbunt, nec Venæ Cavæ truncum, nec quosdam aliorum vasorum ramos ita ab Eustachio pictos fuisse, ut exempli causa rami illius g, maxime attendendum, finem neque tam altum, neque unum in acumen contractum: trunculi autem d qui in Figura sinister est, ramum dexterum non cessantem paulo post, sed ulterius deductum, qua ex re quid sequatur, alias ostendemus (f): demum; ne plura adjiciantur; ramum illum oblongum, exilem, & singularem Venæ Portæ qui ad Cysticarum latus demittitur, nullo cum subjecti paralleli rami additamento, ut reliquos, ab Eustachio fuisse delineatum. Num vero hæc Figura Eustachii, fidem omnem præbeat perpetuæ illius per hepatis substantiam, Venarum decussationis; quod ad majores ramos attinet, ostendit pars Figuræ superior, ad quam nulli Venæ Portæ rami deducuntur: quod ad minores, pars ima dextra demonstrat, in qua minores jam facti Cavæ rami omnes minoribus Portæ ramis fere paralleli descendunt: quod denique ad minimos, eadem pars, extrema ipsa eorundem minorum ramorum omnino disjuncta demonstrat. Et quanquam palam est, Eustachium in vere minimis (de quibus videlicet lis nostra erat) harum Venarum surculis persequendis, demonstrandisque non eo accessisse, quo recentiora tempora pervenire; tamen si eam qua de agimus, decussationem in hac Figura ostendere voluisset, id saltem quod in eisdem Tabulæ Figura XIII. forte spectamus, præstitisset, ut nulla fere pars esset, in qua magis decussatos minores, minimosque quos poterat, ramos non exhiberet. Non erat igitur cur Provocator illam I. Eustachii Figuram accuratissimam prædicaret, cum illud præsertim accedat; quod mirum est, ipsam non vidisse; ut si hæc accuratissima sit, sua Venæ Portæ in ramos divisionis, horumque distributionis delineatio ne accurata quidem credi possit, cum usque adeo ab accuratissima illa discrepet. Neque erat cur testaretur, se, cum scripsit, illam, utpote in tenebris adhuc latentem, videre non potuisse. Nam primum quod illa exhibet, vel magis Figura Piccolhomini (a) ostendit, quæ ab longo jam tempore in omnium manibus versatur, præsertim cum a Bauhino in Theatrum suum (b), & ante hunc, a Laurentio (c) pro nova (quod miror) & ab se addita in suam Historiam Anatomicam transcripta fuerit; Deinde Glissonius (d) discrete scripsit: radices venæ cavæ, Porta ramis fere decussatim incumbere; quoniam venæ Porta hepatis circa cavi ipsius centrum ingreditur, radices autem cavæ necessario in medio superioris ac posterioris partis se se exonerant, ubi solum truncus venæ cavæ (in quem radices illæ deplenda erant) hepatis appropinquat; quæ quidem Provocator, sed minus caute, ut alibi ostendimus, sua fecit; Novissime quæ ipse Provocator de minimis præsertim ramis omnibus huic addiderat, atque huic additamento tanto olim cum strepitu superstruxerat, hæc denique est ab Adversariis nostris coactus, ut falsa, & commentitia, in nova hac Editione abjiceret. Quod quoniam non modo, ut solet, dissimulare, verum etiam negare in hoc loco aperte conatur; age, Vir Doctissime caput hoc alterum examinemus.

81 Primum negat, in prima sua Historia editione --- in insensibili illorum vasorum ordine, quæ

a sensibili per rationem deduxerat, tam solenne, ut ego scripto, biliosa secretionis fundamentum fuisse a se jactum. Quid ergo est quod Sapientissimus Vir Lancisius priusquam ego ejus Historiam examinarem, ad ipsum de hac scripsit: Duo illa a te propoita, in quibus TOTAM explicanda rei (bilis secretionis) rationem posuisti, mihi nullo pacto probari possunt. Primum, quod radices venæ Cavæ in QUACUMQUE hepatici parenchymatis portione cum ramis Porta se se ad angulos rectos interfecent, & cæc. Verum quid ego ad Lancisianam Epistolam provooco, qui ad illam primam Hepaticæ Historie Editionem recta possim provoocare? Nonne statim atque illam, de qua loquimur, decussationem proposuit, hæc continuo subjecit (e): Hac dispositio in hepate, ramorum Cavæ cum porta MULTUM res nostras elucidabit; ut mox videbimus? Nonne mox, in illa insitens dispositio, concludit (f): ino, deveniam esse jam mentem ad compositionem illam hepaticæ glandule, quam neque Glissonius, neque Malpighius ipse potuerant invenire? Nonne hoc applicari proportionaliter posse, pronuntiavit, cæteris animalis glandulis conglomeratis? Nonne sic cognita glandula hepatica structura, adsum jam, inquit (g), modum expositurus, quo ibidem a sanguineo latice liquidum exterminatur biliosum? Nonne revera in eo modo explicando, structura illi atque dispositioni sic inhæsit, ut ubi post multas ambages ad rem ipsam ventum est, ad ultimum videlicet secretionis actum unico feliciter intuitu conspiciendum, his verbis niteretur: Cum etenim rectus sit concursus finis portæ cum ductus excretorii exordio; deflexus autem cum cavæ radice (ut etiam superius demonstravimus) evidens est, particulam biliosam via rectitudinem multo facilius servare posse, quam mutata itineris directione in cavæ originem transverse detorqueri. Nonne huc tot illa, & tam proluxa spectabant, lacteorum vasorum, nutritionis, cribri coquinarii similia, ut dictabatur, exempla, & illud oppositum, ut ipse quidem agebat, Renum structura? Nonne his productis, cum ad bilis consistentiam transiret, continuo subjecit: quæ est altera jecoraria secretionis causa? adeo sibi persuasum habebat, primam ejusdem esse causam, structuram, dispositionemque de qua hæcenus tot verba fecerat? Nonne postremo hæc omnia inservire proportionaliter posse, dixit, apud cordatos, solidæque rei anatomica cultores, ad secretionem alias animalis omnes explicandas? Tot igitur, tantoque, ut mox ipse confessus est (h), cum strepitu ei vasorum dispositioni superstruxit; & hic scribere non veretur; quasi ego Lectoribus imposuissem; nequaquam in ea tam solenne, ut Censor ei scriptitat, biliosa secretionis fundamentum fuisse a se jactum! At nisi ego fundamentum hoc convulsissem, ipsum adhuc, eique superstructum magnificentum in speciem ædificium suspiceret ac adamaret suum, ut post Gravissimi Viri Lancisii sincera monita adhuc facere pergebat; id quod ex Responso ad ejus Epistolam patet, in prima Editione appoito, in hac; quamvis a me redarguto; contra promissa Præfationis sublato. Quod quidem fundamentum, eique inædificata ipse tandem aliquando sic disjecit, atque submovit; ut in Editione hac neque omnia quæ modo ex prima indicavimus, loca inveniri queant, & quæ inveniuntur, pleraque sic mutata, interpolata, atque adeo emendata deprehendantur, ut quæ ego commenta jure appellerem, ipse quoque nugas jam vocet: Sed, quid, inquit, in nugis hujusmodi insistemus, diramationes, & concursus adducendum, & abducentium vasorum hepatis inaniter perquirentes? Quid tacelarius ad candidi, ac docilis animi laudem ex errore agnito, atque emendato referendam? Verum hanc quoque laudem amittere maluit, quando una hæc edidit, quæ in præsentia examinamus. Primum namque negavit, ut

(f) Vid. Ibid. Art. 71. (a) Anat. Prælect. I. 2. Lect. 17. (b) L. 1. Tab. 35. Fig. 4.
(e) Ench. & Tab. 7. Fig. 1. (d) Anat. Hep. c. 26. (f) Part. I. c. 2. (g) C. 2. (h) C. 10. (i) C. XI.

ut vidimus, tantum huic se fundamento innixum esse, quantum ostendimus, imo ait, pro conjecturali dumtaxat re habuisse; quasi vero in I. Editione (i) non scripsisset, uniformem, de quo loquimur, statum LEGITIMO JURE affirmare DEBEMUS in insensibilibus, ultimisque venarum caurundem Capillamentis: ut paulo post: hinc lege contrariorum innixi afferere COGIMUR & cat. tum vero quæ paulo ante etiam produximus (k): cum etenim rectus sit concursus finis portæ cum ductus excretorii exordio; deflexus autem cum cavæ radice (ut etiam superius DEMONSTRAVIMUS) evidens est & cat. Quorum quidem trium locorum postremum nunc, quantum video, sustulit; reliqua autem duo sic novam in Editionem retulit, ut dicat in primo *conjectabamus*; in altero nisi *conjecturis in prima hujus historia editione productis suffulti afferere velimus*. Sed qui utrumque præcedebat locum, multo evidentius huic novo coloro repugnantem, ne mutare quidem una litterula ausus est: Sequitur (scripserat, & adhuc scribit nescio quanto cum cæteris mutationibus, & novo hoc colore consensu) sequitur NECESSARIO; quod Cavæ radices in quacunque hepatici paracymbimatis portione, cum ramis portæ ea habitudine concurrere debeant, ut se se invicem transferant, seu ad rectos Angulos, aut saltem in decussim quandam interfecerint. Verum enimvero vel vult, vel non vult istiusmodi commenta abjicere. Si non vult; cur *nugas*, ut vidimus, appellat? Sin autem vult; cur supra, ut pariter vidimus, in extrema Animadversione XIX. cordatos Lectores deprecatur, ut videant, an bene egerim, quem ipso, modo illo, quem porrigit hæc Historia, Hepatis structuram describente, ego tamen tam facile posuerim: „Hepatis commentitia structura consutatur.“ Ego enim certe structuram illam, ut commentitiam consutavi, quam ipse quoque in hæc Historia *nugas* appellat. Num forte ipsum ejus judicii non pudet, cum a se est; ejusdem pudet, cum a me est? sic opinor. Nam illud deinde hic addit, semetipsum longe aliter de ea structura sensisse, & judicium hoc suum in nova primarum duarum partium hujus Historia impressione, quo quidem ad perficiendam tertiam hanc, atque novissimam Editionem, antequam quispiam in hanc suam hypothesein insurgere cogitasset, ex Genevensibus prælis præstita est, jam scripsisse, publicèque juris fecisse. At quomodo publici juris fecerat, qui mox fatetur, has ipsas primas Partes nunc solum cum Tertia, & reliquo Hepatico opere divulgari? Has quidem ipsas, inquit, ab anno 1717. jam typis fuisse redditas, amplam fidem præstare poterunt optimi Viri Johannes Fantonus, & Jacobus Cicogninus, quibus ego tunc temporis earum copiam jam feceram. Sed aliud est publici juris fecisse, aliud Amicis duobus ostendisse, tot præsertim gravissimis occupationibus distentis, ut haud facile fieri possit, ut post annos septem pro certo meminerint, an has ipsas tunc inspexerint, sic ut nullum folium, nullam paginam tam longo intervallo testari possint esse mutatam. Quid? quod anno illo eodem 1717. nôtra de quibus agitur, III. Adversaria edita sunt? Verum quid ego in re apertissima argumentor? Primum in manibus meis sunt utriusque eorum ipsorum litteræ A. 1718. scriptæ ex quibus constat, extremo jam mense Aprili ejusdem anni, anni, inquam, non 1717, sed 1718. Præclarissimum Fantonum, medio autem Junio Præstantissimum Cicogninum adhuc ignoravisse, an Geneva ea nova Editio inchoata esset, hunc vero nihil de ipsa nisi Augusto demum mense vidisse. Quas litteras edendi facultatem ab Amicissimis Viris petiissem, nisi ipsius Provocatoris ei. testimonium, typis editum, in omnium manibus jam extaret, Epistola videlicet meis IV. Adversariis præfixa, in qua ipse ad Amplif. Lancisium hæc scri-

psit: Dum novam operum meorum Anatomico-Prælicorum, quæ nuper auxi, & illustravi, editionem Genevensibus typis APPARAREM, ad manus meas pervenire Adversaria II. & III. Cl. Morgagni. Si ergo cum mea III. Adversaria vidit, novam hanc editionem adhuc apparabat, idest (ut italice primum ad Lancisium scripserat in eo quod apud me servatur, autographo, dato A. 1718. mense Junio) già già se ne allestiva la stampa; quoniam hæc modo, antequam quispiam in hanc suam hypothesein insurgere cogitasset, ex Genevensibus prælis præstita erat? Permiria hæc tibi videri scio, Vir Doctissime; sed in calce tamen hujus Epistolæ quæ longe magis mira videantur, producemus.

82 Animadversio XXII. ei quæ proxime præcedit, omnino respondet. Nam ut in ea verum in memorata Figura Auctoris Bartholomæi Eustachii sensum adversus Amplissimum Lancisium se credit demonstrasse; ita in hac verum in glandulosæ Ructuræ hepatis descriptione Marcelli Malpighii sensum, non modo adversus me, sed adversus omnes se credit revelare sic, ut liquido constet, neminem hactenus antese super hæc re illustrem istum Scriptorem, quantum quidem luculentissimam veritatem deceat, fuisse interpretatum. O cor Eustachii! medullam Malpighii! Sed nos primum felicissimi Interpretis textum in Historia Hepatica videamus, ubi de Malpighio, ejusque hepaticis Inventis sermonem habens, rem in quatuor hæc verba contraxit: lobulis licet suis in medium adductis, totumque hepatis corpus complementibus, qui in acinos inde dispartiantur exagonos, conflatos tandem ex subovalibus glandulis, quas inventit omnis generis capillamenta vasorum. In hac interpretatione Malpighii sententiam minime fuisse intellectam, censet, & adhuc censo. Itaque in his quatuor verbis esse tres non ferendos errores, animadverti (a): Interpretes negat. Ego ajo. Videamus de primo. Erat hic in acinis a glandulis hepaticis distinguendis, quas Malpighius nimirum esse ipsas acinos, voluit. Quæ quidem re cunctis qui in Malpighii lectione vel mediocriter sint versati, nulla esse manifestior potest. Contra Interpretes, illam veram esse contendit Malpighii sententiam existimandam, ut Hepatis substantia ex lobulis constatur, lobuli ex acinis, acini vero tandem ex glandulis. Quid hoc est aliud, nisi vim illius; adeo Malpighii familiaris; similitudinis non percipere, quæ videlicet solebat glandulosos lobulos cum exiguis vix racemis, glandulas ipsas cum vix acinis comparare, unde & acinorum nomen traxit; quò folliculos ipsos, sive glandulas significaret? Ut enim in racemi divisione ubi ad vitarum acinos ventum est, nulli præterea supersunt globuli in quos acinos ipsos dividat; sic in glandulosi lobuli divisione ubi ad ejus acinos veneris, ibi subsistas, necesse est. Itaque in hepate describendo semper in acinis, ut ultimis particulis, Malpighius (b) sublitit. Incepit (c) a Cochlearum jecinore. Divisit in lobulos. Deinde hæc addidit: nec sat est natura hanc parasse divisionem, sed minimorum valde amica, ulteriorem, solumque microscopio conspicuam, molita est; nam singuli mox expositi lobuli, velut exigui vix racemi, conglobatis subrotundis corporibus, acinorum instar conflantur. Num ulterius in dividendo processit? Nullo modo. Sic in læcrtis singulos lobulos memoravit, qui glandulosi acinis constant, & in his sublitit. Sic in piscium lobulis glandulosos acinos deprehendi, scripsit, nihilque præterea addidit. Sic in Sciuo eum elegantem & claram esse jecoris compositionem, dixisset, quid tamen ultra lobulos, ut extremum, posuit, nisi acinos? & TANDEM, inquit, emergunt glandulosi illi acini, extra assurgentes. Verum quid ego ulterius pergo ostenturus in tota illa hepatis descriptione semper Malpighium in acinis, ut in ultimis particulis, sub.

1098

1102

10

1110

(i) C. 9. (k) C. 10. (a) Adv. III. pag. 42. (b) Exerc. de Hepate. (c) C. 2.

substitisse, quando ipse in proxima de Cerebri Cortice Exercitatione (d) quidquid de Hepatis glandulosa structura modo docuerat, in summam ad hunc modum contraxit: *An cerebrum sit instar hepatis jam expositi, quod totum quandoque in multiplices lobos divisum, coagmentatur exiguis aliis minoribus, veluti glandulosis portionibus, quæ & ipse ulterius in minimos acinos subdividuntur, in quos ULTIMO DESINUNT vasa, dubitari potest.* Quid ergo Malpighio esse possunt hepatis glandulæ, quando vasa ultimo desinere in acinos, dixit, nisi hi ipsi, quos ab uvarum similitudine sic vocavit, acini? Conferamus, quæso, duo Posthumi Operis loca. In altero quam in hepate structuram invenerit, & docuerit, narrat: *Hepar, inquit, innumeris fere glandulis, velut tot uva acinis, integrari, habui, quibus sanguinea vasa, vena scilicet porta, EXTREMI FINES, arteria pariter, & porus biliaris, tanquam proprium excretorium vas, appendantur.* In altero hæc scribit: *lobuli hepatis coagmentantur minimis glandulis, in quas DESINUNT EXTREMITATÈS pori biliaris, & vasa sanguinea.* Cum igitur his in locis quid alias docuerit, exponat, hic autem desinere vasa dicat in minimas glandulas; profecto acini in quos alias desinere vasa dixerat, nihil sint, nisi ipsæ minimæ glandulæ, necesse est.

83 Quæ cum ita sint, nemo erit plane qui non miretur illam Interpretis cl. interrogationem: *Ubinam, quæso, Malpighius aperuit, acinos hepaticos esse ipsismet glandulas hepaticas? A quo vicissim si quæramus, ubinam Malpighius aperuerit, acinos hepaticos eas glandulas non esse; ad hæc confugere videbimus quæ protinus examinabimus.*

Primum: peculiarem circumscriptionem, & figuram acinorum Malpighium proposuisse; igitur acinorum nomine hepaticas glandulas noluisse significare, cum ultra omne dubium sit, non posse Malpighium, nec alium quemlibet Anatomicum sensibilem, manifestamque circumscriptionem, atque figuram proponere in hepaticis glandulis, quæ quidem sensui obvia non sunt. Ad hæc, atque alia quæ in tandem sententiam addit Interpres cl., mirum est, ipsum non vidisse duas paratas esse responsiones: alteram, si hæc vera sint, cur igitur ipse acinos contendat de Malpighii sententia ex subovalibus glandulis esse constatos? alteram, cur neque a Malpighio, nec ab alio quolibet Anatomico præstari posse, tam secure pronunciet, quod ipse, ipse, inquam, præstitit tum Figura Tabulæ VII. extra ordinem addita, tum ejus Explicatione. Pinxit enim figuram, & capacitatem, qua sunt hepatici folliculi, seu sacculi, subtilissimâ tunica conditi, fastusque se est tandem aliquando multa ratione convictum, ex his sacculis ortum ducere canales felleos hepaticos; tum cum iisdem (sacculis) apices, seu fines Portæ, Cavæque venæ radices communicare. Qui igitur scripserat id quod in Adversariis (e) reprehensum, & hisce Animadversionibus indefensum, in hac quoque nova

29 Editione retinuit: *hepatis parenchima glandula conglomerata nomine donatum nuper, non nisi ex vasorum Capillamentis glomeramen esse: & ostendere se, nil alio donari jecoris corpus, præter vascularem texturam: qui infra etiam jactat, ingredientium atque efferentium vasorum apicibus ubique glandulosum folliculum interpositum se explodere satis, ut putat, valuisse, ille denique incipit se in hepate convictum fateri. Et quanquam ad illud, ad quod solent, confugiat, hosce folliculos glandulas non esse, hæc tamen longe alia lis est, neque ita facile, ut ipse putat, nisi de glandulæ definitione inter omnes conveniat, dirimenda: hic autem, ista controversia sepelita, de glandulis jecore loquimur, ut Malpighius intelligebat; eas vero Malpighius esse ipsos folliculos, non dubitabat. Quos si cl. Provocator veros vidit, si inter illa sua præparata archetypa veros tenet, neque in*

his (ut in aliis quibusdam interdum accidit, ob chartarum videlicet, chordarumque fidium similitudinem) ullum haud satis anatomicum artificium suspicionem cauti spectatoribus de se præbet; non video sane, cur id non potuerit Malpighius, nec alius quilibet Anatomicus, quod vel ipse tandem potest; multoque minus video, cur inter illas suas invisas hactenus fabricas hosce hepaticos folliculos reponere, eosque suum inventum discrete appellare non dubitet, quasi non essent illi ipsi, Malpighii Affectis notissimi, loculi quos Malpighium acinos vocasse, nos dicimus, ipse vero, ex quibus Malpighius constare acinos, docuerit.

84 Cujus suæ interpretationis hoc alterum profert argumentum. Malpighius in Epistola de Structura Glandularum & cat. hæc scripsit: *in cancri loco acinorum, & folliculorum conglobatorum caecales sacculi occurrunt, quibus separatur, & conservatur bilis; Igitur Malpighius, distinguit in brutis hepaticos acinos a folliculis, seu a glandulis.* Sed mihi videtur munus Interpretis hoc fuisse, cum ex tot aliis, ut vidimus, locis res sic intelligi non posset, saltem paulisper considerare, an illud & esset pro seu a Malpighio usurpatum, sic ut non divideret, sed conjungeret acinos ac folliculos, præsertim cum ibi utriusque illis non duo distincta rerum genera, sed unum duntaxat responderet caecales sacculi. Consuetudinem autem scribendi Malpighii in ea ipsa Epistola si attendisset, hæc certe invenisset, *arearum, & spatiorum. primus exortus, & origo. hiant, & aperuntur. glandulosis cribris, & porulis. perpolita, lavæque. determinatis meatibus, & porulis. congeriem fistularum, & subulorum, aliaque ejusmodi in quibus omnibus locis quis pertinaciter negare posset, fuisse & pro seu colloatum? Quid vero, si Auctor ipse in eadem Epistola, atque adeo paulo ante locum ab Interprete productum, istum ipsum locum sic ut nos contendimus, accipiendum esse, præmonstravisset? At præmonstravit. Cum enim ad viscerum, & nominatim ad hepatis structuram istam confirmandam transiret, discrete scripsit: *Huc usque ex lustratis conglobatis glandulis videtur Natura una, simplicique incedere methode, dum scilicet excretorio vasi appendit unum, modo plures FOLLICULOS, SEU ACINOS membranosos, quibus mediantibus a vasis peculiarem separat humorem, eumque recollectum foras eructat. EODEM pariter artificio in comparandis visceribus Naturam usam, alias indicavi. mus, moventes, JECUR, cerebrum, & renes glandulas esse & cat.* Quid clarius posset desiderari cum ad paulo post subjectum locum intelligendum, tum vero ad demonstrandum, Malpighium folliculos, seu glandulas idem atque acinos esse voluisse?*

85 Hinc quoque infirmitas cognosci potest ultimi quo Interpretis nititur, argumenti. Oblitus enim eorum omnium quæ paulo ante in primo argumento usque adeo inculcaverat, Malpighium videlicet neque potuisse, neque voluisse hepaticis glandulis figuram ullam assignare, hic repente affirmat, contenditque, aliam his glandulis, aliam acinis figuram assignavisse, ideoque aliud glandulas, aliud acinos esse, voluisse. Igitur glandulas ait globosas esse, aut a globosis non valde dispares, tradidisse, idque ex producto de cancri loco patere: acinorum, & folliculorum conglobatorum. Verum cum hæc sic esse accipienda ostenderimus ut si scriptum esset acinorum, seu folliculorum conglobatorum; liquet, quidquid ibi de folliculis dixerit, de acinis pariter esse intelligendum. Addit locum alterum petiitum ab ipsa Exercitatione de Hepate, in quo ait, Auctorem, de humano jecore, re verba facientem hæc scribere: *Totum jecur constat multiplicibus lobulis, qui coagmentantur glandulosis globulis.* Hunc ego locum ibi invenio, ubi Malpighius (a) de imperfecto adhuc hepate

pate secundum Harveii (b) non in humano fœtu, sed in avium ovis observationes verba faciens, de pluribus ab Harveio indicatis similitudinibus illam seligit, quæ sibi, ut supra diximus, acceptior erat, uvarum, & racemi, eamque sic explicat. Sicuti enim singulis racemi fibræ, & vasorum sinibus conglobata quadam moles appenditur, quæ ab excurrentibus per racemum vasis, sibi que continuis humorem recipit, cribrat, & per alia diversa, novaque vasa contento semini, seu plantula communi- eat, ita omnibus venæ portæ EXTREMIS ramulis glandulosos ACINOS addidisse naturam, probabile est, ut appulso humori subservirent, & sicut totus uvæ racemus exiguus quasi botris vasorum communi- one, & nexu constatur, qui & ipsi appensis acinis, conglobantur, ita totum jecur constat multiplicibus lobulis, qui coagmentantur glandulosi globulis. Quis ex hoc toto, ut par est, perle- cto loco non intelligeret, cum in acinis, qui extre- mis venæ portæ ramulis addantur, Malpighii divisionem subsistere, tum vero ex vi ipsa simi- litudinis, magno uvæ racemo totum hepar, exi- guis racemi botris lobulos, uvarum denique aci- nis glandulosos acinos, seu glandulosos globulos respondere; quid enim acini sunt, nisi extremi glo- buli, & quid extremi globuli, nisi acini? Igitur hic quoque quidquid de hepaticis glandulis Auctor dicit, de acinis etiam dicit. Quid igitur nobis Interpres comminiscitur, aliud in hepate esse acinos, aliud globulos? præsertim cum Auctor, quem ampli- us atque attentius antequam ipsum interpretaretur, legere oportuisset, in Exercitatione de Renibus (c) dilerte scripserit: in HEPATE, cerebro, aliisque glandulis hoc esse perpetuum, ut singuli quique glandularum ACINI, SEU GLOBULI proprium ramum excretorium, præter arterias, & venas, promant. Negaverat, Malpighio folliculos, & acinos idem esse. Malpighius autem ipse scripserat; folliculos, seu acinos. Negat, Malpighio acinos, & globulos idem esse. Malpighius autem scripsit acinos, seu globulos. Atenim, inquit, cum scribat Malpighius, hepaticas glandulas esse, se globosas, scribatque simul hepaticos acinos esse exagonos, jam plane hepaticos acinos ab he- paticis glandulis ipse distinguit. Videamus quæso, num ita scribat, & num simul. Verba quibus Interpres nititur, glandulosos globulos, ea qua diximus occasione, scribit cap. 3. Capite autem 2. jam scripserat, glandulorum acinorum figu- ram, non semper, non absolute exagonam; quid ergo? dumtaxat ut plurimum exagonam, vel plu- rimum laterum esse; quo videlicet intelligeremus, de tot quæ se inspexisse, commemoraverat, tam variis animantibus, in plerisque sane, & præsertim piscibus fortasse, & imperfectioribus quæ continuo nominat, glandulosos acinos esse exagonos; in aliis autem non esse. Sic antequam id scriberet; lobulos pariter, conicam ut plurimum servare figu- ram, tradiderat; & tamen ipse mox subjecit, non eandem omnino in omnium animalium jecoribus si- milem esse lobulorum figuram, sed ut plurimum variari. Sic videri in quibusdam piscibus trifoli- um referre. Sic in aliis animalibus lobulorum figu- ram pisum amulari, & in fele sex, aliquando plu- ra latera observari; in homine idem adamussim re- periri. Quod exemplum cum esset ita propin- quum, atque adeo continens cum iis verbis quibus pariter ut plurimum acinorum figuram tradi- dit esse exagonam; persicile profecto erat animad- vertere, quo hæc possent modo sic accipi, ut tot aliis, asnobis prolatis, Auctoris ejusdem locis mi- nime adversarentur, potius, quam ea ratione in- telligere, cui non tantum illa eadem loca repugna- rent, sed illud ipsum ut plurimum, inter hæc verba interjectum, non undequaque consentiret. Quæ cum ita esse, omnes intelligant, semperque, ut pu- to, intellexerint; liquido sane constat, neminem ha- stenus ante cl. Provocatorem super hæc re illustrem

ipsum scriptorem sic fuisse interpretatum; an vero etiam, ut addit, quantum luculentissimam verita- tem deceat, non modo id non constat; sed oppo- situm; nisi ego plurimum fallor; liquido constat.

86 Primo Interpretis errore ostendo, qui in eo erat, Malpighium acinos a glandulis hepaticis dis- tinxisse; plura verba facere non est opus, ut al- ter ostendatur error, qui in eo est: Malpighium acinos ex subovalibus glandulis constari, dixisse. Nam si a me modo probatum est, Malpighium acinos, & glandulas hepaticas idem esse voluisse; consequitur, pariter esse probatum, acinos qui ex- dem glandulæ sint, ex his ipsis constari, noluisse; nihil enim ex se ipso constatur. Sed Provo- cator cl. qui sibi esset conscius, se illam vocem subovalibus ex Malpighio non descripsisse, in ea me notatum errorem fuisse, opinatus est. Hic cæ- terum, inquit, alter ille est „intolerandus“ er- ror, in Historia nostra ab illo Censore efflatus, in quem sane rure quemlibet scriptorem posse putarem, si aliam, præterquam ovalem, hepaticis glandulis ex Malpighiana doctrina accomodare figuram conten- deret. Ego vero qui neminem unquam timui, ne in me rueret, præter ipsum, atque adeo ne ipsum quidem, verum in re notavi errorem, non efflatus in vocula; quam non melius tamen quam rem tuetur, et si evidenter hanc, a se efflatus, ob- jectionem uno quidem illo eversum se, spondeat. Profert enim ex supra laudata Malpighii Epistola (d) quendam locum, in quo sane scriptum est, naturam folliculos rotundos, interdum ovales, non raro oblongos cæci instar efformare. Sed hinc non ita luculenter, ut ipse putat, confirmatur a Malpighio, hepaticas glandulas esse rotundas, & interdum ovales; nedum subovales, quod erat unice probandum. Illa enim verba inter ea interjecta sunt quæ de pancreate & facere inceperat, & fa- cere continuo pergit; ut luculenter ad hepar non pertineant, & si quo modo magis pertineant, id eatenus sit (ut prædicta, & sequentia ibidem osten- dunt) quatenus hujus quoque folliculi glandulo- si in quibusdam animantibus instar oblongorum cæcorum inveniantur, quæ neque subovalia, ne- que ita in homine, aut in plerisque esse animan- tibus, quisquam dixerit. Unus ille igitur pri- mus illic aut incassum, aut certe non evidenter cecidit. Multo minus alter quem cl. Provocator ingeminat. Cum enim inter initia ejusdem Epi- stolæ, bene ac sapienter, ut methodoratio postu- labat, omnium simplicissimam glandulam proponat Malpighius, eamque ovali, interdum rotunda, quandoque lenticulari, vel oblonga constare formâ, doceat; hinc Interpres cl. non melius hujusmodi scriptoris consilium interpretari me posse, mihi, inquit, visus sum, quam subovalem figuram, seu ovali, & rotunda mediana in hepaticis glandulis ex his ejus locis recognoscendo. At quibus ex locis? Ex superiore scilicet, atque ex hoc ulti- mo, in quibus modo rotunda, modo ovalis, mo- do oblonga folliculorum figura esse dicitur, nun- quam subovalis, non modo absolute, aut semper subovalis. Quid? quod superior locus, ut osten- dimus, non certe, ac luculenter ad jecur specia- tim pertinet; hic vero alter certe, & manifeste ad jecur speciatim non pertinet. Neque enim Malpighius per hunc textum de conglomeratis, ut Interpres ait, glandulis sermonem instituit, sed de segregatis, sive solitariis, unoque loculo constan- tibus, quarum videlicet plures in intestinis vide- mus. Sed unicus Malpighii Interpres, cum ejus Auctor ibidem loqui se, dicat de glandulis celo- phagi, intestinorum, & consimilium partium; acu- te hinc infert „in his certe consimilibus partibus „pancreatis, atque hepatis viscera cum intestinis „commercium ducentia ab auctore comprehendî „verisimillimum esse; „quasi vero Malpighius ibi vellet, atque adeo posset in proponenda simplici- ssima glandula idea, non quo in loco hæc esset, sed

1123

quæ

quæ viscera cum eo loco haberent commercium, spectare, & has quoque glandulas, quamvis maxime compositas, in illud suum exemplum adducere. Ille vero, ut par erat, & omnibus qui eam Epistolam vix legere inceperint, planum est, ab iis glandulis initium duxit, quæ uno, ut dixi, & manifestiore constarent folliculo, processurus deinde ad eas quæ pluribus constarent, hinc ad eas quæ multo pluribus, & obscurioribus, ut sic deinceps per multos gradus ad eas perveniret quæ tum ex plurimis, tum ex minus in nostro corpore manifestis folliculis compingerentur, quo in genere illa demum nominatim viscera pancreatis, atque hepatis collocavit; tantum abest, ut de peculiaribus horum folliculis inter initia verba fecerit, vel quod pariter Interpres secure affirmat, nullo alio loco de hepaticarum glandularum figurâ apertius se explicaverit.

87 Tertius restat in Interprete notatus error, quem idem credit ex se ipso citra ullam animadversionem corrue. A Malpighio traditum esse, docuerat, hepaticas suas subovales glandulas intrare omnis generis capillamenta vasorum. Gravem ego errorem animadverti, negavique, a Malpighio unquam fuisse traditum, omnis generis capillamenta vasorum, hoc est etiam lymphaticorum ad eas glandulas pervenire. Num forte Interpres cl. aliquem Auctoris sui locum profert in quo lymphæ etiam ductus eo pervenire, docuerit? Tantum abest, ut id conetur; plus etiam mihi videtur concedere quam objeceram. Scribit enim, Malpighium in memorata exercitatione de hepat. de vasorum distributione per hepatis lobulos mentionem inducentem, --- intelligendum certe esse de solis Cava, Porta, & pori biliarii ramis. Sed cum Malpighii Interpres, nostro, opinor, aliquanto melior, ipse Malpighius id non concedat; tanta alterius liberalitate uti fas, non arbitror. Ille enim in Posthumo Opere, ubi quæ sibi fuerit in laudata Exercitatione sententia, exponit, hæc verba quæ supra etiam descripsimus, sed hic iterare necesse est, diserte conscribit: *Hepar innumeris fere glandulis, velut tot vna acinis, integrari habet, quibus sanguinea vasa, vna scilicet porta, & cava extremi fines, ARTERIA pariter, & porus biliarius --- appendantur & cat.* Cum igitur ex his verbis liqueat, num Auctor intelligendus CERTE sit de SOLIS Cava, Porta, & pori biliarii ramis; de arteria quidem, neque tunc quidquam objeci, neque nunc est, ut objiciam. Satis superque esse, putabo, si mihi de lymphæ ductibus satis fiat, si hos quoque mihi ostendatur Malpighium ad hepaticas illas subovales glandulas pertingere, docuisse. Sed tu attende, quæso, Vir Doctissime, non quomodo id ostendatur; sed novum prorsus, atque inopinatum defensionis genus; Cum ego, inquit cl. Provocator, præ aliis omnibus ille idem sim, qui acriter ostendo, neque arterias, neque lymphatica vasa intimos hepaticorum vasorum concursus, seu glandulosos, ut ajunt alii, folliculos penetrare, idque vix paucis lineis ante memoratum locum inculcem, quis jam a nostro Censore tam belle suaderi posset, ut crederet, me, cum scribo, subovales hepatis glandulas intrare omnis generis capillamenta vasorum, intelligere etiam arterias, etiam lymphatica intrare? Verum enimvero si quæ indicavit de arteria (de qua non agimus) non tertia ab hac pagina, quæ autem de lymphaductibus non octava ab hac pagina, sed vix paucis, ut dicitur, lineis ante memoratum locum, inculcasset; si præterea in illo ipso, de quo agimus, loco, non Malpighii sententiam, sed suam exposuisset; nulla tamen ista defensio esset, in eo præsertim, quem usque adeo inconstantem, & oblitivum ostendissemus. Quanto igitur minus firma, minusque adeo ad rem erit, cum longe aliter se habeant omnia, & quod caput est, cum

eo in loco non de se amplius, suisque placitis; sed de Malpighio, & hujus observationibus verba facere, hæcque, secundum ipsius Malpighii sententiam Lectori exponere instituerit? Quod ut longe manifestissimum est, ita certissimum quoque est, non hic a nobis actum, quaesitumque fuisse, quid ipse intelligeret in propria, sed quid intelligere deberet in aliena sententia referenda.

Quod si id etiam ponamus, quod ipse postulat, & quod nullo modo ponendum est, ipsum in Malpighii sensibus exponendis ad suos proprios respicere debuisse, atque ideo cum dixit omnis generis capillamenta vasorum, non etiam arterias; non etiam lymphatica intellexisse; contrarius quidem, sed non facilius ferendus, ex ejus interpretatione existat error, necesse est, Malpighium videlicet non lymphæ dumtaxat vascula, sed etiam arterias ad hepaticas glandulas pertingere, negavisse. Quod quantum vero adverteatur, non modo ex productis Posthumii Operis verbis, verum etiam ex iis cognoscitur, quæ in Exercitatione de Liene (a) idem Auctor edidit eodem tempore quo Exercitationem de Hepate evulgavit: *Materiæ, inquit, bilis major copia, qua fluidior est, erumpit a glandulis hepatis, in ipsas delata a vena porta ramulis, & non improbabiler etiam ab extremis ARTERIARUM finibus, que a ductu hepatico excurrentes, tandem in HEPATIS GLANDULAS TERMINANTUR.* Tribus igitur Interpretis erroribus demonstratis, tanto minus in eo ferendis, quanto magis de Malpighio, quem ne intelligere quidem valuit libera, ut alias diximus, idem nobis judicium tulit; æquum sane est, ut huc illa ipsa verba adscribamus, quibus istam suam animadversionem concludere non dubitavit: *Quis nostrum igitur Authores INTELLIGERE melius didicerit; An ego Malpighium, an Censor noster Historiam nostram, Lectores ipsi viderint.*

88 Etli vero in proxima etiam Animadversione XXIII. satis libere de Celeberrimis aliis Auctoribus videtur loqui; ego tamen non necesse habeo, quæ minus ad me pertinent, examinare. Helmontii, inquit, aliorumque similitum edentula nimium sunt --- objectiones, imo ex se ipsis regeantur. --- a Bobnio vero, atque Bellino prolatas --- non difficiliter comprimimus. --- Quæ adversus urinarum a bile tincturam proponit Bellinus de urinis Part. I. minimi pariter momenti sunt. Hæc omnia alii viderint. Nos illud dumtaxat perpendamus, quid ad eam quam ex aliis omnibus in istiusmodi controversia argumentis selegimus, objecimusque, Bellinianam urina evaporationem respondeat. *Non est necesse, inquit, ut ad probandam in lotio bilis tingentis præsentiam superstes ab evaporata urina sedimentum cum flavum, tum amarum deprehendatur, veluti ejusdem authoris (Bellini) est animus. Quippe plurima amara res ab igne valide tentata, torrefactaque, ut hoc pacto naturalem amittant conformationem, amaritatem suam deponunt; multaque vel quolibet saturato colore pollentes, hac conditione eodem facile exuuntur. --- Re enim vera in evaporatione volatiliora, acutioreque salia, & sulphura, quibus quidem ratio saporum, atque colorum est; absumuntur, atteruntur, aut invertuntur, ut saporis aut coloratus eorum effectus non difficile pereat. --- Quod igitur sedimentum evaporationis urina nigrum appareat, --- probare hoc solum, residua ab evaporatione solidiuscula urina contenta corpora ab igne fuisse torrefacta; in nigrum idcirco necessarie colorem vergere. Verum ista omnia quam frustra dicantur, hæc ostendunt. Primum nam urina solidiuscula corpora in proposita a Bellino evaporatione ab igne tam valide tententur, & torrefiant, inde poterat intelligi, quod sedimentum non ad siccitatem usque deducitur, sed ad visciditatem dumtaxat. Deinde id sedimentum si totum simul aspiciatur, nigrum*

nigrum quidem judicatur, non tamen revera est, ut esset, si ab igne fuisset torrefactum. Denique; ut ista, atque alia plura mittamus; si eo colore sedimentum appareat, falsissimi autem invenitur saporis, nulla unquam, hoc est ne tum quidem cum torrefactum nondum dici potest, *contracta amaritudine*, si tale; inquam, est propterea quia solidiuscula urinae corpora ab igne sunt torrefacta, ut hoc pacto naturalem amiserint conformationem, sive *absumpta*, *attrita*, aut *inversa* sint; si ad hunc modum, inquam, res se se habet; qui fieri igitur potest, ut affusa eidem sedimentum nulla alia re, nisi aqua communi ad eam quantitatem, quam evaporasse discimus per ponderationem, continuo redeat prior illa citrea flavedo, & pristinus ille sapor naturalis urinae? Num torrefactionis effectus tam facile tolli? Num corpusculorum naturalis amissa conformatio tam facile restitui? Num *absumpta*, *attrita*, aut *inversa sulphurea*, & sales tam facile reparari, augeri, refici possunt? Non mihi videtur legisse Bellinum, qui has ejus observationes in proposita controversia minimi momenti esse, neque difficile comprimi posse, scripsit. Hoc mihi satis attigisse; cetera quae adversus Bellinum, & Bohnum congerit, alii viderint. Nam neque ad me pertinent, & quamvis pertinerent, nonnulla ejusmodi sunt, ut malim certe aliis credere, quam ipse experiri. Bilem exempli gratia in urinis ictericorum, cl. Provocator affirmat, *sensibilem interitum amaritiam, quae quidem ipsius falsedinis superat sensum, degustanti cuilibet porrigere, ut plurimum, se praesente, sapius in praxi experti sunt*. Factum male quod ex illis plurimis ne unum quidem alias invenerit. Neque enim in alio hujus Historiae loco scripsisset: *icterici urinae, --- totam sinceram bilis personam reverentem, forsitan eadem quoque sapiditate praeditam invenissemus, si fœdis hisce observationibus daretur immisceri*. Nunc vero non modo plurimos invenit, qui *sapius in praxi fœdis hisce observationibus immiscerentur*; sed se ipsum immiscuisse videri potest. Nam contra eam, quam passim & communiter credimus, quam a Bellino, ac Bohno viderimus sine ulla dubitatione positam observationem, nescio quam sibi videtur in urina amaritudinem invenisse. Nos, inquit, *plane affirmamus, in quacumque urina naturali --- sub falsedine notabilem etiam amarorem gustu percipi, --- ut cuilibet attendenti liquere facile poterit*. Verum istum notabilem amarorem, qui velis, gustu percipiat, & num a peculiari urinae falsedine distinguendus, & ad illam ipsam qua de agitur, bilis amaritudinem sit referendus, attendat; ego ad alia, quae visu, non gustu percipi possunt, & quae ad me pertinent, transibo, ut ex his quae mihi experiri etiam licet, intelligam quid de illis quae experiri nolo, sit judicandum.

80 Croceum naturaliter urinae colorem esse, ipse litteris mandaverat (a) in eo loco, qui, ut de iis solet quae clam delevit, ubi nunc sit quaerendus, non dicit; ego certe in nova hac Editione nondum potui invenire. Sapienter fecit, si nostro monito usus est, illumque delevit; urinae enim color, ut in *Adversariis* (b) admonuimus, naturaliter croceus non est, sed dilute flavus. Num vero pariter sapienter faciat, quod hic nihilominus, colorem etiam dilute flavum contendat croceum pradicari posse, imo debere, attendamus. Si croci, inquit, *granum unum in aquae communis cyatho dissolvimus, hac statim eundem, qui naturalis sanorum urinae est, colorem induit, sive dilute flavum*. Quid tum postea? ut enim laudo quod confiteatur, naturalem sanorum urinae colorem esse dilute flavum; sic non video, quomodo quem dilute flavum fatetur, eundem croceum pradicari debere, possit nobis demonstrare. Croceum, inquit, esse dico seu illius instar, qui a paucis quadam croci aquae sociata quantitate dilutus, ac vel-

uti citrinus progignitur; quasi vero istiusmodi colorum nomina non a rebus, quas referrent, sed a rebus ex quibus existerent, imposita essent.

Quod ipsum si concederem; nullo autem modo est concedendum; sequeretur sane, naturalem urinae colorem aequum potius, quam croceum esse vocandum, propterea quia ex multo majore aquae copia, quam croci, ejus similitudo conficitur. Sequeretur pariter, ut si crocus (id quod multae res faciunt) colorem dare posset, quem ipse evidenter non haberet, caeruleum puta; color hic non caeruleus esset appellandus, sed croceus, quippe qui a croco fuisset inductus. Denique, ne a proposito recedamus exemplo, sequeretur, ut si croci granum unum dissolveretur non in aquae communis cyatho, sed in tanta copia, quanta ex uno croci grano aliquod vel dilutissimae flavedinis servare vestigium posset, hic tamen color croceus pradicari deberet. Quid igitur est, cur Medici, de quibus potissimum sermo erat noster, id cum deberent, minime faciant, idemque cl. Provocator hunc ipsis Canonem inter illos suos non praescripserit? Tunc fortasse facere inciperent. Haecenus vero quid fecerint, ex eo palam est, quod cum ipse confiteatur, a *Practico croceum urinae colorem solere plerumque vocari, quum --- adeo vinguuntur urinosi latices, ut saturatam imitentur aqua ex majori immixti croci mensura tinturam*; nullum tamen exemplum profert; cum istud plerumque plura non deesse significet; ex quo constat; eruditos, & recte loquentes Medicos naturalem urinae colorem croceum quoque nuncupasse. Cum igitur neque hoc, neque Belliniana evaporationis infirmitatem probaverit; videbit certe in posterum, quem in se usum habere poterit nostra illa obiectio. Et profecto etiam intel- 1129 liget quid sibi velit altera memoranda obiectio quam eodem loco idem ingeniosissimus (sic enim humanissime loquitur) objurgator oggerit; cum videlicet si illa non satis sunt quae ex illis ambobus locis descripta, & inter se collata legit, reliqua perleget, numque de illa re quam primo in loco pronunciat, in altero, quamvis suo, ut dixerat, loco quidpiam attigerit, incassum quaeret, imo haec inveniet non *subtilioris bilis quae hepatis declinaverit, sed tantum legitime bilis Hepaticae tinturas esse, voluisse*.

90 Usque adeo XXIV. Animadversionis lectionem averlor, & horreo, ut veniam petam a te, Vir Doctissime, ad XXV., quae ultima est, transeundi, qua perpensa ad istam, inviti quantumvis, aegreque, ut decet, serentes, extremo loco redibimus. Quae igitur, tot alios Hepaticae Historiae errores adnotando defatigatus, post ipsos, professus sum (c) me *indicando potius, quam notando, scripturum, num ejusmodi sint, quod Provocator noster cl. dicitur, ut vel ipse Lector legendo repellat, & deleat, videamus, an vero potius ejusmodi, ut quemadmodum, in cunctis superioribus Animadversionibus, ita in hac quoque, etiam me tacente, ipse per se Lector repellat, ac deleri, non sinat*. Et primum cum meum istud quam brevissime ibidem scribendi institutum Provocator ipse commemoret, cur non ad hoc potius, siquid forte sibi videretur obscurum, retulit, quam illuc, ut per mutilata excerpta verba, effectumque hoc pacto centonem imponere fortasse studuerim? praesertim cum excerpta a me ista verba ita apud ipsam proxima sint, ut a me relatum est. Atenim solum compare ad *biliarts ductus* in medium attulisse se dicit, *brevem venaem Cavæ a motus impulsu distantiam*. Num illud ipse negavi, aut nego? cui quidem satis sit hæc illos perpendere qui cum Malpighio censent, cœliacæ arteriæ, primi, ut cl. Provocator scripsit, *aorta emissarii hepaticum ramum cum glandulis quae bilis ductum initia sunt, communicare: hepaticum quoque bilis ductum cum eodem certe PERGRANDI sa-* 1134 1135 1136

1014 tis, & notabili arteriæ ramo concludi intra capsulam illam, quæ secundum accuratiorum indagines
 27 verus est musculus, sive quæ fasciculis muscularibus ROBUSTE instructa est, imo legitimus est musculus ad omnes porta, & ductus fellei diramationes, itinera, & concursus elongatus, & advolutus; ut non tantum momenti fistulicis suis, sed & contractilibus muscularibus suppleret defellui pulsationis in porta; trusiones ideo promovendo in concursibus, & canali excretorio, respektu ad liquida contenta, secreta, & per diversas hinc vias promovenda. Quæ omnia, atque alia ejusmodi, alibi, ut vidimus, a Provocatore proposita, vel etiam inculcata, prohi Lectores opponunt primum nulli isti competentem ample, & pulsantis arteriæ attiguitati, deinde & nulli isti tunicarum cingentium oscillationi, aut muscularium adjacentium, præter debilis capsula, præssura. Debilis, inquam, capsula. Cum aliis enim minoris momenti ista vox debilis, ut pote superioribus Animadversionibus nimis aperte repugnans, sublata hinc est ex eo textu, qui cæteroque sic profertur: *En textum, qui, neque litterulâ a prima Editione immutata, nunc habetur in §. III. & cat.* Et ego ille sum qui per mutilata exscripta verba imponere fortasse studeo! Huc illud accedit, quod si contendere voluissem, non comparate ibi, sed absolute ab eo scriptam esse brevem venæ Cavæ a motu impulsu distantiam; jure fortasse potuissem. Nam comparate quidem tunc loquitur, cum ait: *bilis ductus longe minus turgere succis suis, quam Cavam contento sanguine.* At vero cum seorsum momenta enumerat hinc in Cava, inde in iis ductibus ad fluxum urgentia, & quasi de Coronariis arteriis, non de Cava loqueretur, in hac statuit brevem a motu impulsu distantiam; non omnes certe ita facile concedent minus absolute hoc dici, quam id quod continuo præcedit, & absolute verum est, *vasis amplitudinem.* Secundo loco cum hepatis proximi diaphragmatis alternum motum non nihil valere, non nihil posse ad ipsam quoque hepatis concavam partem, indicavi (d) hoc nimirum volui, deprimi alternis a diaphragmate hepar non posse, quin hujus corpus universum, ipsique ideo biliarii ductus, & quod his inest, concutiatur, imo quin concava ipsa jecinoris facies contiguas partibus quadantenus apprimatur. Nihil igitur eorum volui, quæ egregius Interpretes obrudunt, me intellexisse, ut veritati, si Diis placet, aut mihi jam ipsi videatur adversari. Tertio. Si modus quo Boyleus, & Papinius, grandiora cujuslibet Animalis, ossa in liquidam substantiam solvunt, revera apud Taurinenses usque adeo familiaris erat, ut nunc esse, affirmat; cur igitur verbis illis nescio quid reconditi promittentibus, ipsum describere aggressus fuerat: *Modum edocent curiosissimi Auctores, huncque ita Lectores qui ex Boyleo, & Papinio poterant jam novisse, descriperat, quem vel coquis ipsis, ipsisque mulierculis familiarissimum esse, sciebat?* Sed mirum non est, quid Augustæ Taurinorum coqui, & mulierculæ gerant, nos ignorare, cum ipse ita quid Patavii Anatomici egerint, aut non egerint, ignoret, ut ex uno eodemque, adhuc vivente, Anatomico duos fecerit.

909 Quarta præ objectionis sententiam totam, non modo verba ipsa, non refert, quamvis alia characterum forma perinde ac si mea essent, descripta producat. Attamen nec sic quidem satis respondet. Primum namque confiteri cogitur, se non exacte, sed suo modo, ventriculum circumjectis vilceribus lliptatum cum machina Papiniana conferre; quasi dilerte non scripsisset, ventriculum in superiori orificio ab iis vilceribus premi adeo, & constringi, ut tanquam operculis stricte appostitis oclusus, TRANSPIRARE NON SINT AT aliviores --- particulas, ac spiritus.

1136 Nam quod huc alia, tanquam ab se eodem loco inculcata, trahit; neque eodem loco scripta sunt, Morgagni Epistola Anat. II.

quæ altera ab ista pagina subjiciuntur, neque in illa de qua una agebam, comparatione producta sunt, quæ post alteram prolixè descriptam comparationem adduntur. Quod autem ait, eo se Lienem non in primis advocasse, sed Hepar, suisque prolatis verbis, quasi id ego dissimularem, confirmat; neque hæc opus erat producere, quæ ipse produxi (e), & Lienem tamen de duobus istis operculis eo stricte appostitis unum fecerat, quorum alterum si paululum amoveri finit, reliquo dumtaxat, illud interciperi orificium qui poterit? De meo autem aere non laboro qui halitus illos humidos per ventriculi parietes non induco; ipse qui inducit, videat ut suis spiritibus satis caveat. Postremo quod ad majora chylosa functionis principia refugit, recte facit; nam hæc minora non satis firme tueri se posse, videt.

91 Quæ in quinta objectione, probanda esse de Viperis, dixi (f), minime probantur; sed probationis loco, quandam denique in Viro Doctissimos, atque Experientissimos insultationem invenio. Probandum erat primo loco, Viperis summe energeticum esse stomachi munus, ut, vel post Mures, & Canes, quasi hos voracitate vincerent, ipsas inter voraciora animalia recensendo, scriptum fuerat. Quid ad hæc probanda allatum est? Affirmatum est tantum, sed non probatum, *viperam, super alia voracia bruta, ingesta solidiora qualibet (credo etiam ferrum, ut super voracem Struthiocamelum sit) vel ipsa etiam viva, & integra non exilia animalia ut aves bufones & cat. (non est satis; nam super voraces pisces esse debet) animalia se majora sibi in escam comparare, devorare, & digerere.* Equidem de passerulis, & parvis bufonibus nonnunquam a vipera devoratis non ignorabam, ut ex iis quæ alibi scripsi, olim apparebit: sed de animalibus revera ipsa vipera majoribus, de solidioribus quibuslibet, super alia voracia bruta a vipera ingestis, Radium aliquem qui testaretur, libenter sane productum vidissem. Quod si ego mihi deesse nolui, cum Radium testem produxi in re, quæ, præterquam Redo, ut Nolter ait, omnibus nota est; cur Provocator cl. sibi deest, nullum producendo testem in rebus quæ certe non omnibus notæ sunt? Attamen si mihi concedit, omnibus esse notum id quod Radium (g) ut summum in viperis observavit, has ad decimum usque mensem inediam ferre, & si huc addit quod vere omnibus notum est, eisdem longis jejuniis se accommodare, non modo aliquando, ut ipse fatetur, sed quam sæpissime, ut in captis & asservatis, quotidie videmus, ne quidquam dicam de hyeme, quo anni tempore, solent plerumque, & quidem secundum naturam (ut ejusdem Radium (h), si per cl. Provocatorem licet, verbis utar) aut nullo modo, aut quam minime, rarissimeque alimentum capere; haud satis video quomodo ipsas, non dico super alia voracia bruta voraces jure statuamus, sed murium dumtaxat voracitati, earum voracitatem antepoamus, cum illos Radium (i), sæpius expertus, nunquam ad tres solidos dies sine cibo servare vivos potuerit? Atenim viperæ modicos passeris, & bufones nonnunquam devorant. Num propterea voracissimas, idest inexplibili edendi aviditate præditas super alia voracia bruta censuimus? Deinde istos passerulos, ista ingesta solidiora qualibet a viperis super alia voracia bruta concoqui, & solvi, quem testem habemus? præsertim cum a quibusdam produci videam Libavium, qui illa animalcula a viperis reddi scripsit exsiccata diu, nil comminuta per membrum sui secessus, vel Plinium, qui a serpentibus prodidit rejici suetas avium devoratarum plumas, & ossa. Quæ certe omnia seu falsa, seu parte ex aliqua vera sint, ab eo videnda erant, ac discutienda, a quo summe energeti cum in viperis stomachi munus erat probandum. Ab eodem autem quomodo alterum probetur, hepar videli-

delicet in viperis non tantum supra, & circa ventriculum esse prosumum, sed usque ad duodenum, videamus. Alterum, inquit, num ita sit, quis posset ingenuus dubitare, qui nempe nostram omniumque accuratiorum Anatomicorum autopsiam suaveri luculenter potest? Quid ergo? inter accuratiores Anatomicos non est Eduardus Tyson ponendus? Hic (k) tamen hepar, jam contra ventriculum, extenuatum, ne ad pylorum quidem, non modo ad duodenum, perducit. Præterea Baldus Angelus Abbatius, M. Aurelius Severinus, Gerardus Blasius, Michael Bernardus Valentinus ingenui homines non erant, aut non sunt? Quis ingenuus hoc dixerit? Hi tamen omnes num de ea re dubitaverint, ex Tabula III. Abbati (l) liquet, quam cæteri in zootomias, & Amphitheatrum suum sine ulla unquam dubitatione transfulerunt.

In ea vero Tabula num Viperæ jecur ad totum ventriculum, nedum ad duodenum, protendatur, omnes satis vident.

Parcius ista Viris tamen obijcienda memento. (*) His ergo omnibus, & propria quadantenus memoriam aliter docentibus, & ingenui, & non imprudentis hominis fuit de opposito saltem (id quod nos fecimus) dubitare, donec viperis iterum, & sæpius dissectis, alio in loco possemus (id quod nunc possumus (m)) nos quoque ipsos aliter vidisse, affirmare: quanquam; ut tunc illud omittetur; nimis sane ultra inanem, ut plerumque observasse meminimus, viperarum ventriculum, jecur circumfundi, & protendi oportebat, qui illum etiam post comesta animalia, ipsa vipera majora, distentum & fovere posset, & ad duodenum adhuc pertingere ad ultimam scilicet chilificationis opellam ibidem adjuvandam incubatu suo.

92 In sexta objectione; cum Provocator negasset, quidquam clarius illustrare posse hoc hepatis munus, quam notabilem indigestionis habitum omenti disjunctioni a fistula intestinalis incubatu succedentem; contrarias Riolani, & Foresti observationes memoravimus (n). Ipse autem regevit Galeni, aliorumque observationes, quasi vero aut Riolanus, aut Forestus, aut ego eadem ignorassemus, cum neque illi ambo suas fortasse fuissent scripturi, nisi illas, quas diserte commemorant, tanquam pro Canone ad suam usque ætatem passim esse habitas, novissent, neque ego eorum observationes objecturus, nisi vidissem, ceu de re undequaque certissima sine ulla dubitatione adhuc scribi: quid clarius & cæter.? Itaque cum illi Galenicis observationes probe scirent, Anatomem autem, & Chirurgiam callerent; quis ob illas audeat cum Provocatore pronunciare: Riolanum parvam omenti portionem pro magna reputasse censendum est. Id pariter de Foresti omento intelligi volo.

Quid enim omenti nisi paucum, & modicum, in communibus abdominis plagis, atque herniarum operationibus plerumque rescinditur? Quid hæc aliud significant, nisi qui hæc pronunciat, neque primum attendisse quis Riolanus fuerit, ut tam facile, quasi imperitus Anatomie, & Chirurgie, parvam omenti portionem pro magna reputaret, aut communibus & quotidianis in istiusmodi re uteretur exemplis; neque deinde illam Foresti, de qua iudicium ferre vult, observationem (o) unquam legisse, quæ de communibus certe non est, & in qua tantum abest, ut quid omenti paucum, & modicum duntaxat scribatur excisum; paulatim totum omentum extractum proponitur. Qui ergo illam attente perlegerint, num nihil inde ipsi in contrarium offeratur, intelligent. Difficile enim concedent, in ejusmodi casu nihil, nisi eam, quæ neque in omnibus illuc usque extensa invenitur, omenti portionem ablatam esse, quæ ad ilei intestini inferiores duntaxat flexus propenderet, reliquam autem omnem, superioribus intestinis accumbentem, relictam esse; ad quam nunc videlicet confugere cogitur, & de hac tantum affirmare quod incubatu suo

vere collisionem adjuvet, ilei intestini inferioribus flexibus exclusis, quando univérse de fistula intestinali in Historia scriplerat. Nam quod certam quandam suam juvenilem observationem Gravissimorum eorum Hominum observationibus opponit; ne ipse quidem, opinor, contendet, facilius ipsis fuisse parvam omenti portionem pro magna reputare, quam sibi, adhuc præsertim juveni, aut vasa quædam sanguifera ventriculo inservientia, quæ liganda non fuissent, non ligare, aut si ita, ut ait; diligenter omnia peregit, in non brevi illa operatione ita molossium non vexare, aut ita ejus viscera ab æris injuriis tueri, ut quod semel observavit, aliunde esse non potuerit, sed tanquam multarum observationum summa quædam, nobis pro Canone esse debeat ad nostram, atque adeo Riolani imperfectam, si Superis placet, objectionem corrigendam.

93 In unam septimam objectionem multas contrahit. Prima illa fuerat: Celiaca primum aorta emissarium esse dicitur, quod evidentissime falsum est. Nunc evidentissime quidem id esse falsum, ipse confirmat, cum scribit, tot alia supra Celiacam emissaria Arteriæ magnæ neminem vel anatomia ignarum latere posse. Quod autem addit, negare neminem posse, celiacam primum esse aortam sub diaphragmate emissarium; ita verum est; ut si ipse quod hic demum facit, tunc ibi fecisset, ut sub diaphragmate non omitteret; nihil ego objecturus fuisset. Nam quod intelligi id debuerit, propterea quia de viscere in abdomine degente, seu de Hepate constans suæ Historia sermo sit, neque hoc verum est cum tot alia viscera, & partes in medium passim, & præsertim ubi egit de viis sanguinis ad varia secretionum organa, attulerit, & potest, ut in nervis conspicimus, etiam vas aliquod sanguiferum non intra eam caveam cui prospicit, exoriri, imo certe carotides ex. gr. arteriæ intra thoracem incipiunt, & cranii cavæ novissime inserviunt. Ad secundam objectionem sic respondet: ego tertiam circiter totius sanguinis in homine degentis partem in Porta trunco atque ramificationibus continuo residere, citato loco satis probasse videor. Si hoc, non dico, præstitit, sed vel uno verbo prætere aggressus est; nihil cause est, cur ego ejus probationes infirmas esse, seu rem esse, ut ait, adversam, probare non debuerim. Verum si nihil aliud ibi fecit præterquam ejusmodi rem sine ulla dubitatione pronunciare; quis est qui id legens, necum jure meritoque non censeat, rem saltem maxime incertam esse? Et ipse tamen scribit: id citato loco satis probasse videor? Perlegat quicumque velit non modo citatum locum, sed univérsum in quo est, Partis I. postremum caput. Spondeo fore, ut errores quidem, a me in eo capite indicatos, aliosque præterea inveniat, ullam veroque ad illud probandum spectet, litterulam non inveniat.

Atque ut in transitu hic duo ostendam; alterum, num verum sit quod infra ipse credi vellet, me ejus errata summo studio notavisse, cum reapse, aliud agens; ea tantum quæ scribenti succurrebant, notaverim; alterum, quantum in probando inter me, & ipsum discrimen sit; protinus id quod modo dicebam: esse alios præter eos quos in Adversariis indicavi, in eo ipso postremo capite errores, ex his uno exempli causa producto, aperitissime demonstrabo. Scriptum est in illo capite: animalium aquatiliū hepata terrestrium jecinoribus esse minora. Hoc ejusmodi esse, ajo, ut nemini illorum probari posse qui ingens multorum piscium jecur, quod interdum vel in duos amplissimos lobos divisum, a summa ad imam fere ventris partem extendi, mirati sumus, cum plerisque aliis eorundem visceribus comparaverint. Quid? quod in nullo ex tot Piscibus quorum dissectiones ad suum usque ævum editas collegit Blasius (a) quidquam de hepatis parvitate adnotatum invenire adhuc potui, cum ex adverso viderim, (b) in Acu Marino memorari hepar pro animalis magnitudine

(k) Ag. Lips. A. 1634. Tab. V. Fig. 1. (l) De adm. Viperæ nat. (*) Virgil. Æl. 7. (m) Vid. Epist. I. Att. 64
(n) Adv. 12. pag. 92. (o) Obs. Chir. I. 6. Obs. 7. (a) Anat. Animal. Part. III. (b) C. 1.

dine satis grande, (c) in Pisce ex Canum genere, una cum visceribus suis 26. libras æquante; sine visceribus 15. excedente, hepatis pondus quinque libras superans (d), in Crocodilo hepar bifidum binis lobis insigne, (e) in Galæo lævi hepar in duas conspicuas fibras, & oblongos lobos divisum, velut insignes lineas abdominis longum peccurrentes, (f) in Lucio hepar oblongum instar lingue ad secundas pinnas extensum, (g) in Orbe Hepar maximum in sinistro latere (quod & nos in aliquot piscibus observasse meminimus) in dextro minore lobum, (h) in Phoca hepar bene fartum sex majoribus lobis dissectum, (i) in Phocena hepar amplissimum, & totam, quæ est inter diaphragma, & ventriculum, abdominis cavitatem fere occupans, (k) in Salamandra hepar ingentis magnitudinis, (l) in Xiphia denique hepar grande satis: & exsangue. Sed jam illuc unde digressi sumus, & quo tamen hoc etiam de minore piscium jecore pertinet, revertamur.

94 Ex iis quæ improbavimus, volebat Provocator ostendere, alterum esse hepatis usum, ut sanguinis copiâ, vel repentinâ etiam rarefactione turgentis diverticulum sit una cum liene. De liene quidem, ob ejus structuræ modum nolui unquam ab aliis etiam, id proponentibus, magnopere dissentire; hepatis vero substantiam prompte, ac pro re nata ad modum laxiorum membranarum valde cedere, atque extendi posse, negavi. (m) Contra, Provocator cl. hoc compertissimum fieri, luculenter evincit, de hoc nos plane convinci, asseverat.

Si probationes queris; duas omnino asserit. Nam primum ait, Portæ ramos, qui potissimam hepatis partem constituunt, -- in jugulatis, aut improvise denatis -- longe ultra naturalem statum ampliores, & sanguine turgidiores deprehendi: in picrocholis vero, lentoque morbo demortuis graciliores admodum, atque inaniore. Etli in Erratis monemur, ut hic pro jugulatis intelligamus præsocatis, non tamen erratum adhuc satis ab Auctore correctum est; quot enim sunt improvise denati ob magni alicujus valis rupturam, quorum sanguis magnam partem in aliquam cavem invenitur effusus? quot præsocati, iidemque lento extenuati jam morbo? num in his etiam, quod ipse mox negat, aut in illis, contra ac videmus, longe ultra naturalem statum rami illi Portæ venæ sanguine sunt turgidiores? Verum ut essent; nonne id magis in Pulmonaribus interdum valis, in Auricula cordis dextera, & potissimum in Venæ Cavæ Truncis quam sapissime, & luculentissime deprehenditur? imo in his tanto magis, quanto minus circumprimuntur, cum contra, Portæ venæ rami ab arctissime, confertissimeque intra eandem hepatis membranam conclusis tot ramis aliis, & valis, & folliculis, & humoribus undequaque premantur.

Quæ cum ita sint; satis planum est, num hepatis substantia, quomodocumque Censor velit, valde cedere, atque extendi possit, itemque num quia venæ Portæ rami sanguine interdum pleniores inveniuntur, ob hanc rem, aliis etiam partibus, venisque communem, imo longe magis facilem, continuo peculiare sanguinis diverticulum in jecore potissimum statuendum sit. Quid? quod veri simillimum est, illam idcirco plenitudinem inveniri, quod ulteriorum fistularum hepatis cavitates ita ampliabilis non sunt, ut Provocatoris diverticulum postulabat; Earum videlicet angustias, cessante arteriarum & diaphragmatis impulsu, pressione dumtaxat incumbentium partium, & vi elastica vasorum promotus sanguis, superare non potest, ideoque in crassioribus ramis subsistit, quos quanto magis distendit, tanto minus ultiores ab hac distentione compressos, & quod consequitur, tenuissimos illos ex quibus magna hepatis pars construitur, potest dilatari. In hominibus autem adhuc viventibus, vel eas libere superare angustias valet, & sic tan-

Morgagni Epistola Anat. II.

ta ista in crassioribus ramis plenitudo neque fit, neque fieri potest, tenuissimis & ipsis tum Portæ venæ, tum Cavæ furculis sanguine plenis, ideoque locum non cedentibus; vel eas libere superare non potest, & sic a tergo plenitudines fiunt, unde subitaneæ illæ hujus visceris phlegmones, & celeres quedam ejusdem obstructionum species, quæ non ita facile contingerent, si penitissima substantia hepatis sic a natura esset compacta, ut diverticuli instar prompte cedere, & dare locum, non obitare, majori sanguinis copiæ posset: Tantum abest, ut ab illis phlegmonibus, & obstructionibus de opposito plane convincamur, ut Scripserit nosser cl. putat, hinc alteram suam repetens probationem! Sic fuerat a nobis animadvertimus (n) quod perhumaniter hic ipse dissimulat, quam facilis idem sit in demonstratione, imo plena demonstratione statuenda. Hoc enim primum volebamus: tum vero deinde alterum, de quo ad Medicos judicium detulimus. Nam etli inter omnes constaret, quod certe non constat, hæmorrhagias narium in LEVIBUS etiam hepatis, & lienis obstructionibus ORDINARIO accedere; non tamen continuo id quoque constaret, quod ipse plene demonstratum pronunciat. Sic longe aliud ex ea observatione consequi censebat Tozzius (o), qui tamen non a leviter obstructo, sed ab obstructo, tumidoque jam hepate contingere id scripsit, Volcherus autem, quem laudat, Coiterus (p) ab hepatis MAGNÆ obstructione, præcipue cum ex hac in hydropem incidunt; ut duorum jam Practicorum, & revera medentium judicium, quale se etiam profiteretur amplecti, Nolro non favere, videamus. Eiusmodi hominum judicio ea quoque commissimus, quæ octavo loco indicavimus (q). Neque adhuc, ut Provocator cl. dicitur, hoc pendet judicium.

Nam uter nostrum lacerationibus sit usus, judicium non obscure jam editum esse, infra apparebit. Uter vero toties allucinatus sit, judicatum a pluribus est, ut ex iis quæ ad superiores Animadversiones, & nominatim XII, ac XIX. sunt scriptæ, intelligitur. Num vero facilius quam hætenus fuerit, ipse morbos hepatis OMNES internoscat inter se se, qui possit adhuc pendere judicium, quando ejus confessio jam extat, jecoris ad attiguas partes adnascentias morbosas, varices, aneurismata, ductuum excretoriorum dilatationes præter naturam, tandem & hydatides, --- has, ut & alias hepatis nunc memoratas affectiones --- revera per sola extispicia palam fieri. Denique an in I. de qua sermo erat, Editione in hepatis morborum signis nihil immoratus sit; quomodo judicium nunc pendat, cum ipse in priore Præfatione jam edixerit, a se omnia stylo explicari historico; sicque --- nihil in signis, & curationibus exponendis immorante. Illam enim, quamvis sæpe a me redargutam, Præfationem in nova Editione omittere quidem potuit; horum autem nullo modo inter se coherentium, ob idque etiam a me (r) notatorum verborum, memoriam delere non potuit.

95 Multo autem minus delere potest ea quæ porro sic per transennam, ut diximus, indicavimus in II. Historia Parte quam eadem Præcl. Mangelus sapientia omisit, qua alias pariter, etiam anatomicas, Provocatoris minas (s) in I. Parte prætermiserat. Nos primo loco, cum plura congesta videremus ad manifeste evincendum id quod hic etiam affirmatur: dari morbos a solido non dependentes a fluido; ne infiniti essemus, ideoque sapienter; alia omittimus; illud unum notavimus (t): ossa QUEDAM duriora ad tantam redigi mollietatem POSSE, ut instar cera versari facillime possint in omnem sensum in sano quo ad cætera homine, hoc est sine ulla vizio fluidi universalis.

Quid ergo queritur cl. Provocator, me ejus locum mutilavisse? Num alia omisi, nisi quæ ibi nolui redarguere? Quod autem redargui, nonne ab ipso affirmatum est? Atenim in aliquo dum.

F 2

taxat

(c) C. 21. (d) C. 14. (e) C. 15. (f) C. 20. (g) C. 22. (h) C. 25. (i) C. 26.
 (k) C. 29. (l) C. 36. (m) Adv. III. pag. 62. (n) Ibid. (o) Medic. Part. Pract. c. de Hep. & ext.
 (p) Obs. Anat. (q) Adv. III. pag. 62. (r) Ibid. (s) Vid. Adv. III. pag. 38. (t) Ibid. pag. 62.

taxat casu, inquit, id volui affirmare? Num ego in omnibus affirmasse, dixi? Certe voces illas quadam, & posse, quæ in supra scriptis, & sic a me editis, leguntur, hoc nemini in mentem venire sinunt. Nunc vicissim attendamus, an qui immerito de nobis queritur, de eo nos merito hic queri possimus. Igitur inter Auctores quos pro le laudat, & quorum fere omnium, non nomina exiguo labore ex una Observatione Miscellan. N. C. (u) exscribere potuit, sic pleraque observationes non satis ad rem facere, animadvertere potuisset; tres quibus in primis nititur, mihi obicit *Olaum Wormium*, *Fernelium*, & *Danielem Prutenium* in *Miscellan. Curios. ex relatione Abrahami Baudæ Chirurgi Regii*. Si quo in loco, quærās; nihil, ut fere solet, præterea addit; propemodum ut hic quoque, quod passim feci, ipse debeam divinare, cum ego contra me in scriptis, aliquo sedulitatis, magno certe fidei testimonio, neminem fere, in rebus præsertim ejusmodi, laudare Auctorem solitus sim, cujus locum, summo cum Lectorum, & Provocatoris in primis cl. commodo, diligenter non indicaverim. Non est tamen cur de Wormii, aut Fernelii verbis hic multum laboremus, primum quia Provocator nihil aliud urget, nisi utrumque eorum nullam concomitantium eam quæ in ossibus mollietis erat, in liquidis morborum mentionem instituisse, quasi vero propterea ullum in liquidis morbum fuisse, negassent, aut non satis esset, si forte in morbi præcessissent. Sic Fernelius, cujus locus est de *abditis rerum causis* l. 2. c. 9., ex morbo tam mollia & flexibilia evasisse ossa, scribit; quem morbum nihil vetat, quominus fuisse in humoribus, si lubet, credamus. Deinde Wormius; quantum conjicio ex eo quem paulo ante indicavi, loco *Miscell. N. C.*; ossium mollietiem in puella a nativitate videtur observavisse; nos autem hic quarimus de ossibus durioribus, ad mollietiem redactis, non de cartilaginibus, fortasse nunquam induratis.

Prutenii vero, vel potius Baudæ observationem; quam Provocator satis superque indicavisse se existimat, cum *Miscellanea N. C.* (quasi hæc uno perpassillo libello continerentur) nominavit; ut nondum in ipsis neque memoriæ, neque tot Indicium ope mihi datum est invenire, sic facile in iis in quibus olim me vidisse memineram Th. Bartholini *Actis* inveni, quæ *Hafniensia* inscribuntur (x). Animadverti autem, ex hac observatione quidquid pro se facere videretur, id Provocatore exscripsisse; quidquid contra non modo oppugnare, sed penitus convellere suam sententiam posset, id omisisse, vel suaviter ut ipse diceret, mutilavisse. Mitto dolores vel maximos, mitto impotentiam omnium articulorum, cum ossa adhuc suam duritiem, & soliditatem conservarent, prægressam. Alia etiam mitto. Sed quæ subjiciuntur, prætermittere nullo modo possum: *Multi*, inquit *Observator, causam tam portentosi morbi inquirentes, scorbuticam saburram accusarunt; alii alias causas rimati sunt. Ego virus Venereum credo causatum esse hunc morbum, eo magis, quod certus factus fuerim, agrum olim ante tredecim annos Gonorrhœa virulenta per aliquot hebdomadas laborasse, & proci dubio male curatum fuisse. Hæc igitur præcesserant; & nobis tamen hoc exemplum præ cæteris fusc, & diserte producit ad manifeste evincendum, morbum locari in solido independentem a fluido, --- conceptibilem videlicet absque concursu fluidi? Hoc enim in in *Historia Hepatica* propositum erat, neque hic negatur, cum *compertissimum esse, dari morbos a solido non dependentes a fluido, ibi ista etiam observationum specie firmatum, & ostensum fuisse dicitur: Atenim quid, inquit, vitii liquorum aderat in illo Foresti Homine? Infantem voluit dicere natum cum brachio dextro a cubito usque ad humerum non tantum resolutum, sed omnino esse non**

coagulato, ut brachium instar lori in omnem partem flexibile flaccidumque concideret ita, ut in brachio a cubito usque ad humerum os abesse videretur. Ad quem sic natum Infantem accitus Forestus cum esset, intra tres septimanas curationem absolvit (y). Hic vero Infans quomodo ad rem pertinet? Num quia, ut cl. Provocator ait, *dextro excepto humero, cætera omnes, non solum liquida, sed & solida partes in eo sana erant, & ab omni vitio immunes?* Atqui Forestus de solidis cæteris partibus, excepto capite, nihil; de liquidis autem prius nihil memoria tradidit.

Num vero quia, ut ejusmodi ossium affectiones sape, ita hæc quoque sanata sunt per impostas ferulas, aut fascias, aut aluminosa balnea, aliæque remedia, non quidem liquidorum sed ossium vitium duntaxat respicientia? Verum neque suum illud sape a Provocatore probatur, neque, si ex Foresti curatione judicandum est, opportuna saltem victus ratio excludenda est, quæ in humoribus emendandis plurimum potest. Mater ipsa, inquit Forestus, (z) jam recte habens & bene valens puellum optime lallavit, & comoda victus ratione usa fuit, cibisque boni succi & optimi nutrimenti, iisque quæ & lac augmentare solent, UNDE quoque magno cum successu, etiam adhibitis remediis ad hoc aptis, puellus citius sanitatem consequutus fuit. Denique hisce omnibus prætermittis, num infantis hujus os ex duriore ad illam tantam redactum mollietiem fuerat? an potius ex quo mater inter initia gestationis in dextrum cubitum versus humerum prolapsa erat, indurari amplius non potuerat? Atqui disputatio non de hoc, sed de illo est.

96 Porro in eo quoque, quod secundo loco notaveramus (a), disputationem perhumaniter mutat. Contendit enim id quod nemo unquam negavit, *prolabente hepate, hoc est versus umbilicum descendente, umbilicale ejus ligamentum --- necessario pariter relaxari oportere*. At nos hæc ejus verba notaveramus: *ligamentorum hepatis omnium relaxationi debetur hæc affectio*. Aliud autem est, *ligamenti umbilicalis relaxationi prolapsu hepatis deberi*; Aliud in ipso hepatis prolapsu illius quoque ligamenti relaxationem consequi oportere.

Tunc ea relaxatio pro causa; nunc pro effectu habenda est. Primum notavi. De altero cur loquerer, nihil erat. Si ergo ullus esse Anatomicus poterit, qui ligamenti umbilicalis relaxationi deberi hepatis prolapsu, merito censeat; tunc illud quoque esse poterit quod Provocator affirmat, ut nostram secundam objectionem Anatomicus quilibet e limine comprimat. Tertium quod notaveram, illud erat, *felleæ vesiculæ perturbationem sape in cadaveribus occurrere*. Provocator cl. si tercentos fortasse, ut supra dixerat, vidit & examinavit folliculos felleos, cum unum, haud amplius, quantum hæctenus invenire possum, eumque erosione perturbationem deprehenderit; præclare liquis alius, sciat necesse est, ejusdem folliculi perturbationem non nisi rarissime in cadaveribus occurrere. Contrarium tamen defendit, vel potius ad hoc defendendum sat esse putat repetere e quibus citato loco varias ruptionum vesiculæ felleæ observationes eruevit, Bonetum, Hoffmannum, Benivenium, Salmuthum, Job. a Meekren, Fabricium Hildanum, Evertinum; tum qui in Tertia parte suo etiam loco adducuntur in censum. Hic quoque divine oporet, non modo in Auctorum eorum locis, qui in II. Parte laudati sunt, verum etiam in suo illo inveniendi loco, qui in III. Parte esse dicitur: Sed quis erit in III. Parte suus locus, quando ipse confitetur, se in hac scribenda, non in eum quem in II. ordinem, ut videbatur expectandum, sed in alium, variumque, --- abruptum, & miscellaneum --- perrexisse? Rerum Indicem versemus; nihil de *Cystis felleæ abruptione* invenimus, nisi quod in II. Parte

(u) A. I. 37. (x) Vol. III. Obs. 24. (y) Obs. Med. I. 17. Obs. 51. (z) Ibid. in Schol. (a) Adv. III. p. 13. 61.

Parte est. Ad Elenchum totius Opevis redire oportet, ut tandem aliquando (quis crederet?) inter Fluxum Hepaticum, & Biliosam Phrenitidem, suum istum de perruptione Cystis locum inveniamus. At si inde expungimus Georgium Bertinum, & Philippum Salmuthum, in II. jam Parte laudatos; duo tantummodo superadditi Auctores restant. Primus est Joh. Matth. Faber, qui Dec. II. Ann. IX. N. C. ex fellei folliculi ruptura sapius repentinam mortem fuisse consecutam enunciare dicitur. Sed revera unam dumtaxat, ejus rupturam observationem (h) producit, quam ab alio videtur accepisse, & hoc addit: *Ab ejus (Cystidis) ruptura pariter lethum extemporaneum vid. ap. Schenk. p. mihi 460.* Hoc nimirum est illud sapius; Schenkii autem nullum, quod sciam, ejus disrptionis profert exemplum præter illud idem (e), quod tamen ad repentinam mortem non pertinet, Georgii Bertini: Alter ex superadditis Auctor, fol. 190. quærendus, Cl. est Lentilius, qui tamen neque se observasse id scribit, & per conjecturam id proponit ex quo demum Provocator, Cystis felleæ rupturam infert. Ille enim, saltem in appendicibus anni 5. & 6. ephemer. germ. (adde omisissam a Provocatore Dec. III. & pag. 128.) per conjecturam loqui se, ostendit. Itaque tota hæc accessio quæ in III. Parte facta est, ad unam redit observationem, quæ, a quo habita sit, nescimus. In II. autem Parte plures quidem laudantur Scriptores, sed apud Bertinum una tantum observatio est, cujus Auctorem, quantum verba indicant a Schenkio (d), & Boneto (e) producta, ignoramus, ut illud etiam, quod cl. Provocator affirmat, an id a calculis fuerit ductum oppletibus. Neque pariter plura uno exempla, aut Observatoris nomen habetur apud Hoffmannum, si ille tamen est, ut opinor, cujus a Boneto (f) verba afferuntur; Nolter enim, quasi unus, & unius tantum Hoffmanni liber extaret, nihil præter cognomen proponit. Salmuthus autem (g), & Job. a Meekren (h) habitas quidem a se ipsis observationes, sed singuli singulas tradiderunt. De Boneto denique, Benivenio, & Fabr. Hildano hoc dumtaxat habeo quod dicam: Apud primum; quando perinde ac si non plura quam Benivenius edidisset, locus non additur; in Sepulchreto saltem, non alia adhuc invenisse me exempla vesiculæ a percussione, aut allisu disrptæ, quam duo illa, Salmuthi, & Hoffmanni: At nullum prorsus apud Benivenium, & Hildanum; quamvis apud hunc parte 4. obs. 45. casui suo similem extare scribat Job. a Meekren (i); apud illum vero cap. 110. simile quid legi narratæ a se observationi, indicet laudatus Hoffmannus. (k) Quorum hæc verba quomodo accipere oporteret. Provocator cl. intellexisset, si Benivenium, & Hildanum, ut par erat, antequam laudaret, inspexisset. Nunc autem cum vesiculæ a percussione, aut allisu disrptæ exemplum esse scripserit apud Benivenium; reapse in indicato hujus capite vesicula ne memoratur quidem, imo ne dissectio quidem cadaveris; pugnis tantum, quo stomacho cujusdam juvenis violentius impetito, homo interemptus est, memoratur. Pariter cum Provocator scripserit, ob impedimentum effluxus bilis, vel a ductus Choleodochi intus susceptione in cystim ipsam, exhibitum; ex quo ducti Canalis strangulatio, disrptæ vesiculæ casum afferri a Fabr. Hildano; hic revera in memorata observatione intestina quidem, & in primis tenuiora undique tam flava commemorat, ac si croco infecta fuissent; at vesiculam felleis non ruptam, sed omnino dumtaxat vacuam, cholidochum autem, non strangulatum, imo præter modum laxum & apertum fuisse, dicit. Quibus ex omnibus primum Lectoribus apparet, quantum auctoritatibus a Provocatore tam secure, & fidenter adductis credendum sit, cum Auctores, quorum nomina in magnifico illo Indice Historia præfigit suæ, ego vel aliud agens, & quali præ-

Morgagni Epistola Anat. II.

teriens, ostenderim ab ipso inspectos non fuisse: Deinde quod ad rem præsentem attinet, constat, omnia quæcumque aliquo modo indicata huc summo studio congestis, disrptæ vesiculæ exempla, ubi examinentur ad quinque admodum observationes redire, quarum tres quos auctores habuerint, ignoramus. Quem sane nimis exiguum numerum si cum scriptis omnium ad hunc usque diem apertorum cadaverum hiltoriis, quarum immanis, atque incredibilis copia est, comparemus; non video, qua ratione quisque videat, an ruptio vesiculæ felleæ SÆPE in cadaveribus non occurrat. Addamus enim quam alibi scribit aut a se ex erosione, ut diximus, aut ab aliis ex vulnere observatam, insuper quam nos apud Bonetum (l) animadvertimus; ne sic quidem effici potest, ut res oppido quam rarissima, & a plerisque exercitissimis Anatomicis nunquam visa, quasi tertio quoque die inveniretur, dici posset sæpe in cadaveribus occurrere.

97 In ea autem inconstantiâ, quam jure, quanto loco notaveram (m), defendenda nullis non artibus utitur cl. Provocator. Nam primum ad spirandi strangulationem crudeliter deductum hominem ab hepatis tumore, atque adeo brevi etiam suffocandum pingit, ut in hoc casu, morte videlicet alioqui imminente, apertionis lateris demonstraret necessitatem, perinde ac si omnino eadem vel tunc fuisset, cum sapius ipse in incremento tumoris ad hujusmodi incundam operationem exstimulabat Chirurgum. Deinde hujus ait intempesivam formidinem non a se, verum ab ipsa in cadavere inspectione aperturæ, ab ipsomet natura conatu tentatæ ad exantlandum humorem, fuisse redargutam, quasi vero illa inspectio per se voces emisisset, non ejus qui scriberet, hæc verba essent. Tum vero a natura plenam & certam externam apertionis indicationem ostensam esse per aperta sponte tumoris claustra; quasi ad meliceridis locum, ad hepatis verticem, Chirurgi ferrum adigi potuisset, atque adeo debuisset, per quem Natura ipsa non sine ægri perniciæ, morbosæ materiæ exitum molita est: quod si medicum aliud auxilium excogitari non poterat; certe illud quod diximus, non auxilium, sed perniciæ ægro fuisset. Cæterum quod ad suam inconstantiâ attinet; poterat certe ex iis quæ in genere præcipue indixerat contra istiusmodi auxilium, aliquid in singulari casu, & secundum circumstantias varias excipere. Verum enim vero num excipit, qui quasi nihil unquam contra præcepisset, nihil præsentanei periculi fuisset, tam cupide istius tumoris incisionem urtisse se ostendit? Atque adeo num excipere potuit, cum meliceridem ad hepatis verticem fuisse, fateatur, cum exterior quidem intumescencia etiam foret, vel potius appareret, sed non parva admodum, non in acutum fastigiata, non pus candidum data, non tandem ita cum latere conglutinata, ut, incidendo, materia per abdominis cavum effusa contenta viscera non præfocaret, quæ verba; quamvis illa quæ profert: Cito lethalia sunt hujus generis apostemata, & subitanam sæpe necem afferentia & cat. continuo sequantur; tamen ab iplo tacentur, a me autem non omittuntur, ut intelligat, me in prælicis rebus ita delectari, ut nunquam tamen Celsi (n) monitum contemnam: esse prudentis hominis --- non subire speciem ejus, ut occisi, quem fors ipsius interemit. Nam abscessus jecoris eo ritu curati non tot denique visi sunt, quot ipse existimat; certe Nic. Tulpium, a quo in primis id visum esse dixerat, asserre locum potuisset, quem ego invenire necdum potui. Atque ut melius intelligat quibus ego in prælicis rebus delecter, sic habeat: longe pluri a me fieri Medicos qui esse malint, quam videri; & rogari, quam ambire: qui plus in diligenter observando ægros operæ, quam in Canones præscribendo consumant: qui Hippocratem re magis, quam verbis imitentur:

F 3

qui-

{ b } Pag. 460. (c) Obs. Med. I. 3. ubi de Vesica Felle. (d) Ibid. (e) Sepulchret. I. 3. S. 8. Ob. 35.
 { f } Ibid. I. 2. S. XI. Obs. 42. (g) Ibid. I. 3. S. 16. Obs. 10. (h) Obs. Med. Chir. c. 46. (i) Ibid.
 { k } Loc. cit. (l) Sepulchret. I. 3. S. 14. Obs. 3. n. 4. (m) Adv. III. pag. 63. (n) De Med. I. 5. c. 26.

quibus *usui frequentius sint simplicia illa medicamenta*, non uno in jusculo tredecim, quinimo duo & viginti, si Diis placeat, incoquere remedia soleant: qui in aliorum observationibus producendis tantam fidem, ac diligentiam adhibeant, ut vel ex hac quantam in propriis habendis, & conscribendis præstiterint, satis perspicere possimus; qui tamen Hippocrati jure meritoque plurimum tribuant, non tamen contendant, (*) Medicinam nihil ab Hippocratis ævo ad nos usque profecisse, præsertim cum paulo post, non sine manifestissimæ inconstantis nota, suspicere cogantur, Mercurialem, Martianum, Bagivium, Sydenhamium, Duresum, Mercatum, Cratonem, quos inter; ut alios, cunctis longe notissimos, fileam; cur Hollerium, Jacotium, Ballonium omittant, non video, sane aliquo ex memoratis majores, neque ab iis, quorum simiam inepte agunt, prætermisissos. Sunt alia præterea multa quæ in vero Medico requirantur, quæ siquando a me impetrare potero ut III. *Historia Hepatica* Partem perlegam, sciscitantique indicabo. Neque me pro vero propugnantem istud jure abstergere poterit, quod ei Parti præfixit, Hippocraticum initium libri de *Arte*, post quod, tanquam post *Ajaceis clypeum*, latere se posse sperat, Quid vero? si forte ex eo clypeo mox in extrema Epistola gladium efficerem, proferens in medium Hippocratis verba, quæ ab ipso ibidem omittuntur, per eaque insuper, si esset opus, ostendens: *siquis verborum inhoneſtorum arte ad ea quæ ab aliis inventa sunt, confundenda promptus fuerit, nihil quidem jure corrigendo, si quis, inquam, id fecerit; eum qui in — artes hoc modo irruerit, ab aliis quibus hæc curæ sunt, quorumque id interest, & præstare hæc poterant, fuisse, auctore ipso Hippocrate, prohibendum.* Sed nunc, hæc omisissis, ad reliqua, olim in II. Parte notata, rediamus.

98 Tandem aliquando ad objectionem pervenimus, cui suas inesse vires, Provocator el. non diffidetur. Hæc quinta est; in qua palmarem illum errorem perstrinximus (o), quo *Atheromatia*, & *Steatoma* definitiones inter se fuerant permutatæ: Quid queris? In miseros amanuenses, qui suam dicere causam non possunt, gravissimum hoc erratum transfero, quasi hic de verbo pro verbo, non de definitione pro definitione perperam inter alienum tuum nomen, tum exemplum conscripta ageretur. Quæ excusatio tam ab omni veri similitudine ipsi qui utitur, visa est esse remota, ut parum huic fidens novam quandam & inexpectatam communicatur defensionem, sibi que ab uno ad alterum graviolem, ut sit, errorem transitum pareat. Interea, inquit, neque hunc errorem in nova hæc nostre *Historia* editione emendare curavimus.

Cur, quæso? Primum, inquit, ut intacta illa omnia candidorum Lectorum arbitriis plane dijudicanda supersint, quæ a nostro Censore summo studio petuntur, atque objurgantur. Sed quomodo hoc vere spectare potuisset, nisi contra atque contendit alibi, has duas Partes nondum typis habuisset descriptas, priusquam nostram *Censuram* videret? quæ num summo studio parata sit, alia demonstrant quæ in istius ipsius Animadversionis examine, minus olim animadversa, vetera ejusdem errata notavimus: num vero ipse intacta illa omnia, ut hic quoque confirmat, reliquerit, & satis antea visum est, & infra videbitur. Sed alteram cur hunc saltem locum non emendaverit, causam attendamus. Secundo, inquit, quoniam error hujusmodi est, ut vel sibi plane relictus lectoris tironibus, aut Clinici officere vix queat: Quum revera in praxi hætenus recensendus sit nemo, qui *Atheroma*, & *Steatoma*, tumores ambo folliculatos — ipsa curationis ratione haudquaquam dispares, — recte, & dilucide internoscere didicerit, aut edocuerit. Scilicet hoc relinquebatur, ut, ne se illo sal-

tem in loco erravisse, confiteretur; miscere omnia, & turbare contenderet, ac tot Medicinæ lumina, Galenum, Paulum, Aetium, Tagaultium, Ingrassiam, Falloppium, Paræum, Forestum, Fabricium ab Aquapendente, Barbettum, atque alios, quorum neque nomina, neque loca indicare necesse est, cum omnibus notissima sint, aut deceptos ipsos esse, aut nos decepisse, obtruderet, cum de duobus istis tumores vel internoscendis, vel dispari modo curandis diserte docueret. Non me quidem præterit, ante illos omnes, Cellsum (p) scripsisse, hos tumores mediocres differentias habere, — neque diverso genere curari: tum quid intus habeant, ut conjectura prælagiri posse; sic ex tota cognosci, nisi cum ejecta sunt, non posse; tamen ipse quoque aliter Chirurgum rem gerere oportere monuit in *Steatomatis* curatione, neque signa quibus hoc coniceretur, omisit, nec, quod caput est, nomina tamen ita miscuit, ut quod alii omnes *Steatoma*, id *Atheroma*, & quod *Atheroma*, id *Steatoma* sine maxima rerum perturbatione, atque *etymologia* ignorantie, vocari posse, innueret.

99 Quod autem sexto loco notaveram (q) in generalibus viscerum abdominis obstructionibus, quemvis legitime affirmare posse, primogenitam fuisse obstructionem hepatis; id me jure notavisse, ipse probat, cum eodem in loco scribat, hoc ordinario contingere, & difficillime rem aliter evenire. Ex hisce enim sequitur, interdum igitur id legitime affirmari non posse. Septimo loco illud reprehenderam: præcipuam ad vitam animalis facientem secretionem biliosam esse. Ipse vero quid mihi velim, intelligere se, negat, quum nullum, inquit, vel minimum animal, terrestre, aquaticum, amphibium, volatile, insectum & cat. hepate, bile, ejusque pro vita munis præcipuis, secretionem destituatur. Verum ego qui non omnia animalia dissecuisse me, fateor, neque in vel minimis hæc satis videre potuisse, istis universalibus, securissimis pronuntiatis ipsi perlibenter relictis, gravem ipsi auctoritatem hoc quoque loco opponam, suam. Alibi enim affirmat: *bilis, succioque pancreatici in æconomia animali usus a simplicibus assignatos, commodos quidem esse ad vitam, non autem necessarios: & paulo post: ex forti obstructione, Scirrbo, aut alio vitio quocumque, jacente in animali jecore tanquam si non adesset, seu impedita in eodem bilis secretionem, indeque & dispensatione ad duodenum, affectos sæpe hoc ritu homines vitam aliquamdiu, imo apparentem & sanitatem protrahere.* Deinde adversus objectionem ultimam advocet jam quantum potest, flatum furiosum, & flatulentum ambulonem, & si quid est nominum horribiliorum; non facile illud vetustum flatibus in animalibus imperium restituet, ut libere per universi corporis ambages celerrimeque expiari possint.

100 Restant quæ ex Lancisiana ad Provocato-rem ipsum Epistola animadvertimus. Ea, inquit, commentitia pleraque esse. Quæ responsio an vere commentitia ipsa sit; quæ continuo subjiciuntur, commonstrant. Se non invenire ait in illa Epistola, „virum gravissimum *Historia Hepatica* perlecta, diserte ea ipsa affirmare quæ in hac negantur. Non est opus ambages quærere; ea quæ sint, satis superque significavi; indicavi paginas, columnas quas vocant, non omisi; ut, si ipse el. Provocator nolit, at alii omnes; tum ea, tum cætera quæcumque dico, & quatenus dico, possint videre atque invenire. Illud vero in ista II. Editione ego quidem neque video, neque invenio, quod tamen ut a me notatum, secundum ea quæ sæpius jaçantur, nullo modo prætermitti debbat, Responsum videlicet Lancisianæ Epistolæ in prima editione tum subjectum, tum ex parte antepositum. Illud ipsum cum iis quæ in *Adversariis* in eaque Editione scripta sunt, deinde cum

(*) Præfat. nov. Edit. Hist. Hep. (*) Adv. III. pag. 65. (p) De Medic. l. 7. c. 6. (q) Adv. III. p. 63.

cum iis quæ ad XXI. Animadversionem, vel potius ad huc præposita supra adnotavimus, conferri volumus. Sic enim patebit, num a Cel. Lancisio improbata tueri potuerit, an potius tum in eo Responso, tum præsertim Cap. IX. & XV. Part. I. hujus Editionis coalitus sit unum ex potissimis suis commentis extenuare, atque invertere, & denique nugæ appellare, atque ab hoc impofterum excutiendo misterio se absenturum polliceri. Sic opinor, agens, non obscuram ab Lancisio approbationem nactus fuerit. At si perperam Responsum illud omisit; recte fecit quod Amplissimi Viri Epistolam non omisit, quæcum ea quæ nos animadvertimus, ipse autem hic negat, conferri facile possint. Nam Lancisius a placitis, inquit, nostris dubitanter recedit, imo vix adversus duo
 1152 --- dubitare videtur. Lancisius autem diserte scripsit: duo illa, a te proposita, in quibus totam explicanda rei rationem posuisti, mihi NULLO PACTO probari possunt: & paulo infra: in hoc sane diligentem, soleremque anatomicum hæere minime decet, qui non artefallis iconibus, sed natura exemplaribus duci debet. Præterea cl. Provocator videre se, negat, in Lancisii Epistola, Malpighii, aut Lymphaticorum vasculorum, non in extima solum superficie capsula subsistentium, ul- lam mentionem institui. Ego vero sic in Adversariis animadverteram (r): „ Non credit Lancisius, nihil in hepate Malpighium nisi nomen glandularum innovasse, sed veras glandulas, veros glandularum folliculos adhuc agnoscit. Videamus an agnoverit. Certe inter ea quæ paulo ante protulimus, Epistolæ verba, diserte & sine ulla dubitatione locutus est de hepatici corporis glandula, --- de communi, inquam, loco, seu glandularum folliculo, qui ad spheroidem, vel ovalem figuram accedit. Qui sic loquitur, num hos folliculos non agnoscit, & si hos folliculos agnoscit, num præstantiam, & veritatem, contemptæ a Provocatore, Malpighianæ hepatis anatomix non fatetur? Illud deinde animadverti: Non credere Lancisium lymphaticæ vascula, in extima solum superficie capsula, subsistere, sed censere lympham, quæ antea bilis particulis intermixta erat, absorbere. Hoc vero censet, an non, alia haud procul
 1153 insequentia ejusdem Epistolæ verba satis indicant: partes, inquit, bilis sibi mutuo adhaerescere coguntur, cum subtilis lymphæ, quæ illas in vena porta solvebat, agitabatque, tam per insensilem transpirationem, quam per sensilem in rorifera vasa derivationem, ab iisdem recedit, ubi in ductus biliosos confluit, atque aggregantur. Si ex hoc igitur loco recedere a bilis partibus lympham in rorifera vasa, censuit; certe hæc in extima solum superficie capsula subsistere, nequaquam credit. Itaque in iis quæ ex Lancisiana Epistola adversus cl. Provocatore animadvertimus, nulla; non modo non, quod ipse scriptitaverat, pleraque commentitia sunt; ne illud quidem quod illam incredibilem, ut Lancisius solebat, humanitate scriptam diximus; satis superque hoc comprobant loca quæ Provocator ex ea producere non omisit, hæc facile nimirum inveniunt, ac videns, qui reliqua illa invenire, ac videre se, negat. Verum ei summæ atque adeo, ut vere diximus, incredibilem Tanti Viri erga se Humanitatem ut responderit, mox videbimus.
 101 Nunc pauca quæ in calce hujus Animadversionis cl. Provocator subjicit, sunt inspicienda. Et primum in meam cum Præcl. Mangeto disputationem se intrudit; sed frustra. Nam tametsi Hepaticæ Tabulæ, hæc novæ Editioni adjectæ, ejusmodi essent, ut unæ pro omnibus, iisque in primis quas ab Incomparabili Ruyfchio Mangetus sumpsit, poni potuissent; non hinc tamen sequeretur, eam de qua tunc loquebar, Hepaticæ Historiæ Editionem, cujus vitia atque defectus alienis Tabulis, & quæ ex Tabulis eliciuntur, observationibus, ipse Mangetus necessario corrigere, ac supplere debuit, talem fuisse, ut idem scribere jure meritoque potuerit, omnia in ipsa summa æquâ confecta nobis occurrere, nec esse quod aliquid pro Hepaticæ plena descriptione post eandem desideraretur. Quod autem Provocator cl. sibi gratulatur, se de Hepaticæ Re jam ad unguem perduxisse Vindicias, ut jam alias omnes, quæ reliquis Operibus suis medeantur, --- exequi protinus possit, atque evulgare; duobus omnino monitis videtur egere, altero ut si melius ceteris quam Historia Hepaticæ mederi non possit; videat, ne si, ut Celsus ait, (a) est prudentis hominis, eum, qui servari non potest, non attingere, imprudentissimi sit, morbum insuper medicamentis augere; altero ut prius tamen has primas de Hepaticæ Re vindicias revera ad unguem perducatur, deinde ad reliquas aggrediatur. Neque enim quæ vindicanda suscepit, vindicare potuit, sed novis erroribus cumulavit, & multa præterea sunt quæ ne vindicare quidem conatus est, sed vel convictus abiecit, vel quasi facile defendenda Lectioribus reliquit, vel etiam suaviter dissimulavit: ut quæ de venæ portæ munis duo perperam dicta notavimus Advers. III. pag. 39. ut tot illa quæ XXI. Animadversione perstrinximus: ut pleraque pag. 43. 44. 45. redarguta: ut nonnulla quæ pag. 48. attinguntur: ut alia demum, quæ reprehendimus pag. 49. & 50. ex quibus tamen ultimis cum ipse quædam alias se vindicaturum promiserit, vel nobis silentibus, omnes perspicunt, num Historia Hepaticæ Vindicias, ad unguem perduxerit, sicuti ex primo hoc in re selecta, & ab ipso diu versatissima, toties inter suos jactato, ac promisso conatu quid de reliquis existimandum sit, vident, & eo magis vident, quod quæ reliquarum Vindiciarum specimina subinde elegit, quæ huc potissimum afferret, ea quam levia, infirma, vitiosa sint, non difficile est judicare.
 102 Quod reliquum est, minime video, qui confidat illa omnia, & singula, quæ in his --- scripta hætenus sunt, neque ultra sua hujus Hepaticæ Historiæ institutum, neque ultra ingenuam, & honestam ejusdem defensionem prolata esse, probos quoslibet, atque prudentes Viros intellecturos fore. Ne enim hic memorem quæ de Utero, atque Urinaria Velica ultra institutum admiscuit, & tandem aliquando, quantumvis invitatus, ad superiorem, quam huc distuli, XXIV. Animadversionem transeam; quid tandem illa ad Hepaticæ Historiæ institutum pertinebat? Quid enim addit? quid defendit? quid docet? Nonne crambem recoquit primum, & in importuna non modo satis superque propositarum meditationum, sed toto præterea celo a priore illa quæ unice adversus Animadversiones meas defendenda erat, sententiâ suâ discrepantium, recensione versatur? Deinde si priores illas paleas, & tricas suas, aridas quidem, sed tamen a Præcl. Mangeto propositas, sic trituravi, ut hoc saltem Litterariæ Reipublicæ emolumentum emerferit, ut non modo omnes, sed Auctor ipse nugæ esse constiteatur; num propterea in aliis, atque aliis, quas non jam Præstantissimus Mangetus, sed ipse proponit, trituras me bonas horas perditurum, sperare potuit, eoque descensurum, ut secum, quod nondum feci, metiri ulnas post hæc præsertim meditarer? Si ergo neque hoc adeo facile sperare debuit, & illud primum cum alienum a priore disputatione est, tum prorsus supervacaneum; quoniam, quælo, animadversio ista redit, aut quid in ea conscribenda spectatum est, nisi id quod neque ad Hepaticæ Historiæ institutum, neque ad ingenuam, & honestam pertinet ejusdem defensionem? Horresco id referens, quod ipse non horruit facere. Quis enim honestus, ac bene institutus homo ignorat, quam rigide, salubriterque Honoris disciplina cautum sit, ne præteritarum verum memoria iterum evolvetur, postquam sœdere pacis inito, sancta eas pressit oblivio? Ipse
 F 4 vero

(r) Ibid. (a) De Medic. l. 5. c. 26.

vero iterum evolvere non reformidat, atque ita evolvere, ut scripta, ut facta, ut rerum ordinem invertere conetur, & quas ob res mihi olim ultro satis fecerit, ob easdem me, si Diis placet, objurgare, & criminari non dubitet. Hoc vult, hoc agit, huc illa apertissime spectat Animadversio.

At si in cæteris, ut hæcenus ostendi, omnia quæ scripsit, ejusmodi sunt, ut me docti cujusque judicio respondere necesse non sit, in hæc certe ea scribere non dubitavit, ut jam, honesti cujusque judicio, nihil ipsi debeam ullo in genere amplius respondere. Atque adeo hic ego scribendi finem facerem, nisi ad te, hoc est primum ad me alterum scriberem, deinde ad Virum cum cæterarum, tum præsertim Disciplina Honoris consultißimum, quocum omnia idcirco communicem necesse est, ut siquid forte in mea causa ipse falleret, tu pro Tua summa & Prudentia, & Benevolentia me docilem, ut nosti, hominem, & meo in gravioribus præsertim rebus consilio diffidentem, tuo regere, & juvare possis. Id ut facilius præstare queas, rem Tibi, quemadmodum gelata est, summa cum fide ex ordine exponam. Quamquam enim tibi jam magna ex parte nota est, mihi autem qui in omne tempus de ea me taciturnum receperam, gravis supra quam credi possit ac difficilis est ad narrandum; tamen neque tu optimum, ut solitus es, mihi dare consilium posses, si quid forte in re de qua confuleris, adhuc ignorares, & ego (quod tu planius infra perspicies) jam omni promisso, receptoque solutus sum.

103 Cum *Hepatica Historia* Auctor ad me datis A. 1711. litteris amicitiam quaesivisset meam, cumque ego ipsum, ut Amicum decet, diligere, atque adeo colerem; in me fecit quod neque ego, neque tu in ignotum hominem faceremus. Quot ad illud tempus *Anatomicas Figuras* edideram, in tot, ne una quidem vel minima excepta, censuras suas, me inscio, imo ne suspicante quidem, in magno atque expectatissimo Præcl. Mangeti Theatro edendas, Genevam misit. Negatne ipse horum quidquam? Nihil pro-fus. At hoc dicit: *sane putavi semper, & putabo, liberum esse cuilibet in anatomicas res insudanti, ea quæ non tam diverse ab aliorum descriptionibus, quam tute, & constanter observaverit, in publicam utilitatem sincere producere.* Quam neque tute, neque constanter ipse observaverit, non est hic ostendendi locus; satis hoc est in *Adversariis* demonstratum. Sed hic singamus, & tute, & constanter observavisse; cur me pro amicitia non ante admonuit, quam ederet? cur in censuræ modum edidit? cur nihil tale in tot aliorum Figuras quas illa in Theatro sciebat esse proponendas, edidit? Ita enim tandem *liberum est cuilibet, discrepantes suas observationes edere, dum non in Amicum, nihil ejusmodi promeritum, nec opinantem, aut si in Amicum, certe non in censuræ modum, aut si in censuræ modum, certe non eo loco, ut omnibus parcere, in Amicum dumtaxat insurgere videatur.* Quid aliud est amicitia injuriam facere, si hoc non est? Quanto autem magis est, si quæ in neminem honestum hominem licet, ea in Amicum edantur, & censuræ in Amicum susceptæ, in litteraria provocatione non subsistant, sed in longe aliud provocationis genus excurrant? Quod cum in ejus adversus me tam solemniter editis Animadversionibus omnes perspicere, ut neque dissimulare possem, neque negligere; enim vero, quamvis ægre ferens, & prope invitatus, necessario coactus sum mihi ipse non deesse, eaque in Alteris, Tertisque *Adversariis*, ut nosti, scribere quæ istiusmodi provocationi postulabat, in proximis autem; sic enim rerum ferebat ordo; illa me continuo editurum polliceri quibus sigillatim omnia, quæcumque ego in meas dumtaxat, quod levius est, observationes, sed in meam quoque, quod multo gravissimum est, fi-

dem, & existimationem intorta fuerant, evidentissime refellerentur.

104 Jamque ego omnia ad editionem parata habebam, cum tandem aliquando expergilici homo, & ad se redire visus est. Fateri jam cepit, justam mihi esse causam, ob quam de se quereretur; quandoquidem ipse in suis animadversionibus quibusdam esset usus loquendi formulis, neque mihi debitis, neque sane a se bene animadversis: quod editæ hæc essent, se ægerrime tulisse: imo et si Illustrissimo Lancisio videri posse speraret, me abunde mihi de se in meis *Adversariis* satisfecisse; in super tamen memoratos animi sensus, quibus mihi satisfieri posset, ad Amplißimum eundem Præcilem scripsit, ut hic eos vellet mihi afferre, & si referre existimaret, typis etiam vulgandos permittere in ea Epistola in qua ad ipsum confugiens, rogavit, ut suam cognoscere causam non gravaretur, in qua illum, quod ad se attineret, plenissima auctoritate arbitrium constituebat. Cognovit Arbitrè causam; tantumque abfuit, ut ego abunde mihi de Provocatore in meis *Adversariis* satisfecisse, Arbitro videretur; non modo mihi eandem mihi Epistolam, ut ante *Adversaria* IV., quemadmodum factum est, eam typis vulgarem, sed ut omnes intelligerent, quid ipse in ejusmodi causa censuisset, suas ibidem vulgari a me insuper voluit Epistolas duas, in quarum altera, ad Provocatorem scripta, hæc posuit: *Nemo, amicissime Bianchi, Te perpetuam cum optimo Viro pacem voluisse crederet, si ACTA cæterorum IMPROBANDA defenderes; in altera autem, ad me data, dilerte scripsit, jam pro certo se habere, me consueta benignitate, JUSTAS licet, SEVERIORIS Apologia causas magnanimo silentio prætermitturum.* Itaque ego, quem nunquam, ut Tullius (a) ait, *penitebit mortales inimicitias, sempiternas amicitias habere, Viro Amplißimo, & de me, siquis alius, optime merito, enixe petenti, ut par erat, continuo annui, atque ita severioris Apologia causas cæterorum justas prætermisi, ut omnia loca ad istas formulas spectantia, quasi ea nunquam scripta essent, ex tunc edendis Adversariis deleverim, meaque præterea sponte hæc (b) a Cel. etiam Viro, cujus ut nomen, & doctrina, ita integritas, ac prudentia omnibus, in primis autem mihi, eidemque Illustrissimo Lancisio probe cognita erat, ac spectata, diligentissime expendi voluerim, ne mihi forte, tunc ægro præsertim, aliquid contra ac recepissem, atque omnino vellem, elaboretur.* Quod consilium magis ipsi, ut video, quam mihi necessarium, si Provocator ut minime ignorabat, ita sequi voluisset, neque communium Amicorum sincera de hoc monita, ridere maluisset; non eo præcipitem ruisse, omnes mirarentur, unde se recipere nunquam possit. Sed hæc ipse viderit. Mea certe illa de quibus coeperam dicere, tria postrema *Adversaria* cum Lancisio denique edita considerasset, in litteris quarum initium est: *Cum primum xi. Kal. Augusti & cæteris ad me datis A. 1719. III. Non. Sept. hæc scripsit: De Tuis vero Adversariis dicturo multa simul, omniaque egregia, & singularia, postremis potissimum tribus, mihi offeruntur. — Video admiror-que — magnam in utroque Adversario refellendo, tuisque doctrinis propugnandis animi moderationem.* Perdifficile siquidem est, amicissime Morgagni, dum bonam causam adversus oppugnatores tuemur, id neque cum acri contentione efficere, neque a rella sapientia via quidquam desistere; rarum quippe est, lacessitum lenem, humanumque se præbere. — De humanitate vero, ac moderatione Tua in postremis potissimum *Adversariis*, non est ut quidquam addam, quandoquidem vel obiter eadem perlustranti ubique observantur lenitatis, ac modestiæ tua argumenta. En quomodo ego Arbitri, ab ipso Provocatore electi, judicio steterim. En quomodo, fœdere pacis inito, superiora omnia, quibus

quibus acris lacessitus fueram, altæ, ut honestum hominem decet, oblivioni mandaverim. Neque hoc satis mihi fuit; Amici etiam, & benevolentis erga Provocatores officia præstiti. Testantur id ejusdem Arbitri verba in litteris quæ incipiunt: *Tenendo io, die XI. Nov. 1719. ad spontaneam commendationem meam sic rescripta: Lodo intanto, che VS. Illma lo ajuti (il Sig. Dr. Bianchi) quanto più può, ed io non mancherò alle mie parti, eziandio per incontrare il di lei buon genio.* Ab eo autem tempore quemadmodum meam fidem, Amicique officia præstiti, ut cætera omittam, primum scripta alia ostendunt mea, quæ nullam præteritorum memoriam redolentia, Lancisio jam mortuo, tum emili, tum per Virum Præstantissimum Jacobum Cicogninum Regium Medicum, & Consiliarium amicissimis verbis meo nomine Provocatori reddenda curavi. Deinde Præstantissimus idem Vir, itemque; ut duos pro omnibus memorem; Celeberrimi Collegæ mei Antonius Vallisnerius, & Cæsaræ Medicus Cubicularius, & Joannes Polenus, Marchio, ex assiduis illis epistolis, hi autem sermonibus meis satis superque perspicere potuerunt quam mihi jugiter, fideique constiterim.

105 Ipse contra quo plerumque animo adversus me fuerit, non obscure indicavit, eo præsertim e vivis sublato, cujus reverentia, & metu in officio contineri videbatur, Lancisio. Non est opus quæ aut Bononiæ, aut Augustæ Taurinorum de me dixerit, scripserit, credere se, ostenderit, commemorare, quando Bononiæ A. 1720. in ea, quam ibi unam publice habuit, sed non sic edidit, Oratione se cohibere non potuit, quia me nihil ejusmodi meritum, indignæ ferentibus bonis omnibus, oblique perstringeret. Verum hæc in præsentia omittis, ad majora de quibus cœperam dicere, confestim veniamus. Jam illa ipsa non dubitat commemorando renovare, quorum omnium memoriam omnem sublato funditus, ac deletam esse oportebat. De illis ipsis audent apertissime verba facere, atque ita facere, ut res prorsus mutet ac rerum ordinem invertat. Principio, in illis suis Animadversionibus, injurio dicendi genere nunquam, si ipsum audiamus, usus est. Sibi tantummodo excidit in unica ex his animadversionibus lepidum unum, aut alterum verbum, ex quadam revera juvenilis tunc animi hilaritate. Quid, si ipse in ea quam edidimus, Epistola, cum suam Lancisio causam exponeret, utrosque non esset, me a se provocatum fuisse illis formulis, iisque præsertim, quæ in PLURIBUS locis ejus animadversionis occurrunt, quam in III. meam Tabulam scripsit? Nunc nihil est, nisi unum, aut alterum verbum, idque non injurium, sed lepidum ex quadam juvenilis tunc animi hilaritate. Utinam res ad hunc se modum habuisset. Dici non potest, quanto melior ejus causa fuisset, si nihil debuisset apud Lancisium nisi leporem, & juvenilem tunc, cum scripsit, hilaritatem defendere. At cur de lepore, & hilaritate in ea Epistola ne verbum quidem præsertim cum de ea qua scripsit, atate aliquid innuere conatus esset, videlicet ex quo primum mea I. Adversaria in illam Urbem allata sunt, res illas in suum dumtaxat usum adnotavisse. Eas animadversiones cum ita scripsisset, nunquam deinde amplius inspexisse. Pluribus exinde annis elapsis, ne relektas quidem, Genevam misisse. Quæ tamen quam vera sint, cum alia commonstrare possint, quæ nunc prætereo, tum illa demonstrant, quod in ejus Animadversionibus semel atque iterum (a) de Terræ, ut jam mortuo, verba fiunt, qui anno saltem 1714. adhuc vivebat (b): quod postquam illa cuncta jam scripserat de Veticæ urinaria quæ in ejus Epistola leguntur die 1. Novembr. ann. 1715. ad Præcl. Mangetum data, & ab hoc sui Theatri Tomo I. edita, invisa

adhuc sibi esse testabatur (c) ea Adversario. I. folia, atque adeo illam ipsam paginam (d), in qua de Linguae Foramine ea scripseram quæ in ejus Animadversionibus (e) carpuntur; quod in his diserte scribitur (f): *Sed hæc omnia evidentius demonstrantur (in suum videlicet dumtaxat usum hæc, atque alia ejusdemmodi adnotabat! illudque præsertim quod in alia Animadversione est (g): præstat jam nostras hujus anni super hæc re observationes quædam etiam extensione evulgare.)* Sed hæc omnia evidentius demonstrantur per nuperrime evulgatam Dissertationem Epistolice, cui titulus „*Ductus Lacrymales Novi.*“ eam autem Dissertationem evulgavit vergente A. 1715. Ex hisce igitur cunctis præclare constat, quo demum tempore aut scripta, aut certe auctæ, non modo inspectæ, & relektæ, fuerint illæ Animadversiones, A. 1716. editæ. Si autem eo quod indico, tempore quo maxime amicitia nostra vivebat, quartum jam supra tricimum agebat annum; quis locus juvenili tunc nimis hilaritati in eo præsertim homine esse poterat qui sibi nunc in anatomicis dissectionibus, atque anatomicorum librorum lectionibus jam prope consensisse videatur? Vel si sua nihil aliud quam lepida verba esse contendit, juvenili tunc hilaritati condonanda; cur non eadem mecum indulgentia utitur, quem præ se adeo putat juniorem, quod anno insequenti tum eundem fere agens annum, tum provocatus, quod fatetur, II. & III. Adversaria conscripserim?

106 At qui sibi parcat, tristem mecum severissimi Patruī personam induit. Mea verba, si ipsum audiamus, indecentes sunt rerum, atque verborum translationes, indecentia, inquam, inter maturos, honestos, atque in dignitate (ut unquam, tandem aliquando) repositos viros scenica dicta, --- offensiones, atque nimis absona dicitia, --- sonora convicia, --- asperissima dicitia --- cum quibus nullo videlicet modo æquiparanda illa sint adhibere a se loquendi formula, sive lepidum illud unum, aut alterum verbum ex quadam juvenilis tunc animi hilaritate. Miserum me, qui obstrictam Lancisio fidem, quamvis post ejusmodi alterius facta solum, liberumque me censeam, servare tamen quoad possim, vehementer velim, neque eas formulas proferre, quas nunquam me spondi commemoraturum; miserum, inquam, me, si illæ Animadversiones non extarent, aut quibus me formulis potissimum provocatum esse, censuerim, non aliqua ex parte intelligent omnes, tum ex pene ultimo versu meæ in II. Adversaria Præfationis, tum ex Responsionis ad Lancisium meæ, quam Adversariis IV. præxi, capite secundo, & tertio! Uique adeo, sine ulla prorsus causa, ab eo qui mihi se amicissimum profiteretur, repente provocatus, quid demum continuo in II. & III. Adversariis reposui, quod ex æquo illis omnibus formulis responderet? Quatuor quæ sibi gravissima visa sunt, selegit Provocator ipse specimina, quorum tamen num ullum sit quod mores, hoc est voluntatem ipsius aperte lædat, tu pro Tua eximia in ejusmodi judiciis Prudentia, satis vides, præsertim cum primum ubi ipse indicat, non inveniat; ubi ubi autem sit, non unam habeat interpretationem; alterum, hoc est Archipoetam non ipsum quidem esse dixerim, sed eas locutiones Poetam magis, vel potius Archipoetam quam Anatomicum decere; tertium in ipsum dictum esse, convincere nemo possit; quartum denique non meo, sed amicorum judicio fuisse positum, sic ab omnibus intelligatur, ut ita intelligi, sine ulla dubitatione confirmare ego quoque potuerim; confiteri autem; qua satis impropria formula Provocator nunc utitur; neque potuerim, neque debuerim, neque adeo unquam voluerim. Quæ cum ita sint, idem confidenter admodum, qua satis propria hic formu-

(a) Vid. Mangeti Theatr. Anat. Tom. II. pag. 32. (b) Vid. Ancel Suite & car. pag. 226. (c) Pag. 421.
(d) 4. 1. Edit. Advers. I. (e) Theatr. cit. Tom. II. pag. 436. (f) Ibid. pag. 379. (g) Ibid. pag. 379.

formula utitur; profecto scribit: *Quale de hoc mordaci acerbissimoque stilo apud Transalpinas sapientissimas Academias, totque exteros prudentissimos, doctissimos Viros judicium fore putabimus? Num istis in hoc decantata illa per omnes aetates Italorum scriptorum gravitas, nam moderatio, num saltem publica utilitas elucebit? Verum enimvero (b)*

Quis tulerit Graecos de seditione querentes? Scilicet sapientissimi illi Viri ignorant, quae nos pueri ex Terentii Prologis edidicimus (i)

--- *si quis est, qui dictum in se inclementius existimavit esse, sic existimet,*

Responsum, non dictum esse, quia laesit prior. ---

(k) *Hic respondere voluit, non laesere.*

Benedictis si certasset, audisset bene.

Quod ab illo allatum est, sibi id esse rellatum putet.

At benedictis, inquit, certavi, cum quibus locis de me amplius conqueritur Censor, his sane plures ingenue laudes eidem intexerim. Quid aliud hoc est, nisi eidem homini sinistra blandiri, cum dextera vulnus infligas, & deinde ob blanditias illas contendere, ne influcti vulneris dolorem ostendat, eidemque ne medeatur? Imo vero, si vir sit, non modo ingenuas ejusmodi blanditias non credit, sed hoc magis conqueretur, quod sibi quasi puero per blanditias praeterea imponere, & fucum facere impune speraveris. Quid autem minus ferendum esset, quam si qui sic vulnus infixisset, quereretur ipse, quod blanditiis suis non satis grate responsum esset? Non in eo reponendus esset

--- *hominum numero, qui ita putant*

Sibi fieri injuriam, ultro si quam fecere ipsi, exposulant

Et ultro accusant? (l)

Hoc vero ipsum est, quod supra alio in loco facere Provocator non veretur, mihi propterea minus grati animi, si Diis placet, notam imponens, quod in eodem Theatro, suis tum ingenioli mei laudibus, tum in meam fidem, & veracitatem vulneribus una propositis, de horum potius justa medicina sollicitus, quam illarum memor fuerim, quasi haec, ut paulo ante ostensum est, non mihi potius augere dolorem debuissent, & certo tamen in loco (m) illi de qua loquitur, Dissertationi respondente, ego quoque Ingenium ejus libenter non agnovissem. Utinam tam in me alia vigerent, si qua sunt, bona, quam gratos, candidos atque pacificos, natura, & institutione animus profecto viget. Nam si non hunc, quid in me aliud ament tot, & tam clari tum apud nos, tum apud exteros Viri, quorum constantissimis amicitias ornor, certe non video. Alia enim omnia quae pro suo erga me amore tribuunt, fortasse cupio magis, quam habeo; grati autem, candidi, & lenis animi laudem facile agnosco. Hanc unam de multis probo, quae pro incredibili eorum erga me benevolentia congestae in me sunt sive soluta oratione, a Cl. Collega meo Jo. Bapt. Vulpio (n), sive in elegantissima carmina constricta, a Praestantissimo Viro, qui Scientiarum Academiae Bononiensi a secretis merito est, Francisco Zanotto (o), cujus Elegias aliquot, quas ipsum Catullum scripsisse non puderet, hic nuper cum suorum laudatissimorum Carminum libris edidit Vir Praeci. Jo. Antonius Vulpus.

107 Sed quoniam Provocator quid de meo potissimum mordaci, sic enim ipse ait, acerbissimoque stilo Transalpina sapientissima Academia, totque exteri prudentissimi, doctissimi Viri judicium ferant, tantopere icire avert; miror, non ipsum attendisse, neminem unquam, quod sciam, vel apud Exteros, de meo stilo conquestum esse, imo apud eos quoque praecleara de hujus candore, & modestia extare testimonia: de quibus duo novissima dumtaxat feligam, alterum Gravissimorum Virorum, a quibus Lipsiae Eruditorum Alia conscribuntur, alterum Cel. Viri Georgii Danielis Coschwitzii in Alma Fridericiana Halensi Academia Prof. Publ. Ordin. & Potentiff. Porull. Re-

gis, Physici Meritissimi. Hic enim quod nobilem Dissertationem suam, quae *Ductus salivialis Novus* inscribitur, mihi etiam, nunquam antea officii ullis, aut epistolis noto, pro eximia ejus Humanitate dicatam esse voluerit, hanc causam edidit, ex qua ipse, ut ex aliis quoque mox necessario a me proferendis, aut indicandis de me locis, nihil nisi quod ad meos attinet mores, agnosco, reliqua ut magno & perliberali Laudantium animo paria esse, video; sic mea esse fateor mediocritate longe majora. Ita igitur Vir Praeclearissimus: *Te denique quod publice compellem, inter Anatomicos nostri avi summe Morgagne haud mireris: tanta enim apud me Nominis Tui ab eo quo tempore Adversaria tua Anatomica cognita mihi fuerit, fuit, & manet aestimatio ut excusationis ob temeritatem meam abs Te expectanda fundamentum in Magni Tui Nominis afirmatione TUOQUE CANDORE E SCRIPTIS TUIS elegantissimis UBIQUE ELUCENTE, reponam. Nobilissimi autem Doctissimi que Lipsiensis de mea in Serenum Samonicum Epistola sic perbenigne loquuntur (p): In hac judicium suum iustus rerum aestimator interponit de editionibus pluribus, & quid in singulis vel probandum censet, vel improbandum, INGENUE MODESTEQUE enuntiat, & paulo post: UBIQUE autem MODESTIAE ita litat; ut dubites, utra viri virtus major sit, MODESTIA, an eruditio. Sed de ipsis II. & III. Adversariis cum Provocatoris Animadversionibus, ut par est, collatis, Transalpinorum judicia attendamus. Et primum iidem Prudentissimi Viri Lipsiensis cum quae nunquam antea edita Cl. Mangetus Theatro Anatomico in. servisset suo, & in his cetera Provocatoris scripta diligenter commemorarent (q), nullam hujus in me Animadversionum mentionem iniecerunt. Contra, de illis singulis Adversariis meis non modo singulas, easque praeclearas relationes habuerunt, sed (r) me temere laesitum, & optime tamen de publico mereri pergere in iis Adversariis, pronunciarerunt. Insuper cum in IV. Adversariis recensendis, scripserunt (s), haec me temperatori stylo cum reliquis edidisse, quod Blancus celeberrimi Lancisii --- interpositione post ingenuam culpa confessionem ex Praefatione Vulpii quatuorque Epistolis propositis mihi videatur reconciliatus; profecto neque temperatum II. & III. Adversariorum styllum fuisse, negaverunt, & cur non aequae temperatus esse debuerit, praeclearissime indicaverunt.*

Certe Provocatoris cum ingenuam culpa confessionem dixere; non lepidum unum, aut alterum verbum, vel quandam juvenilem tunc animi hilaritatem designaverunt, imo infra aperte declaraverunt, meam illam Tabulam III. INQUIUS sugillatam pomum Eridos praebuisse. Et cum haec tam luculenta de utriusque stylo testimonia Virorum inter Transalpinos spectatissimorum extarent; Provocator tamen Transalpinarum sapientissimarum Academicarum, & exterorum prudentissimorum, doctissimorum Virorum judicium, quasi secundum se esset, memorare non dubitavit! Verum aliorum, credo, judiciis nititur, quorum nullum tamen pro se, aut adversus me ab ipso adhuc proferri video, nisi forte Prudentissimi, ejusdemque Doctissimi inter exteros Anatomicos Viri, Heisteri sententiam sibi propitiam esse, putaret. Sed haec hinc gravissimis verbis concepta est (t): *Bianchus in Mangeti Theatro Anatomico Morgagnum ACRITER AGGRESSUS EST.* En lepidum illud unum, aut alterum verbum; en illam quandam juvenilis tunc animi hilaritatem; Morgagnum, inquit, acriter aggressus est, valvulam coli negavit, atque simul novos vesicae musculos ibidem delineavit. Morgagnus autem quid tum fecit? Haec vero omnia (pergit judicium ferre Heisterus) a Morgagno in Adversariis suis examinantur, atque excutuntur. Num mordaci acerbissimoque stilo? Nihil ejusmodi? Num acriter? Ne id quidem. Quid ergo? Cum alia in Editione (u) Vir Gravissimus candem

(b) Juven. Sat. 2. (i) Eunuch. (k) Phorm. (l) Terent. Adelph. (m) Adv. III. pag. 97.
(n) In Epist. Dedic. Gelfi. (o) Eleg. 5. & 6. (p) A. 1724. M. Jul. (q) A. 1717. M. Maji.
(r) Suppl. Tom. 7. Sect. 5. (s) A. 1720. M. Mart. (t) Progr. de Invent. Anat. (u) In 4.

dem hanc iisdem verbis sententiam posuerit; ultima dumtaxat sic leguntur: *qua vero omnia a Morgagnio in Adversariis suis nervose refutantur*. Sed cur ille *scriber*; hic tantum *nervose*? Nimirum quia ille *aggressus est*; hic *refutavit*. Cur ille *iniquus dicitur sugillasse*; hic *temperato stilo non negatur scripsisse*. imo scripsisse dicitur *candore ubique elucente*? Videlicet quia ille *culpam* admiserat, & *ponum Eridos praeberat*; hic autem *temere lacepsitus fuerat*. Norunt enim Doctissimi Viri, quid natura doceat, quid Prudentissimus Princeps Vespasianus pronunciaverit (x): *Non oportere maledici -- remaledici civile fasque esse*. Esse igitur in his quoque rebus (y)

Duo cum idem faciunt, saepe ut possis dicere, Hoc licet impune facere huic, illi non licet: Non quod dissimilis res sit, sed quod qui facit.

Imo (z) *ut in seminibus est causa arborum, & stirpium*, sic acris, si est, defensionis *meae in acris aggressionis causa fuit, ut omnia denique, si recte ratiocinemur, uni debeamus accepta referre* Provocatori. Atenim mihi quoque *acribus*, ut dicitur, *stylus* fuit. Fuerit fortasse, quando ita vult, fuerit; sed certe in *refellendo*, non in *provocando* fuit; (a)

sed hic stylus haud petet ultro
Quenquam animantem: & me veluti custodiet
cusis

Vagina testis: quem cur distringere coner
Tutus ab infestis mucronibus? o pater, & rex
Jupiter, ut pereat posticum rubigine telum:
Nec quisquam noceat cupidomibi pacis, at ille
Qui me commisit (melius non tangere clamo)
Flebit.

Quod si haec Flaccus sine *italica gravitatis*, & *moderationis* nota edixit, nec sine *publica utilitate* etiam fecit; siquidem (b) -- *avidus vicinum sumus ut agros*

Exanimat, mortificus metu sibi parere cogit,
Sic teneros animos aliena opprobria saepe
Absterrent vitii;

quid *lepidorum verborum*, & *juvenilis hilaritatis* Patronus, novus repente Cato nobis efficitur, & a decantata illa *per omnes aetates Italorum scriptorum gravitate, moderatione, publica demum utilitate* idcirco defecisse me, indicat, quod mea sponte lenis in alios, necessario severus in ipsum fuorim? quasi vero non omnis aetas Italos etiam Scriptores vidisset eo severius qui provocaverat, *refellentes*, quo graviores ipsi erant, quo in reliquos *moderatores*, quo publicae utilitatis cupidiores. Quod si quia me sic ut pat erat defendi, idcirco dedecorasse Italorum Scriptorum opinionem, & publicae obtulisse utilitati, vel apud nostrates, vel apud externos confendus sum; quid ergo est, quod post illa *emissa Adversaria*, major in me Prudentissimi Principis Liberalitas, major tum nostrae, tum Exterarum Nationum erga me benignitas, & favor exitit? Non est opus quae nota sunt omnibus, commemorare, neque vero pudoris mei est omnia recensere. Tamen cum hic locus sit non gloriolae aucupandae, sed contumeliae repellendae, coactus faciam, quod & paulo ante facere debui, ut nonnullos de tot erga me benignissimis Transalpinis saltem nominem, quorum iudicio, mea neque Italiae decori, neque publicae utilitati obtulisse *Adversaria* constat. Consummatissimi apud Amstelodanenses Professoris Ruyschii *Adversaria Prima*, Eximii in Lugdunensi apud Batavos Academia Medici Boerhaavii *Institutiones*, & ad Ruyschium *Epistola*, Praestantissimi jam pridem in Altorfensi, nunc in Helmstadiensi Lyceo Magistri, Heisteri *Compendium*, Illustri in Parisiensi Regia Scientiarum Academia Anatomici Winslowii non una *Commentaria*, Amplissimi Caesareo N. C. Academiae Praefidis Schroekii *Observatio L. Cent. VIII.*, Nobilissimi Halae Magdeburgicae Professoris, & Regii Consilarii Friderici Hoffmanni *Medicina Ra-*

tionalis, Praeclarissimi apud Wittenbergenses Professoris Abr. Vateri *Dissertatio de Ductu Salivari*, Celeberrimi ex Regio Londinensium Medicorum Collegio Viri Richardi Mead ad magnificentissime editam, Cowperi Myotomiam (quam haec dum scriberem, a Munificentia accepi Viri summi Aloysii Ferd. Com. Marfilii) *de motu Musculorum Introductio* inspiciantur, praesertim vero Regiae Scient. Societatis Anglicae humanissimum de me iudicium spectetur; & tum denique quid de meis *Adversariis* quae certe omnia apud Lugdunobatavos recusa sunt, *Transalpina sapientissima Academia*, totaque exteri prudentissimi, doctissimi Viri iudicium tulerint, existimetur.

108 Verum haec omnia ita, an secus se habeant, quid tandem attinet disputare, quando electus ab ipso Provocatore *plenissima cum autoritate Arbitr*, sapientissimus Vir Lancisius tantum abest, ut *moderationem* in II. & III. *Adversariis* non esse a me servatam censuerit; *justas* adhuc mihi superesse *Apologiae severioris causas*, ideoque mihi publice satis adhuc faciendum esse, ut supra vidimus, *judicavit*, & ita quidem satisfaciendum, ut ex vulganda Provocatoris Epistola omnis de ipsius provocationis genere, de meae refutationis moderatione ambiguitas, omnis de Exterorum iudicio sermo tolleretur. Nam cum ad Amplissimum Praefulem, impetrandae a me pacis causa, Provocator ultro confugisset Epistola primum italice scripta die 12. Junii 1718. in qua cum alia quae Lancisius minime tulit, tum haec ponebantur: I. *per avere io nelle mie animadversioni usate espressioni, a lui, dirò così, non dovute.* -- II. *e non sembra a VS. Illma che il Sigr. Morgagni siasi presa una abbondante soddisfazione, e direi anche, eccedente?* -- III. *Così non avranno gli Stranieri di che deridere, o condannare nelle nostre Contese; Lancisius eadèdem italica Epistola jam constitutus Arbitro autorevolissimo, litteris pariter italicis ad Provocatorem datus die 9. Jul. 1718. quarum initium est: Ha VS. Ecc^{mo}. & cat. hunc ita movit: I. questo „ dirò „ così „ va levato affatto, perchè distrugge tutta la soddisfazione; & infra: ella ha da detestare con sensi chiari, e non punto ambigui. Certe lepidum unum aut alterum verbum oportere detestari, nunquam dixisset. II. io toglierei quell' „ eccedente „ se vogliamo l'aggiustamento: & supra: il rispondere con asprezza a chi vi tratta senza dolcezza, è accordato infra da libri sacri, non che da Vespasiano. III. Andrebbe parimente trasandato quel luogo „ così non avranno gli stranieri & cat. „ perchè ritorna ad alterare gli animi loro. Haec discrete praescribat Arbitr, haec aperte monebat. Haec in vulganda Epistola Provocator, ut mihi secundum Arbitri iudicium satisfaceret, observare debuit, & reapse cum eadem latine redditam Idibus Octobris 1718. ad Lancisium remisit, certe observavit. Haec ipsa nunc, ut supra vidimus, minime observat. Quid faceret Amplissimus Arbitr, idemque Honestissimus pacis sequester, si viveret, non est obscurum, cum ex inexpectata qua sua Provocator monita exceperit, mora, & tergiversatione, caeterisque tricis, de quibus postea dicemus, quasi haec quae nunc acciderunt, animo praesentiret, in meis manibus esse voluerit & Provocatoris autographa, & exempla suarum ad eum litterarum, quaecunque tum eo tempore ad suam mihi probandam fidem, ac sinceram agendi rationem, tum olim, si haec quae Vir Prudentissimus jam tunc vereri videbatur, acciderent, ad Provocatorem undique convincendum magis idonea existimavit. Iis in praesentia utor, Tibi atque omnibus, quotiescunque oportuerit, ostendendis, & facile ab omnibus quicumque aut cum Provocatore, aut cum Arbitro litterarum commercium habuerint, pro legitimis sine ulla dubitatione continuo agnoscendis. Quod si Provocator novisset; fortasse aliquanto cautior fuisset in iis scribendis, quae protinus examinabimus.*

(x) Sueton. l. 8. c. 99.

(y) Terent. Adelph.

(z) Ex Cic. Phil. 2.

(a) Horat. Serm. l. 2. S. 1.

(b) Id. l. 1. S. 4.

109 Nam quasi suas in me formulas non jure, & merito, neque ita censente Arbitro, detestari debuisset, sed ex animi liberalitate, sed Amplissimo atque Amicissimo Viro rogante, atque adeo deprecante, ut huic gratum faceret, damnare voluisset: Lectoribus hæc narrare non dubitat: se

1132 illas formulas, ita amente, ac deprecante amplissimo illo Viro pie recordationis amicissimo Lancisio (cui nempe, veluti qui super se, suamque omnem voluntatem perpetuum valuit, nihil unquam renuere potuisset) per epistolam publici juris redditam, omnibus, ut ille iussit, atque jubere potuit, mansuetioribus, & amicioribus sensis cumulata, generoso, atque incredibili pene modo condempnasse.

Non est satis. Attende quæ addat, & quid molitur. Namque ut comperta, inquit, sit omnibus mea in illa scribenda Epistola (II. ad initia Adv. Anat. IV.) erga gravissimi Prasulis vota observantia, animique mei liberalitas, & tanta profecto, ut melius hanc fore ab Adversariis nostris remunerandam roto corde censuissim (de quo videbimus postea) liceat obiter innuere, quibus hanc a me Epistola formam efflagitaverit Lancisius, & quibus eâ, tandem post longum elapsum tempus, plurimosque Epistolarum itus, ac reditus, a me obtentâ, plauserit ille sibi, mibique voluptatis suæ, gratique animi argumentum protulerit. Ita igitur ad me rogans, de Epistola scribebat Lancisius „ Caro Si-

„ gnore D^r. Bianchi fa d'uopo devolvere qualche „ cosa al giudizio ancor mio & cat. VS. se si „ arrende a questa condendenza, consola me & „ cat. Ella dunque si degni darmi questa consola-

1133 zione & cat. Aspetto una breve risposta di re-

„ ciproca quiete, e contento: Me la dia per obbli-

„ garmi sempre più, & cat. „ Acceptâ vero aliquando nostrâ illâ Epistola (quæ an proprie nuncupata Confessio sit, infra videbimus) suam statim

letitiam ornatissimus Lancisius datis ad me latinis his litteris significabat. „ Viro Doctissimo & cat.

„ Maximam, Clarissime Bianchi, ex novissimis tuis „ litteris VI. Kal. Aprilis ad me datis voluptatem „ cepi, quod quem speravam, atque optavam, nunc-

„ cium attulerint, scilicet Te in meam tandem sen-

„ tentiam venisse: quâ distensiones omnes inter lit-

„ teratos Viros, prasertim vero amicos, penitus „ abigendas esse arbitrabar. & cat. quare tibi, Vir „ optime, vehementer gratulor, mibique gaudeo „ quod meis consiliis adductus cum Prasstantissimo

„ Morgagnio, prioribus scriptis tuis offenso, poste-

„ rioribus tuis erga illum observantiam testantibus, „ pristinam amicitiam redintegrare studueris „ & cat. „ Incipiamus, quælo, ab his latinis

Lancisii Litteris, quibus hunc Provocator ait suam statim letitiam ob acceptam illam, ut dicit, Epistolam significavisse. Quo die, obsecro, datæ sunt? Non apparet dies. At quo anno? Ne is quidem.

Illæ vero aliæ italicè scriptæ rogantes, atque adeo deprecantes, illamque, ut ait, Epistolam efflagitantes, quo tandem tempore missæ sunt? Harum quoque tempus filetur. Quid, si hæc missæ fuissent die XI. Martii 1719. illæ vero latinæ ipso Sabbato Sancto VIII. Idus Aprilis MDCCXIX. ut nos

luculenter omnibus qui velint apud nos inspicere quæ Lancisius ad nos scripsit, & quæ litterarum exempla misit, ostendere continuo possumus? Num ad illam quam ait, Epistolam pertinerent, quæ jam sic emendata ut a nobis edita est, ad Lancisium missa fuerat; quod supra etiam diximus, & ipsa ostendit; Id. Octobris 1718? Certe nullo modo.

Quid enim posset Lancisius pro nobis efflagitare id quod anno superiore ante menses ferme quinque acceperat, & ad nos sic omnino edendum, continuo tunc miserat? Provocatorem sane paulo magis oportebat esse memorem. Nam illæ ipse quas producit, latibunda Lancisii litteræ, si non in fine, unde illud quo scriptæ sunt, tempus ademptum est, at certe ipso initio discrete significant omnibus, eam voluptatem ab Lancisio

ceptam esse ex novissimis Provocatoris litteris VI. Kal. Aprilis ad se datis; non igitur ex ea Epistola quæ Id. Octobris data fuerat. Quid ergo est? Nempe illæ ambæ quas producit, Lancisii Litteræ

ad longe aliam rem, ad longe aliam Epistolam pertinent, de qua infra dicam, ubi ostendero, ut non eas de quibus in istis litteris, sic nullas Lancisii preces ad justam illam obtinendam vulgatæ a nobis Epistolæ emendationem intercedere debuisset.

110 Ex quo enim a Provocatore die 12. Junii 1718. ultro ad se confugiente illam, ut supra ostendimus, multiplici emendatione dignam Epistolam Lancisius acceperat, ad Idus usque Octobris ejusd. anni 1718. quo tempore emendatam recepit, rescripsit primum die 9. Julii anni ejusdem tum illa tria quæ supra retulimus monita, tum hæc quoque: dicendole apertamente, che --- a volere una vera pace, e ritornare all' antica litteraria amorevole corrispondenza, bisogna nella discolpa non stare attaccato a certe parole, e non porre alcune voci, che distruggono tutto l'aggiustamento: & infra: „ Illos ferre non possum „ dice pur bene Cicerone „ qui dum se pacem velle simulant, acta de-

„ fendunt: „ & paulo post: Il confessare i propri falli non è vergogna è prudenza. In his ergo litteris hæc quidem invenio, quæ momentis, an deprecantis sint, patet: verba autem rogo, ut deprecor omnino non invenio. Et sane cur eum qui ad se ultro confugisset, seque Arbitrum contituisset, rogaret, nulla nisi forte humanitatis, & ejus qui ad se confugisset, utilitatis causa erat.

Ad has autem litteras cum respondisset ille die 26. Augusti 1718. Epistola quæ incipit: Per la maggior & cat. qua se esse, & fore in Momentis arbitrio constantissime confirmavit his verbis quibus Epistolam conclusit suam: Monsignore: Intiera le

replico la mia in ogni modo constantissima sommissione, e tutto nel saggio di lei arbitrio l'onor mio depongo; post hæc profecto non video, qui locus amplius Lancisii precibus esse debuerit. Hæc igitur fuerunt Lancisii deprecationes illæ, efflagitationes rogationes, hi plurimi illi Epistolarum itus, ac reditus, hæc illa tanta, & tam generosa, atque incredibilis Provocatoris erga nos provocatos animi liberalitas! Quam certe non intelligo quomodo cum tot illis deprecationibus, & efflagitationibus; cum plurimis illis Epistolis, cum illo tandem longo elapso tempore compndi & conciliari posse, putet. Sane intercessit aliquod tempus priusquam ipse ad Arbitri a se rogati sincera monita rescriberet. Sane in Epistola, Id. Octobris tandem missa, quædam relicta sunt, connivente Lancisio, dura, & parum carteris consonantia. Num illud generosam, atque incredibilem animi liberalitatem; num hæc, omnia mansuetiora, & amiciora sensa revera ostendunt? Quanto aliter ego, qui etsi dare operam omnino debui in mea, quæ una edita fuit, Epistola, ne illa viderer aut non intelligerem, aut comprobare; tamen confessionem Provocatoris vel ut ipsi gratum facerem, vel ut nativæ ingenioque meo indulgerem, vel ut Lancisio, quod caput erat, Amplissimo, & de me egregie merito Viro obsequerem (quamvis adeo provocatus; neque adhuc sigillatim provocationibus a me repullis; magno insuper mihi in mutandis reliquis Adversariis impendente labore) certe promte ac libenter accepi: Meaque illa ipsa Epistola usque adeo tota Lancisio placuit, ut continuo ad me rescribens die 5. Nov. 1718. eas litteras, quibus initium est: Per farle & cat. eam & vocaverit, & judicaverit, gentile in ea me egisse, pronunciarerit, neque unquam, suo quidem iudicio (id quod infra in loco meminisse te velim) in ea mutandum, nedum emendandum censuerit quidquam. Quod autem de ea Epistola sentit, multo nunc magis, si viveret, ac legere hunc posset locum, de me sentiret, qui etsi alii eas quæ nunquam fuerunt, illius efflagitationes, & deprecationes productis litteris huc minime pertinentibus jactare voluerint, ipse contra qui ejusdem Lancisii epistolas huc maxime spectantes, & sive non vulgares efflagitationes, sive summam erga Provocatorem commiserationem exprimentes produ-

cere vicissim possem, non faciam tamen, sed apud me premam, & ne illis quidem ad hoc utar quæ ante IV. Adversaria editæ sunt. Omnino enim sic intelligo, atque ita sentio, qui *generosa animi liberalitatis* laudem cupiat, nihil ei minus convenire quam perveraciam & tergiversationem suam in liberalibus, nedum in justis actionibus edendis jactare. Tum ab iis qui utriusque nostrum animum velint recte internoscere, atque uter pacis studiosior ac cupidior fuerit, intelligere, nihil est quod malim spectari, quam Provocatorem ad injurias Amico inferendas ultro decurrisse, Provocatorem ad repellendas *prope invitum, coactumque* ab sapientibus Amicis, descendisse: rursusque Provocatorem cum de satis faciendo ageretur, tardum se & pertinacem tum hic jactare, tum alibi etiam scribere: quod voluit Lancisius, & se TANDEM voluisse; Provocatorem autem delatam tandem satisfactionem *prompte ac libenter accepisse*. Uter est, in quem conveniat illud Terentii (a):

1079

hic ubi opus est,

Non venientur: illuc, ubi nihil opus est, ibi venientur?

Et hic tardam suam, neque omnino castigatam, satisfactionem melius fore ab Adversariis suis remunerandam toto corde censuisset? Num continuo? an postea? si postea, in ipsius ultimis Adversariis; quid de hoc statuerit Arbitrator, supra ostensum est, illudque præterea hic addi potest, quod idem Arbitrator die 22. Julii 1719. ad nos scripsit iis litteris quarum initium est: *L'altra sera & cat.* Sic enim ait: *Mi sono avveduto, ch' ella usa ogni possibile dolcezza nel ribattere le censure del Sig. Bianchi, e singolarmente ove ragione delle glandole sebacee, e delle mammelle. Certo, che a quel Professore durando la temperie di mente, con la quale si era determinato di volere pacificamente vivere seco in avvenire, non potrà, che ringraziare lei del tratto civile, che usa con lui.* Si vero continuo, atque adeo in illa nostra quæ una edita est, Epistola se melius fore remunerandum, censuit, videat ne sperarit id quod sua non satis castigata Epistola, meo salvo honore, haud permittebat. Nam certe & Lancisius meam, ut supra dictum est, humanam, imo humanissimam judicavit, & ipse probavi ex verbis, quæ protuli, certe præcipue in ead. Epistola attendendis, quibus, ut ipsi etiam Provocatori gratum facerem, me ejus confessionem prompte ac libenter accipere, discrete significavi.

III Verum in hoc ipso sibi invenire videtur quod nobis exprobrat, atque adeo de quo conqueratur. Nostram, inquit, Epistolam multâ ovatione Censor noster, Confessionem, sapius nuncupat. Scilicet qui iustum apparatusque triumphum ipsi remitterem ac condonarem, ovationem, credo quærebam, atque aucupabar! Sed tamen non totam quidem ejus Epistolam, quæ aliquot in locis a me penitus probari non poterat, sed illam dumtaxat partem, quæ culpam confitebatur suam, cum me prompte ac libenter accipere, nec parvi facere significarem; quo minus quæsito, quo magis proprio, quam confessionis vocabulo uterem? aut cum semel sic appellassem, quomodo, si intelligi vellem, appellare aliter possem, non quidem sapius, sed in uno aut altero loco, in quibus in non ita brevi Epistola eandem iterum oportuit designare! Quid si detestationem vocavissem? Sic enim Lancisius jam die 25. Jun. 1718. scriptis ad me litteris hoc initio, *Avendo io ricevuto & cat.* indicaverat: *egli (il Sig. Bianchi) conosce, confessa, e detesta il suo errore.* Certe cum ad me hujus emendatam Epistolam misit, scriptis etiam italice litteris die 15. Oct. 1718. quarum initium: *Mando a VS. Illma & cat.* in ea esse dixit la confessione del Sig. D. Bianchi. Num igitur ut Arbitrator præibat, non loquerer? At quomodo alii vocaverunt? Actorum quidem Lipsiæ Scriptores, ut

supra vidimus, culpa confessionem vocaverunt. Num Viri Doctissimi, Prudentissimique improprie locuti sunt? Quid? quod ipse Provocator in sua illa eadem Epistola satis prævit mihi, hæc discrete confiterens: *Equidem fateor, justam illi esse causam, ob quam de me queratur: --- fateor, me illud agerrime tulisse & cat. --- Concedo, a me, quamvis, ut iterum fateor, id nolente, primum ipsum provocatum fuisse.* Num sapius ego confessionem dixi, quam ipse fateor? Quod si illud ipsi vocabulum in mea Epistola usque adeo displicebat; cur de eo nunquam aliquid, quod sciam, ad Lancisium scripsit? Multo id mihi proclivius fuisset mutare, quam res alias quasdam, quæ, ejus non mutata Epistola, mutari vix poterant, & quas tamen ut Lancisii non judicio quidem (hoc enim quod fuerit, ante ostendi, idque, ut meminisse velles, rogavi) sed novo desiderio obsequeretur, quoad potui, omnes mutavi.

IIII Unde autem hoc novum in Lancisio desiderium sit ortum, exponens, id quod supra pollicitus sum, præstabo, ut quo pertineant ex duæ productæ a Provocatore, Lancisii Epistolæ, doceam. Meam ad se Responzionem ut humanissimam censuit, sic continuo Lancisius Novembri jam mense ad Provocatorem misit. Hic vero cum pristino more nihil diu ad Lancisium & Arbitrum, & Virum tali dignitate præditum, mirantem atque ægre ferentem rescripsisset, tandem die 19. Decembris eam dedit epistolam, quæ sic incipit: *Alle replicate preziosissime lettere & cat.* in qua illas de quibus modo indicatum est, mutationes cum justas fore, probare vellet, mirum esset omnibus, ea quæ postea contingere non ignorantibus, animadvertere quo inter cætera argumento, ut certissimo, niteretur. Verum ego, ni gravius (si tamen gravius possum) ab ipso adhuc provocer, id semper silentio apud me premere constitui, ut illa pariter, quæ circa ejusmodi præsertim tempora in certis quibusdam Lancisii litteris de ipso scripta penes me habeo. Ea dumtaxat quæ ad præsentem rem pertinent, nec ipsi æque aut obesse, aut displicere etiam possunt, indicabo. Lancisio igitur cum hanc novam de mutationibus molestiam ad hæcenus toleratam accedere viderem; non sum passus, ut id a me vehementius peteret, sed quamvis meis publicis solemnibus occupationibus distineret, morem libenter gessi, & quoad potui, mutavi. Itaque ipse quid a me impetrasset, gravibus, & bene longis litteris, die 28. Januarii 1719. datis, Provocatori significavit, quibus hoc initium fecit: *Sono già corsi otto mesi, caro Sig. D. Bianchi, da che VS. Ecc^{ma}. si compiacque scrivermi & cat.* In iis litteris cum sua, atque adeo aliorum multa judicia satis aperte exposuisset, ac præsertim quid inter me, & Provocatorem interesset, & qua ratione mea verba essent accipienda, discrete declarasset, rem jam confectam arbitrabatur; cum ecce tibi alia a Provocatore longissimæ ad ipsum litteræ, quibus ejus auctoritati non acquiescens, novam adhuc flagitat mutationem. Enimvero Lancisius multo gravius ferre, & quorsum hæc spectarent, præclare intelligere. Attamen cum ego oblatam Amplissimo Viro molestiam ne tum quidem perpeti possem; eo descendendi, ut rursus, quoad res lineret, eum Epistolæ locum mutarem. Quam mutationem postremam cum accepisset, tunc denique eas italice ad Provocatorem, cujus rem egerat, litteras dedit, quarum ipse verba produxit, quasi a Lancisio de longe aliâ illâ re, jam ante plures menses confectâ, enixe rogante scripta essent, cum revera, si quis recte rem sciat atque perpendat, cum sibi maxime in rogando finem proposuisse intelligat, ut tandem aliquando nulla sibi amplius molestia ab eo qui ultro ad se Arbitrum plenissima auctoritate, confugisset, & pro quo tot egisset, crearetur, neve amplius cum omnium fastidio

diò nodus in scirpo quæreretur. Hoc satis apparet ex eo quod de istis ipsis litteris suis ad me scripsit die XI. Martii 1719. hoc initio: *Che si ha da fare & cat. Sic enim ait: Io ho fatta una lettera mista di agro, e di dolce, e mandatala questa sera al Sig. D. Bianchi, e non dispevo quel fine, che sarà migliore per lui, che per lei, che già trovassi con la sua fama in sicuro. Ut mihi igitur satisfaceret, non laborabat; nam res hæc longo ante tempore confecta erat. Ne ullæ amplius tricæ excogitarentur, ut iudicio suo meis de verbis staretur, ne quid contra promissa, aut novi fieret, ut omnes tandem, & ipse præsertim vexatissimus Arbitrator, quiescere possemus, hæc vero, hæc volebat, hæc, si æquum erat, illum ipsum qui ad se confugisset, rogabat. *Aspetto, inquit, una risposta di reciproca quiete, e contento.**

113 Sed Provocator, qui preces Amplissimi Senis, & dulcia Epistolæ verba edidit, cum alia quadam omiserit, illa quoque verba omittere poterat: *Nè stimo giammai vero ciò, che da qualche uno mi vien riferito, pensar ella di dar suoi le lettere famigliari, scrittele dal Signore D. Morgagni . . .* Hæc enim verba sic descripta, neque ad preces pertinent, & in animis legentium, ac in meis illis familiaribus litteris quid scriptum sit ignorantium, gravem quandam excitare suspitionem possunt, aliquid fortasse ejusmodi a me scriptum esse, ejusmodi in iis quas paulo ante a me premi litteris dixi, a Provocatore, aut de Provocatore scriptum est: quod videlicet si produceretur, mihi aut obesse aut displicere per se posset. Nihil vero istiusmodi est. Imo omnia ejusmodi sunt, ut si proferrentur, magis Provocatori, quam mihi apud sapientes homines sane obessent. Nam mea denique omnia crimina in iis litteris; ut ex ipsarum quæ apud me servantur, exemplis intelligo; eo pertinent, quod in iis aliter atque in *Adversariis* de Provocatore, aut de scriptis ejusdem senserit, & quod ipsi in controversia quadam literaria aliquid ex me sciscitanti, aperte, ut inter Amicos fieri par est, ea responderim, quorum si me penitisset, eorum nullam, ne subobscuram quidem, in *Adversariis* mentionem fecissem. Quod si aliter res se habet, in iisque Epistolis quidpiam est, quod hic dissimulem, & quod prolatum, nocere, aut displicere mihi possit; proferat; jam per me licet, ut alter alterius familiares omnes litteras edamus. In meis cunctis quidquid est, in lucem prolatum, ipsi profecto obesset, non mihi. Ego enim tantum amicitia tribuebam, ut quæ aliis subobscuræ, ipsi aperte significarem. Ille eodem ipso tempore amicitia tantum deerat, ut illas suas in me Animadversiones appareret. Ego ut (a) *ferè libenter homines id quod volunt, credunt*, mihi ab amicitia fucum fieri patiebar, ut quæ reapse in Amico bona non inerant, ea inesse, & laude digna esse, libenter putarem. Ille ex mea hac credulitate, & facilitate tantos sibi spiritus, tantam fiduciam sumebat, ut se posse Amico impune insultare consideret, & ne illa quidem æquo animo mihi relinquere, quæ notæ, ignotique omnes semper constantissime tribuerunt, veri studium, & fidem. Quid ergo erat causæ, cur Lancilii nollet, meas illas familiares litteras a Provocatore publicari? Primum id ipsum, quod modo dictum est, ne quanto major meis ex litteris amicitia vis appareret, tanto major culpa Provocatori qui amicitiam læsisset, agnosceretur. Quid enim diceret? Hoc puto quod de Tullio quondam Antonius: Aliter de me iis in litteris sentiebas. Ipse vero quod Tullius (b) reponerem: *At ego non nego: teque in isto ipso convinco non inhumanitatis solum, sed etiam imprudentiæ. Quod enim verbum in istis litteris est non plenam humanitatis, officii, benevolentia? omne autem crimen tuum est, quod de te in his litteris non male exi-*

*stimem: quod scribam tanquam ad Amisum, tanquam ad doctum virum, non tanquam ad inimicum, & tot in erroribus deprehendendum. Deinde nolebat Lancilii ut mihi vicissim daretur causa, eaque iustissima, familiares ad me Provocatori litteras publicandi, quæ (ne alia nunc dicam) mirum quantum ab ejus Animadversionibus discrepant. Quid enim, obsecro, causæ est, cur modo nullas, nisi Lancilii, aut ad Lancilium pertinentes, familiares epistolæ, imo ex his ipsis huc illud dumtaxat transcribam quod possit; si tu Vir Doctissime esse opus existimes; Lancilii ipsius honori tuendo satis esse? nimirum quod nullas Provocator adhuc nisi familiares Lancilii litteras, ut me, & in me Lancilium sequestrem pacis offenderet, publicavit. Nam si publicasset meas; quid ego jure possem facere, & omnes intelligant, & aperte Cicero significavit, hæc addens (c): *At ego tuas litteras; etsi jure poteram, a te lacessitus; tamen non proferam.* Novissime etiam meæ litteræ nihil profus habeant, quod prohibeat, quo minus, me annuente, vulgari possint; id ipsum tamen quod injussa meo, viarentur, ejusmodi esse, videbat Lancilii, ut etiam si inter homines eadem, aut quadam aliâ sed certi & peculiaris generis offensione lacessitos ferri possit, inter alios tamen, nedum inter nuper reconciliatos, homines ferri non posset. Neque enim Eruditissimum Virum fugiebat, quid supra in Antonium nulla ejusmodi a te lacessitum offensione dixisset Cicero (d): *At etiam litteras, quas me sibi misisse diceret, recitavit homo & humanitatis expertus, & vitæ communis ignarus. Quis enim unquam, qui paulum modo, bonorum consuetudinem nosset, litteras ad se ab amico missas, offensione aliqua interposita, in medium protulit, palamque recitavit? Quid hoc est aliud, quam tollere e vitæ vitæ societatem? tollere amicorum colloquia absentium? quam multa joca solent esse in epistolis, quæ prolata si sint, inepta esse videntur? quam multa seria; neque tamen ullo modo divulganda? Non, inquam, hæc ignorabat Lancilii, imo quam ægre ferrentur, expertus erat. Sic enim in quadam Epistola cujus initium est: *Debbo rendere un esatto conto a VS. Ill. di molte cose & cat. de quodam cui cum ipse ignovisset, tanto magis necesse est ut ego sic ignoscam, ut ejus nomini hic parcam: Il Sig. D. . . . è un Uomo caro. Mi stampò, come lei avrà veduto, una risposta sopra la . . . senza farmene parola: ringrazio Dio, che per quanto ho poi scorto, non vi erano gran spropositi: ma un Uomo può talora in lettere famigliari non far tutte le necessarie riflessioni.***

114 Verum ut illa de meis familiaribus Epistolis Lancilii verba Provocator melius omisisset; sic illa recte posuit: *Per altro io credo, che stampando VS. le sue nuove Opere saprà contenersi nei termini di onesta civiltà, e di gravità degna d'un savio letterato.* Istam autem alteram Lancilii Epistolam, lætitiæ plenam, multo etiam rectius edidit.

Nam cum ad priorem illam italicam Provocator ita respondisset, ut ejus se auctoritati, & consiliis acquiescere profiteretur, atque ea quæ modo dicta sunt, non tantum se observaturum, neque passurum unquam, ut sibi quidquam excideret, quod nos sincere constanterque in gratiam restitutos non esse, suspitionem facere posset, verum insuper scripta sua apologetica, si Lancilio placeret, nunquam editurum polliceretur, hæc autem omnia amplissimis verbis, & Lancilii vota ac spem superantibus complecteretur, ut se sibi satisfacere negaret, ni plusquam ille optasset, re præstitisset, ut necum certare officii studere se, confirmaret, ut gratissimum sibi fore diceret, si quæ tunc officiose de me scriberet, mihi ipse nunciare vellet; quid multis opus est? Senex optimus, antiqua fide, qui ex sua natura cæteros fingeret, his tunc

(a) Cæsar. de Bell. Gall. l. 3. (b) Phil. 2. (c) Ibid. (d) Ibid.

tune verbis; & pollicitationibus tantum credidit, ut; si Provocatoris emphasi uti fas est; *plausere ille sibi, ipsique voluptatis sua, gratique animi argumentum protulerit.* Nimirum ad hanc officiosissimam Provocatoris Epistolam incipientem: *Esse novissime ad illum & cat. non ad eam quæ Adversariis IV. præfixa est, confessionem complectentem, jam missam Id. Octobris 1718. cujus initium est: Dum novam operum meorum & cat. non ad eam, inquam ut hic Provocator obtrudit, sed ad hanc postremam, datam 27 Martii 1719. latinas istas, quæ proferuntur, recripsit litteras, lætitia redundantæ, quemadmodum idem profus dies, hoc est vi. Kal. Aprilis, harum initio memoratus, luculentissime demonstrat.* In his tamen ipsis verba illa, cum superioribus italicis convenientia, & ad rem præsentem maximopere pertinentia, diserte a Lancisio posita sunt: *Nolim tamen una cum diffidiis utilia etiam scripta sepeliri. Delendam utique, abstergendamque omnem ab iis amaritiam, ac dissensionis memoriam suaderem: non est satis: quod certe, inquit, abs te jure expellendum censeo.* Hæc videlicet ultima Arbitri, plenissima auctoritate a Provocatore ipso constituti, hæc postrema sequestri pacis sententia est, non sine juris formulis concepta & pronuntiata: *quod certe abs te JURÈ expellendum CENSEO.* Hac autem sententia ut Provocator steterit, ista ipsa quam hæcenus examinavimus, Animadversio, siqua alia, demonstrat. Quo enim modo deleta, abstergaeque omnis ab ista est amarities, ac dissensionis memoria, cum huic eidem amaritiei refricandæ, ac universæ dissensionis commemorandæ ista Animadversio peculiariter dicata sit? cum id agat, cum id moliat, ut rursus evolvantur omnia quæ sancto pacis fœdere sepulta fuerant, atque ita evolvantur, ut rerum ordo, & summa evidentissime invertatur. Quid tantum mali ab Lancisio Provocator unquam accepit, ut in ejus memoriam, & in obstrictam ipsi fidem peccare tam aperte potuerit, ut qua in Animadversione ejus nobis Arbitri sententiam edat, eandem Animadversionem contra hanc ipsam sententiam scribat! Atqui non modo nunquam de Lancisio conquestus est, imo ut Virum erga se humanissimum, & vel in controversia nostra sibi æquum, imo univèrse amicissimum, commendavit, atque commendat. Statim enim atque confessionem illam suam ita ut Lancisius justit, emendatam ad hunc remisit, Epigramma quoddam scripsit, cujus ad me Lancisius misit exemplum, quo in Epigrammate de hoc verba faciens, diserte ejus erga se aequitatem laudare voluit; nunc autem suam quandam edidit Dissertationem in qua de Lancisio sic univèrse loquitur: *Illustrissimus Præsul, dumque viveret, mihi amicissimus, Johannes Maria Lancisius, atque adeo in his ipsis paginis de eodem sic meminit: amplissimo illo Viro piæ recordationis amicissimo Lancisio. Siccine igitur eum amicissimis Viris agitur? Sic obstricta ipsis fides, quæ vel hostibus servanda esset, servatur? Quid aliud est, duas res sanctissimas, ut Tullius ait (e), violare, amicitiam, & fidem, si hoc non est? En cui credas! quem inter Amicos recipias! en memoriam mortui Amici! en metum vivorum exultationis!*

1133 Sed, credo, in hac una Animadversio ad-versus obstrictam Arbitro Amicissimo fidem peccatum est. Quid igitur tot alia sibi volent loca in quibus de iis queritur, quæ post constitutam pacem non erant amplius commemoranda, de formulis videlicet quibus ad eas quæ in me intortæ fuerant, refellendas in III. Adversariis uti debueram; ut pag. 988; de scommatibus quæ iple vocat pag. 1057; de lacerationibus (sic enim ait pag. 1140.) *Historia suæ*; de illo demum quod probi homines noverint, ac judicabunt, scribendi genere, quemadmodum loquitur pag. 1096. At meas, opinor, dumtaxat formulas commemoravit; iple vero in suarum delectu, cæterisque rebus cautus, co-

1079 misque nunc sicut, ac pacis observator religiosissimus. Quidni fuerit, qui & suum ipsum hunc librum in perpetui obsequii, atque amicitia Tesseram (sic enim sua inscripsit manu!) mihi dono miserit, & in hisce Animadversionibus diserte confirmaverit, se studere constanter res suas defendere moderatione illa comitateque, quas eruditissimo dignissimoque Adversario debitas esse videt, atque vult, tum perpetuam sibi pactum esse legem, diligenter illam tueri amicitiam, quam inter nos instaurabat Lancisius. Humanissima profecto & munera, & verba, laudes insuper nimis benignæ, neque a me sine grati animi significatione prætermittendæ, nisi hæc tandem omnia, quali cum stipite, aut puero aliquo ageretur, cui facile imponas, aut temere insuper illudas, quanto ad speciem sunt amiciora, tanto ad sensum essent, cogitationemque acerbiora. Huic enim dono, huic confirmationi, hisce laudibus nimis multa passim in me jacta repugnant, adversantur, reclamant, quorum pleraque non in Amicum modo, sed ne in honestum quidem hominem torquere licet. Verba omitto, scriptitandi, clamitandi, oggerendi, irrumpendi, objurgandi, explodendi, intrudendi, atque obtrudendi. Lepida, edentula, insulsa etiam nomina, objurgatoris item, aut Censoris invidiosum vocabulum, quo Provocatus (quis crederet?) passim insignitur, prætermitto. Levia hæc sunt, ac fere indigna quæ inter tot alia longe gravissima hic memorentur. Ironias quoque omitterem, ut pag. 987. *Herculeæ profecto rationes, quibus inde anatomicas inauditas res doceri possumus.* ut 1091. *Censoria, ut moris est, potestate locutus, --- suam super hepaticas res nostras humanissimam Censuram strenue absolvit, atque coronat.* ut 1119. *sequens elogium mihi a nostro cl. Censore humanissime inscriptum.* ut 988. *sua in eandem dissertationem Censuram grati animi testimonium rependit, me ipsum inter alia honorifica atque humanissima elogio & cat. has, inquam, pariter ironias fortasse omitterem, nisi pleræque ad ea spectarent, quæ post initam pacem refricare non licebat.* Veruntamen sunt alia graviora, ut 1057. *a me plurimum scriptorum (verbo absit invidia) auctoritates mancas offerri,* ut 1141. *ejus locum sane mutilatum excubari,* ut 1000. *in alio plurima omitti, & mutilari, potissimum in observatione nervi partem faciëntia,* ut 938. *ab suis textibus verba aliis plerumque perhumaniter asserere a me mutilari.* Neque tamen hæc sunt ulque adeo gravia, ut quod ponitur 1135. *Censor cl. per mutilata excerpta verba, effluumque hoc pacto centonem imponere fortasse studet.* ut quod 1081. scribitur: *jam dubito Censorum nostrum cl. non intellexisse, aut potius, ut in contradictionem niteretur, finxisse non intelligere,* ut quod 1018. queritur: *Quo igitur conscientia consilio scribere hæc potuit cl. Censor? ut quod, cum ego ingenue alios me majores Viros secutus, scripsissem: Alterum num ita sit, dubito;* pag. 1137., *non ingenue profecto responderetur: Alterum vero num ita sit, quis posset ingenuus dubitare? Quis crederet, superesse graviora? superfunt tamen. Longe enim apertius, & sine ulla dubitatione affirmatur 984. cum a nemine negari ullo modo possit; --- tamen in rei veritatem remis me velisque niti,* quod & pag. 1056. in me, non obscure designatur, rursus torquetur his verbis: *contra ipsam veritatem remis velisque contendere insudant.* Apertissime autem 1147. *Que congerit cl. Censor circa Lancisii Epistolam de re hepatica, --- hac commentitia pleraque sunt.* 984. *ingit illico Censor noster cl. illud --- non intelligere.* 1017: *Quid autem de inconstanti nostra --- asseritione Clarissimus noster effugit? 1072. gravem sub quadam fallacia larvatum errorem pro re certa intrudere laborat.* 1018. *Filla igitur --- sunt mihi ista imputata inconstantia.* 951. *effluum ab Adversario --- fundamentum.* 1057. *arte fallia contradictiones.* 1060. *a vero alienus sensus Auctori impositus.* Quid singula persequor? cum hæc quo-

que omnia, atque alia ejusmodi in voluntatem magis quam in intellectum contorta, supra aliud agens, in suis quodque locis confutaverim, pleraque etiam alio caractere scripta, merito in Provocantem retorquere potuerim. Hæc igitur novæ formulæ *moderationem, comitatem, inflauvatam amicitiam*, quam verbo profitetur, decentes, ab ipso post septennii studium selectæ sunt, ut in his tandem *Transalpina sapientissima Academia decantatam illam per omnes ætates Italorum scriptorum gravitatem, moderationem, quæsitam publicam utilitatem agnoscerent?* Sane quid *publica utilitati* conducibilis, quam post initum tam solemne atque illustre per Amplissimum sequestrem, pacis & amicitie scædus, idque typis ultro permissum, totoque terrarum orbe vulgatum; quid, inquam, *publice utilitati* conducibilis, quid humanæ societati servandæ utilius, quam ita agere, atque ejusmodi Animadversiones, & formulas typis mandare? *Fidem qui ladit*, inquit Cicero (f), oppu-

gnat, omnium commune præsidium, & quantum in ipso est, *disturbat vitæ societatem*. Enim vero si hujusmodi exemplum a bonis omnibus non improbetur; quis in posterum id velit facere quod ego feceram, ut culpæ confessionem per Illustrissimum Virum mittenti crederem, ignoscere, amicitiam redderem? Nemo, mihi crede, Vir Doctissime, invenietur, qui pacis sequestres audire velit, cum ego qui Amplissimum Præfulem audiverim, hunc meæ facilitatis, atque humanitatis fructum retulerim. Sed hoc homines viderint. Ego certe quod Disciplina Honoris constanter docet, servabo, & quidquid ille aut modo in me intorsit, aut alias fortasse intorquebit, nulla responsione dignum credam, nisi forte ea quæ exercitationis, & consultationis causa, ut hæc, ad intimum aliquem Amicum mittatur, a meis certe manibus non facile in publicum exitura. Vale.

D. Patavio Prid. Kal. Aprilis CIO IOCC XXVI.

(f) Ibidem.

A M I C I T I A

EPISTOLÆ SECUNDÆ FINIS.

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

